A-101

קנוט האַמסון

בּענאָני

יידיש פאַלק היילפערין

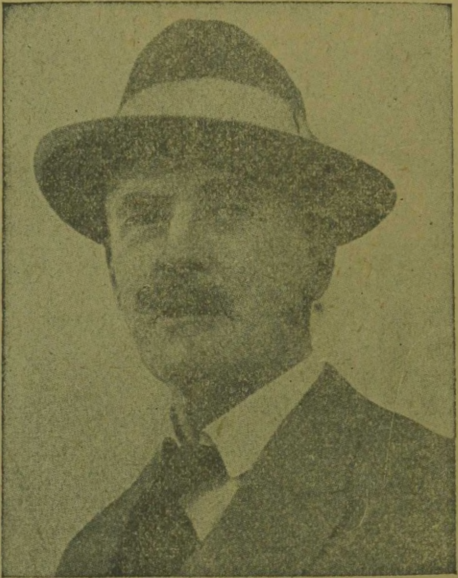

XXXVIII

פרעמיע צו די „ליטעראַרישע בלעטער"

פאַרלאַג ב. קלעצקין, וואַרשע. 1928

ווילנער פארלאג
ב. קלעצקין

קנוט האמסון

בּענאָני

(ראָמאַן)

יידיש פאַלק היילפערין

KORPORATSIOON
101 a
LIMUVIA
TARTU.

Korp!
Limuvia
192_ a.
№ 2385
Tartus.

פרעמיע צו די „ליטעראַרישע בלעטער"

ווילנע — 1928

ווילנער פאַרלאַג פון ב. קלעצקין

ווילנער פארלאג
ב. א. קלעצקין

PRINTED IN POLAND

TARTU ÜLIKOOLI
RAAMATUKOGU

Knut Hamsun — „B e n o n i"

Drukarnia „Wyd. Wileńskie" B. Kleckina, Wilno

I

צווישן ים און בענאָנים הויז ציט זיך אַ וואַלד. דער וואַלד איז נישט בענאָנים גופא, נאָר אַ קהלשער, — אַ גרויסער, געמישטער וואַלד פון נאדל-בוימער, בעריאָזע און אָסינע-בוימער.

זומער אין אַ באַשטימטער צייט, קלויבט זיך אהער צונויף דער עולם פון צווי פּאַראַפּיעס און האַקט און וואַרפט בוימער, וויפל דאָס האַרץ גלוסט. און אַז מען האָט אָנגעהאַקט גענוג און אָפּגעפירט דאָס האָלץ יעדער צו זיך אַהיים, ווערט דער וואַלד ווידער שטיל אויף אַ גאַנץ יאָר, און ווידער באַאומרויקט מער קנער נישט די חיות און די פייגל. זעלטן ווען גייט דורך איבערן וואַלד נאָר עפּעס אַ לאָפּאַר, וואָס דאַרף האָבן אין דער דערביייקער פּאַראַפּיע. נאָר אַחוץ זיי, גייט דאָ סיי זומער סיי ווינטער מער נישט ווי בענאָני. און גיין גייט בענאָני סיי אין אַ טרוקן וועטער סיי אין אַ רעגנדל, — ווי עס מאַכט זיך. ער איז אַ שטאַרקער, אַ געזונטער בחור און האָט פאַר גאָרנישט נישט קיין מורא.

בענאָני איז אַ פישער, פּונקט ווי אַלע דאָ אויפן ברעג. נאָר אַחוץ דעם גייט ער מיט דער פּאָסט אויף יענער זייט ברעג-קייט, ער גייט איינמאָל אין צוויי וואָכן און באַקומט אַ קליינע שכירות פאַר זיין אַרבעט. נישט אַלע באַקומען באַשטימטע שכירות פון דער מלוכה יעדע דריי חדשים, און דעריבער האַלט מען בענאָנין אין זיין דאָרף פאַר אַ קריכער און אַ דרייקאָפּ. ס'פלעגט, פאַרשטייט זיך, טרעפן, אַז אַמאָל דער, אַמאָל יענער האָט זיך אומגעקערט אַהיים נאָך אַ גוטן הערינג-פאַנג און איז זיך געגאַנגען איבער די וועגן און געפייפט מלא שמחה פונם געלט און פונם בבוה. אָבער נישט אויף לאַנג האָט עס געקלעקט. זיי פלעגן

COMMISSION LIMUVIA TARTU

נעפּעך זײַן איבער די אויערן אין חובות בײַ דעם סוחר מאַק פון סירילונד. און ווי נאָר מען באַצאָלט דעם חוב — כאַפּסטו זיך, אַז בײַ זײ איז שוין מער גאָרנישט געבליבן, ווי אַן ערינערונג וועגן דעם, מיט וואָס פאַרא שטאָלצקייט זײ האָבן געפּײַפט איבער די וועגן אין דעם באַוווּסטזײַן פון זייער עשירות. בענאָני אָבער פלעגט אַרומגײַן מיט דעם קעניגלעכן רענצל אויפן רוקן אומגע-ענדערט יאָר-אײַן יאָר-אויס — ער איז געווען דער אמתער כוואַט, אַ באַאַמטער, און דערצו נאָך האָבן אויף זײַן פּאָסט-רענצל גע-שײַנט אַ שלאָס און אַ לייב.

איינמאָל אינדערפרי איז ער געגאַנגען איבער דעם קהלשן וואַלד, גייענדיק צו דער בערג-קײַט. דאָס איז געווען זומערצײַט, און אומעטום איז געווען עולם, וואָס האָט געהאַקט האָלץ. דאָ איז אויך געווען די טאָכטער פון דעם שכנישן פּאַסטאָר, אין אַ היטע-לע מיט פעדערן.

— אָט גייט דאָרט בענאָני, האָב איך, הייסט עס, אַ באַגליי-טער ביז דער היים. — זאָגט זי.

און גערופן האָט מען זי ראָזע.

בענאָני פאַרנייגט זיך און ענטפערט, אַז אויב איר איז חויל געפעלן, איז ער צופרידן.

זי איז געווען אַ שטאָלצע פּערזאָן. בענאָני האָט זי גוט גע-קענט, אויף זײַנע אויגן איז זי אויסגעוואַקסן. נאָר איצט האָט ער זי שוין נישט געזען אַ גאַנץ יאָר, גאָט ווייסט, וווּ זי איז געווען, און בײַם קירך-שמש אַרענטסען איז געווען אַ זון, אַ גוטער קאָפּ, וואָס שטודירט שוין צײַט עטלעכע יאָר אַלערלײַ געזעצן ערגעץ אויף דרום, אַזוי אַז אפשר איז עס ראָזע געווען צו גאַסט בײַ דעם יונגן אַרענטסען די גאַנצע צײַט, וואָס זי איז אינדערהיים נישט געווען. אָבער קיינער האָט אויף ריכטיק נישט געוווּסט. ראָזע איז נישט געווען קיין בעלן צו פירן שמועסן.

אָ, דאָס איז געווים, די דאָזיקע ראָזע האָט זיך געהאַט אירע סודות. זי איז נישט ענלעך צו אַנדערע, און קיין פינגער אין מויל דאַרף מען איר נישט אַרײַנלייגן — זי וועט אָפּבײַסן. היינט, למשל, האָט זי געדאַרפט אַוועקלאָזן זיך אין די פעלדער און איך

די וועלדער פיר דעם זייגער פאַרטאָג, כּדי צו גרייכן אין קהלשן וואַלד ביז אַכט דעם זייגער. אַט סאַר אַ בּריה און אַן אומדער־שראָקענע זי איז! דער פאָטער אירער איז אויך אַ שטאָלצער און אַ היכּטיקער מענטש. די גאַנצע פרייע צייט זיינע פלעגט ער זיך פאַרנעמען מיט שיסן און האָט געפאַנגען חיות אויף פאַרשי־דענע אופנים. נאָר ער האָט געהאַט אַ שם אויך פאַר זיין שיי־נעם רעדן.

בענאָני מיט ראָזען זענען געגאַנגען אַ שעה צוויי, געשמועסט צווישן זיך, און זי האָט אים אויסגעפרעגט וועגן פאַרשידענע ענינים. נאָכדעם האָבן זיי זיך צוגעזעצט רוען. בענאָני האָט איר פאָרגע־לייגט צוביסן פון זיין רענצל מיט עסנווארג, און זי האָט גוט צו־געביסן, כּדי צו טון אים דעם כּבוד. נאָך דעם זענען זיי ווידער געגאַנגען בּיי אַ שעה. פּלוצלינג איז אַוועק אַ געדיכט רעגנדל, און ראָזע האָט פאָרגעלייגט ערגעץ באַהאַלטן זיך. אָבער בענאָני האָט געטראָגן דאָס קעניגלעכע רענצל און האָט נישט געטאָרט פטרן קיין צייט אומזיסט. זיי זענען געגאַנגען נאָך אַביסל צייט. פון דעם רעגן איז געוואָרן גליטשיק, ביי ראָזען זענען די פיס אַרומגעפאָרן, און ס׳איז איר שווער געווען צו גיין.

בענאָני האָט אויף איר אַ קוק געטון, און ס׳איז אים גע־וואָרן אַ רחמנות אויף דער פריילין; ער האָט געטון אַ בליק אויפן הימל, דערזען, אַז דאָס רעגנדל וועט באַלד אויפהערן און האָט געזאָגט, כּדי צו טון איר אַ געפעליקייט:

— אפשר ווילט איר אַביסל צוזעצן זיך, ביז וואָס־ווען, דאָ אונטערן באַרג?

זיי זענען אַוועק אונטער אַן אָפּהאַנג פון אַ באַרג, און דאָרט האָט זיך אַרויסגעוויזן אַן אמתע הייל.

— זעט, דאָ קאָן מען זיך דאָך איינאָרדנען גאָר אויף אַ פּריצישן שטייגער, — האָט ראָזע געזאָגט, און איז אַריינגעקראָכן טיפער אין דער הייל אַריין — ס׳וואָלט נאָך גוט געווען, בענאָני, צו האָבן דאָ דיין רענצל מיטן לייב און זעצן זיך אויף דעם.

— דאָס קאָן איך בשום אופן נישט, — האָט בענאָני אַ דער.

טראָקענער געזאָגט — נאָר אויב אייך איז נישט דערווידער מיין אלט רעקל...

און בענאָני האָט פון זיך אראָפּגעשלעפּט זיין רעקל און אונטערגעבעט דערמיט פאר דער פריילין.

„אך סאר א קלוגער", האָט זי מסתמא א טראכט געטון, און, אפנים, דער יונגערמאַן איז איר געפעלן געוואָרן. זי האָט גע־נומען מיט אים ווינצלען זיך, און געוואָלט זיך דערוויסן, ווי הייסט זיין כלה.

אין א צען מינוט ארום איז בענאָני ארויסגעקראָכן אויף דער שיין פון טאָג און ווידער א בליק געטון אויפן הימל. פונקט אין דער רגע איז פארבייגעגאַנגען א וואנדערנדיקער לאָפּאר און האָט אים דערזען. און דער דאָזיקער לאָפּאר איז עס געווען גילבערט.

— וואָס, ס'גייט נאָך אלץ א רעגן? — האָט בענאָני געפרעגט, כדי עפּעס צו זאָגן.

ער איז געווען אביסל מטושטש.

— ניין, ס'האָט פונאַנדערגעטריבן. — האָט דער לאָפּאר גע־ענטפערט.

בענאָני האָט ארויסגעשלעפּט פון הייל זיין פּאָסט־רענצל און דעם רעקל, און נאָך אים איז ארויסגעקראָכן אויך דעם פּאסטאָרס טאָכטער.

און דער לאָפּאר איז געשטאַנען און האָט עס אלץ געזען...

איז אראָפּגעקומען דער לאָפּאר גילבערט אויפן ברעג, אין דאָרף אריין, מיט דער דאָזיקער נייעס, און נאָכדעם האָט ער זי פונאנדערגעטראָגן אומעטום, ביז סאַמע דעם געוועלב אין סירילונד.

— העי, דו, בענאָני, — האָט מען פון יענעם טאָג אָן גענו־מען ווינצלען זיך איבער אים—וואָס האָסטו עס געטון, וואָס האָסטו עס אין הייל געטון מיט ראָזען, דעם פּאסטאָרס טאָכטער? דו ביסט ארויסגעקראָכן פון הייל אינגאַנצן א רויטער און א פאר־שוויצטער און אָן א רעקל. ווי זאָל מען עס, כ'בעט דיך, פאר־שטיין?

— פארשטייט עס אַזוי, אז דו ביסט אָן אַלטע רכילותניצע, —

האָט בענאָני געענטפערט, ווי אַ אמתער פאָרשטייער פון דער מאַכט — זאָל מיר אָקאָרשט קומען פאַר די אויגן דער־אַ לאָפּאַר, וואָס האָט עס פאַר דיר אויסגעפּלוידערט!

אָבער די צייט איז זיך געגאַנגען, און דער לאָפּאַר גילי־בערט האָט זיך טאַקע דערוועגט צו קומען בענאָנין פאַר די אויגן.

— אָך, וואָס האָסטו דעמאָלט געטון אין דער הייל, וואָס האָסטו דאָרט אַזוינס אָפּגעטון? — האָט ער פאָרזיכטיק געפרעגט, און זיינע קליינינקע אויגלעך האָבן געלאַכט, גלייך ווי ער וואָלט מיט פאַר־שטורעמטע אויגן געקוקט אויף דער זון.

— נישט דיין דאגה. — האָט בענאָני געענטפערט כיטרע, און אויך געשמייכלט. אָט דאָס איז אַלץ, וואָס דער לאָפּאַר האָט פון אים געהאַט.

בענאָני האָט אָנגעהויבן אַביסל גרויסן זיך מיט די שמועסן, וואָס מען האָט גערעדט וועגן אים און וועגן דעם פּאַסטאָרס טאָכ־טאָכטער ראָזאַ. ס'איז געוואָרן נאָענט צו ווייגאַכט. און ביי אַ ווייַ־נאַכט־גלעזל, צוזאַמען מיט זיינע אָרעמע חברים, האָט ער זיך באמת דערפילט פאַר אַ וואַזשנער פריץ. דער לענסמאַן האָט אים באַשטימט פאַר אַ באַגלויבטן, און איצט קומט קיין שום אוקציאָן, קיין שום אָפּ־שרייבן פון פאַרמעגן נישט פאָר אָן בענאָנין. און היות ווי ער איז חוץ דעם נאָך געווען אַ מאדים אויף לייענען און שרייבן, האָט מען אים געגעבן, ער זאָל פון קלויסטער־גאַניק פאָרלייענען פאַר דעם עולם דעם לענסמאַנס פאַראָרדענונגען, ווען דער לענסמאַן אַליין האָט קיין צייט נישט געהאַט.

יאָ, דאָס לעבן איז געווען פריינטלעך. דאָס לעבן האָט גע־קעכלט בענאָנין, דעם בריוטרעגער בענאָנין, און פאַר וואָס ער זאָל זיך נישט האָבן גענומען, האָט ער אין אַלץ געהאַט הצלחה. אינגיכן האָט ער אפילו ראָזען, דעם פּאַסטאָרס טאָכטער, גענומען האַלטן שיר נישט פאַר זיינס אַ גלייכן.

— אַנומלטן, אין דער הייל! — האָט ער געזאָגט און געשמו־צערט מיט די ליפּן.

— דו וועסט דאָך בשום אופן נישט זאָגן, אַז דו האָסט זי גענומען? — האָבן די חברים געפרעגט.

בענאָני האָט געענטפערט:

— מילא, ווי די מעשה זאָל נישט זיין, נאָר עפּעס איז מסתמא, געווען.

— וואונדער! ווי זשע, איצט, הייסט עס, וועסטו מיט איר חתונה האָבן?

בענאָני האָט געענטפערט:

— נישט דיין דאגה. דאָס ווענדט זיך מער נישט ווי אָן בענאָנין און אָן מיר.

— נו, וואָס זשע וועט אָבער זאָגן דער ניקאָלאַי?

— וואָס וועט זאָגן ניקאָלאַי! ער האָט דערצו קיין שייכות נישט.

אָט וואָס פאַרא וואָרט עס איז געזאָגט געוואָרן!

און דאָס האָט זיך איבערגעחזרט אַזוי אָפט און מיט אַזוי פיל מענטשן, אַז ס'איז, אפנים, געווען לויטער אמת. גאָט ווייסט. אפשר האָט בענאָני אַליין אָנגעהויבן צו גלויבן אין דעם.

II

ווען דער בכבודיקער פּאָסטמאַר פון דער שכנותדיקער פּאַראַפיע, הער יאַקאָב באַרפּוד האָט עמעצן געשיקט זאָגן, אַז ער דאַרף מיט אים רעדן וועגן אַן ענין, האָט מען געמוזט גיין. אין זיין קאַנטאָר זענען געווען טאָפּלטע טירן, פריער איינע, נאָכדעם אַ צווייטע, און דער עולם האָט געוויינלעך שוין אַראָפּגענומען דאָס היטל אויף דעם שטח צווישן די דאָזיקע צוויי טירן.

דער פּאָסטמאַר האָט געשיקט נאָך בענאָנין, ווען ער איז דעם צווייטן מאָל געקומען מיט דער פּאָסט.

„אָט וועל איך עס באַקומען אַ חלק פאַר מיין לאַנגער צונג!" — האָט בענאָני אַ דערשראָקענער געטראַכט. — „דער פּאָסטמאַר האָט זיך דערוווּסט, מיט וואָס איך האָב מיך באַרימט, און איצט וועט ער פון מיר מאַכן אַ תל."

אָבער מען האָט נאָך אים געשיקט, איז מער נישט געבליבן ווי צו גיין. בענאָני האָט אראָפּגענומען דאָס היטל אויף דעם שטח, וואָס צווישן די צוויי טירן, און איז אריין.

אָבער דאָסמאָל איז דער פּאַסטאָר געווען נישט שרעקלעך. אדרבא, ער האָט געדאַרפט פון בענאָנין א טובה.

— דו זעסט אָט די מאַרדער־פעלכלעך, — האָט ער געזאָגט — זיי ליגן ביי מיר פון אָנהויב ווינטער אָן. דאָ קאָן איך מיט זיי גאָרנישט נישט מאַכן. טראָג זיי אַוועק צו מאַקן אין סירילונד.

ביי בענאָנין איז גלייך אראָפּ א שטיין פון האַרצן. און ער האָט זיך אריינגעלאָזן אין א שמועס.

— ווי זשע דען. אוודאי. היינט אָוונט נאָך, זעקס דעם זייגער אין אָוונט.

— זאָג מאַקן אין מיין נאָמען, אַז דער פּרייז פאַר מאַרדער איז איצט אכט־צען דאָלאַר.

בענאָני האָט פון פרייד ווידער גענומען פּלוידערן:

— צען דאָלאַר? — זאָגט בעסער — צוואַנציק; איר דאַרפט זיי נישט אָפּגעבן בחצי חינם, פאַרוואָס עפּעס?

— און דאָס געלט וועסטו מיר נאָכדעם אָפּברענגען, בענאָני.

— דעם צווייטן מאָל, אנישט, זאָל איך פון אָרט נישט אַוועק... כ׳וועל אייך דאָס געלט דערלאַנגען גלייך אויפן טיש.

קלעטערנדיק דורך דער בערג־קייט צוריקוועגס, איז בענאָני אזוי געווען צופרידן אי מיט זיך, אי מיט זיין לעבן, אַז ער האָט נישט געפילט נישט קיין הונגער, נישט קיין מידקייט. זעט נאָר. דער פּאַסטאָר אליין האָט שוין גענומען אָנקומען נאָך טובות צו אים, אין א געוויסן זינען איינגעשלאָסן איבּ אין דעם קרייז פון זיין משפחה. מיט דער צייט וועט אויך די פריילין ראָזע מאַכן צו אים א טריט נענטער.

בענאָני האָט טאַקע פאַר די מאַרדער־פעלכלעך באַקומען צו צען דאָלאַר און האָט דאָס געלט געבראַכט ביזן לעצטן גראָשן. נאָר דאָס מאָל איז דער פּאַסטאָר נישט געווען אינדערהיים, ער האָט נאָר דערוויסט די ווייב און איר געמוזט איבערגעבן די

פּאַפּירלעך. מען האָט אים אונטערגעטראָגן אַ קעלישעק און מכבד געווען מיט קאַווע פאַר דער טרחא.

און ווידער איז בענאָני אַוועק צו זיך אין שטיבל אויפן ברעג. ער האָט פיל מחשבות איבערגעטראַכט. מען האַלט בנוגע דער פריילין ראָזע עפּעס געדארפט אונטערנעמען, ס'איז געגאַנגען צו פריילינג צו און שוין צייט געווען אויף עפּעס וואָס צו באַ־שליסן זיך.

ער האָט אָנגעשריבן אַ בריוו צו דעם פּאַסטאָרס טאָכטער, און האָט זיך געפלייסט אָנצושרייבן וואָס קונציקער. צום סוף האָט ער בפירוש געבעטן, זי זאָל נישט אָפּשטויסן זיין האַנט. „מיט דער גאַנצער אכטונג. בענאָני הארטוויגסען, באַגלויבטער".

דעם בריוו האָט ער אַליין אָפּגעטראָגן...

אָבער דאָ האָט דאָס לעבן אויפגעהערט בענאָנין צו גלעטן איבערן קעפּל. זיין בארימערייַ און זיינע געוויסנלאָזע אויסטראַכטע־נישן ביים וויינאַכט־גלעזל זענען סוף־כּל־סוף דערגאַנגען ביז דער שכנותדיקער פּאַראַפּיע און ביז דעם פּאַסטאָרס ראָזען. ס'איז אָנגע־שטאַנען אַ שלעכטע צייט.

דער שכנישער פּאַסטאָר האָט ווידעראַמאָל נאָך אים געשיקט. בע־נאָני האָט זיך אויסגעפּוצט אין עסיק און אין האָניק, ווי אַלעמאָל פאַר דער לעצטער צייט, אָנגעטון צוויי רעקלעך, איינעם איבערן אַנ־דערן, כּדי מען זאָל קאָנען פונאַנדערשפּילען דעם אויבערשטן. און ער האָט נאָך אָנגעטון אַ וווּנדערלעך ציצן העמדל.

„דאָס איז אַן ענטפער אויפן בריוו, — האָט בענאָני גע־טראַכט — ער וויל וויסן, וואָס האָב איך פאַרא כּוונות. אפשר איז ער גערעכט. ס'זענען דען קנאַפּ פאַראַן אויף דער וועלט נידערי־קע פּאַרפּירער און רמאים. נאָר איך בין נישט אַזעלכער".

אָבער פּאָרט האָט זיך בענאָני געפילט נישט מיט אַלעמען. געקומען צום פּאַסטאָר אין הויף, איז ער צוערשט אַוועק אויף דער קיך, אפשר וועט זיך איינגעבן עפּעס דערהערן זיך: אפשר וועט מען קאָנען דערקענען נאָך די פּנימער.

— דער פּאַסטאָר וויל מיט דיר רעדן. — האָבן די דינסטן בעזאָגט.

מילא, וואָס קאָן דאָ זיין, וועט מען אים ענטפערן „נייך־אויף זיין ברית! ערגער וועט ער דערפון נישט ווערן. אגב, יאָגט ער זיך שוין גאָר נישט אזוי שטאַרק נאָך דעם פאַסטאָרס טאָכטער.

— איך חיים, — האָט ער געענטפערט די מיידלעך און האָט זיך אויסגעגלייכט — איך גיי דאָס טאַקע צום פאַסטאָר. — און ער האָט אראָפּגעשאַרט פון שטערן די גריווע; די האָר זענען ביי אים געהען זייער גדיכטע און צעפּאַטלטע.

„מסתמא וועט ער ביי מיר ווידער בעטן עפּעס א טובה.״ — האָט ער געטראַכט, גייענדיק אין קאַנטאָר.

אין צימער זענען געשטאַנען דער פּאַסטאָר מיט זיין טאָכטער, ווען בענאָני איז אריין. קיינער האָט נישט געענטפערט אויף זיין גוט-מאָרגן. דער פּאַסטאָר האָט אים דערלאַנגט א פּאַפּיר און געזאָגט:

— לייען איבער, זיי אזוי גוט.

נאָכדעם האָט דער פּאַסטאָר גענומען אַרומגיין איבערן צימער. דערווייל איז ראָזע געשטאַנען ביים שרייבטיש, א הויכע אזא, און האָט געשוויגן.

בענאָני האָט אָנגעהויבן לייענען. דאָס איז געווען א מעלדונג וועגן דעם, אז „איך, בענאָני האַרטוויגסען, זאָג זיך דערמיט עפנטלעך אָפּ פון די שענדלעכע, נישט אָנשטענדיקע אויסט אבטעניש[e]ן, וואָס איך האָב פאַרשפּרייט וועגן זיך און וועגן פריילין ראָזע באַרפוד. און איך מעלד, אז דאָס איז אַן אומפאַרשעמטער ליגן״.

בענאָני האָט לאַנג געלייענט. לסוף האָט דער פּאַסטאָר, אַ צערייצטער פון זיין לאַנגן שווייגן און פון זיינע אַלץ מער און מער טרייסלענדיקע הענט, געפרעגט:

— וואָס-זשע, נאָך אַלץ נישט איבערגעלייענט?

— איבערגעלייענט. — האָט בענאָני שטיל געענטפערט.

— וואָס-זשע וועסטו דערויף זאָגן?

בענאָני האָט געענטפערט, קוים וואָס מען האָט געהערט:

— אפּנים, אזוי איז עס שוין. וואָס זאָל מען טון...

און בענאָני האָט א שאָקל געטון מיטן קאָפּ.

דער פאַסטאָר האָט געזאָגט:

— זעץ זיך דאָ און חתמע דיין נאָמען אונטער דער מעל־דונג.

בענאָני האָט אוועקגעלייגט דאָס היטל אויף דער פאָדלאָגע, זיך צונויפגעקאָרטשעט, צוגעגאַנגען צום טיש און זיך געחתמעט. ער האָט נישט פארגעסן צו מאַכן אויך דעם לאַנגן שטריך אונטער זיין פאַמיליע — אַזוי איז ער שוין צו דעם געוווינט געווען.

— איצט וועט מען דאָס פּאַפּיר אַריבערשיקן צו דעם לענסמאַן פון דיין פּאַראַפיע, מען זאָל עס פאַרלייענען פון די קלויסטער־טרעפ. — האָט דער פאַסטאָר געזאָגט.

ביי בענאָנין איז דער קאָפּ געוואָרן אַזאַ טעמפּער, א שווע־דער, און ער האָט נאָר געענטפערט:

— יאָ, אפנים, אַזוי איז עס שוין.

און ראָזע איז די גאַנצע צייט געשטאַנען ביים שרייבטיש, א הויכע אַזאַ, און פונקט ווי א שטומע...

דאָס לעבן האָט אויפגעהערט צו קעכלען. עס האָט זיך דערנענטערט דער פרילינג. די ראָבן האָבן שוין אָנגעהויבן שלעפּן צווייגן אין די נעסטן. אָבער ווו־זשע איז אהינגעקומען די פרייד און די לידער, ווו — די שמייכלען און ווו איז געווען די פּראַכט? און וואָס גייט איצט בענאָנין אָן דער רייכער פאַנג פון הערינג? ער האָט געהאַט קליינע טיילן אין דריי נעצן, וואָס האָבן געכאַפּט סטאַדעס הערינג, און ער האָט שוין געהאַט געחלומט, אַז דאָס וועט אים צונויף קומען מיט דעם פּאַסטאָרס טאָכטער ראָזען—אַך, ס'אַרא גאָרנישט א שוטה ער איז געווען!

פון עגמת נפש איז ער א גאַנצן מעת־לעת אָפּגעלעגן אין בעט און האָט נאָר געקוקט, ווי עס גייט אריין און ארויס זיין אלטע דינסט. ווען זי האָט ביי אים געפרעגט, צי איז ער נישט קראַנק, האָט ער געענטפערט: „יאָ, קראַנק". און אַז זי האָט גע־פרעגט, צי איז אים בעסער, האָט ער אויך דערויף מסכים געווען און געענטפערט: „יאָ, בעסער". ער איז דעם צווייטן מעת־לעת אויך אָפּגעלעגן. אויפגעשטאַנען שבת. און ס'איז געקומען א שליח מיט א פּאַקעט פונם לענסמאַן.

— דאָ איז געקומען אַ מענטש מיט אַ פּאַקעט פונם לענס־מאַן. — האָט די דינסט געזאָגט צוגייענדיק צו זיין בעט.

בענאָני האָט געענטפערט:

— אַ־אַ, לייג דאָרטן אַוועק.

„דאָס זענען מעלדונגען, וואָס איך דאַרף מאָרגן פרי איבער־לייענען". — האָט בענאָני געטראַכט. ער איז געלעגן נאָך אַ ווײַלע, נאָכדעם איז ער פּלוצלינג אויפגעשטאַנען און האָט פונאַנדערגע־חתמעט דעם פּאַקעט: אַוקציאָנען, אַנטלאָפענע אַרעסטאַנטן, מלוכה־פּליכטן, שטייערן. און אָט איז זיין אייגענע מעלדונג. בענאָני האָט זיך געכאַפּט מיט ביידע הענט פאַרן קאָפּ.

הייסט עס, אַז ער אַליין וועט עס דאַרפן טון. שטיין אויף די קירך־טרעפּ און אַלעמען מעלדן וועגן זיין אייגענער חרפּה!

ער האָט צונויפגעדריקט די ציין און אַרויסגעמורמלט:

— יאָ, יאָ, בענאָני!

און אַז עס איז אָנגעשטאַנען דער מאָרגנדיקער טאָג — און ס'אַרא העלער, אַ זוניקער נאָך,—האָט ער זיין מעלדונג נישט פאָר־געלייענט. אַלץ האָט ער פאָרגעלייענט, און דאָס נישט: די זון! די זון האָט געלויכטן צו העל, און הונדערטער אויגן האָבן אים געקוקט גלייך אין פּנים אַריין.

ער איז אַוועק אַהיים אין אַן אומעטיקער, דערשלאָגענער שטימונג, האָט זיך אָפּגעזאָגט פון קאָמפּאַניע און געלאָזן זיך גיין דורך וואַלד און זומפּ, כּדי צו בלייבן איינער אַליין. אָך, דאָס איז געווען דאָס לעצטע מאָל, וואָס מענטשן האָבן בענאָנין פאָרגעלייגט צו באַגלייטן, און ער האָט זיך אָפּגעזאָגט פון קאָמפּאַניע. מער האָט עס אים שוין קיינער נישט פאָרגעשלאָגן.

אינגיכן האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז בענאָני האָט פאַרהוילן אַ פּאַפּיר און האָט עס נישט פאָרגעלייענט פון די קירך־טרעפּ. דעם צווייטן זונטיק האָט דער לענסמאַן אָנגעטון דאָס היטל מיטן גאָל־דענעם קאַנט און האָט די מעלדונג אַליין פאָרגעלייענט פאַר אַ גרויסן המון עולם.

אָט האָט זיך פאַרלאָפן אין דאָרף אַן אומגעהערטע געשעע־ניש, פון די שמועסן איז געשטאַנען אַ הודושערײַ פון ברעג

ב ז סאַמע די בערג. בענאָני איז געפאַלן. ער האָט שוין איבער-געגעבן דאָס רענצל מיטן לייב, דאָס לעצטע מאָל פונאנדערגע-טראָגן די פּאָסט. און אַזוי אַרום האָט ער שוין מער צו גאָרנישט געטויגט אויף גאָטס וועלט.

א גאַנצע וואָך איז ער אַרומגעגאַנגען אַרום זיין שטיבל און האָט אַלץ געטראַכט און געדאַגהט. איינמאָל אין אָוונט איז צו אים אין שטוב געקומען דער נאָטבאָס — דער פּירער פון דער שותּפות אין דער נעץ — און האָט אים אַרויסגעלייגט זיין חלק אין דעם הערינג-פאַנג.

— א דאַנק! - האָט בענאָני געזאָגט.

דעם צווייטן אָוונט איז נאָך געקומען דער נאָטבאָס נאָרום, וואָס האָט אָפּגעשניטן א סטאַדע הערינג פונקט אַנטקעגן בענאָנים שטיבל. בענאָני האָט באַקומען פאַר דריי קליינע חלקים אין דער שותּפות פון דער נעץ און נאָך א גרויסן חלק פאַר זיין ברעג.

אים איז געווען אַלצאַיינס. ער האָט שוין מער אויף גאָר-נישט געטויגט.

III

אז דער סוחר מאַק פון סירילונד האָט עמעצן געהאַלט טון גוטס אָדער שלעכטס, האָט ער מיטלען דערצו געהאַט די ויותר. אפילו די נשמה איז ביי אים געווען אי א ווייסע, אי א שוואַרצע. ער איז ענלעך געווען צו זיין ברודער מאַק פון ראָזענ-גאַרד דערמיט, וואָס ער האָט געקאָנט טון וואָס ער וויל. נאָר אַמאָל פלעגט ער אים נאָך אַריבערשטייגן דערמיט, וואָס ער האָט געטון אַזוינס, וואָס מען האָט נישט גע דאַרפט טון.

נו, האָט מאַק געשיקט נאָך בענאָנין, אז ער זאָל תּיכּף ומיד קומען קיין סירילונד.

בענאָני איז אַוועק מיטן שליח, און דאָס איז נאָך, חוץ אַלעמען, געווען א יונג פון מאַקס קלייט.

בענאָני האָט איצט אָנגעהויבן מורא האָבן פאַר אַלץ אין

דער וועלט, און ער האָט מיט אַ דערשלאָגענעם קול געפרעגט:
— צו וואָס קאָן ער עס מיך דאַרפן האָבן? האַ? ווי איז ער — אין כּעס?
— איך קאָן דיר נישט זאָגן, אויף וואָס ער דאַרף דיך האָבן. — האָט דער יונג געענטפערט.
— מילא, גיי איך, לאָז מיר גאָט העלפן! — האָט בענאָני פאַראומערט אַרויסגערעדט.
שטייענדיק פאַר מאַקס קאַנטאָר, האָט ער זיך דערפילט מער דערנידעריקט און דערשלאָגן ווי אַלעמאָל. ער איז דאָרט אַזוי לאַנג געשטאַנען בייטנדיק די פיס און צוהוסטנדיק, אַז מאַק האָט דערהערט, ווי ער שטייט הינטער דער טיר, און האָט די טיר אַליין אָפּגעעפנט.
— נו זשע, גיי אַריין! — האָט מאַק אַליין געזאָגט.
און קיינער וואָלט אויף אים נישט פאַרשטאַנען, צי וויל ער דערהויבן, צי וואַרפן בענאָנין.
מאַק האָט געזאָגט:
— דו האָסט זיך שלעכט געפירט.
— יאָ. — האָט בענאָני געענטפערט.
— אָבער אַנדערע האָבן זיך אויך געפירט נישט בעסער. — האָט מאַק ווייטער געזאָגט:
און אַזוי רעדנדיק האָט ער גענומען אַרומגיין, נאָכדעם איז ער צוגעגאַנגען צום פענסטער און אָנגעהויבן קוקן אין דרויסן. לסוף האָט ער זיך אומגעקערט און געפרעגט:
— דו האָסט דאָך פאַר דער לעצטער צייט פאַרדינט פיינע געלט?
— יאָ. — האָט בענאָני געענטפערט.
— וואָס זשע טראַכסטו דערמיט צו טון?
— כ'ווייס נישט. מיך אַרט קיין זאַך נישט.
— דו דאַרפסט דערפאַר קויפן הערינג, — האָט מאַק געזאָגט. — דער הערינג איז ביי דיר, פאַסט צו זאָגן, סאַמע ביי דער שוועל. קויף אויף, זאַלץ איין, באַאַרבעט הערינג אויף וויפל דיר וועט קלעקן געלט, און שיק אַוועק אויף דרום. פעסלעך און

זאָלסט, אויב דו ווילסט, קאָנסטו נעמען ביי מיר.

ס'איז אריבער אביסל צייט, איידער בענאָני האָט גענומען רעדן. און מאַק האָט אים אָפּן געפרעגט:

— נו, איז ווישע? הויבסטו מאָרגן אָן?

— ווי איר וועט הייסן. — האָט בענאָני געענטפערט.

מאַק איז ווידער אָפּגעטראָטן צום פענסטער און האָט זיך אומגעקערט צו בענאָנין מיטן רוקן: אפנים, אַז ער איז געשטאַנען און האָט עפעס באַטראַכט. אָ, דער־אָ מאַק, ער איז שוין געווען איינמאָל אַ מייסטער אויף איינפאַלן!

בענאָני איז געקומען אביסל צו זיך און האָט אויך גענומען טראַכטן. אין עסק איז מאַק אַן אמתער טייוול, און די נשמה איז ביי אים, אויב איר ווילט, גיכער אַ שוואַרצע, ווי אַ ווייסע. בענאָני האָט געוווּסט, אַז צו מאַקן געהערט דער גרעסטער טייל פון דעם הערינג, וואָס מען האָט געפאַנגען אין דער נעץ אַנטקעגן בענאָנים שטיבל. וויל ער איצט אויסנוצן די געלעגנהייט און אַרויסשטופּן אביסל, דערצו נאָך פאַר אַ גוטן מקח. די צייט איז שוין געווען שפּעט, און דער הערינג האָט געקאָנט נעמען קאַליע ווערן. אגב, וועט ער אויסברענגען אביסל פּוסטע פעסלעך און זאַלץ, וואָס ער האָט אָנגעגרייט.

בענאָני האָט עס אַלץ באַטראַכט און געזאָגט:

— אַלץ ווענדט זיך אָן דעם מקח. דאָס איז אַליין פון זיך פאַרשטענדלעך.

— איך וויל דיר העלפן, — האָט מאַק געזאָגט, און אומגעקערט זיך צו אים מיטן פּנים — דו דאַרפסט זיך צוריק שטעלן אויף די פיס. דו האָסט געטון אַן עוולה, נאָר אַנדערע האָבן זיך אויך געפירט נישט בעסער פאַר דיר, און איך מיין, אַז הייניקס מאָל ביסטו גענוג באַשטראָפט.

„כ'לעבן ס'קאָן זיין, אַז ער איז גערעכט". — האָט בענאָני אַ טראַכט געטון. ער איז פּלוצלינג געוואָרן אַ ווייכינקער און פול מיט דאַנקבאַרקייט.

— אַ גרויסן דאַנק אייך דערפאַר!

מאַק האָט ווייטער גערעדט מיט אַ טאָן פון מאַכט:

— איך רעבן אַוועקשיקן אַ בריוועלע צו אונזער גוטן שכן דעם פּאַסטאָר, איך בין דאָך ראָזעס טויף־פּאָטער, וועל איך שוין זאָגן עטלעכע ווערטער פון מיין נאָמען צו ראָזען און צו איר פּאָטער, איבעריקנס, דו דאַרפסט אפילו דערפון נישט וויסן. וויפל האָסטו געלט?

— ס'וועט זיך אָנקלייבן אַ היפּש ביסל.

— דו ווייסט דאָך, — האָט מאַק געזאָגט, — אַז פאַר מיר שפּילט דיין געלט קיין שום ראָלע נישט. איך מיין, אַז דו פאַרשטייסט עס אויפן בעסטן אופן. אַזוי אַז נישט אום דעם גייט עס, נאָר פשוט, איך וויל דיך צוריק אַוועקשטעלן אויף די פיס.

— אַ דאַנק, און געלויבט און געבענטשט זאָלט איר זיין דערפאַר.

— דו האָסט אָנגעהויבן רעדן וועגן פּרייז. מיר וועלן וועגן דעם אַ שמועס טון מאָרגן. זאָלסט קומען צו די נעצן.

מאַק האָט אַ שאָקל געטון מיטן קאָפּ, אַ סימן, אַז דער שמועס האָט זיך געענדיקט. נאָר ווען בענאָני איז שוין געשטאַנען אין טיר, האָט ער אים צוריק אַ רוף געטון.

— הער אָקאָרשט, וויבאַלד איך האָב שוין אָנגעהויבן רעדן וועגן בריוו — איז אָט איז ער. דו קאָנסט אים פאַרבייגייענדיק דערלאַנגען אויף דער פּאָסט, וועט ער מאָרגן אַוועק...

בענאָני איז געוואָרן אַן איבערקויפער פון הערינג. ער האָט צענויפגענומען אַרבעטער, וואָס האָבן געעפנט און געזאַלצן זיינע הערינג און געקייקלט היין און צוריק זיינע פעסער. וויבאַלד אַז מאַק פון סירילונד האָט אים פון ס'ניי אַרויסגעוויזן צוטרוי, טאָ ווער זשע וואָלט עס געקאָנט אַזוי האַלטן פון זיך, אַז ער זאָל אויסמיידן בענאָנין? לסוף האָט בענאָני ווידער גענומען שפּירן אין זיין מעכטיקער ברוסט אַ טייל פון זיין פריערדיקן לעבנסלוסט און צופרידנקייט.

אָבער ער האָט זיך בשום אופן נישט געלאָזן נאַרן פון דעם סוחר מאַק. נאָך דער דאָזיקער קליינינקער התקרבות איז ער צוריק געוואָרן דער פריערדיקער געשיקטער און קלוגער יונג און נישט דאָס גאַנצע געלט זיינס האָט ער פאַרטון אין הערינג.

„ס'וועט אַ העלפֿט אויך קלעקן“. — האָט ער געטראַכט. אגב, איז מאַקס ברייז צום פּאַסטאָר בארפּוד געווען אָפּגעשיקט, און מאַק האָט אים צוריקנעמען נישט געקאָנט.

בענאָני האָט אויפֿגעקויפֿט און איינגעזאַלצן הערינג, און איז ביסלעכווייז צוריק געוואָרן אַ מענטש. ער האָט באַמערקט, אַז לייטן האָבן זיך אָנגעהויבן מיט אים צו באַגריסן, ווען ער איז געקומען אָדער אַוועק פֿון דעם אָרט, ווו די אַרבעט איז פֿאָרגעקומען, און מען האָט זיך אַפּילו צו אים געווענדט אויף „איר“—אַלץ דערפֿאַר, וואָס ער האָט זיך גענומען שניידן אויף אַ סוחר.

דער מסחר זיינער האָט לייכט געקאָנט אַוועקגיין שלעכט. מאַק גופֿא האָט לגמרי נישט פֿון ערשטן מאָל פֿאַרדינט דאָס געלט, וואָס ער האָט דערויף אויסגערעכנט. נאָר אין דער צייט, וואָס מאַק האָט געפֿירט אַ גרויס שפּיל און אַרויסגעשיקט קיין בערגען צוויי גרויסע אָנגעלאָדענע דאַמפֿערס מיט אַ קאָלאָסאַלער פּאַרטיע הערינג, האָט בענאָני אויף אַ באַשיידענעם אופֿן אָפּגעדונגען איינע פֿון מאַקס יאַכטעס און אויף דעם איז ער סוף פֿריליננג אַוועקגעשוווּמען צו דרום מיט צוויי מאַטראָסן. ער איז אַריינגעפֿאָרן סיי אין קליינע, סיי אין גרויסע שטעטלעך און האָט זיין סחורה פֿאַרקויפֿט ביסלעכווייז. ס'וואָלט אויך געקאָנט זיין ערגער, נאָר ער האָט געהאַט אַביסל ריווח און האָט די אַפּטיקאַ אָפּגעלייגט. אַהיים האָט ער זיך אומגעקערט אַרום יאָהאַן-טאָג.

און דאָ האָט זיך געטראָפֿן, אַז ראָזע דעם פּאַסטאָרס טאָכטער איז אים ווייטער אַריבער דעם וועג. ער האָט זיך מיט איר באַגעגנט לעבן קלויסטער. זי איז געפֿאָרן רייטנדיק. אין דער סביבה איז זעלטן וער געפֿאָרן רייטנדיק, און דער עולם, וואָס איז געגאַנגען פֿון קלויסטער האָט נייגיריק געקוקט אויף איר. בענאָני האָט פֿאַמעלעך אַראָפּגענומען דאָס היטל און דערנידעריקט פֿאַרנייגט זיך. זי האָט אים געענטפֿערט מיט אַ שאָקל פֿונם קאָפּ. אָבער איר פּנים איז נישט אַדורך קיין שאָטן. זי איז אַוועקגעפֿאָרן ווייטער טריט ביי טריט, און דער ווינט האָט הינטער איר פֿונאַנדערגעבלאָזן איר לאַנגן וואָל, פּונקט ווי אַ בלווילעך רויכעלע, זי האָט אויסגעזען ווי אַ פֿאַנטאַסטישע זעונג.

און דאָס מאָל האָט בענאָני זיך געלאָזן גיין אהיים פון קלויסטער דורך דעם וואלד און דעם זומפּ.

„איך בין ערגער פאר פיל אנדערע חיות, — האָט ער גע־טראַכט — נאָר אפשר האָט די דאָזיקע וויכטיקע פּערזאָן זיך דער־וווּסט, אַז איך האָב מיך ווייטער געשטעלט אויף די פיס און שטייג ביסלעכווייז אַרויף. וואָרום אויב נישט דאָס, וואָלט זי דען מיר אַ שאָקל געטון מיטן קאָפּ?"

סוף זומער האָט בענאָני באַקומען אַ פאָרשלאַג אַוועקצולאָזן זיך אויף מאַקס אַ גרויסן זעגל־שיף קיין בערגען מיט סחורה. ער איז פריער קיינמאָל אין בערגען נישט געווען, נאָר איינמאָל מוז מען דאָך מאַכן אַן אָנהויב, און אויב אַנדערע האָבן געפונען דעם וועג, וועט ער שוין, מסתמא, אויך געפינען.

— איך זע, ביי דיר איז אַ מזלדיקע האַנט אין פיל גע־שעפטן. — האָט מאַק צו אים געזאָגט.

— דאָס האָט איר מיר אומגעקערט אי די הענט, אי די פיס. — האָט בענאָני קלוג געענטפערט, אָפּגעבנדיק דעם גאַנצן כבוד מאַקן.

דאָס איז געווען נישט קיין קליינער טריט פאָרויס־ווערן אַ קאַפּיטאַן אויף דער זעגל־שיף „פּינטוס". בענאָני איז שוין איצט גלייך געווען כמעט צו די שול־לערער וואָס אין דאָרף. און היות וי חוץ דעם האָט ער נאָך געהאַט אַביסל געלט אויך, האָט ער שוין נישט געהאַט צוליב וואָס אויסצומיידן אפילו די סוחרים פון די ווייטע שכנים.

צוריקגעקומען איז ער מיטן שיף קורץ פאַר ווייַנאַכט. אַלץ איז אַדורך בשורה. און די שיף איז פון אונטן ביז אויבן פול געווען אָנגעלאָדן מיט כל המינים סחורות, וועלכע מאַק האָט אויף אַזאַ אופן באַקומען פון בערגען, כדי איינצושפּאָרן אויף פראַכט.

אַראָפּגעגאַנגען פון שיף אויפן ברעג און געענטפערט אויף די באַגריסונגען פונם עולם, וואָס איז געשטאַנען אויפן ברעג, האָט בענאָני אין האַרצן זיך געפילט פשוט ווי אַן אַדמיראַל. מאַק האָט אים אויפגענומען פריינטלעך און בכבוד, און האָט אים מכבד גע־ווען אין זיין אייגענעם זאַל. בענאָני איז דאָ געווען דעם ערשטן

מאָל. אויף די ווענט זענען געהאָנגען גרויסע בילדער, ס'איז גע־שטאַנען באַגילדט מעבל, וואָס איז אַריבער בירושה, און פון דער סטעליע האָט זיך אַראָפּגעלאָזן אַ ליוסטרע מיט הונדערטער הענגעלעך פון ריינעם קריסטאַל. נאָכדעם זענען זיי אַריבער אין קאַנטאָר, וווּ בענאָני האָט אָפּגעגעבן די רעכענונגען. מאַק האָט אים באַדאַנקט.

איצט האָט זיך בענאָני אויפגעהויבן אין אַלעמענס אויגן, אויב איר ווילט, אפשר נאָך מער איידער פריער, און לייטן מיט מאַקן אין דער שפּיץ האָבן אים ביסלעכווייז גענומען רופן מיט אַכטונג האַסטוויגסען. אפילו אין די צייטן, ווען ער איז געווען אַ קעניגלעכער בריוו־טרעגער אַ באַגלויבטער, איז ער פאַר קיין נפש אין דער וועלט נישט געווען האַרטוויגסען, און איצט־אָ איז ער עס יאָ. ער האָט זיך איינגעשאַפט אפילו פיראַנקעלעך אויף די פענסטער אין זיין שטיבל, און דאָס איז, אגב, געווען אינגאַנצן אָן איבערי־קער אָנשטעל פון זיין זייט, און ביי דעם קירך־שמש אין הויז האָט מען אים דערפאַר באַרעדט. פון בערגען האָט ער געבראַכט עטלעכע דינע ווייסע העמדער, וואָס ער האָט אָנגעהויבן טראָגן, ווען ער איז געגאַנגען אין קלויסטער...

ערב ווייַנאַכט איז בענאָני געווען איינגעלאַדן צו מאַקן אין הויז. מאַק האָט איצט געלעבט איינער אַליין. זיין טאָכטער עד־וואַרדע האָט חתונה געהאַט מיט אַ פינישן באַראָן און איז קיינמאָל נישט געקומען אַהיים. די באַלעבאַטישקייט האָט געפירט אַ ווירט־שאַפטערין פון דער זייט, אַ גרויסע קענערין פון איר פאַך און אַ גרויסע ליבהאָבערין פון געזעלשאַפט.

געסט האָבן זיך אָנגעקליבן פיל, און צווישן זיי איז געווען אויך דעם פּאַסטאָרס ראָזע. דערזעענדיק זי, האָט זיך בענאָני זייער באַשיידן אוועקגערוקט אָן אַ זייט און זיך צוגעדריקט צו דער וואַנט.

מאַק האָט געזאָגט:

— דאָס איז פרייליין באַרפוד, דו ביסט מיט איר באַקאַנט. זי איז נישט פון די, וואָס געדענקען שלעכטס.

— דער טויף־פאָטער זאָגט, אַז דו ביסט נישט שולדיק, בענאָני, — האָט ראָזע געזאָגט פשוט און אָפנהאַרציק. איר האָט

געגומען אין קאָמפּאַניע אַביסל בראָנפן יום-טוב-צייט, און עמעצער אַן אַנדערער האָט עפּעס אָנגעפּלוידערט. דאָס איז גאָר עפּעס אַנדערש.

— איך ווייס נישט... ס'איז מעגלעך, אַז איך אַליין... האָב עס טאַקע נישט געזאָגט. — האָט בענאָני אַרויסגעמורמלט.

— נו, דאַרף מען וועגן דעם מער נישט רעדן, — האָט מאַק געמאָלדן, און ווי אַ טאַטע אַוועקגענומען ראָזען אָן אַ זייט.

בענאָנין איז פּרייַלעכער געוואָרן, אויפן הארצן איז אים גע-וואָרן לייכטער, לעבעדיקער. מאַק האָט אים ווידער אַמאָל אַרויס-געהאָלפן, ווייס געמאַכט, ווי ריינעם וואָל, און ער איז אויף אַזוי פיל פעסט געוואָרן ביי זיך, אַז ער איז צוגעגאַנגען גריסן זיך מיט דעם לענסמאַן. שפּעטער ביים טיש האָט ער אפשר נישט אין אַלע הינזיכטן געפירט זיך, ווי די אמתע גרויסע לייט, אָבער ער האָט פלייסיק נאָכגעשפירט נאָך אַלץ און האָט זיך עפּעס וואָס אויסגעלערנט אין דעם דאָזיקן אָוונט. מאַקס ווירטשאַפטערין איז געזעסן לעבן אים און האָט אים מיט אַלע כוחות מכבד געווען.

פון די שמועסן ביים טיש האָט ער זיך דערוווסט, אַז דעם פּאַסטאָרס ראָזע פאָרט ווידער אַוועק נישט אויף אַ קורצע צייט. ער האָט אויף איר בגנבה געקוקט. נו, אַז זי איז אַ שיינע און אַ שטאָלצע, וועגן דעם איז דאָך שוין נישטאָ וואָס צו רעדן. און וויפל געלט זאָלסט נישט פאַרדינען און וויפל זאָלסט נישט אָנהענגען קיין פיראַנקעס אויף די פענסטער — אַלץ איינס, אויב דו ביסט געבוירן נישט פון איידעלן שטאַנד, מוזסטו שוין אַזוי בלייבן בע-נאָני און מער גאָרנישט, ראָזע איז שוין געווען נישט גאָר קיין יונ-גע, אָבער גאָט האָט איר געבענטשט מיט וווּנדערלעכע בלאָנדע האָר, און די העלע ליפּן אירע האָבן געשמייכלט מיט אַזאַ שיינעם ליכטיקן שמייכל. און קיינער האָט נישט געהאַט אַזאַ הויכע ברוסט, ווי זי!

„איך וועל שוין קיין נאַר נישט זיין, מער וועל איך אויף איר נישט קוקן". — האָט בענאָני געטראַכט.

— און אין די פּיאָרדן האָט זיך ווידער באַוויזן הערינג, —

האָט מאַק צו אים געזאָגט שטילינקערהייט, און באַוויזן אַ דעפּעש — קום מאָרגן אין קאַנטאָר אַריין, באַצייטנס.

בענאָנין האָט זיך איצט געוואָלט אַביסל צייט פאַרבערענגען אינדערהיים און הנאה האָבן פון דעם כבוד, וואָס האָט אים אַרומגערינגלט אַלס קאַפּיטאַן פון דעם זעגל־שיף. פונדעסטוועגן איז ער אינדערפרי אַוועק צו מאַקן.

— איך וויל דיר מאַכן אַ פאָרשלאָג, — האָט מאַק געזאָגט — איך גיב דיר אַוועק מיין גרויסע נעץ פאַר מזומן, און דעמאָלט קאָנסטו פירן דעם געשעפט אויף דיין אייגענער אחריות, ווי איך האָב דיר שוין געזאָגט, איז דער פיאָרד פול מיט הערינג.

בענאָני איז נישט געווען קיין אומדאַנקבאַרער, און ער האָט זיך גלייך דערמאָנט, ווי מאַק האָט אים נאָך ערשט נעכטן אָפנט אַרויסגעהאָלפן. אָבער די גרויסע נעץ איז שוין נישט געווען דאָס, וואָס אַמאָל. ער האט נאר געזאָגט:

— דאָס איז נישט פאַר מיינע כוחות...

— וואָס הייסט, נישט פאַר דיינע כוחות, פאַר דיינע כוחות,— האָט מאַק געענטפערט — ביי דיר איז אַ מזלדיקע האַנט. איך בין עפּעס אַנדערש. איך מוז אויף אַלץ דינגען מענטשן, און איצט האָב איך נישט וועמען איבערצוגעבן די נעץ.

— איך וואָלט בעסער געפּרוווט מיט איר אַרויסצופאָרן פאַר אייך.

מאַק האָט אַ שאָקל געטון מיטן קאָפּ אויף ניין און געזאָגט:

— איך וועל דיר אָפּגעבן ביליק, מיט די שיפלעך, מיט די בלאָקן און אפילו מיט די צוויי קוק־רערן. דו וועסט עס באַקומען פּמעט פאַר אומזיסט.

— איך וועל מיך מיישב זיין. — האָט בענאָני געענטפערט.

נאָר וויפל ער האָט נישט געטראַכט, געענדיקט האָט זיך דערמיט, אַז ער האָט געקויפט די נעץ, נאָך אַזאַ מענטש ווי מאַק איז נישט געווען. און ער האָט זיך נישט באַשלאָסן צו גיין קעגן זיין ווילן און פאַרלירן זיין גוטפריינטשאַפט. ער האָט געדונגען מענטשן און איז אַרויס אין די פיאָרדן מיט דער גרויסער נעץ.

איצט איז געבליבן צו האָפן נישט מער ווי אויף גאָטס גענאָד.

דריי וואָכן האָט ער צוזאַמען מיט אַנדערע חברות אונטער־געהיט די הערינג. הערינג איז געווען ווייניק. עטלעכע מאָל האָט ער אַרויסגעוויקלט די נעץ, אָבער הערינג האָט געקלעקט מער נישט ווי אויף שפּייז פאַר די אַרבעטער, און זיין גרויסע נעץ האָט געקאָסט צו טייער, אַז עס זאָל האָבן אַ זינען צו נוצן זי צוליב אַזאַ קליינינקייט. ער איז ביי זיך אַלץ מער און מער אַראָפּגעפאַלן. דעם גרעסטן טייל פון זיין עשירות האָט ער אַריינגעלייגט אין דער געגנוצטער נעץ, וואָס האָט אויף גאָרנישט נישט געטויגט און נאָר פון טאָג צו טאָג אַלץ מער געפוילט. מען מעג זיך זאָגן, וואָס מען וויל, נאָר מאַקס הילף האָט אים טאַקע טייערלעך געקאָסט.

איינמאָל אין אָוונט האָט בענאַני געזאָגט צו זיינע אַרבעטער:

— נישטאָ דאָ וואָס צו טון. מיר וועלן היינט ביינאַכט פונ־דאַנען אַוועק.

זיי האָבן אויפגעהויבן דעם אַנקער, שטילינקערהייט אָפּגע־פאָרן און פונאַנדערגעלאָזן די זעגלען. די נאַכט איז געווען אַ פייכטע און אַ קאַלטע. זיי האָבן זיך געהאַלטן ביים ברעג. ס׳איז געווען נאָענט צו באַגינען. בענאַני האָט זיך שוין געקליבן אַוועק־צוגיין פונם רודער און פאַר עגמת־נפש זיך לייגן זיך שלאָפן, ערשט ער האָט פּלוצלינג דערהערט אַ ווייטן געררויש אויפן ים. ער האָט אַ בליק געטון אויף מזרח, אַ בליק געטון אויף דעם פאַרזונקענעם אין פינסטערניש מערב, אָבער קיין סימן פון קיין שטורעם־ווינט האָט ער נישט געזען.

„וואָס הודזשעט עס אַזוי משונה אין דער לופטן?" — האָט בענאַני געטראַכט.

ער האָט ווייטער געפירט ביים רודער, האַלטנדיק זיך ביים ברעג און איבערלאָזנדיק דעם ים אָן אַ זייט. ס׳האָט אָנגעהויבן ווערן באַגינען. אַ טאָג איז אָנגעשטאַנען אַ נעפּלדיקער. ער האָט געהערט, ווי די משונה הודזשעניש אינדערלופטן ווערט, דאַכט זיך, נענטער. פּלוצלינג האָט זיך בענאַני אַוועקגעשטעלט און גענומען קוקן אויפן ים. זען האָט מען נאָך קנאַפּ וואָס געקאָנט. אָבער פון

די ווייטע פויגלשע געשרייען האָט ער פאַרשטאַנען, וואָס אַזוינס טראָגט זיך עס צו אים אַנטקעגן. ער האָט אין איין כּהרף־עין אויפגעוועקט זיינע מענטשן און אַוועקגעשטעלט זיי צו דער אַרבעט.

הערינג איז געגאַנגען פון ים.

אַ גרויסע טשערעדע וואַלפיש און אַ כמאַרע פייגל. וואָס האָבן געשריגן אויף טויזנטער קולות, האָבן געיאָגט די הערינג אין פיאָרד אַריין.

בענאָנים שיפל האָט זיך געפונען שוין צו וייט אָן אַ זייט, כמעט ביים סאַמע ברעג, און איידער ער האָט באַוויזן אַרויסצו־באַקומען זיך אויפן מיטן פיאָרד, האָט זיך די טשערעדע וואַלפיש מיט די פייגל שוין אַדורכגעטראָגן פאַרביי. דער גאַנצער ים איז וויים געוואָרן פון די ים־פייגל און פון די פאָנטאַנען, וואָס די וואַל־פיש האָבן אַרויסגעוואָרפן.

„מיר האָבן נישט געזאָלט אַוועקגיין פונם אָרט“, — האָט בע־נאָני אומעטיק אַ טראַכט געטון.

איצט איז מער גאָרנישט געבליבן, סיידן אַרומדרייען זיך עטלעכע שעה איבערן פיאָרד, כּדי אויף וויפל ס'וועט מעגלעך זיין דערגרייכן כאָטש צום סוף פון דעם מאָלצייט.

עס איז געוואָרן גאָר ליכטיק. צייטנווייז זענען מיט אַ גערויש פאַרביי־געשוווּמען באַזונדערע אָפּגעשטאַנענע וואַלפיש.

און פּלוצלינג האָט בענאָני דערזען, אַז די גרויסע כמאַרע פויגל פליט צוריק פון פיאָרד צו אים אַנטקעגן: די הערינג האָבן זיך אומגעקערט, מאַכנדיק אַ גרויסע ראָד, און די וואַלפיש האָבן זיי געטריבן פאָרויס. בענאָני האָט זיך געפונען אַנטקעגן דעם אַריינגאַנג אין אַ בוכטע, וואָס איז געווען אַריינגעשניטן אינם ברעג. עפּעס אַזוינס איז פאָרגעקומען, וואָס האָט געלאָזט די מאַסע הע־רינג פונאַנדערצוטיילן זיך אויף צוויי סטאַדעס. עס האָט זיך אָנ־געהויבן אַ בהלה. ס'קאָן זיין, אַז דאָס האָבן פאַרשפּעטיקטע וואַל־פיש באַגעגנט די גייענדיקע מאַסע און האָבן זיך אין איר אַריינ־געהאַקט. די הערינג האָבן געבלאַנקט, ווי מיליאָסן שטערן, אַרום בענאָנים שיפל. ס'האָט גאָר אויפן זינען נישט געקאָנט קומען פונ־

אנדערצוניזמען די נעץ ביי אזא מענגע וואַלפיש. בענאָני האָט זיך געהאָרגן פון אויפרעגונג. פלוצלינג האָט ער דערזען, ווי די גאַנצע בוכטע קאָכט, און איבער איר שטייט אַ ווייסע כמארע פון פויגל. די בוכטע איז געווען געפאַקט מיט הערינג. בענאָני האָט אַ געשריי געטון עטלעכע אָפגעהאַקטע ווערטער צו זיינע מענטשן. און אליין האָט ער בליצשנעל זיך גענומען וואַרפן אהין און אהער. מ׳האָט גענומען די נעץ פונאַנדערוויקלען. מ׳האָט זי פאַרצויגן אין דער ברייט פון דער בוכטע פון איין ברעג צום צווייטן. ער האָט די הערינג אַרויסגעשפּאַרט סאַמע אויף דער יבשה. אָט ווי די גרויסע נעץ איז צונוץ געקומען?

דער שרעקלעכער גערודער, וואָס די וואַלפיש און די פייגל האָבן געמאַכט, איז נאָך אַלץ געשטאַנען איבער דעם ים, אָנווייזנדיק די ריכטונג פון דער צווייטער סטאַדע הערינג.

בענאָני איז איינגעטונקט געווען אין שווייס ביזן לעצטן פּאָדים, און די קני האָבן זיך ביי אים אונטערגעבויגן, ווען ער האָט זיך אַריינגעזעצט אין שיפל, עו׳ האָט געהייסן דורכפאָרן לענגאויס די נעץ, כדי אַכטונג צו געבן, צי פאַרצאָמט זי גוט די בוכטע.

„צוריקגערעדט, איז אפשר גוט. וואָס מיר זענען אָפּגעפאָרן פון יענעם אָרט״. — האָט ער אַ טראַכט געטון.

ער האָט תיכּף ומיד אַוועקגעשיקט צוויי מענטשן מיט אַ בריוו צו מאַקן, כדי אָנצוזאָגן וועגן זיין גרויסן פאַנג. ער האָט געגעבן צו וויסן אויך וועגן דער קוואַליטעט פון די הערינג, וואָס איז באַשטאַנען ׳ון אַ גוטן געמיש; וועגן דער טיף פון דער בוכטע, וואָס איז געווען אַזאַ, אַז עס איז נישט געווען וואָס מורא צו האָבן, די הערינג זאָלן באַקומען אַ ביי־טעם פון דעם שליימיקן גרונט. חוץ דעם האָט ער מודיע געווען, אַז אין דער דאָזיקער געשעעניש זעט מען אַ פינגער פון גאָט: די הערינג האָבן זיך אומגעקערט אין סאַמע פּיאָרד און האָבן זיך אַליין פאַרשפּאַרט אין דער בוכטע פשוט פאַר אים אין די אויגן... „און וואָס איז שייך צו דער גרויס פון דעם פאַנג, דערוועג איך מיך נישט אָנצורופן קיין צאָל, וועלכע איז באַוווסט מער נישט ווי דעם, וואָס ווייסט

דעם חשבון פון די שטערן אין הימל. אָבער די צאָל איז זייער גרויס. מיט דער גאנצער אכטונג בענאָני הארטוויגסען, מיין נאָמען".

מאק איז פאר אים איצט אויך, ווי אלע מאָל, געווען א גוטער פריינט, און האָט אליין פון זיך פונאנדערגעשיקט דעפעשן אויף מזרח און אויף מערב, כדי צוצוציען פאר בענאָני קונים. און יעדן טאָג זענען אין פיאָרד אָנגעקומען זעגלשיפן און דאמפערס און האָבן אראָפּגעלאָזן די אנקערס לעבן בענאָנים נעץ. עס זענען אויך געקומען פישער-שיפן פון אייגענעם דאָרף, כדי צונעמען הערינג פאר די נעצן-העקלעך ביים פישפאנג אויף די לאָפאָדענישע אינזלען. און מיט זיי האָט זיך בענאָני נישט זייער גערעכנט, און כמעט אומזיסט אוועקגעגעבן א מעסטל נאָך א מעסטל.

אין דער שטילער בוכטע האָט זיך אָנגעהויבן אן אומבאקאנטע ביז איצט באוועגונג. עס האָבן זיך באוויזן אָנגעפּאָרענע סוחרים זייגערמאַכער-יידן, שטריק-טענצער און פרויען פון לייכטער אויפפירונג פון די שטעט. — גלייך ווי עס וואָלט זיך אָנגעהויבן א יאַריד. אויף די נאקעטע, וויסטע ברעגן איז אויסגעוואקסן א גאנץ קליין שטעטל פון קאַסטנס, ביידלעך, דעכלעך און שפּייכלערס. און ביי אלעמען אין די הענט האָבן געבלאנקט, ווי די שופּן פון הערינג, זילבערנע מטבעות.

IV

אין פרילינג האָט מאק אליין געזאָגט צו בענאָנין:

— אָט וואָס איך וועל דיר זאָגן, ליבער הארטוויגסען, דו וואָלסט גערארפט חתונה האָבן.

געהערט דאָס, האָט זיך בענאָני געמאכט כלומרשט פאר א נעבבל און האָט געענטפערט:

— קיינער וועט מיך נישט נעמען.

— אָבער דו דארפסט. פארשטייט זיך, א שידוך טון, וואָס זאָל פאסיק זיין פאר דיין לאגע און פאר דיין צושטאנד. נישט

גלאַט אַזוי זיך. — האָט מאַק חייטער געפירט זיינס. — איך קען איינע אַ פּאַסיקע פאַר דיר פערזאָן. נו, לאָמיר וועגן דעם נישט רעדן. נאָר זאָג מיר אָט וואָס: דו האָסט עפּעס פיל היזק געהאַט אין דיינע געשעפטן מיט מיר?

— היזק?

— ס׳איז עפּעס מאָדנע. ביי דיר דאַרף זיין געלט, אָבער דו גיסט עס מיר נישט אָפּ אויף צו היטן.

— ביי מיר איז שוין גאָרנישט גאָט חייסט וואָס פאַר אַן עשירות

— הייסט עס, אַז דו האַלטסט דאָס געלט אין קאַסטן. דאָס איז מאָדנע. פּונקט ווי דיינע זיידעס האָבן זייער געלט אַריינגע־לייגט ביי מיינע זיידעס, אַזוי וואָלסטו אויך געדאַרפט דיין געלט האַלטן ביי מיר. איך זאָג עס נישט צוליב עפּעס וואָס, נאָר גלאַט אַזוי זיך, מיר זענען דערצו נישט געוווינט.

בענאָני האָט נישט זיכער געענטפערט:

— די מעשה איז, וואָס די אַלטע האָבן מיך שוין צופיל אָנגעשראָקן.

— אַזוי גאָר? מסתמא האָט מען דיר דערציילט וועגן די באַנקראָטן נאָך דער מלחמה? מיין פאָטער איז געווען אַ גרויסער סוחר און האָט נישט באַנקראָטירט. איך בין אויך אַ סוחר נישט פון די קליינע און בין אויך נישט באַנקראָט. און וועל מיט דעם אויבערשטנס הילף נישט זיין.

— איך האָב מיך טאַקע סיי־ווי געקליבן קומען צו אייך מיט מיינע פאָר גראָשן. — האָט בענאָני געזאָגט.

דעמאָלט איז מאַק ווידער אַוועק צום פענסטער און האָט גענומען, ווי זיין שטייגער איז, טראַכטן, אומגעקערט זיך צו בענאָ־נין מיט רוקן. נאָכדעם האָט ער אָנגעהויבן רעדן:

—דאָס גאַנצע דאַרף קומט צו מיר, און איך בין ווי אַ לייבלע־כער פאָטער פאַר דעם דאָזיקן עולם. זיי גיבן מיר אַוועק זייערע פאָר גראָשן, ביז זיי וועלן זיי דאַרפן האָבן, און איך גיב זיי אַרויס אַ קוויטאַנציע מיט מיין חתימה: סירילונד, די און די דאַטע, דאָס יאָר, פערדינאַנד מאַק. גייט אַריבער אַ מער־ווייניקער קורצע

צייט, קומען זיי צו מיר צוריק און בעטן זייער געלט. „און אָט זענען די צעטלעך", — זאָגן זיי. רעכט. איך צייל זיי אָפּ דאָס געלט. זייט אזוי גוט! דעמאָלט זאָגן זיי: „דאָס איז צופיל. ס'איז נישט געווען אַזוי פיל". — „דאָס איז פּראָצענט". — זאָג איך.

— יאָ, פּראָצענט. — חזרט בענאָני איבער נישט ווילנדיק.

— פארשטייט זיך, עס קלייבט זיך אָן אַ פּראָצענט. איך לייג דאָס געלט אריין אין מסחר. און פארדין דורך דעם אויך געלט, — ענטפערט מאק און דרייט זיך אום פון פענסטער — און דאָס איז שייך צו דיר, הארטוויגסען, האָסטו דאָך אַ גרויסע סומע. דיר וועל איך אַרויסגעבן נישט קיין פּשוט צעטל, נאָר אַ פייערלעכע התחייבות, אַ היפּאָטעק. איך זאָג עס נישט צוליב עפּעס וואָס, נאָר סתם, אזוי טו איך. מיט גרויסע קאַפּיטאַליסטן קאָן מען זיך נישט באַגיין אזוי ווי מיט קליינע. זיי דארפן האָבן אַ פארזיכערונג. מסתמא איז דיין סומע נישט אַזאַ, אַז איך זאָל זי דיר קאָנען צו יעדער רגע אַרויסלייגן פון דער קעשענע און אָפּגעבן, דעריבער וועל איך דיר אַרויסגעבן אַ היפּאָטעק אויף סירילונד, אויפן הויף מיט אַלע פעלדער און אויף מיינע שיפן.

— איר לאַכט! - האָט בענאָני אויסגעשריגן אַ צעמישטער. אָבער ער האָט זיך גלייך געכאַפּט פארגלעטן זיין אומאַכטונג און האָט צוגעגעבן: — איך וויל זאָגן, אַז איר דארפט אזוי נישט רעדן, דאָס איז שוין באמת צופיל.

פון די קינדערשע יאָרן אָן האָט בענאָני כסדר נאָר געהערט וועגן דער עשירות און דער גרויסקייט פון מאַק פון סירילונד. דער האַנדלס-לאָקאַל אַליין מיט די שפּייכלערס, דער מיל, דעם בראָנפן-לאַגער, דעם האַפן פאַר די שיפן, דער שמידערייי זענען שוין ווערט געווען פיל מאָל מער פאַר דער באַשיידענער סומע, וואָס ער האָט אָנגעקליבן. דערצו דארף מען נאָך צוגעבן דעם הויף מיט דער ערד, מיט די פייגל-אינזלען, מיט די יאַגאָדע-זומפּן, מיט די פלאַטפּאָרמעס צו טרוקענען פיש. לסוף די שיף מיט די צוויי מאַסטבוימער און צוויי זעגל-יאַכטן.

און בענאָני איז אינגאַנצן מטושטש געוואָרן, ווען מאַק האָט אים רוִיק און נאָכגיביק געענטפערט:

— איך זאָג נאָר, אַז ביי מיר איז אַזאַ מנהג. אַזוי אַז דו וואָלסט געקאָנט זיין גאַנץ רויק פאַר דיין געלט. נאָר לאָמיר וועגן דעם מער נישט רעדן.

בענאָני האָט אַרויסגערעדט שטאַמלענדיק:

— טייערער הער מאַק, דערלויבט מיר אַביסל אַ טראַכט צו טון. ווען די אַלטע וואָלטן מיך אַזוי נישט אָנגעשראָקן... נאָר אויב איר... איך וואָלט, אדרבא, זייער געוואָלט.

— לאָמיר וועגן דעם מער נישט רעדן. ווייסטו וועגן וואָס איך האָב געטראַכט די גאַנצע צייט, וואָס איך בין געשטאַנען דאָ ביים פענסטער? וועגן מיין טויף־טאָכטער פריילין ראָזע באַרפור. זי איז מיר עפּעס גלאַט אַזוי זיך געקומען אויפן זינען. דו האָסט נישט געטראַכט אַביסל וועגן איר, האַרטהאַרציגסען? אַ מאָדנער עולם, אָט די יוגנט! נאָך ווייַנאַכט איז זי אַוועקגעפאָרן אויף דרום און האָט דאָרט געוואָלט פאַרברענגען ביי אַ יאָר, און איצט האָט זי זיך פּלוצלינג צוריק אומגעקערט אַהיים. מסתמא האָט זי עפּעס צוריק אַהער אַ צי געטון. נו, דערווייל זיי געזונט, האַרטהאַרציגסען. גיב אַ טראַכט וועגן דעם געלט, אויב דו ווילסט. נאָר טו ווי דו ־ליין געפינסט פאַר בעסער.

אָבער אַרויסגעקומען איז אַזוי, אַז דער גוטמוטיקער בענאָני האָט דורכגעלאָזן אַ טאָג נאָך אַ טאָג און מאַכן דאָס געלט נישט געבראַכט. „זאָל ער זיך מיישב זיין! — האָט, אפנים, אין סירילונד זיצנדיק געטראַכט מאַק, דער דאָזיקער גליטשיקער פיש אין יעדן האַנדל. — זאָל ער זיך נישט איילן מיט קיין תשובה”, — האָט ער זיכער געטראַכט, מחמת ער האָט זיך קיין טראָפן נישט באַומרויקט צו שיקן נאָך בענאָנין.

און בענאָנין האָט גאָט מיט קיין שכל נישט באַליידיקט. ער האָט אויסגעצייכנט פאַרשטאַנען מאַקס רמזים אויף דעם פאַסטאָרס טאָכטער ראָזע. אָפּגעטראַכט עטלעכע טעג מיט נעכט נאָכאַנאַנד, קערנדיק דעם ענין אַזוי און אַזוי אויף אַלע זייטן, האָט ער באַשלאָסן אָפּנאַרן מאַקן און לעבן מיטן אייגענעם שכל. ניין, ער האָט גאָרנישט אַזאַ עשירות, ווי מאַק וויל אים איינשמועסן. פונוואַנען האָט זיך עס געזאָלט ביי אים נעמען? אָהאָ, בענאָנין האָט

מען נישט אומזיסט אַמאָל געהאַלטן פאַר אַ דורכגעטריבענעם יונג.

ער האָט זיך אָנגעטון אין צווײ רעקלעך און אין דעם יום־טובדיק העמד און איז אַוועק דורכן קהלשן וואַלד דורך די בערג. ער האָט זיך אַוועקגעלאָזן גלייך צום פּאַסטאָרס הויף. נאָר פריער פאַר דעם האָט ער משער געווען, אַז דער פּאַסטאָר גופא דאַרף זיין אין דער שכנישער קירכע, וועלכע געהערט צו זיין פּאַראַפיע.

ער איז אַריין אין קיך און האָט אויסגעטראַכט, אַז ער איז דאָ בלומרשט געשעפטלעך און דאַרף זיך אַריבערשיפן אויף יענעם זייט דורכגוס. אפשר וואָלט אים דער פּאַסטאָר געליען זיין שיפל.

— דער פּאַסטאָר איז נישטאָ אינדערהיים. — האָבן די דינסטן געענטפערט.

— איז אפשר דעם פּאַסטאָרס פרוי, אָדער פרײלין ראָזע אינדערהיים? זאָגט, אַז בענאַ־י הארטוויגסען לאָזט זיי גריסן.

דאָס שיפל האָט מען אים דערלויבט צו נעמען, אָבער נישט דעם פּאַסטאָרס פרוי, נישט פרײלין ראָזע זענען נישט אַרויס און האָבן נישט געזאָגט: „גוט מאָרגן. גוט מאָרגן, הארטוויגסען, קום זשע אַריין אין די צימערן!"

„אָט איז אַרויסגעקומען גאָרנישט מיט מערנישט!" — האָט בענאָני געטראַכט.

ער איז אַריבערגעשוומען אויף יענער זייט דורכגוס, אַביסל אַרומגעקראָכן איבערן וואַלד און איז צוריקגעקומען אין קיך באַדאַנקען פאַרן שיפל.

און אויך דאָסמאָל איז געווען דאָס זעלביקע, די הערשאַפטן האָבן זיך נישט באַוויזן.

„איז טאַקע גאָרנישט אַרויסגעקומען! — האָט בענאָני געטראַכט, גייענדיק אַהיים דורך די בערג. אין פיל הינזיכטן איז ער געווען אַזוי הארט, ווי קיזלשטיין, נאָר פאַר די גרויסע לייט איז ער געווען געפאַלן און מטושטש. — וואָס זאָל איך טון?—האָט ער ווייטער געפירט זיין געדאַנק, טראַכטנדיק וועגן ראָזען, — זאָל איך חתונה האָבן לויט מיין לאַגע און פאַרמעגן, אָדער זאָל איך

נעמען אַ כּלה עמעצן פון מיינע פריערדיקע חברטעס און ווידער ווערן אַ גאָרנישט?"

אינדערהיים האָט ער געהאַט פיל ארבעט. ער האָט געדונגען פיר סטאָליאַרעס, וואָס האָבן אים געבויט אַ שפּייכלער פאַר די נעצן. אָבער אויף דער נשמה איז אים פונדעסטוועגן נישט ליכטיקער געוואָרן; אדרבא, די אומצופרידנקייט זיינע איז אַלץ מער געוואַקסן, ער האָט אָנגעהויבן חושד זיין אַלעמען. אים האָט זיך געדאַכט, אַז מענטשן הויבן אים ביסלעכווייז ווידער אָן צו רופן פשוט בענאַני, און נישט הארטוויגסען.

מיט וואָס האָט ער עס געקאָנט פאַרדינען אַזאַ גרינגשעצונג? איינמאָל האָט מאַק צו אים געזאָגט;

— דו בויסט אַ שפּייכלער, און דאָס איז אָן איבעריקע זאַך, דו וואָלסט ביי מיר אויך געקאָנט האָבן אָן אומזיסטן אָרט, ווי פריער. אָט אַ ניי שמיבל צובויען צו דיין הויז דאָס וואָלט נישט געשאַדט. אויב דו ווילסט חתונה האָבן לויט דיינע מיטלען, דאַרפסטו האָבן אַ פּאָר איבעריקע צימערן. די דאַמען האָבן עס ליב.

זיי האָבן וועגן דעם גערעדט אַביסל גענויער, און פּלוצלינג האָט זיך בענאַני פאַרגעשטעלט, אַז דאָס קנאַפּסטע, וואָס ער קאָן איצט טון, איז שענקען מאַקן פולן צוטרוי און אַריבערגיין אַהיים נאָכן געלט. אין וועג האָט ער ווידער אַמאָל אַלץ איבערגעחזרט: ביי דעם קאָלאָסאַלן משכּון, וואָס מאַק גיט אים, האָט ער נישט וואָס אומרויק צו זיין פאַר זיין געלט, אדרבא, ער וועט דורך דעם ווערן מאַקס געהיימער שותף און דער מיטבאַזיצער פון סירילונד. אָ, דאָס געלט! אַז עס איז דאָ מזל, קאָן עס אפילו אַ קבצן פאַרוואַנדלען אין אַ פּריץ!

ער האָט געבראַכט זיין רייכטום אין אַ זאַק. און אים איז געווען פיל זילבער. בענאַני האָט שוין נישט געוואָלט פאַרקלענערן די סומע: ווינבאַלד אַז מאַק האַלט אַזוי פון זיין עשירות, דאַרף מען דעם כּבוד היטן. דעריבער האָט ער אויסגעסקראָבעט אַלץ, וואָס עס איז נאָר מעגלעך געווען, ביז עס האָט זיך באַקומען אַ קיילעכדיקע סומע פון פינף טויזנט דאָלאַר.

— גאָט מײַנער! האַר פֿון דער וועלט! — האָט מאַק אויס־געשריגן, כּדי אונטערצושטיצן אים.

— איר זאָלט מער שוין נישט נעמען פֿאַר אומגוט, וואָס איז נישט פּאַסיקע טאַרבע. קיין בעסערע האָב איך נישט.—האָט בענאָני באַמערקט, אַן אָנגעבלאָזענער פֿון גאווה.

מאַק האָט אים שוין נישט געוואָלט אַרויסלאָזן פֿון די הענט.

— אָבער פֿאַרוואָס אַזוי פֿיל זילבער? — האָט ער געזאָגט. פּאַפּירלעך זענען דאָך איצט אַל־פּאַרי.

— ווי זאָגט איר?

— אַל־פּאַרי. דאָס הייסט, אַז זיי זענען גלײַך ווי זילבער. דו ווייסט עס דאָך אַליין. נו, פֿונדעסטוועגן איז זילבער פֿאַרט בעסער.

— איך האָב געמיינט, אַז אַלע געלטער, וועלכע איך וועל ברענגען, וועלן זײַן גלײַך גוט, סײַ זילבער, סײַ פּאַפּירלעך. — האָט בענאָני געזאָגט אַביסל אַ באַליידיקטער.

מאַק האָט מער נישט געוואָלט אונטערהאַלטן זײַן באַרימע־רײַ, און קורץ אָפּגעענטפֿערט: „פֿאַרשטייט זיך!" האָט ער גענומען ציילן. דאָס האָט געפֿאָדערט פֿיל צײַט, די דאָלאַרס האָט מען צענויפֿגעלייגט אין סלופּיקעס, פֿון וועלכע מען האָט צענויפֿגעשטעלט קופּעס, וועלכע מען האָט צוריק געשאָטן אין זאַק אַרײַן. לסוף האָט מען די פּאַפּירלעך אויך איבערגעציילט, און מאַק איז פֿיי־ערלעך צוגעטראָטן צום עסק און האָט אָנגעשריבן אַ לאַנגן שטר חוב.

— באַהאַלט וואָס בעסער דעם דאָזיקן דאָקומענט. — האָט ער פֿילבאַדײַטיק געזאָגט צו בענאָנין.

אָבער דאָ איז אינגיכן פֿאָרגעקומען אַ מאָדנע זאַך. דעם פּאַסטאָרס טאָכטער ראָזע איז לאַ־די וואָס זי איז געקומען צו גאַסט קיין סירילונד, נאָר זי האָט פּראָסט און פּשוט גענומען קוקן אויף בענאָנין מיט אַ פֿרײַנטלעכן און אַ פֿאַרטראַכטן בליק, גלײַך ווי זי וואָלט באמת געטראַכט וועגן אים. איינמאָל איז זי געקומען אויפֿן ברעג און האָט געזאָגט:

— מיר האָט זיך פאַרוואָלט אַ בליק טון אויף דיין נייעם שפּיבלער.

— ער איז עס נישט ווערט, אַז איר זאָלט אויף אים קוקן, — האָט בענאַני געענטפערט, תיכּף מטושטש ווערנדיק פון פרייד. נאָכדעם, אַז ער איז אַביסל צו זיך געקומען, האָט ער צוגעגעבן: — איך וועל דאָס הויז אויך איבערבויען.

— וואָס רעדסטו? עפּעס אַ גרויסן אָנבוי ווילסטו מאַכן?

— איך האָב געהאַט בדעה צוצובויען איין זאַל און אַ קליין קעמערל צום שלאָפן. — האָט בענאַני פּאָזיטיק געענטפערט.

— גאַנץ ריכטיק, — האָט פרייליין ראָזע געענטפערט פריינטלעך — מסתמא קלויבסטו זיך חתונה האָבן?

— ס'ווענדט זיך אָן דעם...

— איך ווייס, אמת, נישט, אַ וועלכע איז דיין צוקונפטיקע ווירטין, נאָר איך אויף דיין אָרט, וואָלט אַ שלאָפצימער אויך געבויט אַ גראָמס און אַ ליכטיקס.

— יאָ, — האָט בענאַני מסכּים געווען — איר וואָלט וועלן אַזוינס?

— יאָ.

בענאַני איז שוין גאָר אינגאַנצן ביי זיך האָפערדיק געוואָרן. און ווען ראָזע האָט זיך צוגעקליבן אַוועקצוגיין, האָט ער געפרעגט:

— טוט זשע מיר שוין דעם כּבוד און קומט אַ בליק טון, ווען אַלץ וועט זיין פאַרטיק.

האָט בענאַני אויסגעבויט אַ זאַל און אַ גרויס שלאָפצימער און האָט אפילו עטוואָס איבערגעכאַפּט די מאָס און דאָס שלאָפצימער אויסגעבויט פון איין גרויס מיט דעם זאַל. ווען ראָזע איז געקומען אַ בליק טון, האָט זיך בענאַני דערשראָקן, ווי אַ האָז: ווי, אויב פּלוצלינג וועט זיך אַרויסווייזן, אַז ס'איז נישט גוט? אָבער זי האָט ווידער געזאָגט פריינטלעך, אַז טאַקע פּונקט אַזוי האָט זי זיך אַלץ פאָרגעשטעלט.

און דאָ איז געווען די רעכטע צייט צו זאָגן איר אַזאַ מין ווערטל, אָבער ער האָט זיך נישט באַשלאָסן. נאָר אין אָוונט איז ער אַוועק קיין סירילונד צו מאַקן און האָט אים געבעטן רעדן

KORPORATSIOUN LIMUVIA TARTU

פאַר אים, אויב ער מיינט, אַז ס׳קאָן דערפון עפּעס אַרויסקומען.

מאַק האָט זיין שליחות אָפּגעגעבן אין עטלעכע קורצע און קלאָרע ווערטער; האָט צו זיי ביידן אַ שמייכל געטון און איז אַרויס פונם צימער.

זיי זענען געבליבן אַליין.

– איך דאַרף דיר, בענאָני, זאָגן, אַז איך טראַכט נישט, אַז פאַר דיר זאָל דערפון אַרויסקומען עפּעס גוטס, – האָט ראָזע אים אָפּן געמאָלדן – אַך בין אַ לאַנגע צייט געווען אַ כּלה פאַר איינעם אַ מענטשן דאָרט אויפן דרום. דאָס איז עס די סיבה, וואָס איך פלעג אַזוי אָפּט אַוועק פון דערהיים.

– וועט איר אפשר מיט אים טאַקע חתונה האָבן?

– ניין, דאָס וועט נישט זיין. קיינמאָל וועל איך מיט אים קיין חתונה נישט האָבן.

-- דעמאָלט וואָלט איר אפשר מיט מיר חתונה געהאַט? נאָר אַזאַ בין איך שוין, ווי איך בין, אַ פּראָסטער מענטש. אַזוי אַז מען קאָן גאָר דערויף נישט האָפן.

ראָזע האָט אַ טראַכט געטון, לאַנגזאַם צונויפציענדיק די ברעמען.

– מילא, מירן פּרווון, אפשר, בענאָני. מיין טויף-פאָטער זאָגט, אַז איך דאַרף דיך נעמען. אָבער איך מוז דיר זאָגן, – האָט זי צוגעגעבן שמייכלענדיק – אַז דו ביסט נישט מיין ערשטע ליבע.

– ניין, ניין, איך מיין עס אפילו נישט! און דאָס איז פאַר מיר גאָרנישט וויכטיק. – האָט בענאָני געענטפערט.

אַזוי איז עס געבליבן.

די וויטערדיקע וואָכן האָט מען פיל גערעדט וועגן דער דאָזיקער אומגעווינלעכער געשעעניש. אפשר איז עס טאַקע געווען אַ פינגער פון גאָט, נאָר אַלץ איינס איז דאָס געווען אַ וואונדערלעכע זאַך. און ביים שמש אין הויז האָט מען אפילו אָפן געזאָגט: „אַ פינגער פון גאָט? אין אַלץ זענען שולדיק די הערינג. וואָלט דער דאָזיקער בענאָני נישט רייך געוואָרן פון הערינג, וואָלט ער קיינמאָל ראָזען נישט באַקומען.

מילא, איז דאָך ביים שמש געווען א זון, פאַר וועלכן ראָזע דעם פאַסטאָרס וואָלט געווען א סך א גלייכערער שידוך.

ט

אזוי זענען אריבער עטלעכע וואָכן. ראָזע איז אָפט געווען ביי מאַקן אין סירילונד, און בענאָני האָט זיך יעדעס מאָל געזען מיט איר. מענטשן האָבן זיי נישט אויסגעוואָרפן איינער מיט דעם אַנדערן. ס'איז נישט אָנגענומען געווען אויפצוּוואַרפן אַ פּאָרל, וואָס לייקנט גאָרנישט נישט אָפּ, אָבער ראָזע מיט דעם בריווטרעגער בענאָני האָבן זיך, אדרבא, אָפּן מודה געווען, אז זיי זענען חתן־כלה.

בענאָני האָט זיך פאַרנומען ווייטער מיטן פאַרענדיקן זיין הויז און זיין שפּייכלער, האָט ארומגעשאָלעוועט דאָס הויז מיט ברעטער און אָפּגעפאַרבט, ווי ביי אַנדערע גבירים; און לייטן האָבן גערעדט, קוקנדיק אויף זיין שטוב פון דער זייט פון ים: „אָט איז בענאָנים פריצישע הויז.”

אין סירילונד איז געווען א ווערענדע, און בענאָני איז אַלץ ארומגעגאַנגען און האָט געטראַכט, צי זאָל ער אפשר אויך מאַכן אזא ווערענדע, אביסל א קלענערע, פאַרשטייט זיך, אָן שום שניצעכץ, נאָר פשוט, עס זאָל זיין אַן אָרט, וווּ מען זאָל קאָנען אוועקשטעלן א פּאָר בענקלעך צוצוזעצן זיך. לכתחילה האָט ער מכוח דעם גערעדט מיט איינעם פון די פאַרבערס.

— איך האָב אזוי פאַרריסן די נאָז, אז איך וויל מיר דאָ איינאָרדענען א פאַרמאַכט דעכל, אזוי זיך, גאָר א פּראָסטינקס. — האָט ער געזאָגט.

דער מאָלער, א דאָרפישער בחור, האָט גאָרנישט נישט פאַרשטאַנען. א דעכל?

— לייטן רופן עס ווערענדע. — האָט בענאָני דערקלערט און זיך אָפּגערוקט אָן א זייט.

— אויף וואָס דאַרף מען עס האָבן?

— דאָס ביסטו טאַקע גערעכט. נאָר פּשוט, גלאַט אַזוי זיך, פון פאַרגעניגן וועגן. עס זאָל זיין אַן אָרט פונוואַנען אַ בליק צו טון.

צי האָט זיך אָקאָרשט דער פאַרבער נישט פונאַנדערגעלאַכט? בענאָני האָט זיך גלייך אַנטשלאָסן. לאַבן זיך אין פּנים אַריין וועט ער נישט דערלויבן. ער האָט גערופן די סטאָלערס, דערקלערט זיי מיט איבעריקער אַנטשלאָסנקייט, וואָס וויל ער אַזוינס, אָנגעמערקט די הויך, אָנגעוויזן אַלץ, וואָס מ'דאַרף.

— דאָס דאַרף זיין אַזאַ אָרט, ווו מען זאָל זומער קאָנען זיצן און טרינקען קאַווע. — האָט ער געזאָגט.

די סטאָלערס האָבן זיך אַרויסגעוויזן פאַר מער פאַרשטענדיקע, זיי זענען געווען אָנגעקומענע פון דער פרעמד און האָבן שוין עפּעס וואָס געזען אויף זייער לעבן.

— מענטשן מיט פאַרמעגן האָבן שטענדיק וועראַנדעס.—האָבן די סטאָלערס געזאָגט און צוגעשאָקלט מיטן קאָפּ.

אין עטלעכע טעג אַרום איז בענאָני געקומען מיט אַ נייעם אויסטראַכטעניש. אין סירילונד איז נאָך געווען אַ טויבנשלאַק אויך. ער איז געשטאַנען אינמיטן הויף אויף אַ הויכן סלופּ און איז געווען אָפּגעפאַרבט מיט ווייסע פאַרב, און אויפן שפּיץ פונם הייזעלע גופא האָט געבלאַנקט אַ מעשענע קויל. די דאָזיקע פייגל האָבן אַריינגעטראָגן אַ גרויסע באַלעבונג, און די הינער האָט מען בשום אופן נישט געקאָנט גלייכן צו די טויבן.

— אויב מיר וועט אַמאָל איינפאַלן צו פאַרפירן ביי זיך אמתע טויבן, וועל איך נישט האָבן ווו זיי אַהינצוטון. — האָט בענאָני געזאָגט.

ער האָט אַ רוף געטון די סטאָלערס מיט זיך און האָט זיי באַוויזן, ווו אַוועקצושטעלן דעם טויבנשלאַק.

די וואָכן זענען געפלויגן. דער הערבסט האָט זיך דערנענטערט. בענאָני איז אַלץ געווען פאַרעסקט אינדערהיים און איז נישט אַרויסגעפאָרן מיט דער נעץ. די סטאָלערס און די פאַרבער זענען אַוועקגעפאָרן, נאָכדעם ווי זיי האָבן אַריינגעשטעלט קאָלירטע שויבן. דער ביטראַק בענאָני האָט עס אויסגעטראַכט פון זיין אייגענעם

קאָפּ. די שויבן זענען געווען בלויע, רויטע און געלע.

נאָר אַז די בעל-מלאכות זענען זיך פונאַנדערגעפאָרן, איז בענאָנין געוואָרן אומעטיק. ער איז אַוועק צו ראָזען און האָט גע־זאָגט, אַז ער האָט שוין קיין כוח נישט מער צו לעבן איינער אַליין, און צי מיינט זי נישט, אַז ס'איז שוין צייט זיי צו שטעלן חופּה? אָבער ראָזע האָט זיך נישט געאײַלט צו פאַרשקלאַפן זיך. חופּה שטעלן קאָן מען אין פרילינג אויך. קיינער טרייבט נישט.

דערווייל האָט בענאָני ביסלעכווייז געפישערט ביי די ברעגן. נאָר ווען די בוכטע האָט זיך גענומען פאַרדעקן מיט אייז, איז צו שווער געוואָרן דורכצורייסן זיך, און דער פיש-פאַנג האָט אויפ־געהערט. בענאָני האָט דעמאָלט נישט געהאַט וואָס צו טון, סיידן גיין אַלע זונטיק אין דער קירך. אָך, עס זענען געווען אַזעלכע טעג, ווען ער וואָלט צופרידן זיין, צוריקצונעמען זיך פאַרן רענצל מיטן לייב. נאָר איצט האָט עס שוין געטראָגן איינער אַ באַלעבאָס פון דעם פאַסטאָרס הויף, אַ מענטש מיט אַ משפּחה, וואָס האָט קיין כבוד פון קיינעם נישט געהאַט.

פלעגט בענאָני קומען אין דער קירך. ער טראָגט צוויי רעקלעך און הויכע שטיול מיט לאַקירטע כאַליעוועס. ער האָט נישט געבויגן דעם רוקן, נאָר געהאַלטן זיך גלייך, ווי אַ סטאַטוע, און די תּפילות האָט ער געזונגען נישט מיד ווערנדיק. פאַרברענ־גענדיק אָבער מיט לייטן אויפן קירכן-בערגל, האָט ער זיך גע־האַלטן נישט ווי אַ נאַר, וואָס דערקענט נישט קיין מענטשן, אָרע־מערע פאַר זיך; ער האָט אָבער אויך אומזיסט נישט געפירן צו־ליב אַבי וואָס פאַראַ שמועס.

— איך מיט מאַקן... — פלעגט ער זאָגן. — גלויבט מיר אויפן וואָרט, מיר האָבן נעכטן באַקומען אַ דעפּעש, הערינג גייט פון ים!

דעם לענסמאַנס שרייבער איז, נאָכדעם ווי ער האָט פאָר־געלייענט די מעלדונגען, צוגעגאַנגען מיט פראַגעס:

— אפשר פאַראַן ידיעות מכּוח הערינג?

בענאָני האָט געענטפערט:

— איך מיט מאַקן זענען נעכטן געווען אויפן דאַמפּער און זיך נאָכגעפרעגט.

נאָך אַ פראַגע, און בענאַני האָט געענטפערט.

— פון מאָרגן אָן הויב איך אָן ביסלעכווייז צו גרייטן זיך!

און דער עולם האָט זיך געקליבן אַרום און געהערט, שאָקלענדיק מיט די קעפּ.

— נו, איז דאָס אַ טייוול, אָט דער בענאַני! באַקומט דעפּעשן מכוח הערינג שיר נישט פונם רבונו של עולם אַליין!

און בענאַני האָט אַריינגערוקט די האַנט אין זיין געדיכטער גריווע און געשמייכלט, באַווייזנדיק שטאַרקע געלע ים־פערדישע רייסציין. ניין, דאָס איז שוין איבערגעכאַפּט די מאָס, דאָס איז אַ גוזמא. נאַר, גאָרנישט, אַביסעלע געניטקייט האָט ער פונדעסטוועגן.

דעם לענסמאַנס שרייבער איז מיט אים צוזאַמען אַוועק פון דער קירך. זיי זענען איצט געווען גלייבע. בענאַני איז געווען רייך, נאָר יענער איז, אויב איר ווילט, אפשר געווען אַביסל איידעלער אין רעדן און באַנעמען זיך. אגב, ערשט נאָכדעם, ווען בענאַני איז געוואָרן אויס באַגלויבטער און רעכטע האַנט פונם לענסמאַן, האָט דער אַלטער געמוזט נעמען אַ שרייבער פון די שטאָטישע.

זיי האָבן אַביסל גערעדט וועגן בענאַנים הויז, וועגן זיין וועראַנדע, ס׳אַרא וואַזשנע זי איז אַרויסגעקומען, וועגן דעם טויבנישלאַק, וועגן התונה. בענאַני האָט אַביסעלע פון אויבן אַראָפּ זיך געוויצלט איבערן ווייבערשן מין, איבער די דאַמען; ווער קאָן זיי פאַרשטיין? וואָס אַזוינס האָט זי אין אים געפונען? ער איז דאָך אַ פּשוטער שקיפער פון זעגל־שיף! און ער האָט ראָזען אָנגערופן זיין ליב פריינטל.

— איך דאַרף, הייסט עס, מאַכן דעם אויספיר, — האָט דעם לענסמאַנס שרייבער געזאָגט — אַז איר וואָלט איצט נישט מסכים געווען מיט איר צו שיידן זיך פאַר קיין גליק אין דער וועלט נישט?

— אפילו פאַר דאָס אַלץ, וואָס איר זעט דאָ, — האָט בענאַני געענטפערט, אָנווייזנדיק אויף זיין הויז — שיידן זיך מיט איר? דאָס איז אוממעגלעך. איך האָב באַזיגט איר האַרץ.

— און אַז איר שפּאַצירט און רעדט מיט איר, רעדט איר

פונקט אָט אַזוי, ווי מיר איצט, — ווען פשוטע זאַכן, וועגן אַלץ, וואָס עס קומט אויפן זינען?

— איך רעד מיט איר פונקט אַזוי פראָסט און נישט אויפן שטייגער פון די געלערנטע, ווי מיט אייך. — האָט בענאָני געענטפערט.

— וווּנדערלעך! — האָט דעם לענסמאַנס שרייבער געזאָגט.

זיי זענען דערגאַנגען ביז בענאָנים הויז און אַריין. נאָך עטלעכע קעלישקעס האָט זיך באַוויזן קאַווע און צובייסן, און דערנאָך האָט מען זיך ווידער גענומען פאַר די קעלישקעס. בענאָני האָט געוואָלט פיין מכבד זיין אַזאַ גאַסט, זיין גלייכן, וואָס ער האָט סוף-כל-סוף טאַקע געפונען. און דער זאַל האָט גענומען קליינגען פון זייער הויכן שמועס, דעם לענסמאַנס שרייבער איז געווען אַ יונגער מאַן, האָט געטראָגן שטאָטישע קליידער און אַ געקראָכמאַלעט קעלנערל. מען האָט געזאָגט, אַז ער האָט כדבעי אויסגעלערנט אַלע געזעצן ביי דעם לענסמאַן, אַזוי אַז מיט אים איז וויכטיק געווען צו לעבן בשלום.

— איך האָב מיך איצט אויסגעריבן אין פיל זאַכן, און וואָס שייך צו קאַנצעלאַרישע ענינים, זענען ביי מיר אַלע פראָטאָקאָלן אויפן קאָפּ. איך געדענק אַלץ אויסנווייניק, -- האָט ער גערעדט — נאָר מיט ראָזע באַרפוס, ריכטיקער מיט פרייליין באַרפוס וואָלט איך נישט געוואָלט אָנהויבן אַ שמועס.

— זי וואָלט דיך נישט איינגעביסן, — האָט בענאָני געענטפערט — אָנהויבן אַ שמועס? ליבער מענטש, איך נעם זי אויף די הענט און הויב אויף. מען דאַרף זיך נאָר קאָנען נעמען. נו, פאַרשטייט זיך, איך פיר מיך, ווי עס פאָדערט זיך מיט אַזאַ וויכטיקער דאַמע, און שטעל זי פאָרזיכטיק צוריק אַוועק אויף דער פאָדלאָגע. אמת, רעדן פאַר איר ווי אַ פויער, אָדער אויפפירן זיך ווי אַ חזיר, טאָר מען נישט. טו אַ בליק, אָט הענגט אַ טאַבאַק-ביימעלע, דאָס האָט זי מיר געשענקט.

זיי האָבן באַקוקט דאָס ביימעלע, וואָס איז אויסגענייט געווען מיט זייד און פאַטשערקעס. אָבער דאָ האָט בענאָני גוט אָנגעלייגט, אַז ער האָט דאָס ביימעלע באַקומען אַ מתנה פון ראָזען.

אינדערראַמתן האָט ער עס גאָר אַליין געקויפט אין בערגען, ווען ער איז אַהינגעשווומען אויף דעם צווײ־מאַסטיקן זעגלשיף.

דאָס בייטעלע האָט געמאַכט אַן איינדרוק, און ביי בענאָני האָט זיך צעפּלאָמט דער חשק נאָך אויסצובארימען זיך, כדי צו באַווייזן, וואָס פאַרא ליב פריינטל גאָט האָט אים צוגעשיקט.

— ווען איך וואָלט דיר נאָר קאָנען באַווייזן אַלץ, וואָס זי האָט מיר אָנגעשענקט! — האָט ער געזאָגט. — פאַראַן קעלנערלעך, און שאַלן, און נאָז־טיכלעך, און אַלץ איז אויסגענייט מיט זייד און מיט פּאַטשערקעס. אַלע קעסטלעך און קאַסטנס זענען ביי מיר פול אָנגעפּאַקט.

— וווּנדערלעך! — האָט דער שרייבער אויסגעשריגן.

און בענאָני האָט ווייטער גערעדט:

— אָט רעדט איר אַלץ מכוח געלערנטקייט און אַנדערע זאַכן דאָרט. אָבער וואָס אַזוינס וועט איר זאָגן וועגן דעם, ווער עס איז געלערנטער פאַר אונז ביידן? איינמאָל האָט זי מיך פּשוט איבערגעשראָקן.

— ווי אַזוי?

בענאָני האָט זיך דערמאָנט אַ צופאַל, וואָס האָט אויף אים בשעת מעשה געמאַכט אַ גרויסן איינדרוק, אָבער ער האָט נישט געוואָלט צו דערציילן וועגן דעם. ער האָט אָנגעגאָסן נאָך צו גלעזלעך, זיי האָבן אויסגעטרונקען, בענאָני האָט אויף זיך אַרויפגעצויגן אַ געהיימניספול און אַ פייערלעך פּנים. די מעשה איז אַזאַ: מען האָט אין ים געפונען אַ פלעשל מיט אַ צעטעלע, און דריי מענטשן פון די עקסטע שבערן זענען געקומען צו שווימען אין אַ שיפל מיט דעם פלעשל. מען איז אַוועק צום לערער, האָט ער גאָרנישט נישט פאַרשטאַנען. מען איז אַוועק צום פּאַסטאָר, האָט ער אויך גאָרנישט נישט פונאַנדערגעקליבן. דעמאָלט האָט מען באַשלאָסן צו גיין דערמיט צו מאַקן...

— איר ווייסט אַליין, צי זענען פיל אַזעלכע זאַכן פאַראַן, דאָס מאַק זאָל זיי נישט פאַרשטיין, אָבער דאָ איז ער אויך געבליבן שטיין. איך בין אַליין געזעסן אויף דער סאָפע אין זיין זאַל, ווען מען האָט געבראַכט דאָס פלעשל, און מאַק האָט זיך

געוועזט גענומען לייענען. „וואָס אַזוינס זאָל דאָס באַדייטן?" — האָט ער געזאָגט. נאָכדעם האָט ער מיך געפרעגט. איך האָב גאָרנישט געקאָנט ענטפערן, מאַק האָט געטראַכט, געלייענט, ווידער גע־טראַכט, אפילו די הענט האָבן ביי אים גענומען טרייסלען זיך. איך האָב שוין געווען אָנגעהויבן צו טראַכטן, צי איז אָפּטמאָל אין דעם צעטל נישטאָ עפּעס אַזוינס, וואָס מאַק וויל באַהאַלטן פאַר זיך אַליין. „דאָס איז וועגן הערינג", — האָב איך אַ טראַכט געטון. — „אפנים, ערגעץ ווו גייט אַ גריילעכער פאַנג". וואָרום איר ווייסט דאָך אַליין, אַז מאַק האָט איבער אַלע קעפּ אַ קאָפּ. אָבער איך האָב עס אומזיסט וועגן אים אַזוי אַ טראַכט געטון. ער האָט פּלוצלינג אויפגעהויבן דעם קאָפּ און דערלאַנגט אַ געשריי אַרויף־צו: „ראָזע!" און ראָזע איז אַראָפּ אונטן.

פּויזע. די געשעעניש האָט זיי ביידן איינגאַנצן פאַרשלונגען. דעם לענסמאַנס שרייבער האָט נאָך אַ קורצן שווייגן געפרעגט:

— און זי האָט איבערגעלייענט? איך זע שוין, איך בין דאָך נישט אַזאַ נאַר. זי האָט איבערגעלייענט דאָס צעטעלע?

בענאָני האָט אַביסל צייט געשוויגן, כדי צו פאַרשטאַרקן דעם איינדרוק:

— זי האָט שוין איבערגעלייענט! — האָט ער אַרויסגערעדט פּילבאַדייטיק.

— עס קאָן נישט זיין!

— פאַר איר איז דאָס אַלץ איינס, וואָס איבערלייענען אני מאמין, אָדער עפּעס אַן אַנדער קליינִיקייט.

— וווּנדערלעך! — האָט דער שרייבער געזאָגט.

— איבערגעלייענט פּינטל און פּינטל, ווי אויף איר מאַמע לשון. איך בין פּשוט געוואָרן מטושטש. מיר האָט זיך שוין שיר נישט פאַרגעשטעלט, צי איז זי נישט אָפּטמאָל פון יענער וועלט, אָדער צי נישט פון גהינום אַרויס.

— און וואָס איז געווען אין צעטעלע?

— וועגן עפּעס מענטשן, מיט וועלכע עס האָט זיך געטראָפן אַ קאַטאַסטראָפע.

זיי האָבן נאָך געטרונקען, ווי ס'געהער צו זיין, נאָך דער

דאָזיקער שרעקלעכער דערציילונג און האָבן פארגעסן וועגן דעם פלעשל, וואָס מען האָט געפונען אין ים. דער שמועס איז אריבער אויף דער נעץ, אויף דער זעגל-שיף „פינטוס“, און אויף דער נסיעה קיין בערגען.

— וואָס איז שייך די הערינג, — האָט בענאָני געזאָגט — פאַר־לאַנג איך נישט קיין בעסערס, ווי כאַפּן נאָך אַזאַ סטאַדע. אַרום דער נעץ, וואָס איז געפּאַקט מיט הערינג, ווערט געשאַפן אַ גאַנצע שטאָט. עס פאָרן זיך צונויף יידן, און גאָלדשמידן, און אמתער יאַ־ריד, אָט קאָן איך דאָ אפילו קיין גאָלדענע רינגען נישט באַקוי־מען, איידער עס קומען אָן די הערינג, מיט פוסטע הענט אַליין קאָן מען גאָרנישט נישט מאַכן.

נאָך דעם וויכטיקסטן טריומף זיינעם האָט בענאָני געלאָזן צום סוף: מאַקס דאָקומענט אויף פינף טויזנט טאָלער, די היפּאָ־טעק. ער האָט גאָרנישט נישט געהאַט קעגן דעם, אַז די דאָזיקע נייעס זאָל זיך פאַרשפּרייטן, און מיט דעם אויסרייד, אַז מען דאַרף דאָס פּאַפּיר באַווייזן אַ געניטן מענטשן, האָט ער עס אַרויס־געשלעפּט און פונאַנדערגעלייגט פאַר דעם שרייבער.

יענער האָט לאַנג געשוויגן און אויסגעשטודירט דאָס פּאַפּיר.

— האָס וועט איר זאָגן דערויף? — האָט בענאָני געפרעגט.

דער שרייבער האָט געענטפערט:

— פּונקט ווי גאָלד.

-- איך האָב אַליין אויך אַזוי געטראַכט. און ווי מיינט איר, סירילונד מיט אַלע פעלדער איז ווערט פינף טויזנט דאָלאַר?

און בענאָני האָט גענומען איבעררעכענען די אַלע פעלדער, וואָס איצט איז ער אַליין געוועזן זיין מיטבאַזיצער. ער איז שיר נישט צעשוואָלן געוואָרן פון וואַזשנעקייט.

דעם לענסמאַנס שרייבער האָט ווייטער געשטודירט דאָס פּאַ־פּיר און לסוף האָט ער געזאָגט:

— נאָר מען דאַרף עס איבערלייענען אויפן טענג און באַשטע־טיקן. אַזוי פאָדערט זיך לויטן געזעץ.

VI

די הערינג, וואָס בענאָני האָט וועגן זיי נביאות געזאָגט זענען אַלץ נישט געקומען, און ער האָט נישט געקאָנט קויפן קיין קדושין־רינגען. ס'איז נישט געווען אַזוי, ווי ס'וואָלט באַדאַרפט צו זיין. בענאָני איז אַוועק קיין סירילונד און האָט געזאָגט צו ראָזען:

— וואָס וואָלסטו זאָגן וועגן דעם, אַז מיר זאָלן שטעלן חופּה? — אַזוי ווי זי האָט נישט געענטפערט: „מילא, לאָמיר חתונה האָבן!" און איר פּנים האָט באַקומען אַזאַ איינגעשלאָסענעם קאַלטן אויסדרוק, האָט ער געפרעגט: — טאָ וואָלטן מיר אפשר געלאָזט מאַכן אַ מעלדונג אין דער קירך?

— ס'איז נאָך דאָ צייט, — האָט זי געענטפערט — דו וועסט דען אויף ווינטער נישט פאָרן אויף די לאָפאָדן־אינזלען?

— כ'האָב מיך נישט געקליבן.

ער איז געווען אַביסל באַליידיקט. אַ מענטש מיט זיין פאַר־מעגן פאָרט נישט אַליין פיש כאַפּן. איבעריקנס, זי האָט אויך פאַר־שטאַנען, אַז זי האָט געזאָגט אַ נאַרישקייט, און האָט זיך געמיט צו פאַרריכטן:

— איך האָב געמיינט, אַז דו וועסט פאָרן מיט דער זעגל־שיף פון מאַקן.

— ניין, מאַק האָט מיר גאָרנישט נישט געזאָגט.

— כ'ווייס. און דו אַליין ווילסט מיט אים נישט רעדן?

אַ באַליידיקטער נאָך מער, האָט בענאָני געענטפערט:

— איך נויטיק מיך נישט אַזוי.

זי האָט אַרויפגעלייגט איר האַנט אויף זיינער, כּדי צו פאַר־גיטיקן אים. אַך, ס'אַראַ מאָדנער מענטש זי איז, זיצט זיך דאָ לעבן אים, שמייכלט מיט איר זאַפטיקן ווונדערלעכן מויל און זאָגט נישט: „קום, לאָמיר שוין שטעלן חופּה!"

ווער קאָן אים פאַרשטיין, דעם דאָזיקן דאַמישן עולם!

ער האָט זי אַרומגענומען אַרום האַלז און אַ קוש געטון. זי

האָט זיך נישט אנטקעגנגעשטעלט. דאָס איז געשען דאָס צווייטע מאָל שוין.

— איך וועל דיר קויפן אַ גאָלדענעם רינג און אַ גאָלדענעם צלם. — האָט ער געזאָגט.

— יאָ, יאָ, נאָר איילן זיך איז נישטאָ וואָס.

— ליבער גאָט, וואָס טוט זיך מיט דיר אַזוינס? — האָט ער געפרעגט, קוקנדיק אויף איר. — צי דען איז ביי דיר אַלץ נישטאָ וואָס צו איילן זיך?

די גרויע אויגן אירע האָבן גענומען טונקל ווערן, גלייך ווי די זון וואָלט פאַרגאַנגען. זי האָט זיך אויפגעהויבן און איז פון אים אָפּגעטראָטן אויף עטלעכע טריט.

— מיט מיר טוט זיך גאָרנישט נישט... און קיין הערינג וועט היינטיקס יאָר אפשר גאָרנישט זיין?

— מ'ווייסט נישט, ווי ס'וועט אויסקומען. נאָר אויב הערינג וועט זיין, וועל איך פאָרן. איך פאַרשטיי אַזוי, אַז דיר ווילט זיך עס.

ווידער האָט זיך איבערגעחזרט דאָס זעלביקע. זי האָט זיך געזעצט לעבן אים, כדי איינצונעמען אים מיט ווערטער. באַפּנדיק זיך, אַז די דאָזיקע טאַקטיק ברענגט אים געוויסע נוצן, האָט ער זיך גענומען פון צייט צו צייט, מיט פּאַסיקע הפסקות אינמיטן, ברוגזן, נויטנדיק זי שלום צו מאַכן אַמאָל דורך אַ ליבלעך וואָרט, אַמאָל דורך אַ גלעט איבערן האַנט. ראָזע איז קאַרג געווען אויף לאַסקעס, און נאָר דעמאָלט האָט זי אַרויסגעוויזן צו אים צערט-לעכקייט, ווען זי איז געווען געניט דערצו.

— באַשטים כאָטש דעם טאָג, — האָט בענאָני געזאָגט — מיר דאַרפן דאָך באַשטימען דעם טאָג פון דער חתונה.

זי האָט געזען, אַז זי וועט זיך נישט אַרויסדרייען, און האָט באַשטימט אָפּצוציען אַזוי לאַנג, וויפל ס'וועט זיך נאָר לאָזן, און עפּעס געזאָגט מכוח אַ יאָר, אָדער נאָענט דערצו. ווי מיינט ער, אויב אין אַ יאָר אַרום, רעכענענדיק פון קינפּטיקער ווייַנאַכט?

א נייע באַליידיקונג.

— איך װעל דיר צו די פיס נישט פאלן. — האָט בענאָני געזאָגט.

לסוף האָבן זײ זיך צונױפגערעדט בײדע, מאַכנדיק הנחות, און ראָזע האָט טאַקע אָפּגעצױגן דעם טערמין כמעט ביזן מיטן פון קומענדיקן יאָר. ס'איז געבליבן צו װאַרטן נאָך אַ גוטן האַלבן יאָר, כמעט אפילו זיבן חדשים...

אײדער בענאָני איז געגאַנגען אַהײם, איז ער אַרײַן צו מאַקן אין געװעלב. מאַק אַלײן מיט צװײ יונגען האָבן אױסגעשטעלט פּרײַזן אױף די נײַע סחורות, װאָס מען האָט אױסגעשריבן צו װײ־נאַכט. אױף דער ערד זענען געשטאַנען גרױסע אָפענע קאַסטנס, פון װעלכע זײ האָבן אַרױסגענומען צײַג און פאַרשידענע זאַכן און פונאַנדערגעלײגט אױף די פּאָליצעס. אין געװעלב איז געװען זײער קאַלט, די טינט איז געװאָרן פאַרגליװערט און פאַרװאַנדלט אין אַ קאַשע, אַזױ אַז מאַק האָט זי אָנגעװאַרעמט מיט זײַן אָטעם יעדן מאָל, װען ער האָט געדאַרפט אָנשרײַבן אַ ציפער. ער איז געװען אין הענטשקעס, אָבער די יונגען האָבן בײדע געאַרבעט מיט נאַקעטע הענט.

צײַטנװײַז איז אין קלײט אַרײַן אַ קונה.

בענאָני האָט געבעטן אַ לוח אױפן קומענדיקן יאָר. ער האָט אים דורכגעקוקט, אונטערגעצײכנט די ליקוי־חמה און לבנה, די יאַרידן אין די צפון־פּראָװינצן און האָט געמאַכט אַ לאַנגן שטריך װײַט אין יאָר אַרײַן, ערגעץ אַרום מיטן זומער. „מיטװאָך, — האָט ער אַ טראַכט געטון, — דער טאָג פונם הײליקן סילװער, פּונקט צום מולד.“

— װי־זשע װעט טאַקע דער עולם הײ־יאָר בלײַבן אָן הערינג? — האָט מאַק געפרעגט, אַרײַנגײענדיק אין בענאָניס אינטערעסן.

אמת, מאַק איז געװען זײַן גרױסער בעל־חוב, אָבער מיט אַ פרײַנטלעך װאָרט פון אים האָט ער זיך, פּונקט װי פריער, שטאַרק גרױס געהאַלטן, אַזױ געזאָגט איז בײַ אַלעמען געװען דער־אָ אַלטער אַריסטאָקראַט. אַך, דער דאָזיקער מאַק פון סירילונד! ער האָט שטענדיק געטראָגן אין זײַן נישט־געקראָכמאַלעטער

מאַנישקע אַ בריליאַנטענע נאָדל, און אויף די פיס — פּראַקטישע שטאַטישע שיך מיט שאַרפע נעזלעך. ער האָט שוין פיל יאָרן געפאַרבט די האָר און די באָרד.

— נישטאָ און נישטאָ קיין הערינג, — האָט בענאָני גענט־פערט — אפשר קאָן מען מיט אייך אַביסל שמועסן אין קאַנטאָר?

— וואַרט אַ רגע.

צי האָט מאַק אפשר געוואָלט געווינען צייט, עטלעכע מי־נוט אויף טראַכטן. ער האָט קיינמאָל גלייך נישט געענטפערט, אַזאַ רגילות האָט ער געהאַט... ער האָט ווייטער אויסגעשטעלט פרייזן אויף די סחורות און געמאַכט באַמערקונגען אין דעם לאַנגן חשבון פונם סוחר. ער איז שוין געווען אַריבער צו אַ נייער רובריק, נאָר פּלוצלינג האָט ער איבערגעריסן דאָס שרייבן, — אפנים, ער האָט שוין גענוג באַטראַכט.

— נו, אַט בין איך איצט גרייט דיר צו דינען. — האָט ער געזאָגט און איז אַריין פאַר בענאָנין אין קאַנטאָר.

— נעמט מיר נישט פאַר אומגוט, — האָט בענאָני אָנגעהויבן, — נאָר מען זאָגט, אַז די היפּאָטעק דאַרף מען באַשטעטיקן.

— באַשטעטיקן? צו וואָס.

— אַזוי איז דאָס געזעץ.

— ווער זאָגט עס אַזוי?

— דאָ איינער... איך ווייס נישט. נאָר אַזוי זאָגט מען.

מאַק האָט זיך אויף אַ רגע געענדערט אין פּנים, נאָר תיכּף האָט ער געענטפערט קורץ און קאַלט:

— רעכט, טאַ באַשטעטיק. וואָס גייט עס מיר אָן?

— נעמט נישט פאַר אומגוט. די מעשה איז, וואָס דאָס קאָסט געלט.

— נאַרישקייט. איך וועל באַצאָלן די צינזן.

— אָט, איז אַ דאַנק אייך. מער ווי דאָס האָב איך נישט געוואָלט וויסן. און חוץ דעם, אַז דאָס זאָל זיין מיט אייער הסכּמה.

קענען זיין געוווינהייט האָט מאַק געענטפערט עפּעס צו־שנעל:

— ניין, דאָס איז נישט אַזוי. לגמרי נישט מיט מיין הסכּמה. נאָר איך מוז דערויף איינגיין. הממ... ווען איך וואָלט דאָס געלט

נישט געהאַט שוין אָפּגעשיקט אויף דרום, וואָלסטו עס תּיכּף באַקומען צוריק.

בענאָני האָט זיך דערשראָקן און האָט ארויסגעמורמלט:

— טייערער הער מאַק... מענטשן זאָגן אָבער...

— זאָלן מענטשן זאָגן, וואָס זיי ווילן. אויף מיין שטר איז, אפנים. נישטאָ מיין חתימה: „סירילונד, דעם און דעם טאָג און יאָר, פערדינאַנד מאַק"? און אָט וואָס איך וועל דיר זאָגן, הארט־וויגסען: ס'איז מיר גאָרנישט נויטיק, אַז אַלע זאָלן שטעקן די נאָז אין מיינע עסקים. איך האָב דאָס פיינט.

— אָבער זיי זאָגן, אַז דעם דאָקומענט דאַרף מען באַשטע־טיקן, — האָט זיך בענאָני געהאַלטן פאַר זיינס. ער האָט באַמערקט, ווי מאַק האָט זיך געענדערט אין פּנים און האָט דערפילט, אַז ער דאַרף זיין געהיט.

מאַק איז אוועק צום פענסטער און האָט גענומען טראַכטן, נאָכדעם האָט ער געזאָגט:

— רעכט, גיב מיר דאָס פּאַפּיר, איך וועל שוין אַליין באַ־זאָרגן, אַז מען זאָל עס באַשטעטיקן.

— איך האָב עס נישט מיט זיך.

— טאָ ברענג צו טראָגן די טעג.

און מאַק האָט אַ שאָקל געטון מיטן קאָפּ. דאָס האָט באַדייט אַז דער שמועס איז געענדיקט.

גייענדיק אהיים, האָט בענאָני גיפּטיק און קלוג משער געווען, וואָס איז די סיבה, וואָס מאַק איז קעגן דער באַשטעטיקונג פונם דאָקומענט? אַלע ווייסן דאָך, אַז ער נעמט געלט אומעטום, און ווי נאָר ביי עמעצן באַווייזן זיך עטלעכע איבעריקע גראָשן, ברענגט מען זיי צו אים און מען לייגט זיי אריין אין זיינע געשעפטן.

VII

ער האָט פאַרבראַכט אינדערהיים ביז אַ האַלבע שעה, ערשט עס איז אריין איינער פון מאַקס יונגען, מאַרטין, ער האָט געזאָגט:

— מאַך בעט אײַך קומען צו אים אין קאַנטאָר.

— צוליב וואָס? וואָס דאַרף ער?

— דאָס קאָן איך נישט זאָגן. ער איז געשטאַנען און האָט גערעדט מיט דעם פּאַסטאָרס ראָזע.

— מיט ראָזען? זי איז דאָך מײַן כלה, מאַרטין. וואָס־זשע זאָגסטו פאַר מיר דעם פּאַסטאָרס ראָזע?

דער יונג איז געוואָרן אַביסל צעטומלט.

— וועגן וואָס זשע האָבן זיי גערעדט?

— דאָס קאָן איך נישט זאָגן. עפּעס וועגן דער זעגל־שיף. כּלומרשט איר דאַרפט פאָרן מיט דער זעגל־שיף אויף די לאָפּאָ־דענס אויפקויפן פיש.

פּויזע.

— איך וועל באַלד קומען. — האָט בענאָני געזאָגט.

— און נאָך האָט ער געהייסן זאָגן אײַך, אַז איר זאָלט מיט זיך ברענגען עפּעס אַ דאָקומענט.

געבליבן אַליין, האָט זיך בענאָני אַװעקגעזעצט טראַכטן. ווילט זיך, הייסט עס, ראָזען אַנדערש נישט ווי אַרויספּטרן אים? ער האָט בשום אופן נישט געקאָנט פאַרשטײן, צוליב וואָס. און ווידער, הייסט עס, וועט אים אויסקומען צו זײַן קאָמאַנדיר אויף דער זעגל־שיף? דעם אמת געזאָגט, וועט אינדערהיים אויך נישט פּרײַ־לעך זײַן אײנעם אַליין אין די לאַנגע ווינטערדיקע חדשים, און חוץ דעם, קאָן ער דאָך דעמאָלט אַרײַנפאַלן אין די אמתע ער־טער און קויפן גאָלדענע חפצים, דער עיקר, די רינגען, וועגן וועל־כע ער האָט אַזוי פיל געטראַכט.

ס'איז געוואָרן גאָר פינסטער. בענאָני האָט אָנגעצונדן אַ ליכטל, אַרויסגענומען דעם דאָקומענט און אַרײַנגערוקט אין קע־שענע. אײדער ער האָט פאַרלאָשן דאָס ליכט און איז אַרויס, האָט ער ווידעראַמאָל אַרויסגענומען דאָס פּאַפּיר פון קעשענע און נאָכ־אַמאָל איבערגעלײענט. אַלץ איז געווען געזעצמעסיק און ריכטיק. אין דעם גאַנצן גרויסן בויגן האָט מען נישט געקאָנט געפינען קײן שום פעלער. אפילו דעם קלענסטן. אָבער אַזעלכע דאָקומענטן

לאָזט מען דאָך נישט ארויס פון די הענט? דעם דאָקומענט דארף מען האלטן ביי זיך.

ער האָט אוועקגעלייגט דאָס פאפיר אויף א זיכערן אָרט אין קאַסטן, פארלאָשן דאָס ליכט און אוועקגעלאָזן זיך קיין סירילונד.

אין דעם האלב-פינסטערן קאָרידאָרל, וואָס פאַר דעם געוועלב, האָט ער אָנגעטראָפן מאקן, וואָס האָט זיך וועגן עפעס געשושקעט מיט איינער פון זיינע דינסטן. אך, דער-אָ אלטער מזיק, ער איז נאָך אלץ אזא, מיט אויגענעס און א בעל-תאווה, ווי א קאָטער אין דער פינסטער.

— ביטע, הארטוויגסען, — האָט מאַק געזאָגט און איז אוועק פאָרויס אין קאנטאָר — איך האָב גאָר פארגעסן היינט, ווען דו ביסט דאָ געווען... איך האָב טאקע געפילט, אז איך האָב עפעס פארגעסן... ס'רעדט זיך וועגן דער זעגל-שיף. דו וואָלסט נישט געקאָנט נעמען אויף זיך די קאָמאנדע אויף היי-יאָר?

זיי האָבן וועגן דעם אביסל געשמועסט. וועגן הערינג הערט זיך גאָרנישט, אזוי אז מאק וואָלט גאָרנישט נישט פארלוירן, אויב ער וועט אוועק צו די לאָפאָדענס אויפן אַלטן „פינטוס".

— און איר אליין וועט דען נישט פאָרן?

— כ'וואָלט עס בעסער דיר איבערגעגעבן, און דו וואָלסט שוין איינגעהאנדלט סחורה אויך פאר די יאבטעס, מחמת דיר קאָן איך אָנגעטרויען וויפל טויזנטער דו ווילסט.

בענאָני האָט זיך דערפילט געחנפנט און איז געווען גערירט. ווידער וועט ער זיין אדמיראל אויפן „פינטוס". ער איז שוין אויף אים געווען אין פיל ימען, אין וועסט-פיאָרד, און אין פאָלדען, און אין הוסטאדוויקען; מסתמא וועט ער אויף אים געפינען דעם וועג אויך צו די לאָפאָדענס. און וואָס שייך צום אויפקויפן פיש, איז ער אין מסחר נישט אזא תם ווי מאק, און ער קויפט איין פיל ביליקער איידער אנדערע, מחמת ער האָט א גראָשן, און מיט אים איז נישט לייכט דורכצוקומען. מילא, ער וועט זיך פרווון, אויב מאַקן איז אזוי געפעלן. נאָכדעם האָט ער זיך צונויפגערעדט וועגן געהאלט אויך.

TARTU ÜLIKOOLI
RAAMATUKOGU

ווען בענאָני האָט זיך געקליבן אוועקצוגיין, האָט מאַק געזאָגט:

— אַך, יאָ, דו האָסט מיט זיך געבראַכט דעם דאָקומענט?

— פאַרגעסן. נו, וואָס זאָגט איר דערצו! די גאַנצע צייט געטראַכט וועגן דעם און לסוף פאַרגעסן.

— נו, וועסטו ברענגען אַ צווייטן מאָל, ווען דו וועסט קומען.

איצט האָט בענאָני ווידער געהאַט אַ געשעפט, און ער האָט זיך גענומען גרייטן צו דער נסיעה אויף די לאָפאָדן־אינזלען, ווי צו אַ נסיעה אַרום דער ערד. יעדעס מאָל, ווען עס איז געווען אַביסל לינדער דאָס וועטער, האָט ער זיך אויסגעפונען עפּעס אָן עסק אויפן „פינטוס", וואָס האָט זיך געוויגט אויף די כוואַליעס, אַ שוואַרצער און אַ מיאוסער, נאָר אַ גרויסער און אַ וואַזשנער, ווי אַן אמתער אייז־ברעכער. וואָס באַדייטן ביידע יאַכטעס צוזאַמען אַנטקעגן איין „פינטוס"! זיי זענען געשטאַנען לעבן דער זעגלשיף ווי צוויי קליינע שאָלעכצן, אָנגעלאָדענע ביז סאַמע דער וואַטערליניע מיט הערינג. די הערינג זענען אויך געווען באַשטימט פאַר די לאָפאָדן־אינזלען, ווען דאָרט וועט אויספעלן צוציונג פאַר די נעצן. אָבער די באַציונג צו די צוויי יאַכטעס איז געווען אַזאַ גרינגשעצנדיקע, אַז איינע האָט געפירט ווילאַדס פון האַפן און די צווייטע אָלע־פויערל.

בענאָני איז אַרומגעגאַנגען איבער דער פּאַלובע פון „פינטוס", האָט געקוקט אַרויפצו, אויף די זעגל־שטריק, האָט זיך איינגעקוקט אין הימל, גלייך ער וואָלט שוין געשוווּמען אונטער די זעגלען, האָט אויסגעפאָרשט דעם קאָמפּאַס און די קאַרטעס, געריייניקט און געפוצט די קעלערן. נאָר פאַרוואָס־זשע איז ער עפּעס געקומען אויף דער שיף נאָר אין אַ לינד וועטער? אָ! דער כיטראַק בענאָני האָט עס געטון נישט פּשוט, נאָר ער האָט דערביי געהאַט אַ פּניה: זיין נייער געלער נישט־דורכגענעצטער קאָסטיום האָט פאַר שטאַרקע פרעסט נישט געטויגט, ער האָט זיך געפּויסט און אָנגעשטעלט, ווי אַ פלאָקן, און געפּלאַצט. אָבער דער זעלביקער קאָסטיום האָט אין אַ לייכט פרעסטל געהאַט אַ פּרעכטיקן אויסזען, געגלאַנצט אויף דער אויבערדעק, ווי אַ גאָלדענער, און אַזוי זיך

אויסגעטיילט אויפן וואסער-פּאָן, אז מען האָט אים געזען אפילו פון די פענסטער פון סירילונד...

— פארוואָס ווילסטו מיך ארויספּטרן? — האָט בענאָני געפרעגט ביי ראָזען.

— איך וויל דיך, מיינסטו, ארויספּטרן? — האָט זי געענטפערט — וואָס האָסטו אויסגעטראַכט?

— ווי מיר ווייזט אויס, איז עס ענלעך דערצו.

זי האָט אים איבערציייגט אַז נישט, און ער האָט זי ווידער געלאָזן צורו. זי האָט געזאָגט, אַז זי האָט געוועזן געוואָלט פאָרן אהיים, נאָר מאַק האָט זי איינגעבעטן פאַרבלייבן, כּדי צו העלפן אים אין געוועלב, ווען עס וועט זיך אָנהויבן דער גרויסער פּדיון פאַר ווייַנאַכט. זי האָט נאָך דערציילט, אַז זי האָט געבעטן מאַקן, ער זאָל זיך ווענדן נאָך הילף צו בענאָנין אויך.

— ער האָט מיר וועגן דעם קיין וואָרט נישט געזאָגט.

— וועט ער היינט זאָגן... נו, איצט זעסטו שוין, אַז איך וויל דיך גאָרנישט ארויספּטרן.

בענאָני האָט געפּלאַטערט, ווי אַ ייִנגל, פון די דאָזיקע ליבלעכע רייד און האָט זי אַרומגענומען. דאָס האָט ער זי געקושט דעם דריטן מאָל — וואָס קאָן שוין זיין ווייניקער!

— דו ביסט פּונקט ווי אַ בלומעלע, ווען מען רירט זיך צו דיר צו. — האָט ער געזאָגט.

מאַק האָט אים באמת געבעטן צוהעלפן אין געוועלב פאַר יום-טוב. בענאָני האָט כּלל נישט געדאַרפט אַרבעטן מער, איידער ער אַליין וועט געפינען פאַר נויטיק. ס'איז נאָר וויכטיק, ער זאָל דאָ זיין און אויף אַלץ אַכטונג געבן אַלס מאַקס רעכטע האַנט. דערביי האָט מאַק ווידער געפרעגט וועגן דער היפּאָטעק.

— איך האָב זי אנוסטן געזוכט, אָבער עפּעס נישט געפונען. — האָט בענאָני געענטפערט.

— נישט געפונען?

— איך וועל נאָך גוט אַ זוך טון. זי האָט זיך, אפנים, ערגעץ פאַרוואַלגערט.

האָט בענאָני פאַרשפאַרט זיין הויז אויף אַ שלאָס און איז אַוועק אויף דער אַרבעט צו מאַקן.

אין תּוך גענומען איז דאָס געווען אַ גרויסער כּבוד אַרומצוּגיין הינטערן וואַרשטאַט, הינטער דער דאָזיקער אָפּצוימונג, נאָך פון קינדווייז אָן באַקאַנטער, וווּהין ער האָט עד היום נאָך נישט געהאַט קיין געלעגנהייט אַ פּוס אַריינצושטעלן, היות, ווי עס איז געגאַנגען צו יום־טוב צו, איז אין געווֶעלב פון טאָג צו טאָג געוואָרן אַלץ מער קונים. אין דער אונטערשטער אָפּטיילונג, ווו מען האָט געהאַנדלט מיט בראָנפן, איז פון פרימאָרגן ביזן אָוונט געווען אַן ענגשאַפט. בענאָני האָט אונטערגעהאָלפן, ווו מען האָט געדאַרפט: האָט זיך צוגעקוקט, ווי עס טוען די געניטע אָנגעשטעלטע און אַלעמאָל עפּעס וואָס אָפּגעלערנט זיך, ער האָט זיך אפילו אָנגעשטעקט מיט דער קרעמערישער שפּראַך און האָט דעם גאַנצן טאָג, נאָר געטון און געשאָטן: „ערשטע סאָרט, צווייטע סאָרט, נעטאָ, ברוטאָ.“

אָבער די ביידע יונגען. וועלכע האָבן גרינדלעך געוווּסט דעם געשעפט, זענען געווען גוט ברוגז אויף דעם דאָזיקן פרעמדן, דעם בריווטרעגער בענאָני, וואָס האָט זיך אַזוי אָפט געפּלאָנטערט ביי זיי אונטער די פיס און אַזוי זעלטן געבראַכט וועלכע עס איז נוצן. דערפאַר האָבן זיי זיך אויך געלאָזן אויף פאַרשידענע קונצן: זיי האָבן גלייך דערקענט די קונים, ווי נאָר יענע זענען אַריין אין טיר, האָבן זיי גלייך געטראָפן, נאָך וואָס ווער עס איז געקומען, און געמאַכט אַזוי, אַז בענאָני האָט זיך געדאַרפט אַראָפּלאָזן אין קעלער מיט די, וואָס האָבן געוואָלט פאַטעקע, טראָן, אָדער טאַבאַק־בלעטער, און אַליין זענען זיי פאַרבליבן אויבן און האָבן פאַרקויפט צייג, גרויפּן, און פאַרשידענע עס־זאַכן. אַזוי אַרום פלעגט בענאָני אויף לאַנג נעלם ווערן פון געווֶעלב. די פאַרשאָלטענע פאַטעקע האָט זיך אַזוי שלעכט געגאָסן אין דער ווינטערדיקער קעלט!

ראָזע האָט נאָך נישט גענומען קיין אָנטייל אין דער אַרבעט, נאָר איינמאָל אין אַ הייסן שבתדיקן פרימאָרגן איז זי אַראָפּ אין געווֶעלב און האָט זיך געשטעלט ביי דער קאַסע. זי איז געווען אין אַ מאַרדער־פוטערל און האָט אָנגעטון הענטשקעס אויף די קליינע

הענטלעך. אַלע פרויען, וואָס זענען געקומען אין געוועלב, האָבן זי געקענט און זענען געווען גליקלעך און דאַנקבאַר, ווען זי האָט זיי געפרעגט, ווי לעבט זיך זיי. דערצו איז זי נישט געווען אַזוי פּינקטלעך אין האַנדל, און איז נישט געשטאַנען אום אַן איבעריקע פּאָר סענטימעטער צייג, אָדער אום אַ פּאָר קנעפּלעך, וועלכע זי האָט צוגעגעבן אַ הכרעה אויפן טוך.

— ווי גוט ס'איז, וואָס דו ביסט צו אונז געקומען. — האָט בענאָני צו איר געזאָגט.

די יונגען זענען ביידע געווען אויסער זיך פון צאָרן. אַ פּייִנער הילף קאָן זיין פון דער פּאָר פּאַרליבטע. ס'וואָלט בעסער געווען, ווען דאָס פּאָרל זאָל זיך געזעגנטערהייט אַוועק אַהין, פון וואַנען זיי זענען געקומען. אָט האָבן זיי זיך איצט אַוועקגעשטעלט מיט זייערע שמועסן סאַמע ביי דעם קאַסטן מיט קאַווע, און אים מוז מען גאָר יעדע רגע אַרויס און אַריינרוקן.

— און ווי גוט עס איז, וואָס דו האָסט אָנגעטון דאָס פּוטערל. — האָט בענאָני געזאָגט — ס'איז אויך גוט, וואָס דו האָסט די הענט פּאַרדעקט.

אָ, וואָס ראָזע זאָל נישט טון, איז אַלץ גוט!

נאָר אָט איז געקומען אַ מענטש נאָך „ליכטיקייט". און ליכטיקייט איז אין קעלער, ווייל דאָס איז מער נישט ווי טראָן פּאַרן לאָמפּ, ביידע יונגען האָבן זיך דורכגעקוקט, און איינער פון זיי, סטען, האָט זיך דערוועגט צו זאָגן צו בענאָנין:

—אפשר וואָלט איר זיין אַזוי גוט געבן דעם דאָזיקן מענטשן, וואָס ער דאַרף?

— ניין, ניין, — האָט דער מענטש געזאָגט און האָט זיך פּאַרשעמט — איך וויל נישט, אַז האַרטוויגסען זאָל צוליב מיר קריכן אין קעלער. בעסער וועל איך שוין בלייבן אָן ליכטיקייט.

זאָגנדיק אַזוי, איז ער גרייט אַ גרוב זאָל זיך פּאַר אים עפענען מחמת חרפּה.

אָבער נאָך אַזוי פיל אויסדרוק פון אכטונג האָט בענאָני גאָרנישט געהאַט קעגן דעם, אַז ער זאָל פּאַר דעם מענטשן אָנווייזן טראָן.

— איך טו עס פון פארגעניגן וועגן, — האָט ער געזאָגט — ווייז אהער דיין געפּעס.

דער מענטש האָט זיך דעם גאַנצן וועג ביזן קעלער אַלץ געשעמט און פאַרענטפערט.

— איך האָב פּשוט קיין חרפּה און קיין בושה נישט, — האָט ער געזאָגט — גייט נישט, הארטוויגסען, בעסער וועל איך זיצן מיט דער משפּחה אין דער פינסטער דעם גאַנצן יום־טוב.

דאָס מאָל איז בענאָני אויסגעקומען לאַנג צו פאַרברענגען אין קעלער. די טרפהנע יונגען האָבן הויך, אַז אַלע זאָלן הערן, געפרעגט ביי די קונים: „אפשר דאַרף עמעצער עפּעס האָבן פון קעלער, איז דאָרט איצט בענאָני". און איינעם נאָכן אַנדערן האָבן זיי אַראָפּגעשיקט אַראָפּ. בענאָני האָט שוין אָנגעהויבן צו פאַרשטיין זייערע קונצן און האָט פאַר זיך געטראַכט: „נו, זאָל אָקאָרשט דער דאָזיקער סטען פּרוּוון נאָכאַמאָל שיקן מיך אהער אָנשטאָט זיך."

ארויסגעקראָכן לסוף פונם קעלער, אויף דורך און דורך אָן אָנגענומענער מיט דעם ריח פון טראָן און טאַבאַק, האָט ער גע־קאָנט אַ רגע אָפּרוען, און האָט זיך אַוועקגעשטעלט לעבן ראָזען, כאַפּנדיק אַ וואָרט מיט איר וועגן דאָס און יענץ.

נאָך עמעצער האָט באַדאַרפט האָבן סחורה פון קעלער.

— איך האָב איצט קיין צייט נישט, — האָט סטען געזאָגט. אָבער דאָס מאָל האָט ער נישט געטראָפן דאָס אָרט, מחמת ער האָט געדענקט נאָר דעם בריוטרעגער און דעם באַגלויבטן בע־נאָני, און נישט דעם רייכן קאַפּיטאַן און דעם פישהענדלער — נאָר אפשר וואָלט בענאָני וועלן פאַרנעמען זיך מיט דעם קונה?

בענאָני האָט אויף אים אַ בליק געטון און געענטפערט:

— דו וואָלסט זיך שוין, אגב, געדונגען אַ לאָקיי, וואָס זאָל דיר אויסשמאַרקען די נאָז.

סטען איז רויט געוואָרן ווי אַ בוראַק, און האָט דערויף קיין וואָרט נישט געענטפערט. און בענאָני האָט זיך אויף אַלעמען ארומגע־קוקט און פאַראַכטלעך אָנגעהויבן צו לאַכן. מיט אַ געלעכטער האָט ער אַ בליק געטון אויף ראָזען אויך. אָבער ביי איר אויף דער נאָז

איז אויף אַ רגע געבליבן ליגן אַ קנייטשעלע. בענאָני האָט שוין חרטה געהאַט, וואָס ער האָט זיך אַזוי גראָב אויסגעדריקט, און דאַנקען גאָט, וואָס ראָזע האָט נאָך בכלל געהערט די ווערטער, מיט וועלכע ער האָט זיך צו איר געווענדט.

אויף אַ רגע איז מאַק אַרויס פון קאַנטאָר, און אַלע דאָרפּכּלייט, וועלכע זענען געשטאַנען פאַרן וואַרשטאַט, האָבן זיך מיט אכּטו ג פאַרנייגט פאַר דעם גביר, בענאָני האָט זיך געהאַלט אויספּייַנען פאַר ראָזען און פאַר אַנדערע: ער האָט גענומען מאַקן אָן אַ זייט און אַליין אָנגעהויבן רעדן וועגן דער היפּאָטעק.

— איך האָב זי נישט געפונען, — האָט ער געזאָגט — אפנים, פאַרלוירן.

מאַק האָט אָן צוטרוי געענטפערט:

— נו, פאַרשטייט זיך, דאָס נישט.

— אפשר האָב איך זי איבערגעלאָזן ביי אייך אויפן שרייבטיש?

מאַק האָט אַ טראַכט געטון און געזאָגט אַלץ אָן צוטרוי און מיט חשד:

— ניין, דו האָסט זי אַריינגעלייגט אין קעשענע.

— אָבער אויב זי איז פאַרלוירן געוואָרן, דאַרף איך באַקומען אַן אַנדער פּאַפּיר. — האָט בענאָני געזאָגט.

עפּעס אַ פונקעלע האָט אַ בליץ געטון ביי מאַקן אין די אויגן, און ער האָט געענטפערט:

— וועגן דעם וועלן מיר נאָך באַווייזן צו רעדן.

ווען מאַק האָט זיך צו אים אומגעקערט מיטן רוקן און איז אַוועק, האָט בענאָני געזאָגט בפּיוּן הויך:

— ווייל פאַר מיר איז עס דאָך ריינע פינף טויזנט דאָלאַר! זאָלן מענטשן וויסן, אַז ער רעדט מיט מאַקן נישט וועגן עפּעס נאַרישקייטן!

אָט ס'אַראַ ביטראַק דער דאָזיקער בענאָני איז געווען! ער איז דאָ געשטאַנען און האָט זיך געמאַכט בלומרשט ער איז אומרויק, וואָס איז מיט דער היפּאָטעק, בשעת ער האָט אויסגעצייכנט געוווּסט, אַז ער האָט זי איבערגעגעבן דעם לענסמאַנס שרייבער

מיט אַ פאַראָרדנונג זי צו באַשטעטיקן נאָך אויף נאָענטסטן טעגג, אויב ער אַליין וועט דעמאָלט נישט זיין אין דאָרף.

— נו, בענאָני, — האָט דער עולם פאַרן וואַרשטאַט געשאָקלט מיט די קעפּ — פינף טויזנט דאָלאַר!?

און ער איז זיך אַרומגעגאַנגען און האָט זיך געבלאָזן מיט זיין רייכקייט. פאַרוואָס בעט עס ראָזע ביי אים גאָרנישט? ער וואָלט איר, אויב שוין יאָ אַזוי, געקאָנט אָפּקויפן דאָס גאַנצע געוועלב, און ער האָט איר ווידער פאָרגעשלאָגן, ווי פיל מאָל פריער, זי זאָל זיך פון די סחורות אויסקלייבן, וואָס איר ווילט זיך. אָבער ראָזע האָט זיך מיט זיין פאָרשלאָג נישט באַנוצט. דעמאָלט האָט ער אַליין אויסגעזוכט אַ שטיקל זייער דין לייוונט, פונקט פון דער זעלביקער סאָרט, וואָס זיינע יום-טובדיקע העמדער.

— ווי געפעלט דיר אָט דער מאַטעריאַל?

זי האָט אַ בליק געטון אויפן לייוונט, נאָכדעם אויף אים און ווידער אויפן לייוונט.

— ווי געפעלט מיר דער מאַטעריאַל?

— אויב דו ווילסט, נעם דאָס גאַנצע שטיקל און פאַרשרייב אויף מיין חשבון. איך מיין, אַז אויף אַזוי פיל האָב איך נאָך קרעדיט.

— ניין, אַ דאַנק. אויף וואָס דאַרף איך עס?

— דאָס קאָן דיר דען נישט צונוץ קומען אויף מאַנופאַקטור?—האָט ער געפרעגט. און מיט דעם וואָרט מאַנופאַקטור האָט ער געמיינט אונטער-וועש, העמדער.

ביידע יונגען האָבן זיך דורכגעקוקט און אָנגעבויגן איבער זייערע קעסטלעך. ראָזע האָט נישט געענטפערט; זי האָט אַ שמייכל געטון פון דרך-ארץ וועגן, נאָר איבער דער נאָז איז ביי איר ווידער געוואָרן אַ קנייטשעלע.

בענאָני האָט דאָס לייוונט צוריק אַוועקגעלייגט אויף דער פּאָליצע. אָנשטענדיקייט האָט אויך אַ מאָס, און ס'דאָזיקע קנייטשעלע איז געווען שוין צו אַ שטרענגס. וויבאַלד אַז ער האָט געברויכט אַזאַ איידל וואָרט, דאַרף מען נישט מאַכן אַזאַ מינע, אַז ער דריקט זיך אויס בלומרשט פּויעריש.

און מאַק איז געשטאַנען ביים פענסטער פון זיין קאַנטאָר און האָט אַלץ געטראַכט וועגן דער היפּאָטעק. ער האָט שטילינ־קערהייט צוגעפּייפט, און איין אויג איז ביי אים געווען פאַרמאַכט, גלייך ווי זיך אָנגעצילעוועט. דער דאָזיקער כיטראַק בענאָני וויל באַשטעטיקן די היפּאָטעק, נאָר ער קאָן זי נישט געפינען, ער האָט זי פאַרוואָרפן? אַך, ס'אַרא בענאָני! ער וואָלט זי יעדנפאַלס געדאַרפט אַ זוך טון ביי זיך אין קאַסטן. נישקשה, ער וואָלט זי געפונען! און דאָס פּאַפּיר וואָלט אויפן גלייכן וועג אַריבערגעוואַנדערט צום ריכטער אויפן טיש בשעת דעם טענה.

פלוצלינג עפנט מאַק אָפּ די טיר און רופט צו זיך דעם אָנגעשטעלטן סטענען.

— טראָג אַוועק אַ האַלב פעסל יאַגדעס אויפן ערשטן פּאָסט־דאַמפּער, וואָס וועט גיין אויף דרום, — האָט ער געזאָגט — דאָס איז אַ באַשטעלונג. און זאָל דער באַנדער גוט אַרומקוקן דאָס פעסל, צי איז עס גאַנץ. אַדרעסירן ווידער צום קרייז־ריכטער אין באָדע, ווי מיט דריי יאָר צוריק.

VIII

ס'איז אָנגעקומען ערב וויינאַכט, און בענאָני איז איינגערעדן געוואָרן צו מאַקן צו גאַסט, נאָר ראָזע איז אַוועקגעפאָרן אַהיים. זי האָט זיך פערזענלעך מיט בענאָנין נישט געזעגנט, נאָר געבעטן מאַקס ווירטשאַפטערין איבערצוגעבן אים אַ האַרציקן גרוס.

אין דעם גרויסן פאַראַדנעם זאַל ביי מאַקן איז די שטימונג געווען נישט זייער קיין יום־טובדיקע. בענאָני איז געוווינט געווען צו עפּעס אַנדערש. אַמאָל, ווען ער פלעגט זיצן איינער אַליין ערב־וויינאַכט, האָט ער צווישן איין קעלישעק און דעם צווייטן געזונגען מזמורים פון תהילים און געזאָגט תפילות. דאָ אָבער איז געווען אַ טרויעריקע פּוסטקייט. עס זענען אפילו קיין שטולן נישט געווען, נאָר בסך־הכל צוויי קאַנאַפּעס. מחמת די שטולן האָט מען אַרויסגעטראָגן אין עס־צימער צו וועטשערע.

לויטן אַלטן מנהג, האָט מאַק געהייסן אָנצינדן די לוסטרע מיט דער מאה קריסטאָלענע הענגלעך, און אַליין האָט ער אַרומגעשפּאַצירט איבערן צימער אין שטעק-שיך, אויסגענייטע מיט קליינע פּאַציערקעס, פּאַמעלעכקע געראויכערט אַ לולקע מיט אַ לאַנגן ציבעק. ער האָט נישט גערעדט, ווי נעכטן און אייערנעכטן וועגן מקחים אויף פיש, וועגן האַנדל, נאָר לכּבוד דער יום-טובדיקייט פונם אָוונט, געפירט אַ שמועס וועגן פאַרשידענע קלייניקייטן, דערציילט געשיכטעס, אויסגעלייענטע פון ציימונגען און וועגן זיין זיידן, וואָס האָט אַמאָל געוווינט אין האָלאַנד. פון צייט צו צייט האָט ער בענאָנין צוגעגאָסן וויין און אַליין אויסגעטרונקען אַ פּאָר גלעזלעך.

נאָר אָט האָט די ווירטשאַפטערין ברייט אָפּגעעפנט די טיר אין עס-צימער, וואָס ס'האָט כּאַדייט: „ברוכים הבאים, צו וועטשערע.” מאַק איז אַוועק פאָרויס, נאָך אים בענאָני. דאָס איז אויך געווען פונקט אַזוי ליכטיק, ווי אין דעם ערשטן צימער. אויף דער סטעליע האָט געברענט אַ לוסטרע, און אין דער לענג פונם לאַנגן טיש-פיר פּאָר לייכטער.

די ווירטשאַפטערין האָט אויפגעעפנט די טיר אין קיך אַריין אויך און האָט אַ רוף געטון:

— ביטע, קומט איר אויך אַהער.

פּאַטעלעך, מיט שטאַט, האָבן גענומען אַריינגיין אַלע אָנגעשטעלטע און אַרבעטער: די אַרבעטער פון הויף, צוויי שמידן, די אַרבעטער פונם האַפן, דער בעקער, דער באָנדער, די געוועלבייונגען, ביידע מילנער, כּמעט אַלע מיט די ווייבער, נאָר אָן קינדער. נאָכדעם די קעכין, די מילכיקערין, און דאָס שטוב-מיידעלען. לסוף צוויי ווייסע, ווי מילך, זקנים, וואָס מען האָט זיי דאָ אויסגעהאַלטן, פרעדעריק מענזאַ און מאָנס.

פון די דאָזיקע צוויי זקנים איז מאָנס דער ערשטער אַריינגעפאַלן אין סירילונד. ער האָט דאָ געזאָלט בלייבן אויף די דריי חאָבן, וואָס מען האָט אים באַשטימט. דאָס איז נאָך געווען אַמאָל-אַמאָל, פערדינאַנד מאַקס ווייב האָט נאָך דעמאָלט געלעבט, און די טאָכטער עדוואַרדאַ איז נאָך געווען גאָר אַ קליין מיידעלע. נאָר

ווען די דריי וואָכן זענען אַריבער, האָט מאָנס געמאָלדן, אַז ער וויל נישט אַריבערגיין צו אַן אַנדער בעל-צדקה, און געקומען צו מאַקן און צו מאַדאַם מאַק אָן אַ היטל און גענומען בעטן, מען זאָל אים דערלויבן דאָ צו בלייבן. „קאָנסט בלייבן!" — האָט מאַק געזאָגט. אָ, מאַק איז נישט געווען אַזאַ, וואָס זאָל טרייבן מענטשן פון שטוב — אַ גרויסער פריץ! האָט מאָנס גענומען אַרומגיין איבערן הויף, געהאַקט האָלץ, רעדנדיק צו זיך אַליין, און ס'האָט זיך אים געלעבט גוט. סיי עסן, סיי קליידונג איז געווען צוגענוג. מאָנס איז געווען אַ פעסטער, געבויגענער זקן, אַן אמתער לאַנגבערדיקער משה רבנו מיט אַ נאָז ווי אַ העקל, אַ שטילער, און האָט קיינעם נישט אָנגערירט, ווי אַ קליין קינד. ס'זענען אַריבער אַ יאָר צוועלף, מאַקס פרוי איז געשטאָרבן, די טאָכטער עדוואַרדאַ איז געוואָרן אַ גרויסע, און ביי מאָגסן זענען שוואַך געוואָרן די הענט און דער רוקן; ער האָט שוין קיין כּוח נישט געהאַט אָנצושלעפּן האָלץ פאַר אַלע אויוונס, דעמאָלט האָט ער געשלאָסן באַקאַנטשאַפט מיט פרעדעריק מענזען, אויך אַזאַ אָרעמער אַלטער זקן, כּדי צו האָבן הילף אין דער אַרבעט און דערצו פּשוט אַ חבר, עס זאָל נישט אַזוי אומעטיק זיין אין האָלץ-שפּייכלער. און פרעדעריק מענזאַ איז אויך אַזוי אַריינגעקומען אָן אַ היטל צו מאַקן און צו עדוואַרדאַ מאַק און גענומען בעטן אַ דערלויבעניש צו פאַרבלייבן ביי זיי. און מאַק איז געווען אַלץ דער זעלביקער וואָס פריער. „בלייב"! — האָט ער געזאָגט. פון דעמאָלט אָן האָבן אין סירילונד געלעבט צוויי מושב-זקנימניקעס. זיי זענען שטענדיק געווען צוזאַמען, געפּאָרעט זיך מיט דעם האָלץ, און וואָס ווייטער אַלץ מער אַריינגעפאַלן אין קינדהייט. מאָנס איז געווען אַ נידעריקער, אַ ברייט-פּלייציקער, און געגאַנגען וויגנדיק זיך פון איין זייט אויפן צווייטן, פאַרקערט, פרעדעריק מענזאַ איז געווען אַ מאָגערער און אַ לאַנגער ווי אַ שטעקן. דערפאַר, אפנים, איז די טאָכטער ביי אים געווען אַזאַ פיינע און אַ שלאַנקע, אַז מען האָט זי גענומען פאַר אַ הויז-מיידל קיין סירילונד. און נאָכדעם האָט זי חתונה געהאַט פאַר דעם אונטער-מילנער...

אַ וועטשערע האָט מען דערלאַנגט פון דער ברייטער האַנט.

און פאר אלעמען האָט מען אויסגעקליבן זילבערנע לעפל און גאָפּל, — סיי פאר די רייכע, סיי פאר די אָרעמע.

— וואָס איז עפּעס נישטאָ דער אויפזעער פון לייכט-טורעם מיט דעם ווייב? — האָט מאַק געפרעגט.

— מיר האָבן זיי גערופן.

— בעט זיי נאָך אמאָל.

עלען דאָס שטוב-מיידל, אזא דינינקע און א לעבעדיקע, האָט מאָמענטאל זיך אויסגעקלאָזן דורך דער טיר רופן דעם אויפזעער מיטן ווייב. קיינער האָט זיך נישט צוגערירט צום עסן, ביז זיי זענען געקומען, מען האָט נאָר אויסגעטרונקען צו גלעזעלעך, וואָס עס האָט פאר אלעמען אָנגעגאָסן דער קליין משרת סטען.

דער אויפזעער פון לייכט-טורעם און זיין ווייב זענען געווען א באַשיידן נישט באַדייטנדיק פּאָרפאָלק. אָנגעטון לויט זייערע קליינע מיטלען, אין אָפּגענוצטע אלטמאָדישע קליידער און אָפּגעטעמפּט פון לאַנגן נישט-פרייליכן לעבן און פון טויטלעכן ליידיק גיין אויפן לייכט-טורעם. און ווי שטארק האָבן זיי איינע די אַנדערע דערעסן, און ווי שווער איז זיי געווען איינע די אַנדערע ארויסצווייזן כאָטש וויפל נישט איז אויפמערקזאמקייט און דערלאַנגען איינע די אַנדערע א געריכט.

אראָפּ טיש איז געזעסן די פּרוי פון דעם אונטערמאַנער; איר האָט מען איבערגעגעבן די השגחה אויףביידע מושב-זקנימניקעס, מחמת זיי זענען געווען זייער שוואכע. מיט א יאָר צוואַנציק צוריק האָט זי דאָס געפּראַנטעוועט אזא יפה-פיה אין די סירילונדער זאלן. אָבער איצט איז זי גאַנץ דיק געוואָרן און האָט זיך אָנגעהאָדעוועט א צווייענדיקע גאָמבע, נאָר פונדעסטוועגן איז זי נאָך געווען א שיינע, און די פאַרב פון פּנים האָט זי דערהאַלטן א פרישע, די אלטקייט האָט זי נישט אָנגערירט. ווייטער איז געזעסן יאקאָבינע, אַלע-פוערלס ווייב. זי האָט געשטאַמט פון דרום, פון העלגאלאנד, א שאַרפּאויגיקע ברונעטין, און די האָר האָבן זיך ביי איר געקרייזלט ווי דראָבנער באַראַשעק. און דערפאַר האָט מען זי טאַקע גערופן בראַמאַפּוטראַ. קיינער האָלט נישט

געגלויבט, אז ס׳דאָזיקע צונעמעניש האָט איר איינמאָל אין אַ גליק-לעכער רגע נעגעבן סוכאר דער אויפזועער...

מאַק איז געזעסן און האָט באַטראַכט אלעמען אַרום טיש. ער האָט יעדערן געקענט. און כמעט אַלע מיידלעך און פרויען האָט ער געקענט אפילו זייער גוט, און יעדן ערב-ווייַנאַכט איז ער אָט אַזוי געזעסן, געקוקט אויף די באַקאַנטע פּנימער און אַריינ-געלאָזן זיך אין זכרונות.

און די מילנערין האָט אוודאי אויך עפּעס וואָס זיך דער-מאָנט, שווער אָטעמענדיק מיט דער פולער ברוסט. און צי האָט אָפּטמאָל אויך בראַמאַפּוטראַ נישט דערפאַר טאַקע געבלינצלט מיט די אויגן און געטרייסלט דעם געקרייזלטן קאָפּ, און וועלכן עס האָבן זיך געווידמעט שטיפערישע געדאַנקען? ווען מען האָט אָנגעגאָסן נאָך בראָנפן, האָט זי אויסגעטרונקען איר גלעזל, גאָר אויפגעהערט צו פאַרשטיין, וואָס מיט איר טוט זיך, און אויסגע-צויגן די פיס ווייט אונטערן טיש. נאָר וואָס איז שייך מאַקן, וואָלט קיינער נישט קיין טראַכט געטון, קוקנדיק אויף זיין איינגעשלאָסע-נעם, ערנסטן פּנים, ווי גוט און אָנגענעם ער קאָן זיך אַרומנעמען און ווי צאַרט ער קאָן קוקן. מיט געהעריקע הפסקות האָט ער געהויבן זיין גלעזל און געזאָגט צו סטען דעם קלייט-משרת:

— זע זשע, נישט פאַרגעס אָנצוגיסן דעם עולם די גלעזלעך.

ווען ער האָט אָבער באַמערקט, אז דער אָרעמער שר-המשקים באַוויזט נישט אַליין אַראָפּצושלינגען רויק אַ ביסן, האָט ער געענדערט זיין פאַראָרדנונג און געהייסן דעם אַנדערן קלייט-משרת, מאַרטינען, ער זאָל אָנגיסן ווייַן פאַר די, וואָס זיצן אויפן צווייטן זייט טיש. יאָ, ביי מאַקן איז אַלץ געווען אין אָרדנונג, און אַ שמועס האָט ער אויך געפירט וועגן פּשוטע זאַכן, וואָס האָבן געקאָנט זיין אינטערעסאַנט פאַר זיינע געסט.

נאָר די אַלטע, פרעדעריק מענזאַ און מאָנס, האָבן לחלוטין גאָרנישט נישט געהערט, נאָר געקייט לאַנגזאַם און טעמפּ, ווי חיות. מאָנס האָט זיך אַלץ מער און מער אַריינגערוקט מיטן קאָפּ אין זיין וואָלענעם שאַל, און די אַקסלען האָבן זיך ביי אים אויפ-געהויבן ווי אַ באַרג; פרעדעריק מענזאַ, פאַרקערט, האָט זיך אַלץ

געצויגן ארויף, א מאגערער און געראטן אין א שפארבער. נאר אויך אזוי פארלוירן דעם שכל ווי יענער. זיי זענען פונקט ווי מתים וואס זענען ארויס פון קבר, זייערע פינגער באוועגן זיך פאמעלעך ווי ווערים. דערזען אויפן טיש עפעס אזוינס, וואט ער קאן נישט דערלאנגען, הויבט זיך פרעדעריק מענזא אויף און ציט זיך, כדי צו נעמען די נאשעריי צו זיך. „וואס איז? וואס ווילסטו?"—פרעגט שטילינקערהייט די טאכטער און טוט אים א שטופ. נאכדעם רוקט זי אים אריין אין האנט עפעס א ביסן, און ער באנוגנט זיך דערמיט אויך. מאנס קוקט מיט ליבשאפט אויפן טעלער מיט געזאלצן פלייש און נעמט זיך אין דעם פארקען. מען קומט אים גלייך צו הילף און מען דערלאנגט אים א שטיקל. מאנס קוקט אויף ס'דאזיקע שטיקל, וואס האט זיך לכתחילה עפעס נישט געלאזט נעמען, און אט איז עס איצט ביי אים אין די הענט. ער באשמירט עס פעט מיט פוטער און נעמט עסן. אין דער צווייטער האנט רוקט מען אים אריין א שטיקל ברויט. זיינע ווערימארטיקע פינגער כאפן עס און האלטן שטייף, אין עטלעכע מינוט ארום ווערט דאס פלייש פארשווונדן. מאנס זוכט עס, גלאצנדיק די אויגן אויפן טעלער, נאר עס איז נישטא. „דו האלטסט אין האנט ברויט", —זאגט די מילנערין. און מאנס בארויקט זיך און הויבט זיך אן צו שטאפן מיטן ברויט. „נעץ עס פריער איין אין טיי," זאגט מען צו אים שטילינקערהייט, ווייל אלע ווילן קומען צו הילף די דאזיקע לעבעדיקע מתים און האהירן זיי. עמעצער באמערקט פלוצלינג, אז ביי דעם אומגליקלעכן אין האנט איז נעבעך בלויז א שטיקל טרוקן ברויט, און איילט זיך צו דערלאנגען אים פוטער און אנדערע געשמאקע זאכן. גלייך ווי א צעשעדיקטער ריז. ווי א בארג, זיצט מאנס און זעטיקט זיך אן. און דערשלונגען דאס שטיקל ברויט, ענטגילטיק אפגעטעמפט, קוקט ער ווידער אויף זיין האנט און זאגט פונקט ווי וועגן א מענטשן, „ער איז אוועק? — „ער איז אוועק?—חזרט איבער פרעדעריק מענזא, ווי א פאפוגא.

די דאזיקע צוויי זקנים מיט אויסגעשמירטע און פעטע פנימער מיט שמוציקע הענט, שטינקנדיקע פון אלטקייט, האבן פארשפרייט ארום זיך אראפ טיש אן אייגנארטיקע עקלדיקע אט-

מאָספער און בהמהשע שטימונג, וועלכע איז אַריבער אויך ווייטער אויף ביידע זייטן טיש. ווען דאָס וואָלט געווען נישט ביי מאַקן אליין אין עס-צימער, וואָלטן זיך אפשר אָנגעהויבן מיאוסע זאכן. קיין פארשטענדיק וואָרט הערט זיך נישט צווישן די געסט אויפן עק טיש, ביי אלעמען זענען די געדאנקען פאַרנומען מיט איין זאַך, ווי אזוי צו פארשאפן פארגעניגן די זקנים.

לסוף ווערט מאָנס מיד פונם עסן. ער זיצט אויסגעגלאָצט די אויגן אויף די ליכט, וואָס אויפן טיש, און נעמט פון זיי לאכן.

— הא-הא-הא. — צעגיסט ער זיך, און זיינע אויגן זענען ענ-לעך צו אַ פאָר געשווירן. איצט איז ער צופרידן, כאַפט עס דער טייוול!

— הא-הא-הא. — העלפט אויך פרעדעריק מענזא צו מיט אַ פעסט ערנסטן אויסזען און קייט ווייטער.

— נעבעך, — רעדט מען אַרום — זיי האָבן אויך זייערע פריידן.

נאָר ביי דער מילנערין איז נאָך אויף אזוי פיל פארבליבן פארשטאַנד, אַז עס איז איר מיאוס.

אין ערגעץ אין דער גאַנצער שטוב קיין איין קינד נישט.

מען האָט דערלאַנגט זיסע זאַכן און כערעס. אלץ איז גע-ווען אויף דער דאָזיקער וועטשערע!

— ביי אלעמען זענען אָנגעגאָסן די קעלישקעס? — האָט מאַק געפרעגט. — נו, טאָ לאָמיר זיין, ווי דער מנהג איז, אויסטרינקען פארן געזונט פון מיין טאָכטער, דער באַראָנעסע עדוואַרדאַ!

אָט דאָס איז געווען ריכטיק, איידל און פּאַטערלעך! אָך, דער-אָ מאַק, ווי זשע האָט מען געקאָנט נישט אכטן אים!

בענאָני איז די גאַנצע צייט געזעסן און קיין אויג נישט אַראָפּגענומען פונם באַלעבאָס, ווי ער האָט געהוסט אין האַנטוכל, און נישט איבער דעם גאַנצן טיש; ווי ער האָט געאַרבעט מיט דעם גאָפּל. בענאָני איז אויך נישט געווען פון די וואָס צווייפּאָר אַ גראָשן: אומעטום האָט ער אלץ עפּעס איבערגענומען, און ווו ער זאָל נישט זיין, האָט ער פון אומעטום אַוועקגעטראָגן עפּעס אַ

נוצלעכע קענטשאפט. דעריבער, ווען מאַק האָט זיך מיט אים אָנ־געקלאַפּט מיט די גלעזלעך, איז ער שוין געווען אַזוי פיל אויפגע־קלערט, אַז ער האָט געקאָנט ענטפערן ווי די געבילדעטע, ווי אַן אַ״תער פריץ. יאָ, בענאָני איז געווען אויף דעם ריכטיקן וועג פון אויסגלייכן זיך אין אַלץ מיט מאַקן.

דער באַלעבאָס האָט געטרונקען אויך מיט דעם אויפזעער פון לייכט־טורעם און מיט זיין ווייב, די איינציקע סירילונדער שכנים פון דער זייט פונם ים — „פאַר אייער געזונט!" — און די אַלטיטשקע פריצטע האָט זיך פאַרשעמט און איז רויט געוואָרן, חגם איר איז שוין געווען אַריבער פופציק יאָר, און זי האָט געהאַט צוויי אויסגעגעבענע טעכטער מיט קינדער. דער אויפזעער פונם לייכט־טורעם האָט אויסגעדרייט צו מאַקן זיין צעקנייטשט פּנים און אַ קוק געטון אויף אים מיט אַן אויסזען אָן אַ שום זינען: „אַהאַ, אַזוי איז עס!" ער האָט גענומען זיין גלאָז און נישט געאיילט זיך אויסגעטרונקען. אָבער ווי משונה זיין האַנט האָט געציטערט! אפשר דערפאַר, וואָס מאַק האָט אים געהאַלטן פאַר אַ מענטש, מיט וועלכן מען קאָן זיך קלאַפן מיט די גלעזלעך? נאָכדעם האָט ער זיך ווי־דער געלאָזט פאַרזונקען ווערן אין דער גלייכגילטיקייט פון אַ אידיאָט.

דערנאָך האָט מאַק אויסגעטרונקען פאַר דעם געזונט פון אַלע זיינע געסט. ער האָט קיינעם נישט געוואָלט אויסטיילן, און קיינעם נישט אויסמיידן. אַלע האָבן געאַרבעט געוויסנהאַפטיק, און ער האָט אַלעמען געדאַנקט. אַ פריילעכער יום־טוב אַלעמען!

ער האָט שוין איינמאָל געקאָנט רעדן! פונוואַנען נאָר האָבן זיך ביי אים גענומען די ווערטער? די געסט זענען געווען גערירט. בראַמאַפּוטראַ האָט זיך געלאָזט זוכן דאָס נאָזטיכל. אַמאָליקע יאָרן האָט דער שמיד נישט געוואָלט צושטיין צו דעם דאָזיקן טאָסט, מחמת אין אים האָט געלעבט אַן „אייביקע" שנאה. מילא, דאָס איז געווען אַן אַלטע געשיכטע, און אַזוי פיל מענטשן זענען אין איר גע־ווען פאַרמישט, סיי זיין יונגע ווייב, וועלכע איז שוין לאַנג גע־שטאָרבן, סיי מאַק אַליין, און נאָך איינער אַן אָנגעפּרענער, וועלכן מ׳האָט גערופן ליטנאַנט גלאַן, אַ יעגער. דאָס איז געווען מיט פיל

יאָרן צוריק: דאָס ווייב זיינס איז געווען איבער די אויגן פאַרליבט אין גלאַנען, אָבער מאַק האָט זי כסדר גענויט און זי האָט זיך אונטערגעגעבן אים. דער שמיר האָט זי נאָך נישט פאַרגעסן. מען האָט איר געריפן עווא, זיין ווייב. און זי איז געווען אַזאַ קליינינקע. נאָר מער האָט ער שוין נישט געדענקט. דאָס לעבן איז געגאַנגען אַ טאָג נאָך אַ טאָג, ווי פריער, און אָט איז ער איצט געזעסן דאָ און האָט געטרונקען און געווינטשן אַ גליקלעכן יום-טוב מאַקן... און די „אייביקע" שנאה איז פאַרלאָשן געוואָרן...

— נו, זענען אַלע צופרידן? — האָט מאַק געפרעגט.

אַלע זענען אויפגעשטאַנען. עלען דאָס שטוב מיידל האָט גלייך גענומען אַריבערטראָגן די ווייסע באַגילדטע שטולן צוריק אין זאַל אַריין. אַהין איז אויך מאַק אַוועק, איינלאַדנדיק מיט זיך דעם אויפזעער מיט דעם ווייב און בענאַנין. די איבעריקע געסט האָט מען פאַרגעלייגט פאַרברענגען דעם אָוונט אין עס-צימער און אויס-טרינקען אַ גלעזל צי צוויי פונש. דאָרט איז שוין געגאַנגען אַ לע-בעדיקער שמועס נאָך די אויסגעטרונקענע קעלישקעס בראָנפן און וויין.

— אפשר וואָלט איר אונז אַביסל געשפילט, מאַדאַם שע-נינג? — האָט געזאָגט מאַק, אָנווייזנדיק אויף נישט קיין גרויסע פאָר-טעפיאַן פון מאָצאַרטס צייטן.

ניין, זי שפּילט נישט, ווי קומט זי? שפּילן? ווי אַזוי קאָן עס גאָר הער מאַק שפּאַסן אַזוי!

— אָבער איר פלעגט דאָך אונז פריער שפּילן, אַמאָליקע יאָרן?

— ניין, ניין, וואָס רעדט איר? ווען? פאַרצייטן. אָט די טעכ-טער, זיי שפּילן אַביסל. אַליין אויסגעלערנט זיך, נאָך דער חתונה, זיי זענען זייער מוזיקאַליש.

— איר זענט פון אַזאַ איידעלער משפחה, אַ געבוירענע בראָד-קאָרב, און איר ווילט זאָגן, אַז איר האָט זיך נישט געלערנט שפּילן? חוץ דעם האָב איך אַליין געהערט, ווי איר שפּילט.

— ניין, איך בין נישט פון קיין איידעלער משפחה. איך? אַך, איר שפּאַסט אַלץ!

— צו אייערע עלטערן האָט געהערט אַ גאַנצע פּאַראַפיע. איר מיינט, איך ווייס נישט?

— מיינע עלטערן? זיי האָבן געהאַט עטלעכע הויפן, אמת, און אַ היפּש ביסל אַקערלאַנד. ניין, הער מאַק, דאָס זענען אַלץ מעשיות וועגן אַ גאַנצע פּאַראַפיע. מיינע עלטערן זענען געווען פּויערים, מיר האָבן געהאַט אונזער הויף, עטלעכע פערד און קי, אָבער קיין זאַך אַזוינס, וועגן וואָס ס'זאָל כּדאי זיין צו רעדן.

דער אויפזעער פונם לייכטטורעם איז דערווייל אַרומגעגאַנגען איבערן צימער, אָנגעטון די ברילן אויף דער נאָז און באַטראַכט די בילדער אויפן וואַנט. אים איז געווען ביז טיף אין דער נשמה אַריין גלייכגילטיק, וועגן וואָס זיין ווייב רעדט מיט מאַקן. גאָט מיינער, ס'איז אַ שרעק, ווי אָן אַ שיעור באַקאַנט איז אים איר קול! שוין דרייסיק יאָר, אַז זיי האָבן חתונה געהאַט, אָפּגעלעבט זייט ביי זייט עלף טויזנט טעג!

מאַק האָט אויפגעהויבן דאָס דעקל פונם אינסטרומענט.

— ניין, ניין, — זאָגט מאַדאַם שענינג — איך האָב נישט געשפּילט, זינט איך בין יונג געווען. סיידן עפּעס אַ תפילה.

זי זעצט זיך אַ רויטע, ווי אַ צוויק, און חנדלט זיך. מאַק האָט אויפגעעפנט די טיר אין עסצימער אַריין, און נאָר לייכט אַ הויב געטון מיט דער האַנט — דאָרט איז תיכף ומיד שטיל געוואָרן.

ביי די ערשטע קלאַנגען פון דער מוזיק האָט דעם אויפזעער לייכט אַ דריי געטון. ער שטייט נאָך אַרום אַ רגע, זינגלאָז גלאָצנדיק אויף דער וואַנט, מחמת עקשנות, כּדי נישט לאָזן זיך אַרויסשלאָגן פון זיין פּאָזיציע, נאָכדעם זעצט ער זיך אויף אַ שטול. אָבער דערביי סטאַרעט ער זיך זעצן צו דעם ווייב נישט אַנדערש ווי מיטן רוקן, מאַדאַם שענינג שפּילט אויסווייניק אַ כאָראַל.

ווען דער כאָראַל איז אויסגעשפּילט ביזן סוף און נאָכאַמאָל פון אָנהויב, קאָרטשעט זיך מאַדאַם שענינג צונויף און מער ווייזט זי מיט גאָרנישט נישט צרויס, אַז זי איז דאָ.

— זייער דאַנקבאַר! — זאָגט צו איר מאַק. נאָכדעם פאַרמאַכט

ער ווידער די טיר אין עסצימער, כדי די מענטשן זאָלן קאָנען פרייִלעך מאַכן זיך אומגעשטערט.

מען האָט דערלאַנגט קאָניאַק, וואַסער אין צוקער־ראַפינאַד אויף אַ גרויסער זילבערנער טאַץ, און מאַק בעט די מאַנספּיל נישט אָפּזאָגן זיך און פאַרזוכן. ער גרייט צו צוויי גלעזלעך, איינס פאַר זיך און אַ צווייטס פאַר מאַדאַם שענינג. נאָכדעם גייט ער צו צו דעם אויפזעער, כדי מיט אים אויך אַביסל צו פאַרברענגען.

— יאָ, דאָס דאָזיקע בילד האָט מיין זיידע געבראַכט פון האָלאַנד.

— און דאָרט־אָ איז אָן אָנזיכט פונם אינזל מאַלטע. — זאָגט דער אויפזעער, ווייזנדיק אויף דער וואַנט.

— גאַנץ ריכטיק! — ענטפערט מאַק מיט התקרבות. — איר האָט, אפנים, דערקענט?

— יאָ.

— ווי אַזוי זשע האָט איר עס דערקענט?

— ס'איז פון אונטן אונטערגעשריבן.

— אָט וואָס, — זאָגט מאַק און הויבט אָן צו מיינען, אַז ער האָט אוודאי אַביסל אַ טעות געהאַט, וואָס יעָר האָט אַזוי נידעריק אָפּגעשאַצט דעם כּוח המשער פונם אידיאָט — און איך האָב גע־מיינט, אַז איר זענט געווען אויף מאַלטע און האָט דערקענט דעם אָרט.

איצט באַציט זיך מאַדאַם שענינג מיט גרינגשעצונג פון טיפסטן האַרצן צו די רייד פון איר מאַן. אָ, ווי באַקאַנט עס איז איר זיין מאָגערער רוקן, מיט די סטאַרטשענדיקע לאָפּעטקעס! זי הויבט שטילינקערהייט אָן צו שפּילן, מער נישט ווי כּדי נישט צו הערן דעם דאָזיקן ביז צום ברעכן באַקאַנטן קול.

— איר זענט דאָך אַמאָל געווען קאָמאַנדיר אויף אַ שיף, — רעדט מאַק ווייטער — האָב איך געמיינט, אפשר זענט איר געווען אויף מאַלטע.

אויף דעם אויפזעערס פּנים איז דורכגעפלויגן אַ שאָטן פון אַ שמייכל.

— פאַרשטייט זיך, איך בין געווען אויף מאַלטע.

— באמת? וואָס רעדט איר?

— אָבער אויב איך זע אַ לאַנדשאַפט פון העלגאלאנד, דערקען איך אים נישט נאָר דערפאַר, וואָס איך בין געווען אין נאָרוועגיע.

— נו, געוויס, הע-הע-הע, פאַרשטייט זיך, — ענטפערט מאַק, מיינענדיק, אַז מיט דעם דאָזיקן אידיאָט באַדאַרף מען זיין פאָרזיכטיקער, ס'לוינט מיט אים אפילו נישט צו רעדן.

און מאַק האָט אויסגעטרונקען מיט בענאָנין און גענומען מיט אים רעדן.

— זעסטו, מיין ליבער האַרטוויגסען, דאָס אַלץ זענען ביי מיר ירושה-זאַכן: אי דאָס מעבל, אי די צוקער-פושקע, אי די בילדער אויף די ווענט, אי דאָס זילבער, און אַלץ אין שטוב. דאָס איז דער חלק, וואָס איז אויסגעפאַלן אויף סירילונד, דאָס איבעריקע איז אַריבער צו מיין ברודער מאַק אין ראָזענגאָרד. יאָ, יאָ. נאָך מיר וועט עס אַלץ פאַרקויפט ווערן אויף ליציטאַציע. דעמאָלט געוועט נישט, האַרטוויגסען.

— ס'ווענדט זיך אָן דעם, ווער פון אונז עס וועט פריער שטאַרבן.

מאַק האָט דערויף נאָר אַ שאָקל געטון מיטן קאָפּ. נאָכדעם איז ער ווידער אַריבער צו מאַדאַם שענינג, מחמת ער האָט נישט געוואָלט, זי זאָל די גאַנצע צייט זיצן איינע אַליין.

און בענאָני האָט פאַר זיך אַ טראַכט געטון: — „דאָס האָט ער מיר געזאָגט אַזוי זיך, אַבי נאָר עפּעס צו זאָגן. ער האָט דאָך אַ טאָכטער, וואָס וועט ירשענען זיין פאַרמעגן. צו וואָס זשע דאַרף ער מיך רייצן?"

— זעט איר, מאַדאַם שענינג, זינט עס איז געשטאָרבן מיין פרוי, שטייט זיך דאָ דער אינסטרומענט גלאַט אומזיסט. נישטאָ, ווער עס זאָל אויף אים שפּילן. אָבער איך קאָן אים דאָך נישט אַרויסוואַרפן. דאָס איז אַ טייערער חפץ.

מאַדאַם שענינג שטעלט אַ קלוגע פראַגע:

— אָבער אייער טאָכטער האָט דאָך מסתמא געשפּילט, בעת זי איז געווען אינדערהיים?

— ניין, זי קען נישט. די באַראנעסע עדוואַרדע אינטערעסירט זיך נישט מיט אַזעלכע זאַכן. אָט איך און איר, מיין איך, אַמאָליקע צייטן, וואָלטן געלאָפן, גאָט ווייסט וווהין, אַבי צו הערן מוזיק. איבעריקנס, ראָזע באַרפוד שפּילט אַביסל, ווען זי איז ביי מיר. זי איז זייער אַ מוזיקאַלישע.

דאָ איז ביי בענאָנין געבוירן געוואָרן אַ שטאָלצער און אַ פאַנטאַסטישער רעיון: ווי, דער באַראנעסע אויף צו להכעיס וועט ער זיך צונעמען ביי מאַקן דעם פּאָרטעפּיאַן? זי פּאַסט אַקוראַט פאַר זיין הויז און זי וועט שוין נויטיק זיין אינמיטן קינפטיקן זומער. ווער קאָן וויסן, אפשר האָט עס מאַק אויך געזאָגט, האַלבנדיק דערביי עפּעס אַ זייטיקע כוונה?

אין עסצימער איז געוואָרן געגנוג טומלדיק, אפנים מען האָט דאָרט אָנגעהויבן עפּעס אַ שפּיל. סיי די פרויען, סיי די מאַנסבילראַהאָצען הויך, נישט געקוקט אויף דער ערפּורכט צו דעם אָרט. עס הערט זיך אַ קלונג פון אַ גלאָז, וואָס איז געפאַלן אויף דער ערד.

— אייך אינטערעסירן די בילדער? — ווענדט זיך מאַק ווידער צו דעם אויפזעער פונם לייכטטורעם. — דאָס איז אַ לאַנדשאַפט פון שאָטלאַנדער ברעגן. ווי נאַקעט און טרויעריק דאָ איז.

— זייער אַן אייגנאַרטיקער פּייזאַזש. — זאָגט דער אויפזעער.

— איר מיינט? אָבער דאָ איז דאָך מער נישטאָ, ווי זאַמד און שטיינער. קיינע געוויקסן נישט.

— ניין, פונדעסטוועגן פאַראַן.

— דאָ?

— דער זאַמד איז פון זייער אַ שיינעם קאָליר, און אָט דאָס זענען באַזאַלטענע פעלזן. און בכלל אויף זאַמד און שטיינער וואַקסט אויך עפּעס וואָס.

— נו, פאַרשטייט זיך, עפּעס וואָס וואַקסט.

— די סאָסנע וואַקסט אויף די שפּיצבערג און פון טאָג צו טאָג ווערט זי רייכער און מעכטיקער. און אין אַ שטורעמווינט בייגט זי זיך קיינמאָל נישט, שטייט זיך שטאָלץ און הודשעט נאָר פונם הוראַגאַן.

— נו, יאָ, פון דעם שטאַנדפּונקט. — האָט מאַק אויסגעצויגן, באַוווּנדערנדיק דעם אויפזועערס באַרעדעוודיקייט.

— פאַראַן אַ געוויקס, וואָס רופט זיך אַספאָדעל, — האָט דער אויפזועער ווייטער גערעדט. אַלץ מער פאַרוווּנדערנדיק מאַקן. — אויף אַ הויכן שטאַם, אין ווּקס פון אַ מענטשן, וואַקסן אויס לילע בלומען. אָבער דאָרט, ווו דער געוויקס געפינט זיך, וואַקסט שוין מער גאָרנישט נישט. דאָס איז אַ סימן, אַז דער באָדן איז פּרוכט-לאָז, אַז אויף דעם אָרט איז זאַמד, מדבר.

— וווּנדערלעך! און איר האָט געזען די דאָזיקע בלום?

— אָ, יאָ. אפילו אָפּגעריסן אויך.

— ווו?

— אין גריכנלאַנד.

— אַ וווּנדערלעכע זאַך! — זאָגט מאַק ווייטער און פּילט זיך איינגאַנצן אַרויסגעשלאָגן פון זיין פּאָזיציע דורך דעם דאָזיקן אידיאָט. — פאַר אייער געזונט, מאַדאַם שענינג! — זאָגט ער אויס-גלייכנדיק זיך.

אין דער דאָזיקער רגע האָט דער יואַנטזייגער אין אַ לאַנגן הילצערנעם פוטלאַר אָפּגעסקריפּעט עלף מאָל.

— דערלויבט מיר צוגרייטן פאַר אייך נאָך אַ זופּ פּונש, מאַדאַם שענינג. — האָט מאַק פאָרגעלייגט.

— ניין, איך בין אייך זייער, זייער דאַנקבאַר, אונז איז שוין צייט אהיים, צו אונזער לאָמפּ, — האָט מאַדאַם שענינג געענטפערט — דאָרט איז דאָך געבליבן מער נישט ווי עינאַר אַליין.

מען האָט נאָך אַ ביסל גערעדט אויף דער טעמע. מאַדאַם שענינג האָט זיך אויפגעהויבן און שוין דערלאַנגט די האַנט צו זעגענען זיך. אָבער מאַק האָט זי אַ פרעג געטון וועגן איר זון, דעם טויב-שטומען עינאַרן, און זי האָט פאַרגעסן, וואָס זי האָט געהאַלט און צוריק זיך געזעצט.

פלוצלינג טוט דער אויפזועער אַ בליק אויפן זייגער, וואָס אויפן וואַנט, און זאָגט:

— אָ, ס'איז שוין עלף דער זייגער. איך מוז גיין אהיים צו דעם לאָמפּ.

ער האָט עס געזאָגט אַזוי, גלייך ווי זיין ווייב וואָלט וועגן דעם קיינמאָל קיין וואָרט אפילו נישט געזאָגט; אָנגעהויבן פון סאַמע אָנהויב פונקט דאָס זעלביקע. — אויף אַזוי פיל זענען דער ווייבס ווערטער פאַר אים געווען אַ פוסטער קלאַנג. ער האָט דערטרונקען זיין גלאָז, דערלאַנגט מאַקן די האַנט און אַוועק צו דער טיר, ווו ער האָט זיך נאָך אַמאָל אָפּגעשטעלט קוקן אויף עפּעס אַ בילד. מאַדאַם שענינג, פון איר זייט, האָט זיך אויך בכלל נישט געאײַלט, נאָר געענדיקט דערציילן מאַקן אַלץ, וואָס זי האָט געוואָלט, און נאָכדעם ערשט האָט זי זיך גערירט פון אָרט. דעמאָלט האָט זיך דער מאַן לאַנגזאַם אַוועקגעשלעפּט נאָך איר, און אויסשליסלעך דערפאַר, וואָס פונקט אין דער רגע האָט ער געענדיקט קוקן אויפן לעצטן בילד.

מאַק און בענאַני זענען געבליבן אַליין. דער טומל פון עסצימער איז אַלץ געוואַקסן, איינע פון די פרויען האָט אַ קוויטשע געטון, און עמעצער איז שווער געפאַלן אויף דער פּאַדלאָגע.

— אפנים, מען איז דאָרט גוט פריילעך. — האָט בענאַני געזאָגט מיט אַ שמייכל, פונקט ווי ער אַליין האָט קיינמאָל קיין חלק נישט געהאַט אין אַזעלכע הוליאַנקעס.

אָבער מאַק האָט דערויף גאָרנישט געענטפערט און באַשייניפערלעך קיין חשק נישט געהאַט צו פירן אַן אינטימען שמועס. ער פאַרמאַכט דעם פּאָרטעפּיאַן, בלאָזט אויפן דעקל און ווישט עס מיט זיין באַטיסטן נאָזטיכל. זיכער, אַז ער האָט עס אַלץ געטון, כדי צו באַווייזן, ס'אַראַ זעלטענער און טייערער אינסטרומענט דאָס איז!

— אפשר ווילסטו זיך צוגרייטן נאָך אַ גלעזל? — האָט ער פאָרגעלייגט בענאַנין.

— ניין, אַ דאַנק. — האָט בענאַני געענטפערט

פון עס-צימער האָט זיך דערהערט, ווי דער בעקער זינגט הויך. די חברים האָבן גענומען שרייען „שאַ", באַשולדיקנדיק אים, אַז ער איז שיכור, און ער האָט קעגן דעם גריילעך פּראָטעסטירט. ציטנווייז נאָר האָבן זיך אין דעם גרויסן טומל אויסגעטיילט איינציקע קולות.

— זײַ מיר מוחל, אויף איין רגע, — האָט מאַק געזאָגט — גרייט זיך דערווײַל צו אַ גלעזל. באַלד קום איך...

און מאַק איז אַרויס אין קיך, מסתּמא, כּדי אָפּצוגעבן דאָרט עפּעס אַ באַפעל. גייענדיק האָט ער זיך באַגעגנט מיט זײַן ווירט־שאַפטערין, און בענאָני האָט געהערט, ווי ער האָט איר געזאָגט:

— אויב דער בעקער איז שוואַך געוואָרן, טאָ זאָלן אָלע־פּייערל און דער באַנדער אים אָפּפירן אַהיים.

קיין פאָרוואורף, קיין בייז וואָרט בנוגע דעם אומגליקלעכן בעקער! נאָר דער כיטראַק בענאָני האָט צו זיך אַליין אַ שאָקל געטון מיטן קאָפּ און אַ טראַכט געגעבן: „אָט וועט ער פּאַראַמאָל פּטור ווערן פון דרייַ מאַנען, און די ווייבער וועלן דאָ בלייבן!"

מאַק האָט ווייטער גערעדט מיט דער ווירטשאַפטערין:

— און איר האָט נישט פאַרגעסן וועגן מײַן וואַנע?

— ניין.

דערפון האָט בענאָני פאַרשטאַנען, אַז ס'איז שוין שפּעט און אַז מאַק וועט באַלד וועלן גיין צו זיך אויבן. יאָ, מאַקס וואַנעס האָבן געהאַט אַ שם, און גענומען האָט ער זיי גאַנץ אָפּט, אַזוי אַז אַלע האָבן וועגן זיי געוווּסט. ביי אים אין וואַנע איז געווען אויסגעבעט אַ ווייכע פּערענע און אַ קישן, אויף וועלכע ער האָט זיך אויסגעצויגן באַקוועמלעך און אָנגענעם. יאָ, יאָ, האָט מען דאָס וווּנדערלעכע געשיכטעס אַביסל דערציילט וועגן זײַנע וואַנעס און וועגן די, וואָס האָבן אים דערביי באַדינט! וועגן די זילבערנע מלאכים, וואָס אויף די ווינקלען פון זײַן בעט אויך.

בענאָני האָט זיך געקליבן זעגענען, אָבער מאַק האָט אים, ווי אַ פריינטלעכער באַלעבאָס, גענויט אויסצוטרינקען נאָך אַ גלעזל. זיי האָבן נאָך אַביסל געשמועסט וועגן דאָס און יענץ, און בענאָני האָט זיך אָנגענומען מים מוט און געפרעגט, וואָס קאָן קאָסטן אַזאַ מין כּלי ווי די מוזיק. אָבער מאַק האָט אַ שאָקל געטון מיטן קאָפּ פאַר אַ סימן, אַז אין אַזאַ אָוונט וויל ער נישט רעדן וועגן קיינע פּרייזן.

— יעדנפאַלס אַ היפּש ביסל, — האָט ער געזאָגט — מײַנע על־טערן האָבן נישט געפרעגט וועגן מקח, ווען זיי האָט זיך עפּעס

פאַרוואַלט. דאָרט, אין קליינעם צימערל, שטייט אַן ארבעט-טישל פון ראָזע האָלץ באַלייגט מיט זילבער און מיט שווארצן האָלץ. אַט דאָס וואָלט כדאי געווען אַמאָל ווען עס איז באַוויזן דיר!

די ווירטשאַפטערין איז אריין און האָט אַ צעמישטע גע-מאָלדן:

— דאָס זילבער... עס פעלן דריי גאָפּלען.

— אַט וואָס? — האָט מאַק נאָר געזאָגט. — אָ, דאָס איז, אפנים, אַן אלטער שפּאַס. יעדן ערב-ווייגאכט שרעקן זיי אונז אזוי. פּאַרא-יאָרן האָבן זיך דאָך די גאָפּלען געפונען?

— יאָ.

— זיי זענען געוווינט, אַז איך אליין זוך ביי זיי די גאָפּלען, זיי געפעלט עס, וואָס איך באַזוך זיי ביי זיך אין שלאָפצימער און משפּט זיי דאָרט. דאָס איז אַ מנהג פון פאַרצייטן אַן ביי אונז אין הויף.

אָבער די ווירטשאַפטערין האָט זיך נישט באַאומרויקט.

— יאַקאָבינע און די מילנערין האָבן אונז געהאָלפן וואַשן דאָס געפעס, — האָט זי געזאָגט — נאָכדעם האָב איך איבערגעציילט דאָס זילבער, און יאַקאָבינע האָט זיך פונאַנדערגעוויינט און געזאָגט, אַז נישט זי איז שולדיק. נאָך איר האָט זיך פונאַנדערגעוויינט די מיל-נערין אויך.

— אזוי איז שוין דער מנהג, — האָט מאַק געענטפערט שמייכ-לענדיק — זיי זענען פונקט ווי קליינע קינדער. און דעם בעקערס ווייב וויינט נישט?

— ניין... איבעריקנס, איצט ווייס איך נישט.

— ביי מיר אויבן איז אַלץ גרייט?

— יאָ.

— נו, טאָ זאָל דעם בעקערס ווייב גיין די ערשטע.

די ווירטשאַפטערין איז אַוועק. מאַק האָט זיך שמייכלענדיק געווענדט צו בענאָנין און געזאָגט, אַז ווי אָנגענעם אים זאָל נישט זיין צו זיצן דאָ ביי אַ גלעזל פּונש, מוז ער דאָך וועגן עפּעס אַנדערש אויך טראַכטן, פאַרנעמען זיך מיטן משפּט. וואָס קאָן מען טון, מ'מוז אָפּהיטן די אַלטע מנהגים.

בענאָני האָט זיך געזעגנט, און מאַק האָט אים באַגלייט ביז דער טיר. אין פּאָרהויז האָבן זיי זיך באַגעגנט מיט דעם בעקערס הייב, וועלכע איז געגאַנגען אויבן.

IX

אויף מאָרגן איז בענאָני נאָך געלעגן אין בעט, ווען מען האָט צו אים אָנגעקלאַפּט אין טיר. ער האָט געמיינט, אַז דאָס האָט די אַלטע דינסט זיינע, אַליין צום שכל געקומען, אָנגעהויבן אַרויסצוּווייזן אים אַזאַ מין כּבוד, אַז זי קלאַפּט אָן אײדער זי גייט אַריין, און ער האָט אַ געשריי געטון:

– גיי אַריין! זיי אַזוי גוט!

אָן אומבאַקאַנטער מענטש איז אַריין.

– גוט מאָרגן! גוט יום-טוב, וואָלט מען געדאַרפט זאָגן.

דער מענטש האָט מורמלענדיק עפּעס זיך אַנטשולדיקט און אויסגעטון זיין פיטערן היטל. ער איז געווען נישט קיין היגער, מיט אַ קליין העל בערדל, אַ טאָגערער, מיט לאַנגע האָר און כּמעט נאָך אַ יינגל.

בענאָני איז געלעגן און געקוקט אויף אים. נאָכדעם האָט ער געזאָגט:

– זעץ זיך ערגעץ צו.

– אַ דאַנק. אין דרויסן איז אַזוי קאַלט, אַז איך בין שיר נישט דערפרוירן געוואָרן, – האָט דער מענטש געזאָגט – האָב איך מיר אַ טראַכט געטון: לאָמיך גאָר פרוּוון אַריינגיין צו האַרטוויג-סענען.

ער האָט גערעדט פלינק און גלאַט, אָן איבעריקן אונטער-לעקן זיך.

בענאָני האָט געפרעגט:

– דו קענסט מיך, אפנים?

– ניין, איך האָב נאָר געהערט וועגן אייך. מען האָט מיר געזאָגט, איך זאָל גיין צו אייך.

– ווי רופט מען דיך?

— סווען יאָהאַן קיעלדסען. איך בין פון שטאָט, בין דאָרט אַ צייט געווען וועכטער, אַזוי אַז לייטן האָבן מיך גערופן פּשוט סוועןַ דער וועכטער. און געבוירן בין איך פון דרום.

— וואָס זשע האָט איר צו מיר פאַר אַן עסק?

בענאַני האָט נישט גאַנץ קלאָר פאַרגעשטעלט זיך, וואָס באַדייט עס אַ וועכטער, און איז יעדנפאַלס אַריבער אויף „איר".

— מיין עסק איז אַזאַ, אַז אַלע טענהן מיר אין איין קול, איך זאָל גיין צו אייך. איך דאַרף פאַרדינען אַ ביסל געלט, האָט מען מיר געזאָגט: גיי נישט גלייך צו מאַקן, גיי פריער צו האַרט-וויגסענען, ער וועט מאַקן זאָגן פאַר דיר אַ גוט וואָרט.

— ביסטו ביי מאַקן נישט געווען?

— ניין.

בענאַני האָט זיך דערפילט גרויס דערמיט און האָט זיך אָנגענומען מיט שטאָלץ. אָט ווי מען זאָגט: „גיי צו האַרט-ויגסענען, ער וועט דיר קריגן אַרבעט ביי מאַקן"!

— נו, כ'בין נאָך גאָרנישט אַזאַ גרויסער פויגל, אַז מאַק זאָל פאַר דיר עפּעס טון, נאָר דערפאַר וואָס איך וועל אים זאָגן, נאָר, מילא, מיר וועלן זיך שוין זען ווי נישט איז איינצואָרדנען, ווי ביסטו אַהער געקומען?

— צו פוס. אַזוי בין איך מיר געגאַנגען די גאַנצע צייט. איך האָב אַ דימענט — אָט זע — שנייד איך גלאָז. איך האָב פון שטאָט מיטגענומען אַ גרויסן קאַסטן גלאָז און אין וועג האָב איך אַריינגעשטעלט דעם עולם שויבן. אָבער גלאָז האָט מיר געקלעקט נישט אויף לאַנג.

דער מענטש האָט אַ שמייכל געטון, בענאַני האָט אויך געטון אַ שמייכל.

— ווייס איך, אויך מיר אַן אַרבעט. — האָט בענאַני געזאָגט.

— אַז איך האָב געהאַט אָט דעם-אָ דימענט. איך האָב אים געפונען איינמאָל ביידערנאַכט, ווען איך בין געווען אַ וועכטער. דאַרף מען דאָך מיט אים עפּעס טון.

— געוויס, און איצט האָט זיך דאָס גלאָז געענדיקט?

— דאָס לעצטע שטיקל אַריינגעשטעלט היינט ביידערנאַכט,

דאָ אויפֿן עק דאָרף שטייט אַ קליין ביידל און אין טיר איז אויס־געשניטן אַ הערצל. האָב איך גענומען און אַריינגעשטעלט אין דעם אַ שויב.

בענאָני האָט זיך פֿונאַנדערגעלאַכט:

— אַריינגעשטעלט אַ שויב אין...?

— פּשוט אַזוי זיך, ווייל ס'איז נישט געווען, וואָס צו טון. די לבנה האָט געלויכטן אַזוי העל, און ס'האָט זיך געוואָלט אָפּ־טון עפּעס אַ שטיק, נו האָב איך מיר אַריינגעשטעלט דאָס גלאָז און גוט פֿאַרקיטעוועט. ס'קאָן זיין, אפשר נאָך ביי דעם לערער.

— האַ־האַ־האַ! — האָט זיך בענאָני געקאַטשעט. — ער וועט זיכער מיינען, אַז דאָס האָט מען פֿון אים אָפּגעלאַכט.

דער מענטש האָט זיך אויך פֿונאַנדערגעלאַכט. נאָכדעם האָט ער זיך אָפּגעטרייסלט און געזאָגט:

— און איצט איז אין דרויסן געוואָרן אַזוי קאַלט, אַז איך בין געגאַנגען און האָב אָנגעקלאַפּט צו אייך, איך האָב די גאַנצע נאַכט פֿאַרבראַכט אויפֿן פֿראָסט. געווען ביי אייך נעכטן אין אָוונט, איז ביי אייך געווען פֿאַרשפּאַרט.

— איך בין געווען צו גאַסט ביי מאַקן, — האָט בענאָני גע־געבן צו דערקלערן — דו וואָלסט געדאַרפֿט אַריינגיין אַרום האַלבע נאַכט, ווען איך בין אַהיימגעקומען.

— בין איך אַוועק צוריק, צו יענעם ביידל. אונטערהייצן אפשר אין אויוון?

— זיי זיך נישט מטריח, באַלד וועל איך אַליין.

בענאָני איז אַראָפּגעשפּרונגען פֿון בעט, נאָר סטען דער וועכ־טער האָט אַ געשריי געטון:

— ליגט, ליגט!

און האָט זיך אַליין גענומען אונטערהייצן, אָט אַ מאָדנער מענטש! בענאָני האָט דערקלערט, אַז ער האָט פֿאַר אַזעלכע זאַכן אַ דינסט, נאָר זי איז נאָך נישט געקומען.

— אפשר צושטעלן אַ טעפּל? — האָט סטען דער וועכטער געפֿרעגט.

— דו וועסט דען קאָנען? באַלד קומט מיין דינסט, מסתמא.

סוען האָט צוגעשטעלט אַ טעפּל, און אַז עס האָט געגומען זידן, האָט ער אין דעם אַריינגעשאָטן צוויי הויפנס קאַווע.

— שפּאָר נישט קיין קאַווע. — האָט בענאַני געזאָגט.

אין צימער איז וואַרימער געוואָרן. בענאַני איז אויפגעשטאַנען און האָט געקראָגן עפּעס צוצובייסן. נאָכדעם האָט ער זיך דערמאָנט, אַז מען וואָלט באַדאַרפט באַווייזן דעם גאַסט, אַז ער איז אַריינגעפאַלן צו אַ מענטשן אַ געבילדעטן, און האָט זיך גענומען פּלייסיק וואַשן. געענדיקט דערמיט, האָט ער אַרויסגענומען בראָנפן אויך. זיי האָבן ביידע צוגעביסן און אויסגעטרונקען, און בענאַני האָט מיט פאַרגעניגן געהערט סוען דעם וועכטערס פרייַלעכע פּלוידעריי. ס'איז אַרויסגעקומען זייער אַ פרייַלעכער אָנבייסן.

נאָכדעם איז געקומען די אַרבעטאָרין. בענאַני האָט איר אויך דערלאַנגט אַ גלעזל לכבוד יום־טוב און געזאָגט, אַז זי דאַרף באַדאַנקען דעם גאַסט פאַר זיין מי.

— גיס אָקאָרשט אָן נאָך וואַסער אין האַנטפאַס. — האָט בענאַני געזאָגט.

— פאַר מיר? איך האָב זיך שוין געוואַשן, — האָט זיך אָנגערופן סוען — איך האָב מיך נאָך געוואַשן אין וואַלד, אויפן וועג צו אייך, מיט שניי.

— און מיט וואָס האָט איר זיך אָפּגעווישט? — האָט די דינסט געפרעגט.

— מיטן רעקל.

— אַהאַ!

— און די האָר האָב איך פאַרקעמט מיט אַ שישקע פון אַ יאָדלע.

— קרוינעלעך מיינע. — האָט איר ווען געהערט? — האָט בענאַנים דינסט געזאָגט.

דער גאַסט איז בענאַנין גלייך געפעלן געוואָרן. אפילו דאָס, וואָס ער האָט גלייך דערציילט אָפנהאַרציק וועגן זיין נויט, האָט אים נישט געשאַדט. לפּחות, נישט קיין גביר מיט אַ פוזע, וועלכער קלינגט מיטן זילבער אין קעשענע און פאַררייסט די נאָז אַנטקעגן בענאַנין. און ער איז אַזאַ דאַנקבאַרער, און דאַנקט אַזוי

פיין פאַר יעדער טובה. ווען בענאָני האָט אים געזאָגט, ער זאָל נישט שפּאָרן קיין קאַווע, האָט סווען געענטפערט: „יאָ, יאָ, איך זע שוין, אַז כ'בין אַריינגעפאַלן אין אַ רייך הויז!" און אַז בענאָני האָט אים צוגעזאָגט נעמען צו מאַקן און דאָרט פאַר אים זען זיך משתדל זיין, האָט סווען לכתחילה הייס באַדאַנקט, און דערנאָך צ׳געגעבן, אַז לייטן האָבן אים טאַקע פאָרויס געזאָגט, אַז פונקט אַזוי וועט עס זיין.

— און אויב מאַק וועט דיך נישט וועלן נעמען, וועל איך אַליין דיך נעמען. — האָט בענאָני געמאָלדן.

דאָס איז געווען פרי פאַרטאָג, און ער האָט שוין אויסגעטרונקען צוויי גלעזלעך, די נשמה האָט ביי אים געשפּילט. ער האָט ווייטער געזאָגט:

— ס'קאָן זיין, אַז איך אַליין וועל דאַרפן האָבן אַזוי פיל מענטשן, וויפל מאַק גופא האָט, אויב שוין יאָ אַזוי.

אָבער דאָ האָט בענאָני זיך באַרעכנט, אַז ער האָט אַביסל איבערגעכאַפּט די מאָס און האָט געאײַלט פאַרריכטן זיך:

— אָט הענגט מיין גרויסע נעץ. אויב הערינג וועלן זיך אַ שאָט טון, וועלן מיר קיין דרייסיק הענט אויך נישט קלעקן.

— איר וועט דען נישט פאָרן אויף די לאָפאָדען-אינזלען? — האָט סווען געפרעגט.

בענאָני איז צעטומלט געוואָרן. דער גאַסט האָט שוין געווּסט דאָס אויך, אַז ער שווימט אויף דער זעגל-שיף איינקויפן פיש פאַר דריי שיפן, און ער האָט געענטפערט קורץ און שאַרף:

— אויב איך וועל באַשליסן מכּוח די לאָפאָדענס, וועל איך דיך מיטנעמען.

X

בענאָני איז אַוועק אויף די לאָפאָדען-אינזלען; אַלע פישער האָבן זיך אַוועקגעלאָזן אַהין. אין דאָרף איז גאָר קיין מאַנסביל נישט געבליבן. בענאָני איז געפאָרן אויף דער זעגל-שיף, און האָט

סווען דעם וועכטער געגומען מיט זיך, ווי ער האָט געזאָגט. ביידע
מאַקס יאַכטעס זענען אויך אוועק: איינע האָט געפירט ווילאַרדס פון
האַפן אין די צווייטע—אָלע-פויערל. אין דער סירילונדער בוכטע
זענען פאַרבליבן נאָר עטלעכע פשוטע שיפלעך און אַ גרויסער ים-
באָט, אויף וועלכן מען האָט געפירט די פּאָסט פון דעם פּאָסטדאַמפער.

בענאָנין האָט זיך פונדערסטוועגן אײַנגעגעבן זעגענען זיך מיט
ראָזען. דעם לעצטן טאָג פאַרן אָפּפאָרן איז געווען אַזוי פיל עסק
און קלאָפּאָט, אַז ער האָט נאָר באַוויזן אויף דער גיך זעגענען
זיך מיט איר און זאָגן, אַז ער וועט איר זיין געטריי ביזן קבר.
אויפן וועג האָט ער זיך נאָכאַמאָל אויסגעדרייט און אַ געשריי גע-
טון, אַז ער וועט איר אומבאַדינגט קויפן אַ רינג און אַ צלם. נאָכ-
דעם איז ער אַרויס פון דער בוכטע, און ראָזע איז געשטאַנען
אין סירילונד ביים פענסטער און האָט אים נאָכגעקוקט. אָבער
ס'איז שוין אַריבער ביי אַ האַלבע שעה, און ס'קאָן זיין, אַז ביים
פענסטער זעט זיך שוין נישט קיין מענטש, נאָר אַן אַרויסגעהאָנגע-
נער בגד.

ביי מאַקן אין סירילונד איז קיין נייעס נישט פאָרגעקומען,
נאָר ביי דעם שמש פון קירך אַרענטסען, וואָס האָט געוווינט אין
דעם שמש-הויף איז עפּעס יאָ פאָרגעקומען: אין איינעם אַ שיינעם
טאָג אין פעברואַר איז אַהיימגעקומען זיין זון, וואָס האָט שטודירט
די געזעצן. איצט האָט ער סוף-כל-סוף געענדיקט זיין שטודיום.
און ביי דעם יונגן אַרענטסען זענען געווען אַזעלכע ווייסע הענט,—
און דערצו קיין איינציקע האָר אויפן קאָפּ נישט,—אַז דער עולם
האָט גלייך פאַרשטאַנען, אַז ער האָט פיל געלערנט. מען האָט זיך
צו אים באַצויגן מיט גרויס אַכטונג. אינדערהיים האָט מען אים
אָפּגעגעבן אַ צימער און נאָך אַ צימער פאַר אַ קאַנטאָר, און ער
האָט זיך גענומען גרייטן אָנצוהייבן פירן דאָ פּראָצעסן אויף אַ נייעם
שטייגער, אויף דעם שטייגער פון געלערנטע. איצט וועט שוין
קיינער נישט דאַרפן ליידן קיין עוולות אין אַ משך פון יאָרן,
יעדער וועט גלייך קאָנען באַקומען זיין רעכט, אָ, דאָ איז זיכער
פאָרגעשטאַנען אַ היפּש ביסל אַרבעט, —מיט דעם אַלטן לענסמאַן
איז שווער געווען אויסצוקומען!

און דער אַלטער קירך־שמש מיט דעם װײַב װעלן דאָס איצט האָבן אַ רויק לעבן! אַ גאַנץ לאַנג לעבן האָבן זײ זיך געפּײַניקט, און געאַרבעט, און קײן רגע נישט גערוט. אַלע זעקס עלטערע קינדער צוזאַמען האָבן זײ נישט אַזױ פֿול געקאָסט, װיפֿיל דער אײנער, דער זיבעטער ייִנגסטער זון ניקאָלאַי. די שײַן פֿון דער משפּחה, דער יוריסט. גאָט מײַנער! װיפֿל האָבן זײ זיך מקריב געװען און געפּײַניקט פֿאַר אים, אָפּגעזאָגט זיך פֿון עסן און פֿון קלײדן און אָפּגעגעבן די לעצטע גראָשנס, אַפֿילו געליִען פֿאַר אים געלט און פֿאַרזעצט די מטלטלין, און אָט האָט זיך לסוף דער זון צוריק אומגעקערט און װעט זײ באַלױנען פֿאַר אַלץ. בײַ דער טיר פֿון קאַנטאָר איז געװען צוגעשלאָגן אַ טאָװעלע מיט זײַן פֿאַמיליע און אָנגעװיזן די שעהן, װען מען קען אים דערװישן אינדערהײם.

ביז װאָס װען האָט זיך דער יונגער אַרענטסען אַרומגעשפּאַצירט איבער די װעגן און באַזוכט די שכנים, כּדי נישט אַרױסצושטעלן זיך פֿאַר קײן בעל־גאוה. ער האָט אומעטום מיט זיך געבראַכט פֿרײלעכקײט, האָט זיך אַרױסגעװיזן, װי אַ גוטמוטיקער און אַ לײַכטזיניקער, און האָט געפּלױדערט, דערצײלט געשיכטעס צום לאַכן. ער איז געגאַנגען אין קירך אױך און האָט זיך געשאַפֿן אַ גרױסן קרײַז באַקאַנטע. נאָר אַזױ װי אין דער צײַט פֿון יאָר זענען פֿון דעם דערװאַקסענעם עולם איבערגעבליבן אין דאָרף נאָר די װײַבער, איז צו אים אין קאַנטאָר קײנער נישט געקומען. מיט געשעפֿט האָט מען געמוזט װאַרטן ביז פֿרילינג, װען די פֿישער װעלן זיך אומקערן אַהײם. און ביז דעמאָלט איז דער דאָרף דערװײַל געװען אָן געלט אױך.

אײנמאָל האָט דער יונגער אַרענטסען פֿאַרבלאָנדזשעט קײן סירילונד, ער איז לאַנג אַרומגעגאַנגען איבערן הױף, געשטאַנען אַביסל צײַט, באַטראַכט די טױבן און אױסגעפּײַפֿט זײ עפּעס אַזױנע לידלעך. אַזױ װי דאָס איז געװען סאַמע אונטער די פֿענסטער פֿון הױז, האָבן אים דערזען אי ראָזע באַרפֿוס, אי מאַק. נאָכדעם איז ער אַרײַן אין שטוב, אָבער דעם הוט האָט ער אױסגעטון ערשט אין צימער גופֿא, מחמת דער קאָפּ איז בײַ אים געװען אינגאַנצן גאָר צו קאַלער.

— ברוך-הבא אין געבורטס-אָרט, געבילדעטער און אזוי ווײטער. — האָט מאַק אים פרײנטלעך באַגריסט און ער האָט אים פֿאָטערלעך אָנגערופן פשוט ניקאָלאַי.

מען האָט געשמועסט וועגן פערשידענע זאַכן, און ראָזע, וועלכע מען האָט אַמאָל געהאַלטן פֿאַר זײן כלה, איז אויך געווען דערבײ, אָבער ער האָט אויף זיך נישט אַרויפגעצויגן קײן פײערלעכקײט צוליב דעם. ער האָט נאָר פרײלעך געפלוידערט, ווי אַלע מאָל. און מאַק האָט געפרעגט וועגן זײנע פּלענער אויף דער צוקונפט, האָט ער געענטפערט, אַז דערווײל האָט ער נאָר אײנאײנציקן פּלאַן — זיצן אינדערהײם און וואַרטן אויף קלאָטניקעס.

— מענטשן דאַרפן זיך קריגן און קומען צו מיר. — האָט ער געזאָגט.

דאָזע האָט אים גוט געקענט און האָט פרײנטלעך געשמײכלט, הגם זי איז געווען אַביסל באַלײדיקט, וואָס אירע תּנאים האָבן בײ אים נישט אַרויסגערופן קײן ערנסטערע שטימונג.

— אָבער דאָס איז דאָך שרעקלעך, דו האָסט אינגאַנצן קײן האָר נישט. — האָט מאַק געזאָגט.

— אינגאַנצן?—האָט דער יונגער ארענטסען רויק געענטפערט— גאָר אַ נײס.

אָבער ראָזע האָט אים פריער אויך געזען מיט אַ פּליך. פאַר איר איז דאָס קײן נײס נישט געווען. אוי-ווײ! פאַר דידאָזיקע יאָרן האָט זי בײ יעדער נסיעה אירע אויפן דרום אין אים געפונען אַלץ מער און מער ענדערונגען. און יעדעס מאָל איז ער אַלץ מער און מער אינערלעך געפאַלן, געוואָרן אַלץ פוסטער, אַלץ מער געפלוידערט און אַלץ פוילער. דאָס שטאָטישע לעבן האָט קאַליע געמאַכט דעם דאָזיקן פויערישן בחור.

— נאָר ווי ווײניק האָר עס זענען מיר נישט געבליבן דאָ,— האָט געזאָגט דער יונגער ארענטסען, אַדורכפירנדיק די הענט איבער זײן אָפּגעפּאָלירטן שאַרבן — האָבן זײ זיך בײ מיר אַלע געשטעלט קאַפּויר אַנוסטן. יאָ, זײ האָבן זיך געשטעלט קאַפּויר. דאָס איז געווען, ווען איך בין נאָר וואָס געווען געקומען.

מאַק האָט אַ שמײכל געטון, אויך ראָזע האָט געטון אַ שמײכל.

KORPORATSIOON LIMUVIA

— דער ערשטער, וואָס איך האָב באַגעגנט, איז געווען דער לאָפּאַר גילבערט. איך האָב אים תּיכּף דערקענט און געפרעגט, וואָס ער מאַכט, ווי איז ער אין געזונט, — „נישקשה, מען לעבט,— האָט ער געענטפערט. — און אָט ראָזע איז געוואָרן אַ כּלה פאַר בענאָני דעם בריוטרעגער". — פאַר בענאָני דעם בריוטרעגער? — האָב איך געפרעגט. — פאַר מיר! אָבער גילבערט האָט נאָר געשאָקלט מיטן קאָפּ און האָט מיך נישט געשטיצט. נו, באַרעכנט זשע אַליין, ווי גרויס איז געווען מײַן שרעק, אַז ער האָט מיך נישט געשטיצט.

געוואָרן אַ נישט קיין אַנגענעמע פּויזע.

— און אָט דעמאָלט־אָ, — האָט דער יונגער ארענטסען ווײַטער גערעדט — האָבן זיך עס די האָר בײַ מיר געשטעלט קאַפּויר.

ראָזע איז לאַנגזאַם אָפּגעטראָטן צום פענסטער און האָט גענומען קוקן אין דרויסן.

מאַק וואָלט, אייגנטלעך, געדאַרפט אָפּשטעלן דעם אויפגעקוּמענעם עזות פּנים, אָבער ער איז געווען אַ מענטש, וואָס האָט אַלץ פאַרויסגעזען, און גלײַך געכאַפּט זיך, אַז קריגן זיך מיט ניקאָלאַי ארענטסען, דעם קענער פון די געזעצן, טויג נישט. ניין, אדרבא, גאָר פאַרקערט. אים האָט זיך אָבער אויך נישט געוואָלט אונטערהאַלטן דעם שמועס אין אַזאַ אינטימען טאָן, און ער האָט געזאָגט:

— נו, איר האָט אוודאי וועגן וואָס צו שמועסן.

און ער איז אַרויס פון צימער.

— ניין, מיר האָבן גאָרנישט וועגן וואָס! — האָט אים ראָזע נאָכגעשריגן.

— הער אָקאָרשט, ראָזע, קער זיך אום אַהער. — האָט דער יונגער ארענטסען זי געבעטן.

אַליין האָט ער זיך נישט אויפגעהויבן פון אָרט און האָט אויף איר אפילו נישט געקוקט, ער האָט זיך נאָר ארומגעקוקט אין מאַקס זאַל, גלײַך ווי ער וואָלט אַהער אַרײַנגעפאַלן דאָס ערשטע מאָל אין לעבן.

— דאָ זענען פאַראַן נישט קיין שלעכטע אַלטע גראַווירעס אויף די ווענט.—האָט ער געזאָגט מיט אַ פּנים פון אַ מבין.

קיין ענטפער.

— נו, קום־זשע אהער, לאָמיר רעדן, אויב דו ווילסט.—האָט געזאָגט דער יונגער ארענטסען, אויפהויבנדיק זיך.

ער איז צוגעגאנגען צו אַ בילד אויף דער וואנט און אויפמערקזאם גענומען עס באטראכטן, אזוי זענען זיי געשטאַנען גאַנץ לאַנג אומגעקערט איינע צו די אַנדערע מיטן רוקן.

— דאָס איז בפירוש נישט שלעכט. — האָט ער געזאָגט, ווי צו זיך אליין. אַ שאָקל טועגדיק מיטן קאָפּ אויפן בילד. נאָכדעם איז ער פּלוצלינג אוועק צום פענסטער און האָט ארייגגעקוקט ראָזען אין פּנים.

— דו מיינסט? מסתמא, איך האָב עס געוווסט.

זי איז אוועק פון פענסטער און אראָפּגעלאָזן זיך אויף אַ שטול.

ער איז לאַנגזאַם אוועק נאָך איר און האָט זיך געזעצט אויף אַ צווייטן.

— דאגה נישט, ראָזינקע, טייערע, — האָט ער געזאָגט — עס לוינט נישט.

דאָס מיטל האָט נישט געווירקט. דעמאָלט האָט ער אָנגענומען אַן אַנדערן.

— אָט זיץ איך דאָ און רעד, און רעד, און דו ווילסט מיך אפילו נישט הערן. מען האַלט מיך שוין גאָר פאַר אַ גאָרנישט, זיי אַזוי גוט באַווייז כאָטש מיט וואָס עס איז, אַז דו באַמערקסט נאָך, אַז איך בין דאָ.

פויזע.

— ניין, באמת, וואָס איז עס אַזוינס! — האָט ער אויסגעשריען און איז אויפגעשטאַנען. — איך קום אהער צופאָרן אין מיין היימאַט און אַזוי ווייטער, כ'איל קודם־כל מיך צו דיר...

ראָזע האָט אויף אים געקוקט, אויפגעעפנט דאָס מויל.

דער יונגער ארענטסען האָט געשריען:

— נו, קוים קוים אויסגעשלאָגן פון דיר אַ פונק, דו האָסט אַ שמייכל געטון. אָ, גאָט, סוף־כל־סוף זע איך דיין פלאַמענדיקן שמייכל, דיינע העלע נישט געפארבטע ליפּן.

— דו ביסט פון זינען אראָפּ. — האָט ראָזע אויסגעשריען.

— יאָ, — האָט ער תּיכּף ומיד מסכּים געווען און דערלאַנגט אַ שאָקל מיטן קאָפּ - אַראָפּ פון זינען, גלייך ווי איך בין געקומען אהיים, ווייסט, וואָס מען האָט מיר דערציילט וועגן דיר? אַז דו ביסט פאַרקנסט מיט בענאָני דעם בריווטרעגער, דו אַליין האָסט עפּעס געהערט ענלעכס דערצו? דו זאָגסט, אַז איך בין אַראָפּ פון זינען. ניין, איך בין דערשלאָגן. האַלבטויט, אָדער אַן ערך אַזוי פיל, ווי דאָס. איך גיי גאַנצע טעג און זוך אַלץ, וואָס זאָל איך אַזוינס צו־טראַכטן, — אָבער וואָס איך זאָל נישט צוטראַכטן, טויג אַלץ אויף כּפּרות. ווען איך בין היינט אַהערצו געגאַנגען, האָב איך געבעטן גאָט נאָר וועגן איין זאַך, און געבעטן האָב איך סך־הכּל וועגן דעם, אַז גאָט זאָל מיך דערהאַלטן ביים שכל. דער בריוו— —טרעגער בענאָני! און איך? דו זאָגסט, אַראָפּ פון זינען! יאָ, יאָ. איך בין משוגע און קראַנק. איך שטיי דאָ אַנטקעגן דיר, נאָר אין דער אמתן וואָלט איך געדאַרפט גאָר ליגן אין בעט, קוים וואָס איך האַלט מיך אויף די פיס. יאָ, יאָ, איך בין אַזוי קראַנק, אַז אפילו אַ שטיין וואָלט אויך געשטאָרבן!

— גאָט מיינער, — האָט ראָזע אויסגעשריען אין פאַרצווייפלונג — נו, זאָג אַליין, איז פאַראַן עפּעס אַ זינען אין דיינע ווערטער?

ער איז, אַפּנים, אַביסל איבעראַשט געוואָרן פון דער אויפ־ריכטיקייט פון איר אויסגעשריי, איבערן פּנים איז ביי אים אַדורך אַ שאָטן, און ער האָט אָנגעהויבן רעדן מיט אַ רויקערן טאָן.

— נו, זאָג איין וואָרט, וועל איך אייגנהענטיק מיט דעם הוט פאַרדעקן די רעשט פון מיינע האָר, און באַזייטיקן זיך.

ראָזע איז אַביסל צייט געזעסן, געטראַכט, נאָכדעם אויפגע־הויבן דעם קאָפּ און געזאָגט:

— איצט איז אַלץ איינס, אָבער איך מיין פאָרט, אַז דיין טאָן... דו וואָלסט זיך געקאָנט באַציען אַביסל ערנסטער, ס'קאָן זיין, אפשר האָב איך דיר געדאַרפט אָנשרייבן וועגן דעם, וואָס עס איז פאָרגעקומען... יאָ, ביי אונז איז געווען תּנאים. מען מוז דאָך אַמאָל מאַכן אַ סוף דערצו. מילא. אַלץ איינס שוין.

— וואָס איז דאָ צו דאגהן! לאָמיר בעסער אַ שמועס טון

מבוח דעם. דו ווייסט דאָך, אַז מיר זענען די בעסטע שונאים אויף דער וועלט.

— נישטאָ מער וועגן וואָס צו שמועסן, מיר האָבן אַזוי אויך וועגן דעם גענוג געשמועסט, דאַכט זיך, שוין פערצן יאָר זענען אַוועק, זינט מיר האָבן גענומען שמועסן.

— יאָ, אין תּוך גענומען, איז דאָס אַ פּאַפּלהאַפּטע פּינקט־לעכקייט! מאַך אָקאָרשט אַ קליינינק עקסקורסיע אין דער געשיכטע פון דער מענטשהייט און זוך דאָרט אויף אַזאַ פּינקטלעכקייט.— איך וועט מיך, אַז דו וועסט אַזוינס נישט געפינען, איצט קער איך מיך צוריק אום אין מיין געבירטיקער היימאַט...

— צו שפּעט. און דאָס איז טאַקע גוט.

דעמאָלט איז ער געוואָרן ערנסטער און האָט געזאָגט:

— הייסט עס, דאָס האָבן אויף דיר דער טויבנשלאַק אין דער גרויסער שפּייכלער אַזוי געווירקט?

— יאָ, — האָט זי געענטפערט — אי דאָס, אי יענץ, איך לייקן נישט. אגב, ער אַליין אויך אַביסל. נאָר מען האָט דאָך גענדאַרפט מיט עפּעס וואָס ענדיקן. און ער וויל מיך אַזוי. איז שוין אַלץ איינס.

פּויזע. ביידע זענען געזעסן און האָבן געטראַכט, יעדער פאַר זיך. פּלוצלינג האָט זיך ראָזע אומגעקערט און אַ קוק געטון אויפן זייגער.

— איך ווייס נישט... — האָט זי אַרויסגערעדט.

— איך ווייס. — האָט ער געענטפערט, נעמענדיק זיך פאַר דעם הוט.

— אַנישט קאָן נאָך מאַק אַ טראַכט טון, אַז מיר האָבן שוין דאָ גאָר געטון אַ שידוך. — האָט זי פיל באַדייטנדיק געזאָגט. נאָר פּלוצלינג האָט זיך אין איר דערוועקט אַ בייזקייט, און זי האָט געפרעגט:

— זאָג מיר. דו וואָלסט געקאָנט מאַכן אַ סוף צו דידאָזיקע אומגליקלעכע עקזאַמענעס, נאָך מיט אַ דריי־פיר יאָר צוריק, ווי לייטן זאָגן?

— יאָ, — האָט ער פיל געענטפערט — אָבער דעמאָלט וואָלט

אונזער געטריישאַפט אַלט געווען בלויז עלף יאָר.

זי האָט געמאַכט אַ מידע באַוועגונג און זיך אויפגעהויבן.

ער האָט זיך געזעגנט, נישט דערלאַנגענדיק די האַנט, און געזאָגט:

— איך ווייס, אַז דאָס האָט שוין איצט קיין באַדייטונג נישט, אָבער ווי אַז איך האָלט זיך אַ סטאַרע געטון און באַקומען אַ מאַיאָנטעקל?

— דו? דו וואָלסט זיך אַ סטאַרע געטון?

— ניין, זאָל גאָט היטן, דאָס איז כלל נישט קיין פייערלעכע מעלדונג עפּעס. איך רעד סתם אַזוי: פון היינט אָן וועט זיך מיין ערגייציקייט נישט באַפרידיקן ווייניקער, ווי מיט אַ טויבנשלאַק און אַ שפּייכלער!

XI

צו פּאַסכע צו האָבן זיך פיל פישער אומגעקערט אהיים צו גאַסט אויף אַ וואָך. זיי האָבן געבראַכט די משפחות וואונדערלעכע לאָפאָדענער פיש, אַזוינע שטאָקפיש, אַז אויף איין שיפל וואָלט געקלעקט פאַר גאַנצע צען משפחות. חוץ דעם האָבן זיי געבראַכט גרוסן פון אַלעמען, וואָס זענען פאַרבליבן אויף די אינזלען. אַזוי ווי בענאָני האָט אַליין נישט געקאָנט קומען צו פאָרן, מחמת ער האָט געדאַרפט איינקויפן פיש פאַר דריי שיפן, האָט ער אַהיים אָוועקגעשיקט-סווען דעם וועכטער אויף אַ שאַלופּע, און דעם זעלביקן סווענען גופא האָט ער אָנגעטרויט איבערצוגעבן אַ גאָלדענעם רינג און אַ צלם פאַר ראָזע באַרפוד. אָבער ראָזע איז געווען אינדערהיים, אַזוי אַז דער שליח האָט געדאַרפט מאַכן אַ ווייטן וועג אין דער שכנישער פאַראַפיע, כדי איבערצוגעבן די מתנה. צו דעם פּעקל איז אויך בייגעלייגט געווען אַ בריוו.

סווען דער וועכטער איז געקומען אויפן פּאַסטאָרס הויף דעם ערשטן טאָג פּאַסכע, אויך אַהער האָט ער געבראַכט זיין פריילעכקייט און האָט געזונגען פאַר די הויפלייט, ווען מען האָט

אים געבעטן. ער איז געווען אזא בלאָנדער, א ווייסהויטיקער, און די כוחות האָבן אזוי געשפּילט אין זיין יונגן קערפּער. ער האָט געשלעפּט וואסער אויפן קיך און אין שטאל.

איינמאָל איז ראָזע אריינגעגאנגען אין שטיבל צו דער דינערשאפט, בשעת ער האָט געזונגען.

— זינג ווייטער, כ׳בעט דיך, זינג, — האָט זי געזאָגט.

סווען דער וועכטער האָט זיך נישט געלאָזט בעטן און ווידער גענומען זינגען זיין וועכטער-לידל:

אָ, אונזער ברודער שטענדיק
צעגראָבט און רייסט די ערד —
דער חושך ז׳פול מיט שרעקן,
די אומרו וואקסט פון ווינט.
היט, גאָט, דעם שווימער אויס!
קער אום אין פּאָטערס הויז.
דער זייגער פינף שלאָגט אוים.

— איבריקנס, איך דארף אייך זאָגן, — האָט ער אנגעהויבן צו פלוידערן — אז דאָ אין די דערפער זינגט מען נישט. אמתע היות. מען באגעגנט עמעצן און מען פרעגט, צי קען ער זינגען, — איז גאָרנישט. ס׳איז וויפל מאָל געווען פּשוט א פּארדרוס.

— און דו זינגסט, אפנים, אלע מאָל? — האָט איינע פון די מיידלעך געפרעגט.

— פארשטייט זיך, איך בין קיינמאָל נישט אומעטיק. איך לאך און איך פריי מיך. וויפל מענטשן אויף דער וועלט לעבט זיך ערגער איידער מיר, טאָ זאָלן זיי טרויערן. אָבער איך דארף זאָגן: הארטוויגסען קען זינגען.

— גאָר אזוי? — האָט ראָזע פלוצלינג א פרעג געטון.

— ווי דען. ער זאָגט תפילות, און נאָכדעם זינגט ער תהילים, און קיינער קאָן נישט אויסזינגען העבער פאר אים.

— אויף די לאָפאָדענס זינגט ער אויך אָפט?

— ווי זשע דען. הארטוויגסען זינגט. און נאָך ווי!

— גיב אים איבער א גרוס און באדאנק פאר דער מתנה — האָט ראָזע געזאָגט.

סוען דער וועכטער האָט זיך פאַרנויגט. אָ, דערדאָזיקער סוען! ער איז געווען פון די שטאָטישע און האָט געוואוסט, ווי מען דאַרף זיין איידל. ער האָט זיך פאַרנויגט און געזאָגט:

— אדאנק. מסתמא וועט אַ בריוועלע אויך זיין?

— ניין, כ'בין מסופק, — האָט ראָזע געענטפערט — אַ בריוו? ניין, מיר האָבן דאָ נישט וועגן וואָס צו שרייבן.

— נו, יאָ, געווים. — האָט סוען דער וועכטער מסכים גע-ווען נישט גאָר אָן פאַרוווּנדערונג.

יאָ, ראָזע האָט באמת נישט געוואוסט, וואָס זאָל זי שרייבן צו איר חתן. זי האָט אָנגעמאָסטן דעם רינג, ער איז געווען פונקט אויף איר פינגער. נאָר די האַנט איז געוואָרן עפּעס אַזאַ שווערע פון דעם דיקן רינג. אפילו די גאַנצע האַנט האָט איר אויסגע-וויזן ווי עפּעס אַ פרעמדע. נאָכדעם האָט זי באַקוקט דעם צלם. דאָס איז געווען אַ גרויסער גאָלדענער צלם, — דעמאָלט איז גע-ווען די מאָדע צו טראָגן אַזעלכע אויף אַ שוואַרצער סאַמעטקע. נאָר זי האָט שוין פריער געהאַט אַ צלם, אַ קליין צלמל, וואָס מען האָט איר געשענקט צו דער קאָנפירמאַציע. דעם ערשטן טאָג פּאַסכע האָט זי פונדעסטוועגן אָנגעטון אי דעם צלם, אי דעם רינג. נאָר שפּעטער האָט זי אויסגעטון און באַהאַלטן. דעם בריוו האָט זי איבערגעלייענט נאָר איין מאָל. אין עצם האָט זי זיך נישט פאַר-געשטעלט, אַז ער זאָל קאָנען זיין אַן אַנדערער, נאָר מער האָט זי אים נישט געלייענט.

ס'קאָן זיין, אַז זי האָט פאָרט געדאַרפט בענאָנין אָנשרייבן עטלעכע ווערטער און באַדאַנקען אים, מען קאָן נישט זאָגן, אַז דאָס זאָל זיין צופיל פון איר זייט. און אין אָוונט האָט זי זיך גע-זעצט און אָנגעשריבן מיט אַ שיינער האַנטשריפט, אַז זי שיקט „אַ האַרציקן גרוס דעם טייערן בענאָני, הגם עס איז שוין אַזוי שפּעט אין אָוונט" און אַז. וו. „איך האָב אָנגעמאָסטן דעם רינג, ער פּאַסט אויף מיין פינגער, און אין צלם האָב איך אַריינגעצויגן אַ שוואַרץ סאַמעטן סטענגעלע" און אַז. וו, „ביי אונז אין שטוב איז אַלץ אין אָרדנונג, און איצט שלאָף איך שוין גאָר. דיין ראָזע".

אינדערפרי האָט זי די דאָזיקע שורות געוואָלט איבערגעבן

סוועגען, נאָר עס האָט זיך ארויסגעוויזן, אז ער איז שוין אוועק. סוען דער וועכטער האָט נאָך געהאַט אַ בריוו פונם קאַפּיטאַן האַרטוויגסען צו מאַקן קיין סירילונד, און עס איז שוין געגאַנגען דער דריטער טאָג פאַסכע, אזוי אַז ער האָט זיך געדאַרפט צואיילן.

סוען דער וועכטער איז ווידער אוועק דורך דעם קהלשן וואַלד, זינגענדיק און רעדנדיק צו זיך אַליין וועגן דאָס און יענץ, און האָט געהויבן מיט די אַקסלען. אין וועג האָט ער נישט געמדליעוועט און איז אָנגעקומען קיין סירילונד, ווען עס איז נאָך געווען ליכטיק, הגם די טעג זענען געווען זייער קורצע. ער האָט איבערגעגעבן מאַקן דעם בריוו, און האָט באַקומען אַ באַפעל איבערצונעכטיקן, כדי צו באַקומען אַן ענטפער.

בענאָנים בריוו צו מאַקן איז געווען וועגן די פרייזן אויף פיש, לעבער, רויגן און זאַלץ; וועגן דעם, וויפל לאַדונג מען האָט גענומען, און ווי זענען די אויסזיכטן אויף ווייטער. ער האָט שוין פאַרקויפט אפילו מאַטעריאַלן צום פיש-פאַנגען פאַר אַ גוטן פרייז. צום סוף האָט בענאָני, ווי אַ מענטש, וואָס קלויבט זיך חתונה האָבן, נאָכגעפרעגט מכוח דער פאָרטעפּיאַנע אין פאַראַדנעם זאַל און מכוח דעם אַרבעט-טישל פון ראָזן האָלץ, וואָס אין קליינעם צימערל. אפשר וואָלט אים מאַק אָפּגעטראָטן די דאָזיקע חפצים, און וואָס איז דער לעצטער פרייז פאַר זיי. היות אויף די לאָפאָדען-אינזלען קאָן מען נישט קויפן נישט קיין מוזיק, נישט קיין אַרבעט-טישל פון ראָזן האָלץ, נאָר סיידן אַ פשוטן סאָסנאָוון, ביי וועלכן עס פּאַסט פאַר ראָזען נישט צו נייען, וואָלט מאַק אים דערמיט געטון אַ גרויסע טובה. מיט אַכטונג ב. האַרטוויגסען פון זעגלשיף.

מאַק האָט זיך געזעצט שרייבן אַן ענטפער: אים איז, פאַרשטייט זיך, אַ גרויסער שאָד צו שיידן זיך מיט דער פאָרטעפּיאַן און מיט דעם אַרבעט-טישל, נאָר אויס פריינטשאַפט צו בענאָנין גופא און אויך מחמת דעם, וואָס זיין ליבער טויפטאָכטער זענען די דאָזיקע זאַכן געפעלן, און ווער ווייסט, זי וואָלט אפשר אָן זיי נישט געקאָנט אויסקומען, על כן איז ער גרייט אָפּצוטרעטן

די אָנגערופענע חפצים פאר א צוגענגלעכן פרייז.

סווען דער וועכטער האָט זיך אין אָונט געלייגט אין שטוב פאר דער דינערשאפט, האָט געזונגען זיינע לידער און אַלעמען געמאכט לאכנדיק. לכתחילה וואָלט דער פלינקער יונג געוועזן אויפגעזוכט זיך אַ געלעגער אויפן בוידעם איבערן שטיבל מיט דעם אויסרייד, אַז ער איז טויט-מיד פונם וועג. אַרום איז געווען אַזוי פינסטער, און אַזוי וואַרעם און אָנגענעם איז אויפן דאָזיקן בוידעם, אַז סווען האָט זיך געקאָנט גוט אויסשלאָפן. נאָר ביי אים האָט געקלעקט געדולד אָפצוליגן דאָרט אַן ערך ביי אַ שעה, נאָכדעם איז ער ווידער אַראָפּגעקראָכן אונטן. אין שטיבל ביי דער דינערשאפט האָט מען אָנגעצונדן פייער, נאָר אונטן ביי די טרעפ האָט ער זיך צונויפגעטראָפן מיט אַ בייזן מענטשן. דאָס איז געווען דער עלטסטער איבער די הויף-אַרבעטער.

צווישן זיי האָט זיך אָנגעהויבן אַ לעבערלעבע קריג.

— די הענט שמארצן ביי מיר, ס'ווילט זיך נעמען דיך און געבן אין קאלנער פונדאַנען! — האָט דער אַרבעטער געזאָגט.

סווען האָט זיך פונאַנדערגעלאַכט און נאָר געזאָגט.

— טאַקע, זיי שמארצן?

— מיין זאַך איז אַכטונג צו געבן אויף אַלע אָרדנונגען ביי דער דינערשאפט אין הויז. מאַק אַליין האָט אַזוי געהייסן.

— וואָס זשע האָב איך געטון?

— דו ביסט געווען אויפן בוידעם, פונקט פון דאָרטן גייסטו איצט... יאַקאָבינע! — האָט ער דערלאַנגט אַ געשריי אַרויף.

— איך? — האָט זיך בראַמאַפוטראַ אָפּגערופן פון בוידעם.

— דו הערסט? זי איז דאָרט.

— וואָס זשע איז דאָס שייך צו מיר? — האָט סווען דער שומר געענטפערט. — איך האָב זיך דאָרט אויסגעשלאָפן פון וועג.

— געשלאָפן אומגעזעצלעך. יאַקאָבינע איז אַלע-פויערלס וייב.

— פונוואַנען זאָל איך דאָס וויסן? איך בין דאָ אַ פרעמדער. איך בין פון שטאָט.

— און איך וועל דיר אָט וואָס זאָגן: דו ביסט אַ נבלה.

שינדער און שלעפּסט זיך אַרום פון הויף צו הויף. — האָט דער אַרבעטער געמאָלדן.

— דיך וואָלט מען געדאַרפט מיט בייטשן שמייסן פאַר דיין צונג. — האָט סזוען געענטפערט.

— און דיך ביז טויט שלאָגן, — האָט אין גרימצאָרן אַ גע־שריי געטון דער אַרבעטער — דו האָסט געהערט, וואָס איך האָב געזאָגט: ביז טויט שלאָגן!

— אָנרופן אַ מענטשן נבלה־שינדער — פאַר דעם דאַרף מען דאָך מיט טויט שטראָפן, אין יעדער אָנשטענדיקער שטאָט וואָלט מען דיך דערפאַר אַרויפגעצויגן אויף דער תּליה. — איז יענער נישט אָפּגעשטאַנען.

בראַמאַפּוטרע האָט פון אויבן געפרעגט, פאַרוואָס קריגן זיי זיך.

ווי נאָר סזוען האָט באַקומען אַן עדות, וואָס פאַרדינט אויפ־מערקזאַמקייט, האָט זיך די היץ אין אים נאָך מער צעפלאַמט, ער איז צוגעגאַנגען האַרט צו דעם אַרבעטער, לאַנגזאַם מאַכנדיק ביי אים פאַר די אויגן מיט דער פויסט.

— אויב דו וועסט זיך נישט תּיכף ומיד אָפּטראָגן, באַקומסטו אַ פלאַם אין די אויערן. — האָט ער געזאָגט.

בראַמאַפּוטרע איז אַראָפּגעקראָכן אונטן, אַן אומדערשראָקענע, אַ געקרייזלטע און אַ נייגיריקע.

— איר זענט דאָך גאָר פון זינען אַראָפּ! — האָט זי געזאָגט.

— און דו ביסט אומזיסט אַזוי נאָכגיביק, — האָט דער עלט־סטער אַרבעטער זי געשטראָפט — אָלע איז דאָך מער נישט ווי אויף די לאָפּאָרענס, נישט אייביק וועט ער אַרומפאָרן, נישקשה, ער וועט צוריקקומען.

דעמאָלט האָט סזוען געמאַכט אַזאַ פּנים, כּלומרשט ער איז שוין גרייט אַריבערגיין צו מעשים און דערפילן זיין וואָרט מיט װעלכן ער האָט געדראָט, ער האָט געפרעגט:

— וואָס האָסטו געזאָגט?

— גאָרנישט, — האָט דער אַרבעטער געענטפערט — איך וועל קיין סך נישט רעדן, נאָר פּשוט נעמען און אַרויסוואַרפן דיך פאָרט.

אָבער דאָ האָט זיך אַריינגעמישט בראַמאַפּוטרע. זי האָט אַרונטערגערוקט די האַנט דעם אַרבעטער אונטערן עלנבויגן און האָט אים אָפּגעשלעפּט אָן אַ זייט.

— וואָס אַזוינס טוט איר דאָ אין דער אמתן, — האָט זי גע־נומען רעדן — היינט איז פּאַסכע אין אַלץ. קומט בעסער מיט מיר.

און דער אַרבעטער איז אַוועק נאָך איר אין שטיבל.

און סווען דער וועכטער איז געבליבן אין פאָרהויז, פייפנ־דיק און טראַכטנדיק. אין דער אמתן האָט ער געהאַט אין זינען נישט בראַמאַפּוטרען, נאָר עלען דאָס שטוב־מיידל. ער האָט זי עטלעכע מאָל געזען, האָט מיט איר געשפּאַסט און אַרויסגעוויזן איר פאַרשידענע קליינע פריינטלעכקייטן.

— אפנים, זי וועט קימען נאָכדעם! — האָט ער אַ טראַכט געטון, און איז אויך אַריין אין שטיבל.

דאָ האָט סווען דער וועכטער אויפגעהויבן אַ מהומה און גענומען זינגען אַ ליד. און עלען דאָס דינסטמיידל איז באמת גע־קומען אַ ביסל שפּעטער און איז פאַרבליבן ביי דער דינערשאַפט אין שטוב דעם גאַנצן אָונט. יאָ, ווען עס וואָלט נישט געווען פּאַסכע, וואָלטן זיך אפשר אַלע פאַר אַמאָל אַוועקגעלאָזט טאַנצן.

אין רעכטן מיטן פון דער הוליאַנקע האָט זיך אין טיר באַ־וויזן מאַק. ער האָט געהאַלטן אין האַנט אַ בריוו. אין שטיבל איז פאַראַמאָל געוואָרן אַ טויטע שטילקייט, און יעדער האָט אין דער רגע געוואָלט זיין וואָס ווייטער, אַזאַ אַכטונג האָט ביי אַלעמען אַרויסגערופן דער אַלטער פריץ. נאָר מאַק האָט זיך אפילו נישט אַרומגעקוקט אויף די זייטן, עס וואָלט אים נישט געפּאַסט טשעפּען זיך צו די דינער צוליב קלייניקייטן.

— גיב דעם־אָ בריוו איבער הארטוויגסענען. — האָט ער גע־זאָגט צו סוועָן דעם וועכטער.

סוועָן האָט גענומען דעם בריוו, איידל אַ נייג געטון זיך און געענטפערט, אַז יאָ, יאָ, ער וועט אים אומפאַדינגט איבער־געבן.

מאַק האָט זיך אויסגעדרייט און איז אַרויסגעגאַנגען.

אַ רגע אָן ע״ך האָט געדויערט די שטילקייט, נאָכדעם האָט זיך ווידער אָנגעהויבן די שמחה, און נאָך שטאַרקער ווי פריער, ווייל אַלע האָבן זיך געפילט אַזוי, פונקט ווי זיי וואָלטן ניצול געוואָרן פון אַ סכנה. אָט דאָ אויף דעם אָרט איז געשטאַנען מאַק, און אָט דאָס האָט ער געזאָגט, גאָר ווי יעדער איינער פון זיי. אַך, סאַראַ מין מענטש ס'איז דער דאָזיקער מאַק!

סוען דער וועכטער האָט אַ געשריי געטון:

-- הערט, לאָמיר אָקאָרשט זינגען „אָי איר מיידן פון סאָראָזע!" נאָר האַלט גוט אונטער. גע־דענקט, אַז נאָך יעדן קופּלעט, וואָס איך וועל זינגען, דאַרפט איר אַלע אונטערכאַפּן אין כאָר, גיך רעדנדיק „אָי איר מיידן פון סאָראָזע!". אַזוי האָט מען מיך געלערנט. נו, איך הויב אָן.

— אפשר קאָנען מיר אַ ביסל טאַנצן אויך? — האָט בראַמאַ־פוטרע געפרעגט וויל־יונגעריש, טרייסלענדיק מיט די קרייזלעך, — גלייך ווי דער טייוול אַליין וואָלט געזעסן אין דעם־אָ ווייבל.

דער עלטסטער אַרבעטער האָט בייז אויסגעמרוקעט:

— יאָ, יאָ, וואָס דען. אַלע איז דאָך אויף די לאָפּאָרענס.

— נו, טאָ צעקוש זיך מיט דיין אַלע. — האָט זיך אָפּגערופן בראַמאַפּוטרע, טרייסלענדיק מיט אירע קרייזלעך — אַזוי האָט עס זי געצויגן צום טאַנץ.

און דער אַרבעטער איז ווייבער געוואָרן, אַ קוק געטון אויף איר און אַרויסגערעדט:

— ווען נישט פּאַסבע...

— נו, טאָ צעקוש זיך מיט דיין פּאַסבע. — האָט בראַמאַפּוט־רע ווייטער איבערגעחזרט.

דעמאָלט איז דער אַרבעטער אַרויסגעטראָטן אויפן מיטן צימער און האָט זי אָנגעהויבן צו דרייען. און ער איז צום טאַנצן געווען אַ מייסטער אַ יונג. נאָך זיי האָבן זיך אַוועקגעלאָזט סוען דער וועכטער מיט עלען דער שטוב־מיידל, נאָכדעם נאָך צוויי

פּאַר. מען האָט פון ערגעץ געבראַכט אַ בחור מיט אַ האַרמאָניקע, און עס האָבן זיך אָנגעהויבן אמתע טענץ; דער עולם האָט גע־הוליעט אויף וואָס די וועלט שטייט. און די צוויי גראָע מושבֿ־זקנימניקעס, פרידעריק מענזא און מאָנס, זענען געזעסן אין ווינקל און געקוקט אויף אַלץ, און זיי זענען געווען ענלעך צו צוויי אָטעמ־לאָזע, בר־מיננס פון יענער וועלט. צייטנווייז האָבן זיי איינער דעם אַנדערן געזאָגט אַ וואָרט, עפּעס געפרעגט און געענטפערט, גלייך ווי עס וואָלט געווען עפּעס אַ נויטיקייט אין דעם, וואָס זיי האָבן גערעדט. זיי האָבן שוין פאַרלוירן דעם שכל, אָבער זיי איז אויך געווען פרייליך. זיי האָט זיך געווים געדאַכט, אַז דאָס האָט די שטוב געגומען אַלע מענטשן און איז אַוועק מיט זיי טאַנצן. צייטנ־ווייז האָבן זיי זיך געכאַפּט פאַר דער לופט מיט זייערע לעבנס־לאָזע הענט, כּדי אַ פּנים צו מאַכן, אַז די שטוב זאָל צוריק ווערן גע־האָרכזאַם.

און סווען דער וועכטער — ווו איז ער דאָס אַהינגעקומען מיט עלען דער שטוב־מיידל? זיי האָבן זיך פאַרבאָרגן אין אַ שטיל ווינקעלע און האָבן זיך געפריינדלט. ער האָט זי צוויי מאָל שטאַרק אַרומגענומען און געקושט. זי איז געווען אַזאַ קליינינקע און אַ דינינקע, און גערופן האָט מען זי — עלען, און אינגאַנצן איז זי געווען אַזאַ פּראַכט! ער האָט צו איר גערעדט צאַרטע ווערטער, און ביי איר האָבן זיך די אויגן פונאַנדערגעברענט. זי האָט זיך אין אים אויך פאַרליבט. אַלץ איז אין איר געווען פּראַכטפול!

— ביי דיר זענען אַזעלכע קליינינקע קאַלטע הענטלעך, ס'איז אַזאַ פאַרגעניגן צו נעמען און וואַרעמען זיי, — האָט ער גע־רעדט — און דיין נאָמען איז אַזאַ שיינער, -- עלען, דאָס איז אַ דענישער נאָמען.

ווי יונג זיי זענען געווען, און ווי פאַרליבט איינע אין די אַנדערע!

אויף מאָרגן איז סווען דער וועכטער צוריק אַוועק אויף די לאָפּאָדענס.

XII

דער יונגער ארענטסען האָט זיך אוועקגעלאָזן אין א ווייטן וועג. ער איז אויפגעשטאַנען גאַנץ פרי, און איצט, אין סאמע ברען פון טאָג, געפינט ער זיך אין קהלשן וואלד אויפן וועג צו דער שכנישער פאראפיע. ער גייט צו פוס. ס'איז געווען שבת און א לינד פרילינגדיק וועטער.

וואָס פאראַן אומגליק איז געשען מיט דעם געלערנטן גע-זעצנקענער? פארוואָס האָט עס דער צעפיעשטשעטער יונגער ארענטסען, דער פוילער פוסטעפּאסניק, פלוצלינג אויסגעטראַכט צו נעמען אויף זיך אזא טרחא? איין גאָט ווייס. אָבער דער יונגער ארענטסען אַליין זאָגט זיך, אז ער ארבעט לטובת זיין עסק. צי דען איז ער נישט געווען אין זיין אייגענער קירכע, כדי צו שאַפן זיך א ברייטע באַקאנטשאַפט? אפשר וועט ער מאָרגן, צוליב דעמ-זעלביקן טעם אויך גיין אין דער שכנישער קירכע? דער יונגער ארענטסען האָט בדעה איינצופלאַנצן יושר און געזעץ אין פיל פאַ-ראַפיעס. מילא, סיי ווי איז דאָך ביז פרילינג נישט געווען גאָר-נישט וואָס צו טון, מחמת אַלע מאַנסבילן זענען אויף די לאַפּאָדענס, און די דערפער זיצן אָן געלט. טאָ וואָס זשע האָט ער זיך היינט אזוי מטריח געווען?

דער יונגער ארענטסען קלאַפּט אַראָפּ דעם שניי פון אַ בוים-וואָרצל און אָרדנט זיך איין אָן אָרט צום זיצן. נאָכדעם זעצט ער זיך אוועק און בייסט צו פון זיין רענצל און טרינקט פון א פלע-שעלע. נאָכדעם טרינקט ער נאָך און נאָך, ביז אינם פלעשעלע איז שוין קיין טראָפּן נישט געבליבן. דאן ווארפט ער די פלאַש אוועק אין שניי.

— אָן דער ליידיקער פלאַש וועט לייכטער זיין צו גיין. — טראַכט דער יונגער ארענטסען.

און ער האָט גאָר קיין צער נישט, וואָס דאָס פלעשל איז ליידיק געוואָרן, — ביי אים איז פאַראַן אַן אנדערע, א פולע.

ווי שטיל און שיין עס איז אין וואַלד און אין פעלד אין אַ ווינטערדיקן טאָג! ס'איז גאָר נישט לאַנגווייליק צו באַזוכן דאָ אַמאָל, אדרבא, ס'איז אפילו זייער אינטערעסאַנט, — טאַקע אַמאָל.

דער יונגער אַרענטסען הויבט אויף דעם קאָפּ און קוקט זיך אַרום. עס האָבן זיך אים אויסגעדאַכט טריט. און דאָרט גייט אַ מענטש. אָהאָ — אָט אַ הצלחה! ס'איז דאָך ראָזע.

זיי גריסן זיך, און ביידע זענען זייער פאַרוואונדערט.

— דו גייסט צו אונז? — פרעגט ער.

— יאָ, און דו גייסט צו אונז?

— איך גיי געשעפטלעך. מען דאַרף זיך באַווייזן אין אַלע קירכעס; אויף וויפל ס'איז מעגלעך, שאַפן באַקאַנטשאַפט.

ראָזע געפינט אויך פאַר נויטיק צו דערקלערן:

— איך האָב מיך אויסגעקליבן קיין סירילונד. בין שוין דאָרט נישט געווען פונם פאָריקן יאָר אָן.

אָבער וואָס מער די ערשטע פאַרוואונדערונג, וואָס די באַגעגעניש אין וואַלד האָט אַרויסגערופן, איז אַריבער, האָט זיך אין זיי ביידן אַלץ מער דערוועקט נאָך אַ גרעסערער פאַרדרוס דערויף, וואָס זיי איז גראָד היינט איינגעפאַלן צו לאָזן זיך אין וועג. וואָס האָבן זיי נישט געקאָנט וואַרטן נאָך אַ ביסל? מילא ראָזען איז נאָך נישט אַזוי אומבאַקוועם, מחמת זי איז נאָך פון עדוואַרדאַס צייטן אָן, פון דער צייט, ווען זי איז נאָך אַליין געגאַנגען אין קורצינקע קליידעלעך, געוווינט שטענדיק זיין צו גאַסט אין סירילונד. אָבער דער יונגער אַרענטסען איז בייז אויף זיך און ער טראַכט... „נאַ, וואָלט איך בעסער איבערגעוואַרט נאָך אַ טאָג!" נאָר צי איז ער דען אַזאַ מענטש, וואָס קאָן נישט געפינען, ווי אַרויסצודרייען זיך?

— איך האָב טאַקע אַזוי משער געווען, אַז דו וועסט פונקט היינט אַוועקגיין פון דער היים.'— האָט ער געזאָגט.

— גאָר אַזוי!

— דעריבער בין איך געגאַנגען. איך האָב געוואָלט קומען צו אייך אין קירך, ווען דו וועסט נישט זיין.

צי האָט זי פאַרשטאַנען, וואָס אַזוינס האָט ער אויסגעטראַכט? זי האָט אָנגעהויבן לאַכן און באַדאַנקט.

— איך פאַרשטיי, אַז דיר וואָלט עס געווען נישט זייער אָנ־גענעם, האָט זיך מיר פאַרוואָלט כאָטש איינמאָל שטעלן דיך צו־פרידן.

— עפּעס אַ מאָדנע זאַך, ווי דו ביסט געוואָרן ערנסט, — האָט זי געזאָגט מיט חשד — דו געפינסט, אַז דאָס איז גוט — קומען צו אונז פּונקט, ווען איך בין נישטאָ?

אָבער דער אַלטער קונדס האָט שוין מער נישט געקאָנט אויסהאַלטן די דראָזיקע ערנסטקייט.

— אויב דו נעמסט עס אָן אַזוי, וועל איך מיך בעסער אומ־קערן און גיין מיט דיר. — האָט ער געמאָלדן.

זיי זענען אָפּגעגאַנגען עטלעכע טריט.

— ניין, — האָט זי געזאָגט — בעסער וועל איך גיין צוריק. איך האָב דאָך קיינע באַזונדערע עסקים נישט.

זיי האָבן זיך אומגעקערט און זענען אַוועק אין ראָזעס פּאַ־ראַפּיע.

זיי זענען געגאַנגען, דורכוואָרפנדיק זיך מיט ווערטער, און האָבן אין אַלץ מסכּים געווען איינער מיטן צווייטן. נאָר דער יונגער ארענטסען איז געוואָרן אַ צעקראָכענער פון די עטלעכע גוטע זופּן פונם פלעשל.

— גיי פאָרויס, ביי מיר איז עפּעס אַריינגעפאַלן אין שטיוול.— האָט ער געזאָגט, אָפּשטייענדיק.

ראָזע איז אַוועק אַ ביסל ווייטער און האָט זיך אָפּגעשטעלט, ער האָט זי דעריאָגט לייכט, ווי אַ ייִנגל, מיט אַ טענצלדיקן גאַנג, און האָט געזאָגט עפּעס אַ וויץ וועגן די, וואָס האָבן קרומע פיס. נאָכדעם האָט ער זיך אויף איר פלוצלינג אַ לאָז געטון מיט דער פראַגע, צי זי האַלט זיך נאָך אַלץ אויף דער לאַגע פון אַ כּלה ביי דעם בריוטרעגער בענאַני.

יאָ, זי האַלט זיך. גענוג, מער קיין וואָרט נישט וועגן דעם.

— דו ווייסט דאָך, אַז דאָס איז אַ געלעכטער.

זי האָט אים, אַפּנים, געוואָלט אָפּהאַקן, אַז ער זאָל זיך מער נישט דערלויבן אַזוינס צו רעדן, נאָר צוליב עפּעס אַ סיבה האָט זי פאַרשוויגן, ווי אַ דערצויגענע פרייליין.

— המם... — האָט זי נאָר אַרויסגערעדט.

אפשר איז זי טיף אין האַרצן געווען מסכּים מיט אים.

זיי האָבן פלייסיק געשטעלט טריט פאָרויס. אָט איז שוין דער זייגער צוויי, דריי. אין די בערג האָט זיך אָנגעהויבן אַ ווינט, און אויפן הימל האָבן זיך איינער נאָכן אַנדערן באַוויזן די שטערן.

דער יונגער אַרענטסען פירט אָבי ווי דעם שמועס. דעם אמת זאָגנדיק איז ער ווידער שוואַך געוואָרן. ער האָט נאָך פון דער פרי אָן זיך פאַרנומען מיטן פלעשל, איז איצט געבליבן מער נישט, ווי ווייטער קריכן. ער איז נישט געווען קיין שיכּור, אָבער ער האָט ליב געהאַט גוט אַ הוליע צו טון, און געמיינט, אַז ס'שאַדט נישט מיט זיך אָנצוגרייטן אַ ביסל משקה אין אַזאַ נסיעה.

אָט איז שוין פיר דער זייגער. דער וועג האָט זיך פאַרנומען אַרויף-באַרג. זיי זענען אַריבער אויף יענער זייט בערג-קייט. אין וואַלד איז געוואָרן וואַרעמער. אויף דער ערד איז געדיכטער געוואָרן די פינסטערניש.

— אפשר איז אָן אמת, אַז דאָס איז אַ געלעכטער. — האָט פלוצלינג ראָזע אַרויסגערעדט.

ער האָט געמוזט גוט אַ טראַכט געבן, כּדי דערמאָנען זיך, וואָס אַזוינס האָט ער פריער געזאָגט, און מיט וואָס איז זי איצט מסכּים.

— נו, פאַרשטייט זיך, אַ געלעכטער, — האָט ער געענטפערט — וואָס איז ער דיר פאַר אַ מאַן? אַ געלעכטער. אין מער גאָרנישט.

— אָבער נישט דו דאַרפסט אַזוי רעדן, — האָט זי שאַרף געענטפערט — און ס'איז זייער מיאוס, וואָס דו רעדסט אַזוי.

— מילא, וועל איך מער נישט רעדן... נאָר סאַראַ פּאַס־קודנע זאַך דאָס איז — שלעפּן זיך אַזאַ מרחק אָן געוווינהייט! אָט האָט זיך איצט געטראָפן אַן אומגליק מיט דו שלייקעס. דו גיי ווייטער און וואַרט דאָרט אויף מיר אַ ביסל.

זי איז אַוועק פאָרויס. ווען ער האָט זי דעריאָגט, איז גלייך ביי זיי איבערן קאָפּ אַרויס די לבנה. דער אָוונט איז געווען אַ וווּנדערלעכער.

— א, אָט איז שוין די לבנה אייך דאָ. — האָט ער געזאָגט ווידער אַן אויפגעמונטערטער.

און ער האָט ווידער אָנגעהויבן פּלוידערן, האָט זיך אָפּגע־שטעלט, זשעסטיקולירט מיט די הענט און פּלוצלינג האָט ער געזאָגט:

— הערסט, אַ שטורם פון שטילקייט.

אַ ביסל אָפּגעהערט און ווייטער אָנגעהויבן לייכטזיניק צו קנאַקן.

— טו אָקאָרשט אַ טראַכט, די פולע לבנה! און ווי זי גלאָצט! איך מיין, דיר איז אוודאי אומבאַקוועם, וואָס די דאָזיקע מאַדאַם גלאָצט דיר גלייך אין פּנים אַריין.

— מיר? פאַרוואָס עפּעס?

— ווי־זשע דען־דעם בריוטרעגער בענאָניס געוועזענע כּלה! זי האָט נישט געענטפערט. ניין, פאַרוואָס איז זי עפּעס פּלוצ־לינג געוואָרן אַזאַ פיין דערצויגענע און גיט אים נישט אַוועק קיין חלק? דער יונגער ארענטסען האָט דאָך געזאָגט: געוועזענע כּלה.. געזאָגט גלייך ווי דאָס וואָלט געווען אין דער פאַרגאַנגענהייט.

באָררע עקעד! — האָט זיך עמעצער פון וועג אָפּגערופן.

— איבטעל אדע. — האָט ראָזע צעשטרייט געענטפערט.

דאָס איז געווען דער לאָפּאַר גילבערט, וואָס איז געגאַנגען קיין סירילונד.

— גיב אָפּ אַ גרוס פון אונז! — האָט דער יונגער ארענט־סען געזאָגט.

און גילבערט האָט זיך פאַרנויגט אַזוי, ווי בעסער דאַרף מען שוין נישט. ער איז אַריין אין איין הויז, אין אַ צווייטס, אין אַ דריטס, און אומעטום האָט ער געזאָגט דאָס זעלביקע:

— ס'איז אַ סברא, אַז ביי בענאָנין מיט דעם פּאַסטאַרס ראָזע וועט גאָרנישט אַרויסקומען!

און ער האָט אומעטום פלינק פאַרשפּרייט די נייס פון דעם דאָזיקן לבנהדיקן אָוונט.

— אַ וווּנדערלעכע זאַך, האָט דערדאָזיקער לאָפּאַר גילבערט

האָט מיך געדאַרפט באַגעגענען דווקא היינט. — האָט ראָזע געזאָגט פאַרטראַכטערהייט.

זיי זענען געקומען אויף דעם פאַסטאָרס הויף, דעם יונגן ארענטסען האָט מען אויפגענומען ווי אַ בכבודיקן גאַסט. מען האָט זאַט אָפּגעגעסן און שפּעט געזעסן ביי אַ גלעזל פּונש. און אַז דער פּונש האָט ביסלעכווייז גענומען ווירקן, האָט ראָזעס מוטער נישט איינמאָל פון טיפן הארצן געלאַכט איבער דעם יונגן ארענטסענס פרייליך פּלוידערן.

— אייער מוטער איז, מסתמא, איצט זייער צופרידן? — האָט געפרעגט דעם פאַסטאָרס ווייב.

— איך זאָג אייך, זי לאָזט מיך נישט צורו מיט איר זאָרגן פאַר מיר.

דעם פאַסטאָרס ווייב האָט אַ שמייכל געטון און האָט זיך באַמיט צו פאַרענטפערן די אָרעמע פרוי נעבעך — זי איז דאָך אַ מאַמע.

— זי נויט מיך אָנצוטון צוויי פּאָר הענטשקעס!

— נעבעך!

— נעבעך? נאָר ווען איך בין נישט אַזוי לעבנספעיק, וואָלט קיין גוטס דערפון נישט אַרויסגעקומען!

דאָ האָט דעם פאַסטאָרס פרוי זיך פונאַנדערגעלאַכט פון טיפן הארצן — סאַר־אַ פריילעכער מענטש עס איז דער דאָזיקער געזעצנקענער.

ווען דער פאַסטאָר מיט דעם ווייב זענען אַוועק רוען, איז נאָך דער יונגער ארענטסען לאַנג געזעסן מיט ראָזען. זיי זענען אינגאַנצן שלום געוואָרן, און דער יונגער ארענטסען איז געוואָרן אַסך ערנסטער. ראָזע האָט קיינמאָל נישט געהערט, ער זאָל אַזוי זאַכלעך און פאַרשטענדלך רעדן. אין תוך גענומען, האָבן זיי ביידע גלייך מסכים געפּען דערויף, אַז זיי זענען פּאָרט אַ פּאָר. און דידאָזיקע פאַנטאַזיע מיט בענאָנין איז פּשוט אַ געלעכטער. די אַלטע פערצנ־יאָריקע געוווינהייט האָט זיי פון ס'ניי צוזאַמענגעפירט, און דאָס איז, אגב, געווען גאַנץ נאַטירלעך. דער יונגער ארענטסען האָט גלייך אָנגעהויבן צו רעדן וועגן זייערע פּלענער אויף דער צוקונפט. ס'וועט אַלץ זיין

גוט. ס׳וועט בײַ זײַ זײַן אויך זײַן אַ טויבנשלאַק און אַ שפּײַכלער פֿאַר פֿישער־נעצן, הע־הע! די פֿישער, וואָס זענען אויף פּאַסכע געקומען אַהיים צו גאַסט, האָבן אויף די לאָפּאַדען־אינזלען דערציילט וועגן דעם, אַז ער איז געקומען, און ער האָט שוין באַקומען פֿון די דאָרפֿישע אײַנוווינער עטלעכע בריוו, אין וועלכע מען בעט בײַ אים הילף.

— באַטראַכט זיך נאָר, זײַ האָבן זיך אפילו נישט געקאָנט דערוואַרטן ביז זײַ וועלן קומען אַהיים, האָבן זיך דערשראָקן, טאָמער וועלן די קענגער מיך אַריבערציען אויף זײַער זײַט. הע־הע!

ראָזע האָט געזאָגט:

— אָבער וואָס זאָל איך טון מיט בענאָנין?

— אין דער אמתן טאַקע, וואָס זאָלסטו מיט אים טון? — האָט אונטערגעכאַפּט דער יונגער אַרענטסען, געבנדיק אירע ווערטער גאָר אַן אַנדער געדאַנק. — וואַרף אים אַוועק, פּשוט און פּראָסט.

ראָזע האָט אַ שאָקל געטון מיטן קאָפּ.

— ניין, דאָס טויג נישט. דאָס הייסט, פֿאַרשטייט זיך, מיר וועט סוף־כּל־סוף אויסקומען צו מאַכן דערמיט אַ סוף. איך וועל אים אָנשרייבן.

— זאָל גאָט היטן! דאָס איז אינגאַנצן איבעריק!

— מיט אַ פּאָר טעג צוריק נאָך האָב איך פֿון אים באַקומען אַ בריוו, — האָט ראָזע געזאָגט — וואַרט אָקאָרשט, איך וועל אים באַלד ברענגען, איך האָב אים נאָך נישט געענטפֿערט, ס׳איז שרעקלעך שווער...

ראָזע איז אַוועק נאָכן בריוו. און דערבײַ האָט זי זיך דערמאָנט אָן דעם רינג מיטן צלם, האָט זיך אויך דערמאָנט אָן דעם גרויסן זאָל און דעם שלאָפֿצימער, וואָס בענאָני האָט צוגעבויט צו זײַן הויז פֿאַר איר. נאָכדעם האָט זי אַ טראַכט געטון וועגן עפּעס אַ דאַטע אין מיטן זומער.

— ער איז אַ ביסל משונה אָנגעשריבן, — האָט זי געזאָגט, גלײַך ווי פֿאַרענטפֿערנדיק זיך פֿאַר דעם יונגן אַרענטסען, און האָט פֿונאַנדערגעלייגט דעם בריוו. זי איז געווען ערנסט און אומעטיק.—

איבעריקנס. גייט עס דאָך נישט אום בוכשטאַבן און ווערטער, — האָט זי צוגעגעבן.

— אום וואָס זשע?

— אום דעם זינען. — האָט זי קורץ געענטפערט, כדי נישט צו דערלאָזן צו קיין שום אָפּלאַכעניש.

נאָר בענאָניס בריוו איז געווען אַזוי מליצהדיק, אַז ס'איז אומעגלעך געווען איינצוהאַלטן זיך פון געלעכטער, לייענענדיק די דאָזיקע קוריאָזע מגילה. ער האָט געשריבן, אַז, באמת, נעמט ער זיך נישט גערן פאַר דער פעדער, און פריער פאַר אַלץ דאַרף ער מעלדן, אַז זיין געזונט איז אין אַ גוטן צושטאַנד. נאָכדעם איז ער געווען טיף באַטריבט פון איר שווייגן און פון דעם, וואָס זי האָט אים גאָרנישט נישט געשיקט דורך סווען דעם וועכטער. פון צוויי אירע שורות וואָלט אים געקלעקט פרייד אויף דעם גאַנצן ווינטער. נאָר מסתמא איז זי געווען נישט אין אַזאַ שטימונג, אַז זי זאָל קאָנען שרייבן. וואָס נוגע דער לאַדונג, האָט ער איינגעקויפט, אויף וויפל עס האָט אים געקלעקט שכל און אָפּהיטנדיק מאַקס אינטערעסן, נאָר עס זענען געווען פיל אויפקויפער, וועלכע האָבן געהויבן די פּרייזן... „כ'דאַרף דיר מעלדן, אַז איך האָב איינגעהאַנדלט ביי איינעם פון די היגע ווירטן צוויי פּאָר טויבן פאַר אונזער טויבנשלאַק, און איך וועל זיי אין פרילינג ברענגען מיט זיך. איין פּאָר וויסע, און איין פּאָר שוואַרץ-בלויע. דערפון קאָנסטו פאַרשטיין אַז דו לעבסט אַלעמאָל אין מיינע געדאַנקען, און אַז איך בין דיר געטריי ביזן קבר. געליבטע ראָזע, אויב דיר וועט אַמאָל קומען אויפן זינען אָנצושרייבן מיר, זאָלסטו נישט פאַרגעסן אויסצושטעלן דעם נאָמען פון דעם זעגל-שיף „פּונטוס”, וואָרום אויפן ים זענען פאַראַן אַזויפיל זעגל-שיפן און אַנדערע אָקרענטן. און איך וועל דיר אַזוי דאַנקען און בענטשן דערפאַר, און וועל באַהאַלטן דיין בריוועלע ביי מיר אויף דער ברוסט, ווי אַ בלומל. פון נייס קאָן איך דיר מעלדן, אַז מען האָט אונז געשיקט אַ גוטן פּאַסטאָר, ער באַזוכט סיי די, וואָס זענען אויף די אָקרענטן, סיי די פישער, וואָס אויף די ערגסטע שיפלעך. און מיר טראָגן זיך דאָך דאָ אַרום פון דער פרי ביז דער נאַכט איבער די כוואַליעס

פונם ים, און יעדע רגע קאָנען מיר דערוואַרטן, אַז מען זאָל אונז אַ רוף טון. אַזוי האָט זיך דעם פאָריקן מיטוואָך נאָך מיטאָג איבערגעקערט איינע אַ העלגאָלאַנדיש שיפל נישט ווייט פון העלגאָלאַנד, און איינער אַ מענטש מיטן נאָמען אַנדרעאַס בעלגעסען איז טאַקע אומגעקומען. די איבעריקע האָט מען אַראָפּגענומען פונם קיל, אָבער גאָר זייער גוטס און די נעצן זענען פאַרלוירן געגאַנגען. איך פאַרענדיק דאָס מאָל מיין באַשיידענע שריפט און איך בעט דיך, דו זאָלסט מיר שיקן אַ פריינטלעכן ענטפער, מחמת איך האָב דיך ליב מיט אַלע מיינע כוחות און מיט מיין פאַרשטאַנד. נאָר ווען דו האָסט מיך אויסדערוויילט פאַר אַ חבר אויף דעם וועג פון דיין לעבן, האָסטו זיך נישט נאָכגעפרעגט אויף קיין הויכער לאַגע, אָדער אויף געלערנטקייט, און נאָר אויף מיין אָרעם האַרץ. נאָך אַ זאַך האָב איך אַ לאַנגע צייט געטראַכט צו פאַרהוילן פון דיר, און דערציילן ערשט ווען איך וועל מיך צוריקקערן אַהיים, נאָר איצט האָב איך באַשלאָסן, בעסער צו דערציילן דיר, אַז איך האָב שוין צוויי מאָל געשריבן צו מאַקן און האָב פון אים באַקומען צוויי מאָל תשובות. מיר זענען דורכגעקומען וועגן דעם פרייז, און בכן האָב איך אָפּגעקויפט די מוזיק, אויף וועלכער דו שפּילסט, און דאָס אַרבעט-טישל פון ראָזן האָלץ, וואָס אין קליינעם צימערל. איך וועל זיי אַריבערפירן צו אונז אין הויז, און דאָס וועט זיין פאַר דיר אַ קליין אָנדענקען פון מיר, ווען איך וועל צוריקקומען. זיי געזונט און שרייב מיר אָן וואָס גיכער. דיין ב. האַרטוויגסען, מיין נאָמען. נאָמען פון זעגלשיף „פונטוס”.

— גאָט מיין גאָט! דאָס איז דאָך פשוט אַ בריוו פון יענער וועלט! — האָט דער יונגער אַרענטסען אויסגעשריגן, פאַרגלאָצנדיק די אויגן פון פאַרווּנדערונג.

— איך וואָלט עס נישט געזאָגט. — האָט ראָזע געענטפערט.

נאָר זי איז געווען זייער פאַרשעמט און האָט תיכף ומיד אַריינגערוקט דעם בריוו אין קעשענע.

— „פון נייס קאָן איך מעלדן, אַז מען האָט אונז געשיקט אַ גוטן פּאַסטאָר”. — האָט ער געמורמלט, קוקנדיק אויף איר פון דער קרום.

— אַך, צו וואָס האָב איך עס דיר געדאַרפט באַווייזן! — האָט זי אויסגעשריגן און איז אין פּאַרדרוס אויפגעשטאַנען.

אין כּעס און אַ פאַרשעמטע האָט זי אָנגעהויבן עפּעס צו צוקלויבן, נאָר ער האָט זיך נישט געקאָנט איינהאַלטן, און האָט ווידער גענומען זיך רייצן מיט איר:

— און ווי האָט מען גערופן יענעם מענטש, דעם העלגאָ־לאַנדער, וואָס איז אומגעקומען? דאַכט זיך, אַנדרעאַס בעלגעסען? זע זשע פאַרגעס עס נישט!

ראָזע האָט געענטפערט פון דער טיף פון צימער:

— דו רעכנסט נישט דאָס, וואָס ער האָט געטון פאַר מיר, אָט איצט ווידער: געקויפט פאַר מיר די פּאָרטעפּיאַן און מאַדאַם מאַקס אַרבעט־טישל:

— יאָ, דערמיט וועסטו זיך שוין מוזן שיידן!

— איך רעד נישט וועגן דעם, וואָס איך וועל מיך דערמיט דאַרפן שיידן, אָבער ער האָט דאָך געקויפט, געמאַכט הוצאות. ניין, דאָס איז שרעקלעך נישט גוט פון מיין זייט. איך וועל מיך פּשוט פונאַנדערוויינען.

— עך. — האָט ער אַ צערייצטער אויסגעשריגן און איז אויפ־געשטאַנען.

ראָזע האָט זיך אָנגעצונדן פון פאַרדרוס.

— וואָס רעדסטו? דו האָסט גאָר קיין האַרץ נישט? ניין, איצט וועל איך אים אומבאַדינגט אָנשרייבן, כ'וועל תּיכּף אָנשרייבן. זאָל ער כאָטש באַקומען אַ בריוו פאַר זיין גאַנצער גוטסקייט און זיין ליבע!

— און איך וועל דעם בריוו מאָרגן מיט זיך נעמען אויף דער פּאָסט. — האָט זיך דער יונגער אַרענטסען אָפּגערופן.

XIII

אינדערפרי האָט דער יונגער אַרענטסען ווידער זיך אַרויס־גערופן, מיט זיך צו נעמען דעם בריוו פאַר בענאָני. נאָר ראָזע האָט זיך אָפּגעזאָגט.

— ניין, דו ווערסט אים פּשוט איבערלאָזן ביי זיך.

— יאָ, געוויס, — האָט ער געענטפערט. — און דו האָסט אים רען באמת אָנגעשריבן?

— צי האָב איך אָנגעשריבן? פארשטייט זיך.

— אָבער יעדנפאלס אָפּשיקן אים טאָר מען נישט. מען טאָר קיינמאָל נישט ארויסגעבן אַזאַ מין דאָקומענט אַנטקעגן זיך.

— טו אַ טובה, נישט האַלט זיך אַזוי גרויס מיט דיין געלערנטקייט. דעם בריוו וועל איך אָפּשיקן.

ווען די תּפילה אין דער קירך האָט זיך געענדיקט, און דער יונגער ארענטסען האָט זיך פאר אַלעמען באַוויזן אויפן קלויסטער בערגל, האָט זיך ארויסגעוויזן, אַז צוריק גיין אַהיים איז שוין שפּעט, און ער האָט געמוזט אָנעמען דעם פּאַסטאָרס פאָרשלאַג און בלייבן נאָך אויף אַ נאַכט. און אין אָוונט האָט ראָזע אים צוגעזאָגט באַגלייטן קיין סירילונד.

מאָנטיק אינדערפרי האָבן זיי זיך אָפּגעזעגנט אין וועג, נעמענדיק מיט זיך אַ רענצל מיט שפּייז און אַ פלעשל פון דעם פּאַסטאָרס הויף. ראָזע האָט מיט זיך גענומען אויך דעם בריוו צו בענאָנין. זי איז נאָך אַלץ פעסט געווען אין דער דעה דעם בריוו אָפּצושיקן אויף דער פּאָסט.

צוגעגאַנגען צום דאָרף, איז ראָזע אַוועק אויפן וועג צו סירילונד, און דער יונגער ארענטסען איז ווייטער געגאַנגען צום שמשס הויז. זיי האָבן זיך שוין אינגאַנצן צונויפגערעדט. איידער זיי האָבן זיך צעשיידט, האָט ראָזע געפאָדערט, ער זאָל זאָגן, ווען וועלן זיי שטעלן חופּה. און ווען ער האָט געענטפערט, אַז זי אַליין זאָל באַשטימען דעם טערמין, האָט זי פאַרגעלייגט דעם צוועלפטן יוני, ווען עס ענדיקט זיך דאָס טרוקענען פון די פיש. און אַזוי איז עס געבליבן.

אין אַ קורצער צייט ארום האָבן זיך אומגעקערט פון די לאָפאָדענס די פישער, און נאָכדעם אויך בענאָני און אַנדערע קאַפּיטאַנעס מיט אָנגעלאָדענע שיפן. די פיש האָט מען גלייך אָפּגעפירט אויף די פּלאַטפאָרמעס צום טרוקענען, ווו מען האָט זיי געוואַשן און גענומען טרוקענען, אויסגעלייגטע שורותווייז.

מיט דעם לעצטן פּאָסט־דאַמפער איז אָנגעקומען אַ מאָדנער הער, אַן אויסלענדער אין אַ קאָסטיום, מיט גרויסע קאַסטנס און מיט אַ גרויסער װענטקע, װאָס האָט זיך פונאַנדערגענומען טייל־װייז און װידער צונויפגעשטעלט זיך. ער איז געװען אַן ענגלענ־דער, געהייסן גיו טרעװעליאַן, און אַלט איז ער געװען פון פער־ציק ביז פופציק יאָר.

ער איז גלייך אװעק צו די טריקן־פּלעצער, און צװיי טעג אַכאַנאַנד האָט ער געקוקט, װי מען װאַשט די פיש. איז געקומען גאַנץ פרי און פאַרבליבן ביז שפּעט אין אָװנט, ער האָט קיינעם קיין װאָרט נישט געזאָגט און קיינעם נישט געשטערט. אַרן דער טריקענער, װעלכער האָט אַכטונג געגעבן אויף דער אַרבעט, איז צו אים צוגעגאַנגען, האָט זיך מיט אים געגריסט און געפרעגט, װער איז ער. אָבער דער ענגלענדער האָט געמאַכט אַ פּנים, גלייך װי ער באַמערקט אים אפילו נישט. מיט אים איז געװען אַ יינגל, װאָס האָט געטראָגן זיין האַנט־טשעמאָדאַנדל, פאַרװאָס ער האָט באַקומען אַ נייאינקן דאָלאַר, נאָר אויפן צװייטן טאָג איז ער שיר נישט געשטאָרבן פון הונגער, װייל ער האָט די גאַנצע צייט גאָר־נישט נישט געגעסן. דעמאָלט האָט אים אַרן דער טריקענער גע־געבן עסן פון זיין רענצל.

— װאָס איז דאָס פאַר אַ הער? — האָט ער געפרעגט.

— איך װייס נישט, — האָט דאָס יינגל געענטפערט — װען ער הייסט עפּעס, רעדט ער, װי מיין יינגערער ברודערל, איך האָב אים געפרעגט, צי איז ער נישט פון אויסלאַנד, נאָר ער האָט גאָרנישט געענטפערט.

— מסתּמא עפּעס אַ קאָמעדיאַנט פון יאַריד. — האָט אַרן דער טריקענער געזאָגט.

און דער ענגלענדער איז געשטאַנען אָנגעשפּאַרט אויף אַ װענטקע, האָט געראַיכערט אַ ליולקע און געקוקט אויף דער אַר־בעט. דערביי האָט ער יעדע רגע אָפּגעשלאָסן זיין טשעמאָדאַן און געצויגן פון אַ פלעשל, גאָט מיינער, װי ער האָט עס געטרונקען, און סאַראַ גלעזערנע אויגן ביי אים זענען געװאָרן! פאַרן טאָג האָט ער אויסגעטרונקען צװיי פלעשער. פון צייט צו צייט האָט

ער זיך געמוזט צוזעצן אויף אַ שטיין, ווייל ער האָט זיך נישט געקאָנט האַלטן אויף די פיס.

אין צוויי טעג אַרום האָט מען געענדיקט איבערוואַשן די פיש. און דער משונהדיקער גיוטרעוועליאַן האָט מיט זיך גענומען זיין יינגל און איז אַוועק. צייטנווייז האָט ער זיך אָפּגעשטעלט, געקוקט זיך אונטער די פיס, אַריינגעקוקט אין די טאָלן און אויפגעהויבן שטיינער, וועלכע ער האָט געוויגן אויפן האַנט, איידער ער האָט זיי אַוועקגעוואָרפן. לעבן בענאָניס הויז האָט ער ווידער זייער אויפמערקזאַם באַטראַכט די בערג, און געהייסן דעם יינגל אָפּברעכן עטלעכע שטיינדלעך, וועלכע ער האָט אַריינגערוקט אין טשעמאָדאַן. נאָכדעם האָט ער געזאָגט, אַז ער וויל אַריבערגיין אין דער שכנישער פּאַראַפיע. און דאָס יינגל האָט אים אונטערגעפירט דורך דעם קהלשן וואַלד דורך דער בערג-קייט, און דאָ האָט ער באַקומען צוויי דאָלאַר.

ביים טייך האָט דער ענגלענדער צונויפגעשטעלט זיין ווענטקע און האָט זיך גענומען כאַפּן לאַקסן. די ווענטקע איז געווען מיט אַ רעדעלע, אויף וועלכן עס האָט זיך אָנגעוויקלט דער פאָדים, און אַזוי אַרום אַרויסגעצויגן די פיש פונם וואַסער. אָנגעכאַפּט גענוג פיש, איז ער אַריין אין דעם נאָנטסטן הויז, און געפרעגט, צי קאָן ער זיך באַנוצן מיט דער קיך. ער האָט זיך אַליין אויפגעקאָכט זיינע לאַקסן און אָפּגעגעסן. נאָכדעם האָט ער אַרויסגענומען עטלעכע זילבערנע מטבעות און האָט באַצאָלט. און דער באַלעבאָס פונם הויז איז געווען מאַרעליוס פון טאָרפּעלוויקען. ער האָט מיט דעם אויסלענדער געשלאָסן אַן אָפּמאַך אויף דאָס רעכט פריי צו כאַפּן פיש אין משך פון דעם גאַנצן זומער, און פאַר דאָס האָט ער באַקומען אַ גאַנצע קופּע נייאינקע דאָלאַר — דער ענגלענדער איז נישט געשטאַנען אום געלט. איבעריקנס, אויף די בריוו, וואָס דער ענגלענדער האָט שפּעטער באַקומען, איז געשטאַנען „Sir“ און „Esq“, אַזוי אַז ער איז געווען נישט פון די פּשוטע מענטשן, דאָס איז קלאָר. באַזעצט האָט ער זיך אין אַ קליין הייזל, לעבן מאָרעליוסעס הויף, באַצאָלנדיק די באַלעבאַטים פונם הייזל דערפאַר, וואָס זיי האָבן זיך אַרויסגעקליבן אין אַן

KORPORATSIOON LIMUVIA

אַנדער אָרט. גאַנצע צוויי חדשים האָט דער ענגלענדער נישט געטרונ-קען, נאָר נאָכדעם האָט ער אוועקגעשיקט קיין סירילונד נאָך בראָנפּן און האָט געטרונקען כּדבעי צוויי וואָכן נאָכאַנאַנד, און נאָכדעם האָט ער זיך ווידער איינגעהאַלטן ביז סאַמע הערבסט. גערעדט האָט ער ווייניק.

דאָס איז געווען די איינציקע אויסערגעוויינלעכע געשעעניש אין די היגע קאַנטן. וואָס איז שייך אַלע אַנדערע זאַכן, איז אַלץ זיך געווען ווי פריער: מאַקס פיש האָבן זיך ביסלעכווייז געטרוקנט, די פרויען און די קינדער האָבן באַקומען דעם טאָג-לוין, וואָס איז געווען אַ גרויסע שטיצע אין די אָרעמע פישער-ווירטשאַפטן, און אַזוי איז געגאַנגען אַלע מאָל יאָר-איין, יאָר-אויס...

ראָזע האָט אַמאָל פאַרבראַכט אין סירילונד, אַמאָל אין דערהיים, און האָט אָפט שפּאַצירט איבער די וועגן מיט איר חתן, דעם יונגן אַרענטסען. דער בריוו צו בענאָנין איז געבליבן נישט קיין אָפּגעשיקטער, אמת אין אָנהויב איז זי פעסט געווען אין דער דעה צו זיין געוויסנהאַפט און אָפּגעבן דעם בריוו אויף דער פּאָסט, אָבער איר היציקייט איז ביסלעכווייז קיל געוואָרן, און דער בריוו איז אַזוי געבליבן ליגן אַ טאָג נאָך אַ טאָג. לסוף האָט זי אים אפילו באַהאַלטן. ס'קאָן זיין, אַז ניקאָלאַי איז טאַקע גערעכט, מען דאַרף אַזעלכע בריוו נישט שיקן. סוף כּל סוף האָט זי אפילו גענומען זיך פילן ווייניקער שולדיק: זאָל בענאָני טראָגן זיין גורל, פּונקט אַזוי ווי זי האָט געמוזט שלום מאַכן מיט אירן אין אַ משך פון פערצן יאָר. וואָס דען זאָל מען טון. אַזאַ איז דאָס לעבן. נאָר דאָך האָט זי עטלעכע מאָל געריסן זיך אויסדערציילן דעם גאַנצן אמת פאַר איר טויף-פאָטער. נאָר יענער האָט נישט געוואָלט הערן.

— דאָס איז אַן ענין נישט פאַר מיין מוח. —האָט ער געזאָגט, אַרויסדרייענדיק זיך.

פונדעסטוועגן, בעת ער האָט זי פאַרשדכנט צו בענאָנין, האָט דער טויף-פאָטערל מאַק נישט געפונען, אַז דאָס איז אַן ענין נישט פאַר זיין מוח. נאָר וואָס איז דאָ אַ סך צו רעדן, מאַק האָט מסתּמא אויסגעצייכנט גוט אַליין פאַרשטאַנען אַלץ. דער גאַנ-

צער דאָרף האָט שוין װעגן דעם געװוּסט. דעם לאָפאַר גילבערטס פּאָרזיכטיקער רמז איז זיך פונאַנדערגעװאַקסן אין אַ גאַנצן שטראָם פון מעשׂות און רכילותן. ראָזע, איבעריקנס, האָט גאָרנישט גע־האַט קעגן דעם, אַז לייטן זאָלן זיך אַלץ דערװיסן, דאָס האָט זי באַפרייט פון דערקלערונגען, און אַזוי װעט זיך אַלץ איינ־אָרדנען לייכטער.

פונדעסטװעגן האָט זיך ראָזע נישט אַלע מאָל געפילט רויק, װען זי איז געװען אין סירילונד. סוף כּל סוף װעט דאָך פּאַרט קומען די צייט, װען מען װעט דאַרפן אָפּגעבן חשבון.

שוין די ערשטע טעג נאָך זיין קומען אַהיים האָט בענאָני אָנגעהויבן שטאַרק צו עסקן זיך און האָט צו זיך אין הויז אַרי־בערגעפירט די פּאָרטעפּיאַן און דאָס אַרבעט־טישל. מאַק האָט נאָר אויסגערעדט דעם תּנאַי, אַז דאָס איבערפירן זאָל פאָרקומען שפּעט אין אָװנט. אגב, האָט זיך מאַק אַרויסגעװיזן פאַר זייער אַ נאָכגיביקן מענטשן בנוגע צו די פּרייזן, און האָט גענומען פאַר אַלץ, פאַר די דאָזיקע פאַמיליע־אוצרות, װאָס פאַר זיי איז יעדע פּרייז געװען צו קליין, אַרום און אַרום דריי הונדערט דאָלאַר.

נאָר בענאָני האָט זיך דערשראָקן אפילו פאַר דעם פּרייז, און האָט געמאָלדן, אַז ער האָט גאָרנישט אַזוי פיל מזומן. דע־מאָלט האָט מאַק נאָר אַ שאָקל געטון מיטן קאָפּ און געזאָגט:

— ליבער האַרטװיגסען! ביי מיר מיט דיר זענען דאָך פאַ־ראַן באַזונדערע חשבונות... נאָר אָט װאָס: דו האָסט געקויפט זילבער? דאָס האָסטו באַזאָרגט?

— איך האָב איר געקויפט אַ רינג און אַ צלם. — האָט בע־נאָני געענטפערט, דרייענדיק זיין נייעם רינג אויף דער רעכטער האַנט.

— און זילבער? מיט װאָס זשע װעט זי ביי דיר עסן? — פרעגט מאַק.

בענאָני קראַצט די גריװע זיינע און װייס נישט, מיט װאָס זאָל ער זיך פאַרענטפערן.

מאַק האָט װייטער גערעדט.

— פאַרשטייט זיך, איך װייס, אַז מען קאָן זיך באַגיין אויך

דערמיט, וואָס כּי דיר איז פּאַראַן, און אויב ס'וועט זיין אַ נויט, וועט זיך ראָזע נישט אָפּזאָגן צו עסן מיט אַ לעפל פון האָרן. די זאַך איז אָבער אַזאַ, וואָס דו, האַרטוויגסען, ביסט גאָרנישט אַזאַ אָרעמאַן, אַז דו זאָלסט איר פאַרלייגן לעפל פון האָרן און גאָפּלען פון אייזן.

— דעם אמת געזאָגט, האָב איך וועגן דעם גאָר קיין טראַכט נישט געטון. — האָט אַרויסגעמורמלט בענאָני אַ מטושטשער.

מאַק האָט דעמאָלט געמאָלדן אַנטשיידן און באַשטימט:

— איך וועל דיר אָפּטרעטן וואָס נישט איז פון מיין אייגענעם זילבער.

נאָכדעם האָט ער גענומען אַ געגדזענע פעדער און אָנגעהויבן עפּעס אויסצורעכענען.

בענאָני האָט באַדאַנקט פאַר דער הילף, וואָס מען העלפט אים אַרויס פון דער שלעכטער לאַגע, אין תּוך גערעדט, איז געווען אָנגענעם צו האָבן אייגן זילבער צו דער חתונה...

— נאָר נישט זייער פיל, — האָט ער געזאָגט צו מאַקן — עס זאָל זיין לויט מיינע מיטלען, אויב דאָס רעכנט איר איצט אויס.

— איך רעכן אויס דאָס מינדסטע, וואָס עס איז לויט די מיטלען פאַר אַזאַ קבצן ווי דו, — האָט מאַק געענטפערט, געבנדיק בענאָנין אַ חניפה — נאָר איך מיין, אַז ס'איז נישט שיין פאַר דיר צו מאַכן זיך אָרעמער, ווי דו ביסט. נו, אָט. פאַר הונדערט דאָלאַר קאָנסטו האָבן דאָס סאַמע נויטיקע.

— וועט עס שוין זיין פיר הונדערט? — האָט בענאָני אַ געשריי געטון. — איך האָב זיי נישט.

מאַק האָט גענומען שרייבן עפּעס אַ פּאַפּיר.

— נאָר איר רעכנט די פיר הונדערטער נישט אַראָפּ פון די פינף טויזנט! — האָט בענאָני אויסגעשריגן. — פאַרשרייבט זיי באַזונדער, און איך וועל זיי אייך באַצאָלן ביי דער ערשטער געלעגנהייט.

— רעכט.

בענאָני איז געוואָרן באַלעבאָס פון פיל טייערע זאַכן, און

ס'האָט אים פֿאַרשאַפֿט גרויס פֿרייד אַרומצוגיין איבער זיינע זאַלן און קלויבן נחת פֿון זיי. איין פּאָר פֿון די לעפּל און גאָפּל, וועלכע האָט אים אויסגעוויזן באַזונדער שיין, האָט ער אָפּגעלייגט פֿאַר ראָזען. זי וועט עסן מיט זיי יעדן טאָג, און מען דאַרף זיי ניט צעמישן מיט אַנדערע. ער האָט זיי צוגעמאָסטן, ווי וועלן זיי פּאַסן צו ראָזעס מיילכל, און האָט זיי אין אַ באַזונדער פּאַפּירל פֿאַרוויקלט. אָ, דאָס וועט זיין אַן אַנגענעמער סורפּריז פֿאַר ראָזען!

נאָר די טעג זענען געגאַנגען, און ראָזע איז אַלץ נישט געקומען. ער האָט צו איר אָנגעשריבן, זי איז פּאָרט ניט געקומען. דעמאָלט האָט ער געגנומען טראַכטן, וואָס אַזוינס זאָל עס באַדייטן. נאָר ער האָט דאָך סוף-כּל-סוף ניט געקאָנט ניט דערהערן, וואָס מען רעדט אין דאָרף וועגן ראָזען און דעם יונגען אַרענטסען. ער האָט זיך איינגערעדט, אַז דאָס איז אוממעגלעך, אַ פּוסטער קלאַנג, אַ געמיינער בלבול. נאָר אין הארצן איז ביי אים געוואַקסן די אומרו. צי דען איז ביי אים ניט אַלץ פֿאַרטיק פֿאַר איר — אַ הויז, און אַ מוזיק, און זילבער, אַלץ? אפֿילו די טויבן, זיי זענען שוין אויך געווען אויפֿן אָרט, אַרומגעגאַנגען איבערן הויף, געפֿלויגן אַרויף און מיט ברייטע קרייזן זיך אומגעקערט אין זייער שלאַק. סאַראַ אינטערעסאַנטע פֿייגל, ראַסאָווע טויבן! זיי האָבן אויפֿגעהויבן אַ שטויב מיט די עקן, ווי אמתע טענצער אין אַ קאַראַהאָד, און ווען אַלע פֿייגל האָבן זיך אויסגעזעצט אויפֿן דאַך פֿונם שפּייכלער, איז פֿאַר זיי אין זייער פּשטות געווען גאָר אַ קליינקייט צו באַפּוצן די גאַנצע וואַנט.

און די טעג זענען אַלץ געגאַנגען,

איינמאָל נאָך מיטאָג איז בענאָני אַרומגעגאַנגען הין און צוריק איבער דעם וועג, וואָס פֿירט צום שמשס הויז, און פּלוצלינג האָט ער באַגעגנט ראָזען.

יאָ, בענאָנין האָט זיך פֿאַרוואָלט שפּאַצירן. עס האָט אַ ציגעטון מיט פֿרילינג. דער גאַנצער אייז איז אַראָפּ. דער פֿיאָרד האָט געגלאַנצט מיט אַ שפּיגלדיקער בלויקייט, עס זענען געקומען צופֿליען די פֿייגל, סאָראַקעס זענען אונטערגעשפּרונגען חנדלענדיק

זיך, האָבן געטאַנצט אויף דער ערד און דעם גאַנצן טאָג גע־קראַקעט אָן אויפהער. יאָ, פרילינג איז געקומען! און בענאַני האָט זיך אַזוי־ל אָנגעהערט אַלערליי רכילותן וועגן ראָזען, וועגן זיין כלה. אַ גאַנצע וואָך האָט ער זיך איינגעהאַלטן, און ערשט היינט האָט ער זיך ענדלעך באַשלאָסן אַרויסצוגיין.

ביי דער באַגעגעניש זענען זיי ביידע בלאַס געוואָרן. זי האָט תיכף באַמערקט דעם דיקן רינג אויף זיין רעכטער האַנט.

— אַ, דו ביסט אויך אַרויסגעגאַנגען אויפן שפּאַציר. — האָט בענאַני געזאָגט, גריסנדיק זיך, און גענומען זי פאַר דער האַנט.

— יאָ. נאָר סאַראַ פרישער און אַ געזונטער דו ביסט גע־וואָרן אויף די לאָפאָדענס! — האָט זי געענטפערט, כדי אַביסל אונטערצוהנפענען אים.

איר קול האָט לייכט געציטערט.

— וואָס רעדסטו? — האָט בענאַני געפרעגט.

און בענאַני איז שוין גרייט געווען פאַרגעסן וועגן אַלע רכילותן, וואָס ער האָט זיך אָנגעהערט, גלייך ווי ס'וואָלט גאָר־נישט ניט געווען. צי איז ראָזע, זיין האַרציק פריינדל, ניט מיט אים? ער האָט זי אַרומגענומען און געהאַלט אַ קוש טון.

— ניין. — האָט זי געזאָגט, און זיך אָפּגעקערט.

ער האָט זיך שוין נישט געעקשנט, גלייך אָפּגעלאָזן זי און געפרעגט:

— פאַרוואָס זשע?

— ניין, ניין. — האָט זי איבערגעחזרט.

דעמאָלט איז ער ברוגז געוואָרן און האָט געזאָגט:

— איך וועל ביי דיר ניט גיין אויסמאַנצלען קיין לאַסקע־פּוויזע.

זי איז געשטאַנען אַראָפּגעלאָזן דעם קאָפּ, און ער האָט אַלץ אויף איר געקוקט און אָנגענומען זיך מיט מוט.

— איך האָב אויף די לאָפאָדענס אַלץ געוואַרט אויף אַ פּאָר ווערטער פון דיר. — האָט ער אָנגעהויבן רעדן.

— יאָ. — האָט זי שטיל און נישט זיכער אַרויסגעזאָגט.

— און זינט איך בין געקומען צו פאָרן אַהיים, זעט מען דיך אין ערגעץ נים.

— איך וואונדער מיך נים, וואָס דו רעדסט אזוי. — האָט זי נאָר געזאָגט.

— וואָס זשע זאָל איך איצט טראַכטן? אפשר איז שוין צווישן אונז אַ סוף מיט אַן עק?

— איך האָב מורא, אַז אזוי איז עס.

— איך האָב עפּעס וועגן דעם געהערט, — האָט ער געזאָגט, אַ שאָקל טוענדיק מיטן קאָפּ, און ברייטער נים גערעדט וועגן דעם וואָס ער האָט געהערט. — געדענקסטו גאָרנים, וואָס דו האָסט מיר צוגעזאָגט?

— ניין, איך געדענק.

— און דו געדענקסט נים, אַז איך האָב שוין אָנגעצייכנט אויפן לוח?

— וואָס זאָגסטו? וואָס האָסטו אָנגעצייכנט? אַך, יאָ. — האָט זי שוין פאַרשטאַנען.

— איך האָב אָנגעצייכנט דעם טאָג, וואָס דו אַליין האָסט באַשטימט.

זי האָט לאַנגזאַם אַ שאָקל געטון מיטן קאָפּ, גלייך ווי זי וואָלט וועלן זאָגן, אַז דאָס איז שרעקלעך.

— דעם טאָג, אין וועלכן מיר האָבן געזאָלט שטעלן די חופּה. — האָט ער ווייטער גערעדט, כּדי זי צו פּייניקן.

זי איז אָפּגעגאַנגען עטלעכע טריט איבערן וועג און גענומען רעדן:

— וואָס זאָל איך דיר ענטפערן? מסתּמא פּאַסן מיר נים איינע פאַר די אַנדערע, איך ווייס שוין אַליין נים. פאַרשטייט זיך, ס׳איז נים גוט אזוי צו באַגיין זיך, ווי איך בין מיך באַגאַנגען, אָבער וואָס זשע קאָן מען איצט טון? באַטראַכט זיך, וואָס וואָלט געהען? למען השם, בענאַני, פאַרגעס אַן אַלץ.

— יאָ, דו ביסט אַ בריה אויף רעדן, — האָט ער געזאָגט — אַ שאָד וואָס איך קאָן מיך צו דיר נים גלייבן. אָבער מענטשן זאָגן, אַז דו נעמסט ניקאָלאַי ארענטסענען?

KORR.-TSIOON LIMUVIA TARTU

זי האָט דערויף גאָרנישט ניט געענטפערט.

— און כּלומרשט איר זענט צווישן זיך אַלטע באַקאַנטע?

— יאָ, מיר זענען שוין לאַנג באַקאַנט. פון קינדווייז אָן. — האָט זי געענטפערט.

בענאָני האט אַ בליק געטון אויף איר לענגלעך פּנים, מיט די פולע העלע רויטע ליפּן. איר ברוסט האָט געאָטעמט שווער, די אויגן זענען געווען אַראָפּגעלאָזן, און די ברעמען געלעגן גלייך ווי אַ שוואַרץ פּאַסיקל אויף די באַקן. עך, אַ פּנים, אַז דער טייוול אַליין זיצט אין איר, וויבאַלד אַז זי האָט אַזאַ מויל!

פון אויפרעגונג האָבן די ליפּן ביי אים אַליין אַזוי גענומען ציטערן, אַז צווישן זיי האָבן אַ בלאַנק געטאָן זיינע געלע ים-פּערדישע רייסציינער.

— האַ-האַ, ניקאָלאַי האָט דיך גענומען דער ערשטער, טאָ זאָל ער דיך שוין אויך נעמען דער לעצטער. — האָט ער אַרויסגעזאָגט, ווילנדיק אויסדריקן אַזוי זיין גלייכגילטיקייט.

— יאָ. — האָט זי שטיל געענטפערט, גלייך דערפילנדיק אַ דערלייכטערונג.

אָפּגעטון אַ זאַך, און מער נישטאָ, וואָס צו רעדן וועגן דעם.

— נישקשה, אים, ניקאָלאַיען, איז ניט אויסגעקומען אומזיסט בעטן דיך וועגן עפּעס אַ זאַך. — האָט בענאָני ווייטער גערעדט מיט ביטערניש.

זי האָט אויף אים אַ בליק געטון מיט אַ פראַגע.

— לייטן זאָגן אַזוי. נו, שפּיי איך אויף דיין וואַזשנעקייט נאָך דעם אַלעמען. גיי און שלאָף מיט אים ווידער געזונטערהייט.

זי האָט אויף אים אויסגעשטעלט די אויגן מיט אַן אומשולדיקן אויסדרוק. אַזוי האָט עס געדויערט ביי אַ רגע. נאָכדעם איז איר פּנים פּלוצלינג אויסגעקרומט געוואָרן, און די אויגן האָבן גענומען בלישטשען.

בענאָני האָט דערזען, וואָס ער האָט דאָ אָפּגעטון און איז אַ ביסל געוואָרן מטושטש.

— לייטן זאָגן אַזוי, — האָט ער שטיל אַרויסגערעדט — וואָס ווייס איך. ס'איז ניט מיין זאַך.

— דו ביסט פון זינען אַראָפּ! — האָט זי אויסגעשריגן.

ער האָט חרטה געהאַט אויף זיינע ווערטער, און ווידער עפּעס אָנגעהויבן צו רעדן, פּלאָנטערנדיק זיך און ווערענדיק קאָמיש פון זיין צעטומלטקייט.

— שדים וויסן, וואָס דו ביזט אַזוי אין כּעס געוואָרן! — האָט ער געזאָגט.—צי דען מיינסטו אין דעראמתן, אַז איך בין אַזאַ חזיר? נאָר דאָס זאָג איך דיר, אַז איך קאָן דאָ נישט שטיין און רעדן מיט דיר, ווי אַ מלאך. אָט, נישקשה, אַרט דיר גאָר נית פאַר מיין אָרעם הארץ. און הערסט נאָר די נאַרישקייטן, וואָס איך רעד. אָבער דערויף דאַרף מען ניט קוקן.—האָט ער זי געטרייסט.

זי איז אַנטשוויגן געוואָרן, זי האָט אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ. און צוויי טרערן האָבן זיך ביי איר אַראָפּגעקייקלט איבער דער נאָז און זענען אַראָפּגעפאַלן אויף דער ברוסט.

פּלוצלינג האָט זי אויסגעצויגן די האַנט, ניט קוקנדיק אויף אים און האָט געזאָגט:

— אַ גוטן טאָג!

נאָכדעם איז זי שנעל אָפּגעגאַנגען עטלעכע טריט.

— גלויב עס ניט. — האָט זי געזאָגט, אומקוקנדיק זיך מיטן פּנים.

— וואָס זאָל איך ניט גלויבן? ניין. איך גלויב סיי ווי ניט און האָב קיינמאָל ניט געגלויבט. אָבער דו, אָט טראַכסטו נאָר וועגן זיך אַליין, און דאָס, וואָס עס וועט מיט מיר זיין, אַרט דיך ניט. ווי וועל איך עס אָפּלעבן אַ גאַנץ לאַנג לעבן? איך בין שוין איצט אפילו אויס מענטש.

— איך בין זייער שולדיק אַנטקעגן דיר. איך ווייס עס אַליין.

— יאָ, דו ווייסט, דו ווייסט, און זאָגסט עס אפילו ניט אַרויס. פאַר דערפאַר ביזטו צופיל אַ וואַזשנע, און איך בין אַ פּשוטער אָרעמאַן אַנטקעגן דיר, אָט שטיי איך דאָ, און דו ביסט אַוועק. נאָך מיין מיינונג, האָסטו שוין עפּעס צופיל שנעל באַשלאָסן. נאָר נאָך דיין מיינונג, מסתמא, ניט.

ניט באַקומען קיין ענטפער, איז ער ווידער אין כּעס גע-

וואָרן, אגב, האָט זיין גאווה אויך געהאט דאָ וואָס צו זאָגן, און ער האָט זיך אָנגערופן:

— נו מילא, איך און בענאָני וועלן מיר זיך שוין מסתמא אן עצה געבן!

זי איז אוועק נאָך עטלעכע טריט, נאָכדעם האָט זי זיך אויסגעדרייט און געזאָגט:

— און דאָס, וואָס דו ווייסט, וועל איך דיר אָפּשיקן צוריק.

— וואָס אזוינס?

— דעם רינג און דעם צלם.

— מען דאַרף ניט, ניין. איך האָב זיי דיר געשענקט, און זיי געהערן צו דיר. וואס איז שייך צו מיר, נויטיק איך מיך, דאנקן גאָט, אין זיי נישט.

זי האָט נאָר אַ שאָקל געטון מיטן קאָפּ און איז אוועק.

XIV

בענאָני איז נאָך געשטאַנען אַ ביסל אומאַנטשלאָסן אויפן וועג. לכתחילה האָט ער געהאָלט גיין נאָך ראָזען. ניין, זאָל דער טייוול נאָך איר גיין, און ער וועט נאָך איר ניט נאָכלויפן! נאָכדעם האָט ער באשלאָסן צו גיין צום קירך-שמש, הגם ער האָט קיין זאך ניט געדאַרפט.

בענאָני האָט זיך שוין נישט געהאַלטן גלייך, ווי אַ מצבה, אָ, ניין. און ער האָט אפילו אין אַ געלעכטער ניט געקאָנט זאָגן, אז ער האָט באַזיגט דאָס האַרץ פון דעם פּאַסטאָרס ראָזע און ער וועט זיך שוין פון איר ניט אָפּטשעפּען.

דערזעען דעם שמשׂ הויף, איז ער אַ ביסל צייט געשטאַנען קעגן אים מיט אַ נאַרישן אויסזען, אויסגעצויגן די האַלז, און נאָכדעם קומענדיק צו זיך, האָט ער זיך אויסגעדרייט, פּאַרקערע־וועט אויף צוריק און איז אַוועק קיין סירילונד, זען זיך מיט מאַקן.

— אָט, איך בין אַרויס אויפן שפּאַציר, בין איך אַריין צו אייך געשעפטלעך. — האָט בענאַני געזאָגט.

מאַק האָט אַ רגע געטראַכט און, אַפּנים, גלייך פאַרשטאַנען אַלץ. אָבער ניט אומזיסט איז ער דאָך געווען מאַק! ער האָט אַוועקגעלייגט די פעדער אויפן שרייבטיש און געפרעגט:

— דו ביסט געקומען נאָכן געהאַלט? מיר האָבן זיך נאָך ניט אָפּגערעכנט. דו ווילסט, איך זאָל דיר באַצאָלן מיט מזומן?

— איך חיים שוין אַליין ניט. דאָ איז אַלץ אַזוי צרהדיק, איך האָב אַזוי פיל הוצאות געמאַכט, אַז איך חיים אפילו ניט, ווי וועל איך מיך אויסקערווען.

— איז קיין שום מניעה נישטאָ. דו קאָנסט באַקומען דיין געהאַלט. — האָט מאַק געזאָגט, נעמענדיק זיך פאַר דער פעדער אויסצורעכענען, וויפיל קומט בענאַנין.

ביי בענאַנין האָט זיך דער קאָפּ געדרייט פון מחשבות, מחמת ער האָט פלוצלינג געזאָגט:

— דאָרט אויף די לאָפּאָדענס האָט מען גערעדט וועגן באַנק, אָדער וועגן עפּעס ענלעכס.

— וועגן באַנק?

— יאָ. אַז דאָס איז כלומרשט זיכערער. אַזוי האָט מען ביי אונז געשמועסט.

מאַק האָט פלוצלינג אַ שמייכל געטון און האָט געפרעגט:

— זיכערער?

— מחמת דעם, וואָס דער באַנק לייגט דאָס געלט אַריין אין אייזערנעם אַלמער, וואָס קאָן קיינמאָל ניט פאַרברענט ווערן.— האָט זיך בענאַני אויסגעדרייט.

מאַק האָט אָפּגעעפנט דעם שרייבטיש און אַרויסגענומען זיין שקאַטולקע.

— אָט איז מיין אייזערנער אַלמער, — האָט ער געזאָגט — ער האָט אין מיינע אבות-אבותי געדינט, — האָט ער צוגעגעבן, נאָכדעם האָט ער האַסטיק צוריק אַריינגערוקט די שקאַטולקע אין טישקעסטל און געזאָגט: — און ער איז נאָך קיינמאָל ניט פאַרברענט געוואָרן.

— יאָ, יאָ, — האָט זיך בענאָני אָנגערופן — נו אויב פלוצלינג וועט זיך טרעפן אַן אומגליק?

— דו האָסט דאָך אַ היפּאָטעק!

אָבער דאָ האָט זיך מאַק פּלוצלינג דערמאָנט, אַז די היפּאָטעק איז דאָך פאַרפאַלן געוואָרן, און כּדי ניט אויפצוהויבן קיין פראַגע וועגן דעם, צי זי האָט זיך געפונען, און צי וועט זי ווערן באַשטעטיקט, האָט ער שנעל צוגעגעבן:

— איבעריקנס, איך האַלט ניט מיינע קאַפּיטאַלן אין קאַסטן. איך פאַרטו דאָס געלט אין געשעפט. איך אַרבעט מיט דעם.

אָבער בענאָני איז צופיל געווען פאַרנומען מיט אַגדערע געדאַנקען, אַז ער זאָל זיך נעמען אַמפּערן, און האָט פּלוצלינג אָנגעהויבן רעדן וועגן דער מוזיק, דעם זילבער און דעם נייטישל פון ראָזע האַלק. עס קאָן זיין, אַז ער וועט זיי ניט דאַרפן האָבן, זיי וועלן אַזוי זיך שטיין אָן שום נוצן פאַר אים, וואָרום ראָזע איז דאָך איצט מיט דעם יונגן אַרענטסען.

— וואָס איז אַזוינס ראָזע?

— לייטן ריידן פאַרשידענע זאַכן. מ'זאָגט, אַז כּלומרשט דעם שמשס ניקאָלאַי האָט זיך צוריקגעקערט און האָט מיט איר חתונה.

— איך האָב ניט געהערט, — האָט מאַק געענטפערט — און דו האָסט מיט איר גערעדט?

— יאָ. זי האָט אַ שרעק ווי ניט געלאָזט רעדן.

— אַך, די ווייבער! — האָט מאַק פאַרטראַכטערהייט געזאָגט.

בענאָני האָט אַ רעכן געטון, וואָס האָט ער שוין געטון און איז נאָך גרייט געווען צו טון פאַר ראָזען, און אָנגעהויבן רעדן אַ טיף באַליידיקטער.

— צי דען איז דאָס געזעצלעך, אַזוי צו באַגיין זיך מיט אַ פּשוטן מענטשן? ווען איך וואָלט זיך וועלן באַגיין לויט מיינע רעכט, וואָלט איך דעמדאָזיקן ניקאָלאַי אויסגעלערנט די געזעצן אויף מיין שטייגער, — כ'וואָלט אים אַזוי אָנגעלייגט אַ קאָלנער, אַז עס וואָלט אים אַזש הייס געוואָרן.

-- ראָזע האָט דיר דען געזאָגט עפּעס וואָס באַשטימטס?

— ניין, קיין איין וואָרט נישט. זי האָט מיך פאַרפּלאָנטערט מיט אירע רייד. ניין, אָפּן האָט זי נישט געזאָגט, אַז צווישן אונז איז שוין אַ סוף, זי האָט נאָר געפירט דערצו.

מאַק איז אוועק צום פענסטער און האָט זיך פאַרטראַכט.

— אַן אַלט גלייכווערטל זאָגט, אַז צו הייבערשער ביטרע-קייט איז קיין גרונט נישטאָ. און איך מיין אַזוי, אַז אין ווייבער-שער ביטרעקייט איז וויפיל שלייפן, אַזוי פיל עקן!

מאַקן האָט נישט געפּאַסט אויסצוהערן אַזעלכע דיבורים פון עפּעס אַ בענאַני. ער האָט זיך אומגעקערט פון פענסטער און טרוקן געזאָגט.

— איך וועל רעדן מיט ראָזען.

ביי בענאָנען אין האַרצן האָט זיך אָנגעצונדן אַ שוואַכער שטראַל פון האָפנונג.

— יאָ, יאָ, אַ דאַנק אייך דערפאַר.

מאַק האָט אַ שאָקל געטון מיטן קאָפּ פאַר אַ סימן, אַז דער שמועס איז געענדיקט, און זיך גענומען פאַר דער פעדער.

— און ווי זשע מכוח דער מוזיק און די איבעריקע זאַכן? איך וועל דאָך איצט דאָס אַלץ נישט דאַרפן האָבן, אויב...

— לאָז מיך פריער איבעררעדן מיט ראָזען. — האָט אים מאַק איבערגעריסן.

— יאָ, יאָ. און מכּוחן באַנק?

— ס'איז נאָך דאָ צייט.

בענאַני איז אוועק צו דער טיר, האָט געדרייט דעם הוט אין די הענט און אומאַנטשלאָסן אויסגעצויגן:

— יאָ, יאָ, בלייבט געזונטערהייט!

בענאַני איז געגאַנגען אהיים גאָר אַראָפּגעפאַלן ביי זיך. ס'איז אים קיינמאָל נישט געווען אַזוי אומעטיק. אויף מאָרגן איז ער ווידער געקומען צו מאַקן, דערוויסן זיך, צי איז פאַראַן עפּעס נייס. מאַק האָט נאָך מיט זיין טויפּטאָכטער נישט גערעדט.

„דאָס איז עפּעס גאָר מאָדנע, — האָט בענאַני אַ טראַכט געטון, — נאָר אפשר וויל מאַק ווירקן אויף איר ביסלעכווייז?“.

בענאַני האָט געוואַרט נאָך צוויי טעג און איז ווידער אַוועק צו מאַקן שטאַרק צעטראָגן. איצט האָט ער אַליין געוווּסט, אַז ראָזע איז נישטאָ אין סירילונד, ער האָט זי געזען אויפן וועג אין קהלשן וואַלד.

מאַק האָט אים באַגעגנט שאָקלענדיק מיטן קאָפּ.

– איך פאַרשטיי דאָס מיידל נישט.

– איר האָט מיט איר גערעדט?

– פיל מאָל. כ'קאָן דיר זאָגן, אַז איך בין געווען אַ גוטער אַדוואָקאַט פאַר דיר. נאָר...

– יאָ, יאָ, – האָט בענאַני געזאָגט מיט אַ פאַרשטיקטן קול – הייסט עס, אַ סוף.

מאַק האָט זיך פאַרטראַכט ביים פענסטער, און בענאַני האָט זיך דערווייל גענומען קאָכן; ער איז פול געוואָרן מיט גאוה און בייזקייט.

– זי האָט מיר געוואָלט צוריק אָפּשיקן דעם גאָלדענעם רינג און דעם צלם, – האָט ער גענומען רעדן, – „נישט כדאי", האָב איך געזאָגט – „איך האָב זיי דיר געשענקט, און קענסט זיי לאָזן ביי זיך. מיר, זאָג איך, וועט אַזוי אויך קלעקן אויף ברויט און אויף קליידונג, האַ-האַ! ס'וועט קלעקן, זאָג איך, אויך אויף קאַשע מיט יויך!".

בענאַני האָט זיך ווידער פונאַנדערגעלאַכט מיט אַ טרוקענעם אָפּגעריסענעם געלעכטער. און יויך האָט ער דאָס אָנגערופן די מילך, וואָס ער האָט געזופּט מיט קאַשע.

– נו, איך האָב אָבער נאָך נישט געפּרוּווט מיין לעצטן טריומף, דעם עיקר, – האָט מאַק געזאָגט, אויסדרייענדיק זיך צו אים מיטן פּנים – נישקשה, זי וועט זיך אונטערגעבן! – האָט ער צוגעגעבן, ווידער אַרויסרופנדיק האָפנונג ביי בענאַנין.

– איר וועט נישט זאָגן וואָסערן?

מאַק האָט אַ שאָקל געטון מיטן קאָפּ און פאַרצויגן די ליפּן.

– נעמט נישט פאַר אומגוט, – וואָס איז דאָס פאַר אַ טריומף?

אָבער מאַק האָט נאָר אַ מאַך געטון מיט דער האַנט. נישטאָ וואָס צו רעדן. ער האָט געזאָגט:

— לאָז דאָס איבער פאַר מיר... און וואָס איז שייך צו דער באַנק, וואָס דו האָסט גערעדט: דו ווילסט, הייסט עס, אַפּנים, אַרויסנעמען בײַ מיר דײַן געלט?

— ניין, איך ווייס נישט, בײַ מיר איז אַזאַ מעלאַנכאָליע אין קאָפּ.

— דו רייד בעסער אָפּן. איך סטאַרע זיך דאָ, האָב קלאָ־פּאָט צוליב דיר, דאַרף איך האָבן רו, איך זאָל קאָנען אַלץ גוט באַטראַכטן, און מיר דאַרפן באַשליסן ענדגילטיק.

— נעמט נישט פאַר אומגוט, איך וועל בעסער דאָס געלט לאָזן בײַ אייך. איך דאַרף עס נאָך נישט.

בענאָני האָט אויסגערעכנט, אַז ער דאַרף נישט אַזוי גלייך צו הייט אַוועק, ביז מאַק וועט נישט ענדיקן זיינע אונטערהאַנ־דלונגען מיט ראָזען. נאָך נישט די גאַנצע האָפנונג פאַרלוירן: מאַק איז דאָך אַזאַ מעכטיקער מענטש.

אַרויסגייענדיק פון דער קאַנטאָר, האָט בענאָני באַמערקט, אַז סטען דער קלייט־משרת שלאָגט צו אַ מעלדונג צו דער וואַנט פון קלייט.

— וואָס הערט זיך נייס? — האָט בענאָני געפרעגט.

סטען דער קלייט־משרת האָט עפּעס נאָר אַרויסגעמורמלט און גאָר נישט געענטפערט.

בענאָני האָט דערזען, אַז דאָס איז אַ מעלדונג וועגן טינג און האָט זיך אָפּגעשטעלט איבערלייענען דעם טאָג און דעם חודש. ער האָט געוווּסט, אַז דער אומגליקלעכער סטען שאַרפט אויף אים די ציין נאָך פון ווינטער אָן, ווען זיי האָבן ביידע געאַרבעט אין דער קלייט, און ער האָט באַשלאָסן מער בײַ אים גאָרנישט צו פרעגן. אָבער סטען האָט זיך נישט געאײַלט מיט דער אַרבעט, ער האָט אַרויפגעלייגט זיין בלוי־רויטע האַנט אויפן פּאַפּיר און גע־קלאַפּט יעדן טשוואָק אַזוי געניי דורכן שטיקל פעל, אַז עס איז דערצו קיין סוף נישט געווען, וואָלט עס געווען אין אַן אַנדער צייט, אין דער צייט פון בענאָנים גדולה, וואָלט ער נישט גע־

מאכט קיין לאנגע מחזקות און אָפּגעשטויסן דעם שוואכינקן סטען איצט אָבער איז ער געווען אזוי פארצאָגט און דערשלאָגן, אז ער האָט מיט קיינעם נישט געוואגט צו קריגן זיך. האָט ער טאקע געמוזט נעבעך אזוי אוועקגיין נישט דערווייסנדיק זיך די דאטע, אויף וועלכער דער טינג איז באשטימט.

יאָ, באמת, גאָט האָט אים אראָפּגעשליידערט אין אָפּגרונט! אָט האָט ער איצט אי געלט, אי טייערע חפצים און האָט זיי נישט מיט וועמען צו טיילן. ס'איז קיין שום ספק נישטאָ, אז ראָזע וועט פון אים אוועקגיין. בעסער וואָלט ער זיך קיינמאָל נישט אויפגעהויבן אזוי הויך, און נישט געחלומט, אז זי וועט ווערן זיין ווייב. און צי דען האָט זיך עס געקאָנט ענדיקן גוט? ער האָט דאָך נאָך גאָר פון דעם ערשטן מאָל אָנגעזאָגט ליגנס וועגן דעם. וואָס עס איז פאָרגעקומען אין קהלשן וואלד, אין דער הייל, ווען ער וואָלט נאָך גערינט פאר א בריווטרעגער. אָך, יענע גליקלעכע טעג, ווען ער איז געגאנגען מיט דעם פּאָסט-רענצל וואָס מיטן לייב, לייטן פונאנדערגעטראָגן בריוו, געלעבט מיט אלעמען בשלום, ווינטער צייט איז דער וואלד געשטאַנען אזא שטילער, א ווייסער, א פארווייעטער מיט שניי און אינגאנצן א פארגאָסענער מיט דער צפון-שיין. און זומער איז ער געווען פול מיט ריחות פון טשערעמכע און פון נאָדלען — פּשוט א תענוג. מען אָטעמט זיך אָן מיט דערדאָזיקער לופט, איז גלייך ווי מען וואָלט געגעסן הארטע אייער פון די ים-פייגל!

XV

בענאָני האָט איבערגעלעבט עטלעכע שווערע טעג, ער איז בלאס און מאָגער געוואָרן. זיין אָקסענער גאנג האָט זיך אונטערגעגעבן, ער האָט זיך איינגעקוקט אין די אומצאָליקע שופלאָדלעך פון דעם ארבעט-טישל, וואָס פון ראָזע האָלץ, און האָט זיך געזאָגט: „אויף וואָס דארף איך עס?" ער האָט אָפּגעשיערט דאָס זילבער, אראָפּגעקערט דעם שטויב פון דעם פּאָרטעפּיאַן און גע.

זאָגט מיט דעמוטיקן דערשלאָגענעם אויסזען: „וואָס קומט מיר אַרויס פון דעם אַלעמען?". ער האָט איינמאָל געפּרוּווט אַליין אַ שפּיל טון, האָט אַריינגערופן די אַרבעטערין זיינע און איר גע-הייסן איבערקלייבן די קלאַווישן פּאָרזיכטיק, אָבער קיין מוזיק איז דערפון נישט אַרויסגעקומען, און ער האָט געזאָגט: „שטילער, עמע-צער קאָן נאָך קומען און וועט הערן".

און ביידערנאַכט האָבן אים געפּייניקט טויזנטער מחשבות. „אַ טייערע שמאַטע, — האָט ער געטראַכט, — איך קאָן נעמען אַן אַנדער מיידל"! ער האָט איבערגערעכנט אויפן קאָפּ אַלע יונגע מיידלעך פון זיין דאָרף, און, אויף נאמנות, ער האָט זיך געמוזט אָנערקענען פאַר אַ געווינשטן חתן פאַר יעדער איינער פון זיי. אַ ספק, צי וואָלט עמעצער פון זיי אָפּגעזאָגט בענאָני הארטוויגסענען. האַ-האַ! אַלע האָבן געוווּסט, אַז ביי אים וועט קלעקן סיי אויף קאַשע מיט יויך, און סיי אויף אַלערליי מאַנופאַקטור, האַ-האַ! ער האָט זיך אַלע מאָל איבערצייגט, זוכנדיק ליבע-פאַרגעניגנס סיי אויף די ווייַנאַכט-אָוונטן, סיי ווען מ'איז געווען אין קירך, אַז זיין פריינדלעכקייט וועט מצד די מיידלעך נישט באַגעגענען קיין ווי-דערשטאַנד. נאָר צו וואָס האָט ער זיך געמאַכט גרויסע זאַלן און איינ-געהאַנדלט אַ מוזיק און אַרבעט-טישל פון ראָזע האָלץ און אַ קעסטל מיט זילבער? און דער עיקר: ווי וועלן עס אַלע פאַררייסן די נעז, ווי וועט מען עס לאַכן פון זיין מפּלה, ווען ער וועט זיך דערנידעריקן אַזוי פיל, אַז ער וועט נעמען אַ מיידל פון פּראָסטן יחוס! דעמאָלט וועט ראָזע אויך אַ שאָקל טון מיט קאָפּ און זאָגן: „אָט די איז פאַר אים אַ פּאָר!" נו, אַזאַ פאַרגעניגן וועט ער איר קיינמאָל נישט פאַרשאַפן!

פון צרות האָט בענאָני געמוזט אָדער אַריינלאָזן זיך אין פרומקייט, אָדער נעמען שיכּורן. מען האָט געדאַרפט אויסקלויבן צווישן לעבן און טויט. נאָר ער האָט אין זיך געהאַט ווייניק די נטיה צו שלעכטע מידות, ער איז געווען אַ מיטעלער מענטש, אַ וווילער יונג. ער וואָלט זיך אויך געקאָנט אַוועקלאָזן אויפן ים. און דאָס וואָלט געווען דאָס, וואָס עס וויל ראָזע, דאָס דאָזיקע מיי-

מיידל אָן געווויסן און אָן א הארץ... און ער האָט מיט א פינסטער פּנים געזאָגט צו זיין דינסט:

— היינט דאַרף מען גאָרנישט נישט גרייטן אויפן אָוונט.

— מסתמא, וועט איר ווידער גיין צו גאַסט קיין סירילונד?

— ניין, המם!... נאָר מיר וועט זיך נישט וועלן עסן.

— א וואונדער, און מיר גאָר נישט. — האָט די דינסט אויסגעשריען א פאַרוואונדערטע.

— איך קאָן דאָך נישט זיין הונגעריק צו יעדער צייט! — האָט בענאָני געענטפערט א צערייצטער. — פאַר מיר איז דאָס אַן אומטעגלעכע זאַך.

— נו, יאָ, געוויס.

— מיר וועלן אַמאָל אַלע שטאַרבן. — האָט ער ווייטער געזאָגט.

— מיר וועלן שטאַרבן?

— נו, יאָ, און דו אויך, נאָר דו, נישקשה, טראַכסט וועגן דעם נישט.

די אַרבעטערין האָט זיך מודה געווען, אַז צום אומגליק, טראַכט זי ווייניק וועגן טויט. נאָר זי האָפט צו קומען אויף יענער וועלט ווייסער פאַרן שניי, ווען זי וועט זיך רייניקן מיט דעם בלוט פון דעם שאָף.

— נו, יאָ, דאָס איז אַזוי, ווען מען זאָל רעדן בכלל, — האָט בענאָני געענטפערט — אָבער איך טראַכט וועגן קאַטאַסטראָפעס און וועגן טויט אויפן ים.

יאָ, דאָס האָט זי אויך געקאָנט פאַרשטיין. זי האָט געהאַט אַן איידים א שיפסמאַן.

— אַזוי, אַז דו האָב נישט קיין זאָרג מיט דער וועטשערע.

— האָט בענאָני טרוקן געזאָגט.

ער איז אַוועק קיין סירילונד. צו וואָס? אויב ער האָט געזוכט דעם ים, איז ער דאָך געלעגן גלייך אונטער זיינע פענסטער. ער האָט אַלץ דורכגענומען מיט זיין בליק: די האַפנס, דעם סירילונדער הויף, די טריקן-פּלאַטפאָרמעס, אַנטקעגן וועלכע אויף די אַנקערס זענען געשטאַנען שיפן, און ער האָט א טראַכט געטון, אַז

א טייל פון די אַלע רייכטימער געהערט צו אים. ער איז דאָך מיט מאקן א שותף. נאָכדעם איז ער אַריין אין הויף און האָט גע־בעטן ארויסרופן סוען דעם וועכטער.

סוען דער וועכטער האָט נאָך אַלץ געוווינט אין סירילונד. אומגעקערט זיך אויפן „פונטוס” פון די לאַפאדען־אינזלען און באַקומען א רעכנונג, האָט ער זיך נישט געקאָנט באַשליסן אַוועק־צופאָרן, מחמת ער האָט ליב געקראָגן עלען דאָס שטוב־מיידל. ער האָלט זיך געקאָנט דאָ גופא זעצן זיך אויפן פאָסט־דאַמפער און אַוועקפאָרן אויף דרום, נאָר אַנשטאָט דעם האָט ער זיך צוריק אומגעקערט צו מאקן אין קאָנטאָר און גענומען בעטן, אַז ער זאָל אים לאָזן ביי זיך.

— צו וואָס אָבער פאר אַן ארבעט קאָן איך דיך שטעלן ? — האָט מאַק געפרעגט און זיך פארטראַכט.

— צו וואָס פאר א שוואַרצער ארבעט איר ווילט, — האָט סוען דער וועכטער געענטפערט, נידעריק זיך נויגנדיק — קנאַפּ ארבעט איז פאַראַן אין אַזא גרויסער ווירטשאַפט ? — האָט ער ווייטער גערעדט. — מען דאַרף ברענגען אין אָרדנונג דעם גאָרטן, עפּעס וואָס אויספאַרבן, אפשר וועט מען אַמאָל דאַרפן אַריינ־שטעלן א שויב.

מאקן איז דער בחור געפעלן געוואָרן פאר זיין פריילעכן הומאָר און איידלקייט, דעריבער האָט ער זיך פארטראַכט.

— איר האָט דאָ צוויי זקנים, — האָט סוען דער וועכטער ווייטער גערעדט, — אָבער יעדע רגע קאָנען זיי שטאַרבן. ווי קומען זיי צו שלעפּן האָלץ. מאָנס האָט זיך, אפנים, גאָר אַוועקגע־לייגט, איך האָב געהערט, אַז שוין דריי וואָכן, ווי ער טוט נאָר איין זאַך: ליגט און עסט. ער וועט שוין מער נישט אויפשטיין. און פרעדעריק מענזא זיצט די גאַנצע צייט לעבן אים און זידלט זיך, וואָס ער שטייט נישט אויף. און אַליין טראָגט ער אויך קיין האָלץ נישט. אַנוסטן האָט עלען דאָס דינסטמיידל געדאַרפט אַליין גיין אין שפּייכלער נאָך האָלץ. אָ, גאָט מיינער, צי דען קאָן זי עפּעס טון מיט אַזעלכע קליינע הענטלעך ?

מאַק האָט געפרעגט:

— וואָס זשע טוען די אַרבעטער?

— זיי פירן מיסט... בײַ אייך איז אַזאַ גרויסע ווירטשאַפט, ס'קלעקט פאַר אַלעמען.

מאַק האָט געזאָגט:

— בלייב!

אָט האָט זיך סוען דער וועכטער באַזעצט אין הויף און האָט געטון פאַרשידענע אַרבעט. ער האָט געהאָלפן די מיידלעך אין שפּייכלער אָדער אַרום די בהמות ביים מעלקן. און בײַ עלען דער שטוב-מיידל איז אַזוי ווי נאָר זי הויבט אָן צו קלייבן די צימערן, נעמען זיך בײַ איר פלאַנטערן די שנירלעך פון די גאַרדינען; אָדער מען דאַרף באַשמירן די שלעסער פון די טירן, פלעגט זי מיט גאָר אַן אומשולדיקן אויסזען, תיכף רופן סוען דעם וועכטער צו הילף. דעם אמת זאָגנדיק, האָט עס געהאַט אַזאַ פּנים, אַז זי איז אויך אין אים פאַרליבט ווי ס'דאַרף צו זיין.

מען וואָלט געקאָנט מיינען, אַז די אַרבעטער און אָלע-פּוי-ערל מיט דעם קלייט-משרת מאַרטינען וועלן דאַנקבאַר זיין פאַר אַזאַ גוטן העלפער. אָבער, גראָד פאַרקערט, זיי האָבן אים פאַר-פאָלגט מיט זייער קנאה און אונטערגעשטעלט אים אַ פוס, ווו זיי האָבן געקאָנט. למשל, בראַמאַפּוטרע וואַשט אין וואַש-צימער גרעט און בעט סוען דעם וועכטער, ער זאָל איר אַרויפטראָגן אויפן בוידעם דעם וועלגער-האָלץ — איז שוין גלייך אָלע-פּויערל תיכף ומיד דאָ. ער גנבעט זיך אונטער אין בורטשעט: „שדים זאָלן דיך נעמען! וואָס באַפּסטו מיין ווייב!" פּונקט אַזוי האָט אויך דער עלטסטער אַרבעטער שטענדיק זיך געבונדן צו עלען דער שטוב-מיידל, פאַרוואָס בײַ איר זענען די גאַרדינען קיינמאָל נישט קאַליע געוואָרן אַזוי אָפט ווי איצט, ווען זי האָט שטענדיק בײַ דער האַנט סוען דעם וועכטער, וועלכער איז יעדע רגע גרייט זיי צו פאַרריכטן, מען דאַרף אים נאָר אַ ווונק טון. מילא, מאַק אַליין וועט זיך אַמאָל דערוויסן וועגן די אַלע קונצן, דעמאָלט וועט מען שוין זען!...

בענאָני איז געקומען צו סוען דעם וועכטער, כּדי פון אים צו הערן עפּעס אַ מוטיקנדיק טרייסטוואָרט אין זיין איינזאַמקייט.

ער האָט געזאָגט:

— דו זײַ נישט אומרויק, די טעג שפּאַציר איך מיר גלאַט אַזוי אַרום. איך פאַרלאַנג פון דיר גאָרנישט נישט.

— בײַ אײַערע מיטלען איז די בעסטע זאַך נאָר שפּאַצירן, — האָט סוען דער װעכטער געענטפערט — נאָך אַמאָל אַדאַנק אײַך פאַר דער דינסט אויף דעם „פונטוס".

— נ-יאָ... דער „פונטוס"... אַט זעסטו דעם רינג. בײַ מיר קלעקט נישט קײן מוט אויסצוטון אים.

סוען דער װעכטער האָט אויף אים אַ בליק געטון און אַלץ פאַרשטאַנען. ער האָט גענומען טרײסטן זײַן קאַפּיטאַן, װי ער האָט געקאָנט.

— טאָ טוט נישט אויס, — האָט ער געזאָגט — װיפל מענטשן האָבן עס חרטה, װאָס זײ האָבן זיך צוגעאײַלט און נישט אויסגעװאַרט, ביז זײער צײַט װעט קומען.

— װאָס רעדסטו? אפשר, ס'קאָן זײַן, אַז דו ביסט גערעכט. װײַטער קלעקט מיר נישט קײן מוט אויסצומעקן דעם צײכן, װאָס איך האָב געמאַכט אין לוח. װאָס װעסטו זאָגן דערצו?

— מען טאָר עס קײנמאָל נישט טון! — האָט סוען דער װעכטער אַנטשלאָסן געמאָלדן. — װאָס עס איז באַצײכנט, איז באַצײכנט.

— אַזוי זאָגסטו? אָבער װײַבער מײנען גאָר אַנדערש.

— דאָס איז דאָך די מעשה. איך װײס נישט, װאָס איז מיט זײ אַזוינס, נאָר מ'קאָן זיך אויף זײ נישט פאַרלאָזן. ס'דאַכט זיך דיר, אַז דו האָסט שוין געפּאַקט אײנע, און נאָכדעם װײזט זיך אַרויס, אַז דו האָסט געכאַפּט דעם װינט, און דו בלײַבסט שטײן מיט פוסטע הענט.

— נײן, דאָס האָסטו אַ טעות, דאָס איז נישט אַזוי, — האָט בענאָני געענטפערט — װאָס איז שײך צו ראָזען, איז זי אַ שטאַנדהאַפטיקע, אַנדערש קאָן איך װעגן איר נישט זאָגן.

סוען דער װעכטער הויבט אָן צו פאַרשטײן, אַז בײַ זײַן קאַפּיטאַן זענען די עסקים שלעכטע. ראָזא איז אַװעק פון אים, נאָר זי איז פונדעסטװעגן נישט שולדיק. ראָזא איז אַ שטאַנדהאַפטיקע

אויף ראָזען קאָן מען זיך פאַרלאָזן! ראָזע איז געטריי!

— אַט וועט איר זען, עס וועט נאָך אַלץ גוט זיין, — האָט ער געזאָגט, — איבעריקנס, איך דאַרף אייך זאָגן, אַז די טעג איז מיר אַליין שווער אויפן האַרצן. איך וואָלט וועגן דעם קיינמאָל נישט אָנגעהויבן רעדן, ווען דאָס וואָלט געווען אין שטאָט. דאָרט איז פאַראַן מיידלעך, וויפל דאָס האַרץ גלוסט, לפּחות, דריי אָדער פיר. און דאָ נאָר איינע.

— ווער זשע? עלען דאָס שטוב-מיידל?

סווען דער וועכטער האָט עס באַשטעטיקט דורך אַ שאָקל מיטן קאָפּ. און דערביי האָט ער זיך מודה געווען, אַז ביי אים קלעקט נישט קיין כּוח אַוועקצוזעצן זיך אויפן פּאָסט-דאַמפּער און אַוועקפאָרן פון איר.

— טאָ בלייב, — האָט איצט שוין בענאָני פון זיין זייט געזאָגט — נישקשה, וועסט דיינס סוף-כּל-סוף דערגרייכן.

דערויף האָט סווען דער וועכטער געענטפערט, אַז אפשר יאָ, און אפשר נישט. אויב זי וועט געהערן נישט צו אים אַליין, וויל ער זי גאָר נישט האָבן. ער איז חושד, אַז מאַק אַליין יאָגט זיך נאָך איר.

בענאָני האָט אַ שאָקל געטון מיטן קאָפּ פאַר אַ סימן, אַז אין סירילונד איז דאָס אַ געוויינלעכע זאַך. עס האָט וועגן דעם נישט געלוינט אפילו צו רעדן.

אַ בלאַסער, מיט ציטערנדיקע ליפּן האָט דעמאָלט סווען דער וועכטער דערציילט וועגן זיינע חשדים. איינמאָל אינדערפרי האָט ער געאַרבעט אין גאָרטן. עלען דאָס שטובמיידל האָט עפּעס געטון אויבן, אין קאָרידאָר, און געזונגען. פּלוצלינג האָט מאַק אָנ-געקלונגען פון זיין צימער.

— איך בין אַרומגעגאַנגען איבערן גאָרטן און געטראַכט: „אַז וואָס האָט זי עס געזונגען?" גלייך ווי זי וואָלט געענטפערט: „דאָ בין איך". איך האָב געהערט, ווי עלען איז אַריין צו מאַקן, און איז ביי אים פאַרבליבן זייער לאַנג, שיר נישט עטלעכע שעה.

— עטלעכע שעה? ניין, דאָס איז שוין גאָר אַ מאָדנע זאַך.

סווען דער וועכטער האָט זיך אָפּגעשטעלט. ער האָט אַליין

אָנגעהויבן טראַכטן, אַז אפשר איבערגעכאַפּט די מאָס, און האָט זיך געסטאַרעט זיין פּינקטלעכער.

— יאָ, אַ האַלבע שעה, אָדער אַ פערטל שעה צום ווייניקסטן, — האָט ער געזאָגט — נו, מילא, דאָס איז שוין אַלץ איינס. נאָר ווען זי איז אַרויס פון אים, זענען די אויגן ביי איר געווען אַזעלכע מוטנע, און אינגאַנצן איז זי געווען אַזאַ צעקראָכענע. איך האָב זי אַ רוף געטון און געפרעגט: — „וואָס האָסטו דאָרט געטון?" — „געריבן אים דעם רוקן מיט אַ נאַסן האַנטוך". — האָט זי געענטפערט, און דערביי האָט זי געאָטעמט אַזוי שווער. — „דערויף דאַרף מען נישט האָבן אַזוי פיל שעהן." — האָב איך געזאָגט. אָדער אַזש האָב איך געזאָגט: אַ האַלבע שעה. ס'איז אַלץ איינס. זי האָט דערויף גאָרנישט געענטפערט, זי איז נאָר געשטאַנען פאַר מיר אַזאַ פאַרשלאָפענע.

בענאָני האָט אַ רגע אַ טראַכט געטון, נאָכדעם האָט ער געזאָגט:

— אָט וואָס איך וועל דיר זאָגן, סווען: דו ביסט אַ גרעסערער נאַר, איידער איך האָב גערעכנט. זי האָט זיך דאָך פאַרמאַטערט, רייבנדיק אים דעם רוקן, דעריבער איז זי געווען אַ צעקראָכענע, אַ רחמנות נעבעך.

בענאָני האָט גערעדט שטרענג, אים האָט זיך זייער געוואָלט טרייסטן סווען דעם וועכטער.

— איר מיינט אַזוי, האַרטוויגסען? איך אַליין האָב אויך אַזוי געמיינט. נאָר... ס'קאָן זיין, אַז איר האָט נישט געזען מאַקס בעט, אויף וועלכן ער פאַקט זיי. איך בין איינמאָל געווען אין זיין צימער, אָנגעשמירט דעם טיר-שלאָס. איז אָט אַזוי שטייט דאָס בעט. אויף אים ליגט אַ רויט-זיידענע קאָלדרע, און אויף זיילכלעך — זילבערנע מלאכים.

בענאָני האָט שוין געהערט וועגן די פיר גרויסע זילבערנע מלאכים. זיי זענען געווען אַלטע און געבראַכטע פון ערגעץ פון אויסלאַנד. פריער, פאַר דער מאַדאַם מאַק, זענען זיי געשטאַנען אין דעם פאַראַדנעם זאַל, אויף באַזונדערע טישלעך און האָבן געהאַלטן אין די הענט צו קאַנדעלאַברעס מיט ליכט. און איצט

האָט זיי טאַק צוגעשרויפט צו די ווינקלען פון זיין בעט – ביי אים איז אַלץ מעגלעך.

– וווּנדער! – האָט בענאָני געזאָגט וועגן די מלאכים.

– און דאָס שנירל פון גלעקל העגגט ביי אים סאַמע אייבערן בעט צוקאָפּנס, – האָט סווען דער וועכטער ווייטער דערציילט – דאָס שנירל איז אַ זיידנס מיט זילבער, און דאָס הענטל באַצויגן מיט רויטן סאַמעט.

– וווּנדער איבער וווּנדער!

בענאָני איז פּלוצלינג געוואָרן אַ פאַרטראַכטער. עס קאָן זיין, אַז ער וואָלט זיך אויך געקאָנט איינאָרדענען אַזאַ גלעקל, ווען ראָזע... נאָר ראָזע איז דאָך...

– נאָר וואָס האָב איך מיך עס פונאַנדערגעפלוידערט! – האָט סווען דער וועכטער אויסגעשריגן, באַמערקנדיק דעם טרויער אויף דעם פּנים פון זיין בעל־דבר. חוץ דעם איז אים געוואָרן לייכטער אויפן האַרצן, זיין קאַפּיטאַן האָט דאָך געפונען, אַז עלען איז אומשולדיק... – איך האָב אייך נישט דערציילט וועגן דעם שול־לערער, – האָט ער ווייטער געזאָגט – ווער געדענקט, ווי איך האָב ניטל־צייט אים אריינגעשטעלט אַ קליין שייבעלע? האַ־האַ־האַ!

– וואָס זשע, איז ער אַהער געקומען?

– ווי זשע דען! משוגע פון כעס. איך האָב אים פאַרגעלייגט זינגען אים אַ ליד – וויל ער נישט. האָב איך אים פאַרגעלייגט אַרויסנעמען די שויב – וויל ער אויך נישט.

– וואָס זשע פאַרלאַנגט ער?

– ער וויל אויף מיר אָנגעבן אין געריכט. האַרטוויגסען, איר זענט דאָך אַ מענטש אַ שטאַרקער, וואָס זאָל איך טון?

בענאָני איז לעבעדיק געוואָרן ביי די ווערטער און האָט פאָטערלעך געענטפערט:

– איך וועל רעדן מיטן לערער.

– ער האָט געזאָגט, אַז ער וועט גיין גלייך צום נייעם אדוואָקאַט ארענטסען און פאָדערן, צוציען מיך צו פאַראַנטוואָרטלעכקייט אויפן טינג.

— צו אַרענטסענען? צו דעם שמשׂ ניקאָלאַיען?.. ווען איז דער טינג?

בענאָני האָט אַ ביסל אַ טראַכט געטון, נאָכדעם געמאָלדן מיט השׂובֿות.

— זאָל ער אַפילו נישט פּראָבירן!

ער איז אַריין אין קלייט און האָט איבערגעלייענט די מעלדונג וועגן דעם, אַז דער טינג וועט זיך אין סירילונד אָנהויבן דעם זיבעצעטן טאָג אין חודש. עס איז געבליבן, הייסט עס, אינגאַנצן נאָך צוויי טעג. פאַר דער צייט, וואָס ער איז דאָ געשטאַנען און געלייענט, איז צו אים צוגעגאַנגען דער לאָפּאַר גילבערט. ער האָט שוין אָפּגעשטאַט אַ וויזיט דעם טיש, ווי מען פאַרקויפט אין קלייט בראָנפן, און האָט פאַר תענוג געשמייכלט מיט אַ ברייטן מויל.

— באַררים, באַררים! — האָט ער זיך געגריסט. — ראָזע דעם פּאַסטאָרס טאָכטער האָט געבעטן איבערגעבן אייך אַ גרוס.

בענאָני האָט אויף אים אויסגעשטעלט די אויגן.

— איך האָב סאַמע פרישע נייעס. איך האָב מיט איר גערעדט נעכטן אין אָוונט, — האָט גילבערט ביטרע ווייטער גערעדט — נו, איז דאָס אַ ביסל וווּנדער! איר האָט געהערט?

בענאָני האָט מער נישט געקאָנט ווי אומאַנטשיידן אַרויסרעדן:

— ניין...

— זי האָט חתונה מיטן אַדוואָקאַט. — האָט גילבערט שמייכלענדיק געמאָלדן.

— דאָס ווייס איך. — האָט בענאָני געענטפערט.

— זי האָט געזאָגט: „אַז מ'וועט אַראָפּנעמען די פיש פון די טרוקן-פּלעצער, שטעלן מיר חופּה"...

— אַזוי האָט זי געזאָגט?

— איך בין געשטאַנען מיט איר, פּונקט ווי איך שטיי דאָ איצט מיט אייך. „וואָס וועסטו זאָגן דערצו, גילבערט? דעם צוועלפטן יוני, זאָגט זי. וועט זיין מיין חתונה." און זי האָט זיך פונאַנדערגעלאַכט. אַזוי אַז מ'קאָן זען, אַז זי איז זייער צופרידן.

בענאָני האָט זיך געזעגנט מיטן לאָפּאַר און איז אַוועק

אהיים. דער קאָפּ איז אים געגאנגען כאָדעראָם, ער האָט געטראַכט: „ביזן טינג פאַרבלייבט בסך־הכּל צוויי טעג. נאָכדעם וועט מען איבערלייענען און באַשטעטיקן די היפּאָטעק. וואָס וועט מאַק דע־רויף זאָגן? ער וועט מער נישט וועלן משתדל זיין זיך פאַר מיר ביי ראָזען. וואָס וועט דעמאָלט זיין? נו, מילא! ראָזע איז אַלץ איינס פאַרלוירן. דעם צוועלפטן יוני, ווען מען וועט די פּיש אַראָפּנעמען פון די טריקן־פלעצער, איז איר חתונה. ער דאַרף זיך צוגעוווינען צום געדאַנק. זאָל איר גאָט העלפן! צי דען זאָל ער זיין דער ביבלישער אייזל, אויף וועלכן אַלע האָבן געריטן?

און אַלץ מער קאָכנדיק זיך און פּלאָנטערנדיק זיך אין די געדאַנקען, איז ער סוף כּל סוף געקומען אַהיים. די אַרבעטאָרין זיינע איז אַוועקגעגאַנגען, קיין וויעטשערע איז נישט געווען. ער האָט געקראָגן עפּעס עסן און געלייגט זיך שלאָפן.

אויף מאָרגן אינדערפרי איז בענאָני אַרויס פון שטוב. ער האָט פונדעסטוועגן געוואָלט אַריבערגיין צום לענסמאַנס שרייבער און נעמען ביי אים צוריק די היפּאָטעק. ניין, היינט האָט ער שוין נישט געטראַכט: „זאָל איר גאָט העלפן", ראָזען, און ער האָט מורא געהאַט אַריינצובריינגען מאַקן אין בעס מיט דעם, וואָס מען וועט פּובליקירן די היפּאָטעק.

אָבער דעם לענסמאַנס שרייבער האָט נאָך ווינטער אָפּגע־שיקט דעם דאָקומענט. ער איז שוין לאַנג געווען אין די הענט ביי דעם קרייז־ריכטער.

— מסתמא איז שוין אַזוי באַשערט, אַז איר זאָלט דאַרפן גיין אומזיסט, — האָט דער שרייבער געזאָגט — איר פאַרשטייט אַליין, אַז איך האָב ביי זיך לענגער נישט געקאָנט האַלטן אַזאַ טייערן דאָקומענט. ווי, אויב עס וואָלט פּלוצלינג פאַרברענט גע־וואָרן?

דעמאָלט האָט בענאָני גענומען בעטן, אפשר קאָן מען אַזוי איינאָרדנען, אַז מען זאָל די היפּאָטעק נישט לייענען אויפן טינג.

— איך וויל נישט, אַז מען זאָל זי לייענען אויפן טינג, — האָט ער געזאָגט — סטאַרעט זיך אויף וואָס נישט איז פאַר אַן

אופן אַרויסצובאַקומען דאָס פּאַפּיר, און איך וועל שוין באַדאַנקען, ווי עס באַדאַרף צו זיין.

פון דאָרט האָט זיך בענאָני געלאָזן גיין צו דעם שול־לערער. אָ, דעם פריינטלעכן לערער וועט אים נישט שווער זיין איבערצורעדן. ער האָט וועגן דעם גאָרנישט נישט געזאָגט סיי וועגן דעם וועכטער, נאָר דער לערער האָט ביי אים פּאַראַיאָרן פּרי־לינג געליען געלט, עטלעכע דאָלאַר,—דאָס וועט אים פיל לייכטער מאַכן זיין אויפגאַבע. אָבער סיי וועגן האָט ער גאָרנישט נישט געזאָגט, און בלויז מיט חשיבות צוגעזאָגט זיין הילף. פונקט אַזוי האָט אויך שטענדיק געטון מאַק פון סירילונד, און זיין מאַכט האָט דערפון אויסגעוויזן געהיימניספול און גרויס.

פאַרשטייט זיך, נאָך בענאָנים ערשטן וואָרט, האָט דער לערער צוגעזאָגט צוריקצונעמען דעם פּראָצעס פון אַדוואָקאַט ארענטסען. ער האָט זיך פּשוט געהיצט אַ ביסל, שוין צופיל האָט אים צערייצט דערדאָזיקער בראָדיאַהע, מאַכנדיק אַז זיין ווייב און קינדער און אפילו ער אליין זאָלן איינגלויבן, אַז שדים האָבן אים אָפּגעטון אַ שפּיצל אין דער נאַכט פון ניטל.

נאָך דעם אַלעמען האָט זיך בענאָני געזעצט אין אַ שיפל און איז אַוועק צו די ווייטע שכנים דערוויסן זיך וועגן הערינג.

XVI

נישט בלויז דער לערער און אַראָן פון די בערג זענען געגאַנגען צום אַדוואָקאַט ארענטסען מיט יעדער קלייניקייט, נאָר, מ׳מוז זאָגן, דער גאַנצער דאָרף. עס איז געוואָרן אַ מאָדע צו קומען אויף דעם שמשס הויף, ווי נאָר מען האָט דערפילט עפּעס אַן אומצופרידנקייט קעגן וועמען עס איז. און ניקאָלאַי האָט געשריבן, גערעכנט, צונויפגעשטעלט פּאַפּירן און אָנקלאַגעס, און האָט פאַרדינט געלט. קיינמאָל האָבן נאָך קריגערייען און לאָדענישן נישט געבליט אין אַזאַ מאָס. ווי נאָר עמעצער נעמט אומגעפּרעגטערהייט אַ פרעמד שיפל, — ווי דאָס איז געווען מיט

KORPORATSIOON LIMUVIA

דעם פּראָצעס פון אַראָן פון די בערג, — ווי עמעצער גייט אַריבער איבער אַ פרעמדער מעזשע אין פעלד, אָדער מ׳האָט אַ טעות אין חשבון — האָט שוין דער אַדוואָקאַט זיכערע פּרנסה. די געלעגנהייט איז געווען שוין צופיל אַ באַקוועמע! דעם שמשס זון ניקאָלאַי איז דאָך, ענדיקנדיק זיין לאַנגן שטודיום, טאַקע צוליב דעם געקומען אַהיים, כדי אָפּצוהיטן די געזעצלעכע רעכט פון מענטשן. טאָ ווער־זשע וועט עס וועלן צופרידן שטעלן זיך מיט דעם, ווי מען האָט געלעבט פאַרצייטן?

אויף די לאָפּאָדענס האָבן די פישער גוט פאַרדינט, און פאַרן טריקענען מאַקס פיש האָט מען אויך עפּעס געהאַט, אַזוי אַז אין אַלע הייזער האָט זיך באַוויזן געלט, מער ווייניקער גרויסע סומעס, וועלכע האָבן אפילו די סאַמע אָרעמע געגעבן די מעגלעבקייט צו פאַרפירן זייערן אַ „פּראָצעס" קעגן עמעצן. אפילו אָלע־פוייערל פון סירילונד מיט די אָפּגעשטאַנענע קעשענעס פון דעם געלט, וואָס ער האָט פאַרדינט אויפן פיש־פאַנג, האָט זיך געווענדט צו אַדוואָקאַט ארענטסען, ער זאָל באַשיצן זיין רעכט קעגן זיין ווייב און סוען דעם וועבטער.

און אַדוואָקאַט ארענטסען איז געזעסן אין זיין קאַנטאָר אין די באַשטימטע שעהן, און האָט אַלעמען אויפגענומען לויט דער ריי, ווי אַן אמתער פאָרשטייער פון דער מאַכט. איצט איז ער שוין נישט געווען קיין גוטמוטיקער ווילינג, נאָר ער האָט גערעדט קורץ און שאַרף. „דאָס געזעץ־דאָס בין איך", — האָט ער געזאָגט, — „שלעכט וועט אָפּשניידן דער, וואָס וועט מיר זיין דערווידער!" אַ צונג האָט ער געהאַט, ווי אַ גאָלמעסער. ער האָט געקאָנט צושפּאַרן צום וואַנט וועמען איר ווילט. און כדי צו מאַכן נאָך גרעסער דעם אָנשטעל, האָט ער גענומען שטעלן אַ שטעמפּל־צייכן לעבן זיין חתימה: „נ. ארענטסען". אַך, דער דאָזיקער מחבל ניקאָלאַי פון שמשס הויף! און וויפל האָבן זיך ביי אים אָנגעקליבן קליענטן! אַז מ׳פרעגט ביי אים די סאַמע קלענסטע נאַרישקייט, איז צאָל אים דערפאַר אַ האַלבן דאָלאַר, און פאַר אַן עצה — אַ דאָלאַר, און ווען מען דאַרף שוין צונויפשטעלן אַ פּאַפּיר — דעמאָלט דערלאַנג, זיי אַזוי גוט, צוויי דאָלאַר.

נאָר ער האָט זיך מיטן עולם איידל באַגאַנגען, אַלעמען געבעטן זעצן זיך אויף אַ שטול, און נישט אַזוי שטרענג געפאָדערט, מען זאָל אים צאָלן מיט זילבער. ער האָט גערן גענומען פּאַ־פּירלעך אויך. און אַז ער האָט באַגעגנט באַקאַנטע, בשעת ער פלעגט נאָך דער אַרבעט פונם טאָג אַרויסגיין אויפן שפּאַציר, האָט ער זיך נישט געהאַלטן גרויס ביי זיך, נאָר גערופן: „קום, לאָמיר גיין קיין סירילונד, מיר וועלן אויסטרינקען אַ גלעזל משקה פאַר דער הצלחה פון דעם פּראָצעס!".

דאָס וואָס ער האָט באַזוכט די שכנותדיקע פּאַראַפּיע, האָט דעם אַדוואָקאַט אַרענטסען אויך געבראַכט נוצן. פון דאָרט איז צו אים געקומען לעוויאָן פון טאָרפּעלוויקען, דער שכן פון מאַ־רעליוס, וואָס פאַרקויפט דעם ענגלענדער דאָס רעכט אויף כאַפּן פיש אין טייך. דער אַנדערער ברעג טייך האָט דאָך געהערט צו לעוויאָן, דאַרף דען סער גיו אים נישט באַצאָלן אויך אַזוי פיל וויפל מאַרעליוסן? אָדער דער דאָזיקער טייוולשער ענגלענדער מיינט, אַז ס'איז גענוג, אויב ער וועט אָפּשיטן מיט געלט מאַ־רעליוסן אַליין? אמת, מאַרעליוס האָט אַ דערוואַקסענע טאָכטער. און דאָס איז די מעשה!

מאַרעליוס פון זיין זייט האָט כלל נישט פאַרלייקנט, אַז ער מיט סער גיו זענען גוטע פריינט. ער האָט זיך געמאַכט, כלומרשט ער קאָן מיט אים רעדן אויף ענגליש. און די טאָכ־טער זיינע, די הויבע שלאַנקע עדוואַרדע, וועלכע מען האָט אַזוי אַ נאָמען געגעבן לכבוד מאַקס עדוואַרדע, יענע האָט זיך טאַקע באמת אין איין כהרף־עין אויסגעלערנט די דאָזיקע פרעמדע שפּראַך און דעם ענגלענדער פאַרשטאַנען אפילו דעמאָלט, ווען ער האָט גערעדט שעפּטשענדיק.

איז לעוויאָן געקומען צו אַדוואָקאַט אַרענטסען און האָט פאַר אים אַרויסגעלייגט זיין עסק. אַרענטסען האָט אַ שאָקל געטון מיטן קאָפּ פאַר אַ סימן, אַז ער איז גערעכט. ער האָט געפרעגט:

— ווי איז די ברייט פון דעם טייך אין סאַמע שמאָלסטן אָרט?

— בײם װאסערפאל א קלאפּטער צװעלף. דאָס איז דער שמאָלסטער אָרט.

— און װי לאַנג איז די װענטקע, מיט װעלכער ער באַנוצט זיך ?

דאָס האָט לעװיאָן נישט פאַרשטאַנען, נאָר מען האָט אים דערקלערט, אַז אױב דער ענגלענדער פאַרװאַרפט די װענטקע װײטער װי א העלפט פון דער ברײט פונם טײך, װעט ער זיך פון געצאָלט נישט אַרױסדרײען. דעמאָלט האָט לעװיאָן גלײך אָנגעהױבן אַראָפּלאָזן פון די צװעלף קלאַפּטער, האָט זיך געדונגען מיט זיך אַלײן און לסוף געמאָלדן, אַז דער טײך איז אַחדאי נישט ברײטער פאַר אַכט קלאפטער.

— און סער גיו זאָגט זיך אָפּ צו צאָלן ?

— איך װײס נישט, — האָט לעװיאָן געענטפערט — איך האָב אים נישט געפרעגט.

— המם... װעלן מיר אים אַרױסרופן אין דער פרידנסקאַמער.

אַרענטסען האָט אָפּגעשיקט דעם אַרױסרוף. סער גיו איז געקומען און האָט אױסגעדריקט זײן פאַרלאַנג צו אַנטשײדן די זאַך פרידלעך. ער האָט פאַרגעלײגט באַצאָלן אַזױ פיל, װיפל ער האָט באַצאָלט מאַרעליוסן, און ער האָט אָנגערופן די סומע.

אָבער לעװיאָן האָט אין כּעס גענומען דרײען מיטן קאָפּ און געזאָגט :

— דאָס איז װײניק. איר האָט באַצאָלט פיל מער. אױב שױן אַזױ, טאָ פונװאַנען האָבן זיך עס בײ עדװאַרדען גענומען אַזעלכע זאַכן, סײ אױבערשטע, סײ אונטערשטע ?

סער גיו האָט זיך אױפגעהױבן און איז אַרױס פון קאַמער.

— מיר װעלן אױף אים אָנגעבן אין טינג. — האָט אַדװאָקאַט אַרענטסען געזאָגט.

— טאָג און נאַכט קאָן איך נישט פאַרגעסן, סאַר א היזק מאַרעליוס האָט מיר אָנגעטון. ער האָט פאַרקױפט די לאַקסן אין טײך, און נאָכדעם האָט ער פאַרקױפט די לאַקסן אין ים. די

לעצטע צייט כאפט דער ענגלענדער פיש פון שיפל פונקט אנט־קעגן מיין זאמדן־אינזל.

אדוואָקאט ארענטסען האָט געזאָגט

— מירן אָנגעבן אויף מארעליוסן אויך.

קורץ און באשטימט, מיט א זיכערן אויסזען האָט דער געזעצנקענער אָנגענומען זיינע באשלוסן. אן אומגעוויינלעכער מענטש. און אז לעוויאַן האָט זיך געדארפט מיט אים אָפּרעכנען, און ביי אים, האָט זיך ארויסגעוויזן, זענען פאראן נאָר צוי־קנייטשטע פאפירלעך, האָט ארענטסען זיי אויפגענומען אָן שום טענות...

דער טאָג פון טינג אין סירילונד איז אָנגעקומען.

מאקס ווירטשאפטערין האָט אוועקגעשיקט סוען דעם וועבי־מער איבערן דאָרף נאָך עופות און אלערליי אנדערע עסנזאכן, האָט גענומען צו הילף אויף דער קיך דאָס ווייב פון דעם געהילף־מילנער, און ס'איז קיין סוף נישט געווען צו אידע הבנות לכבוד דעם אָנקומען פון די פאָרשטייער פון דער מאכט. זי האָט אזוי געמאכט, אַז ראָזע בארפוד איז אויך געקומען צו פאָרן העלפן אויפנעמען די געסט. די שטוב פון דער דינערשאפט האָט זי געמאכט פאר דעם געריכט־זאל: מען האָט אהין ארייינגעשטעלט א גרויסן טיש, א באדעקטן מיט א געוואנט, פאר די ריכטער, און קליינע טישלעך פאר די אדוואָקאטן. די טישן האָט מען אָפּגע־צאָמט מיט א שטאכעט. אין דעם צווייטן עק הויז פאר דער דינערשאפט האָט מען געמאכט די קאנטאָר פון דעם פאָגט.

נאָר דער טינג איז ארויסגעקומען נישט זייער קיין פריילע־כער.

דער אמטמאן איז נישט געקומען צו פאָרן, נישט קוקנדיק אויף זיינע בריוו און זיינע הבטחות, און די גוטע ווירטשאפטערין האָט שטארק געדראגהט, וואָס עס פעלט דער סאמע וויכטיקסטער פון די מאכטפאָרשטייער. אָבער נאָך ערגער איז געווען דאָס, וואָס אויך דער קרייזריכטער איז נישט געקומען. דער אלטער איז קראנק געוואָרן און האָט אָנשטאָט זיך געמוזט שיקן זיין געהילף. דאָס האָט געגוויט צו פאטראכטן זיך מאַכן גופא, וועלכער האָט

זיך געאײַלט צו דערהײסן, װאָס מאַכט אין גענוגט דער אַלטער ריכטער.

— ער איז נישט מיט אַלעמען, אָבער ער גייט אַרום, הגם ער איז זייער אַראָפּ פון פּנים, שלאָפט שלעכט און דאַכט זיך עס פּײַניקן אים עפּעס ספקות.

— װאָס פאַר אַ ספקות?

דער געהילף האָט דערקלערט מיט אַ בײַשפּיל: פריער זענען אין דער קאַנצעלאַריע געװען אַזעלכע און אַזעלכע אָרדענונגען, און איצט האָבן זיך אָנגעהױבן אַנדערע. מיט איין װאָרט: רעליגיעזע ספקות.

— אָט װאָס!

דער געהילף האָט געזאָגט מיט װירדע:

— דער ריכטער האָט מיך געבעטן איבערגעבן אײַך דעם גרעסטן דאַנק פאַר דעם האַלבן פעסל יאַגערעס, װאָס איר האָט אים װינטער געשיקט.

— אַך, סאַראַ קלײניקײט דאָס איז!

— ...און זײַן פאַרדרוס, װאָס ער קאָן אײַך פּערזענלעך נישט באַדאַנקען.

מאַק איז אַװעק צום פענסטער, האָט אויסגעשטעלט די אויגן אינם רוים און זיך פאַרטראַכט.

די זיצונג האָט זיך אָנגעהויבן.

בײַם טיש, װאָס איז געװען פאַרדעקט מיטן געװאַנט, זיצט דער ריכטער, דער יונגער געהילף פונם קרײַז-ריכטער, מיט צװײ שרײַבער: בײַ בײדע זײַטן פון דעם ריכטער זיצן די פיר געשװוירענע, אויסגעװײלטע פון די היכטיקסטע באַלעבאַטים פון דאָרף. בײַ קלײנע טישעלעך זיצן דער שטאָטישער אַדװאָקאַט און דער אַדװאָקאַט ארענטסען, בײדע מיט פאַפּירן און מיט פּראָטאָקאָלן. װען מען זאָל זיך גוט צוקוקן, קאָן מען זען, אַז בײַ דעם אַלטן שטאָטישן אַדװאָקאַט זענען פאַפּירן װײניקער אײדער פאַראַיאָרן און װײניקער אײדער בײַ ארענטסענען. פון צײַט צו צײַט זענען צוגעגאַנגען מענטשן און האָבן געבעטן ערלויבניש איבערצורעדן אַ רגע מיט אײנעם פון די אַדװאָקאַטן, און דאָס רוב אין

מען געקומען צו ארענטסענען.

דערנאָך האָט זיך אָנגעהויבן די באהאנדלונג פון פארשיידענע משפטים: קרימינעלע פארברעכנס, גרענעץ־משפטים, תביעות, קריגערייען. ארענטסען האָט די גאנצע צייט געארבעט אויף אלע כלים, גערעדט, פארשריבן, דיקטירט אויסבעסערונגען צו די פראָטאָקאָלן. ער וואָלט זיך געדארפט האלטן ערנסטער, צוליב דער פייערלעכקייט פונם מאָמענט, נאָר דער יונגער ריכטער האָט, אפנים, אויף אים קיין איינדרוק נישט געמאכט. ער האָט אים אפילו נישט גערופן ווי אלע: „הער ריכטער!" נאָר פשוט: „הער געהילף".

ארענטסען האָט צום געריכטסטיש דערלאנגט עפעס א פאפיר און געזאָגט:

— ביטע! — דערמיט קאָן מען ענדיקן איינס און צוויי.

וועגן דעם עסק פון אראָן פון די בערג, ביי וועלכן מען האָט נישט געפרעגטערהייט גענומען א שיפל, האָט ער געמאָלדן:

— אזוי איז דאָס געזעץ!

דעמאָלט האָט דער ריכטער, אביסל א באליידיקטער, געענטפערט:

— בכלל, יאָ, נאָר דאָ דאַרף מען אין אכט נעמען אזעלכע און אזעלכע אומשטענדן.

— אזוי איז דאָס געזעץ!—האָט ארענטסען מיט עקשנות איבערגעחזרט.

און דער עולם אויף יענער זייט שטאכעטן האָט געשאָקלט מיט די קעפ, טראכטנדיק: דער־אָ ווייסט שוין די געזעצן, א מחיה צו הערן!

א דאנק די מענגע נייע משפטים, וועלכע ניקאָלאי ארענטסען האָט אריינגעטראָגן, האָט דער יונגער ריכטער נישט געזען, עס זאָל ווען נעמען א סוף צו דער היינטיקער סעסיע פונם טינג. ער האָט געוויסנהאפט געהאָרעוועט און געארבעט, אויסגעפרעגט די עדות, אריינגעקוקט אין די פראָטאָקאָלן, געלייענט, געשריבן און גערעדט. נאָר ערשט אויפן דריטן און לעצטן טאָג איז ער דערגאנגען ביז דער תביעה פון לעוויאָן פון טאָרפעלוויקען צו גיו טרעוועליאָן.

סער גיו איז געווען אין געריכט פון דעם ערשטן טאָג אָן. ער איז אַרומגעקראָכן איבערן הויף און איבער דעם געריכטסזאַל, אַ בלינדער און אַ טויבער צו אַלץ; אויפן בריטאַנישן שטייגער אָן אומהעפלעכער און אַ שטומער אפילו דעמאָלט, ווען מען האָט זיך צו אים געווענדט מיט אַ פריינטלעכן גרוס. מיטאָג האָט ער גע־געסן ביי מאַקס טיש, און מען האָט אים געגעבן אַ צימער אין דעם פאַראַדנעם הויז. נאָר כאָטש ער האָט זיך יעדעס מאָל באַ־געגנט ביים טיש מיטן יונגן ריכטער, האָט ער קיין איינציק מאָל נישט דערמאָנט וועגן זיין פּראָצעס. און ער האָט בכלל כמעט ווי נישט גערעדט. ער איז געווען אינגאַנצן ניכטער.

— היינט ווערט באַטראַכט אייער פּראָצעס. — האָט דער ריכטער צו אים געזאָגט ביים מיטאָג.

— רעכט. — האָט ער גלייכגילטיק געענטפערט.

ער איז געקומען אָן אַן אַדוואָקאַט, נאָר מיט דער ווענטקע, האָט אַראָפּגענומען זיין היטעלע מיט דער פליג פון די פישפאַנגער, אָנגעגעבן זיין נאָמען, טיטל און געבורטסשטאָט אין ענגלאַנד. צו אַרענטסענס באַריכט וועגן דעם משפט האָט ער גע־געבן עטלעכע קורצע אויפקלערונגען, וואָס זענען אַריינגעטראָגן געוואָרן אין פּראָטאָקאָל.

ער דאָך געמאָלדן, אַז נאָך אין דער אויסגלייך־קאָמיסיע האָט ער מסכים געווען צו באַצאָלן לעווי־אָנען דיזעלביקע סומע וואָס מאַרעליוסן, אָבער די סומע איז נישט אָנגענומען געוואָרן אלס אַ צו־קליינע.

— וויפל זשע האָט באַקומען מאַרעליוס?

סער גיו האָט אָנגערופן די סומע און צוגעגעבן, אַז מאַ־רעליוס איז דאָ און קאָן עס באַשטעטיקן מיט אַ שבועה.

מאַרעליוס זאָגט עדות נאָכדעם ווי ער האָט פריער אָפּגע־געבן אַ שבועה לויטן געזעץ.

דער ריכטער האָט נישט ווילנדיק באַמערקט:

— אָ ער דאָס איז דאָך אַ גוטער פּרייז, הער אַדוואָקאַט אַרענטסען?

— אָבער ער זאָגט נישט, וויפל האָט באַזונדער עדוואַרדע

באַקומען. — שרייט פלוצלינג אויס לעוויאַן פון הינטער די שטאַ־בעטן.

— שטילער! — שטעלט אים אָפּ דער ריכטער.

דעמאָלט ענטפערט אַרענטסען לטובת זיין קליענט:

— פונדעסטוועגן האָט די דאָזיקע מעלדונג אַ וועזנטלעכע באַדייטונג פאַר דעם ענין.

דער ריכטער שטעלט נאָך אַ צוויי דריי פראַגעס, מען ענט־פערט אים, ער פאַרטראַכט זיך אויף אַ רגע, נאָכדעם זאָגט ער:

— פאַר וואָסער זשע ענין האָט עס אַ באַדייטונג? יעדנפאַלס דאָך נישט פאַר דער באַשטימונג פון דעם פרייז פאַר דאָס רעכט צו כאַפּן פיש.

סער גיו טענהט ווייטער: דער קענגערישער צד זאָגט, אַז די ברייט פון טייך אויף דעם שמעלסטן אָרט איז אינגאַנצן אַכט קלאַפטער, און אַזוי אַרום פאַרוואַרפט ער זיין ווענטקע לפּחות אויף אַ גלייכן מרחק פון ביידע ברעגן און אויף דער פרעמדער זייט. אָבער ביי דעם וואַסערפאַל איז דער טייך שמעלער, ווי אומעטום, און דאָרט איז ער ברייט צוועלף קלאַפטער.

— איר האָט אויסגעמאָסטן? — האָט דער ריכטער געפרעגט לויט אַרענטסענס פאַרלאַנג.

— יאָ.

— און ווי לאַנג איז אייער ווענטקע?

— צוויי קלאַפטער. אָט איז זי.

לעוויאַן האָט ווידער נישט געקאָנט איינהאַלטן זיך הינטער די שטאַבעטן.

— איך האָב געמאָסטן דעם טייך. ער האָט אַכט קלאַפטער לעבן וואַסערפאַל.

— שטילער!

אַרענטסען האָט געמאַכט אַ פּנים. כלומרשט ער איז זייער פאַרוווּנדערט, און ער ענטפערט ווידער:

— אָבער אין דער זומערדיקער היץ פאַלט דאָס וואַסער אָפּ, און דער טייך דערגרייכט דעמאָלט מער נישט ווי אַכט קלאַפּ־טער אין דער ברייט.

דער ריכטער לאָזט סער גיוען און פרעגט ביי ארענטסענען.

— צי האָט איר עדות, אַז די ברייט פונם טייך לעבן וואַסערפאל איז מער נישט ווי אכט קלאַפטער?

— קיין אַנדערע אויסער דעם באַלעבאָס פונם ברעג האָב איך נישט.

— זאָל איך שוין נישט וויסן די ברייט פון מיין אייגענעם וואסערפאַל? — האָט לעוויאָן הויך געמאָלדן.

איין טענטש פון הינטער די שטאַכעטן בעט ערלויבעניש עדות צו זאָגן אונטער אַ שבועה וועגן דער ברייט פון טייך. אין פרילינג, ווען עס האָט זיך אָנגעהויבן דער עסק, האָט ער לויט מאַרעליוסעס בקשה אויסגעמאָסטן דעם טייך: ער האָט גוטע דרייצן קלאַפטער לעבן וואַסערפאַל. צוויי אַנדערע פונם עולם באַשטעטיקן דאָסזעלביקע: אַלע דריי זענען באַוווסטע אָרטיקע איינוווינער. מיט צוויי טעג צוריק האָט מען זיי ווידער געהייסן אויסמעסטן דעם טייך. ער איז געוואָרן שמעלער קוים אויף אַ קלאַפטער, אַזוי אַז די ברייט זיינע איז איצט אויך גוטע צוועלף קלאַפטער.

אָבער צווישן זיי איז נישט געווען קיין איין פאַכמאַן. זיי האָבן געמאָסטן דעם טייך, געמאָסטן די ווענטקע, און קיינער האָט קיין טראַכט נישט געטון, אויף וואָס פאַר אַ מרחק קאָן מען פאַרוואַרפן אַ שנור פון אַ צוויי קלאַפטערדיקער ווענטקע. דער יונגער ריכטער האָט אַ טראַכט געטון:

— סער גיו איז נישט מחויב צו צאָלן אפילו דאָס, וואָס ער האָט אָנגעבאָטן.

ער האָט געהייסן ברענגען די מאָס פון מאַקס קלייט אויסשליסלעך, כדי צו העלפן דעם אויסלענדער. מען האָט אויסגעמאָסטן זיין ווענטקע. זי האָט געהאַט צוויי קלאַפטער.

דער ריכטער האָט געפרעגט.

— איר האָט גאָר קיין עדות נישט, הער אדוואָקאַט ארענטסען?

— ניין. צו דער פראַגע נישט.

— איר אַליין זענט געווען אויף דעם אָרט, וועגן וועלבן

עס קומט פאַר דער משפּט?

— איך האָב מיך פאַרלאָזן אויף די רייד פון דעם באַזיצער.

— זענט איר אַליין געווען אויפן אָרט?

— ניין.

אַלץ איז פאַרשריבן געוואָרן אין דער צייט פון קליינע, צווישנדיקע הפסקות האָט מען עס פאָרגעלייענט און פאַרפעסטיקט מיט חתימות. דער פּראָצעס האָט אָנגענומען אַ שלעכטע ווענדונג פאַר ארענטסענען און פאַר זיין קליענט. זיי האָבן זיך אַ שושקע געטון, מיישב געווען זיך. נאָכדעם האָט דער אדוואָקאַט געפרעגט, צי איז סער גיו מסכּים איצט צו באַצאָלן דאָס, וואָס ער האָט פאָרגעלייגט אין דער אויסגלייך-קאָמיסיע. דעמאָלט וואָלט מען די זאַך געקאָנט ענדיקן אויף אַ פרידלעכן אופן.

סער גיו האָט געענטפערט, אַז ניין, ער איז נישט מסכּים. איצט וויל ער אַ פּסק-דין פון געריכט.

דעמאָלט האָט ארענטסען דערלאַנגט זיין לעצטן קלאַפּ: סער גיו פאַנגט די לעצטע צייט ביים אריינגוס פון טייך, אין ים, ווי אַלס אייגנטימער קאָן זיך רעכענען נאָר לעווי‌אָן אַליין.

ווייטער האָט מען אַרויס‌גערופן סער גיו אויף אַן אויספאָר־שונג. ער פאַרשטייט נישט וועגן וואָס, אייגנטלעך, רעדט זיך דאָ. צו וואָס זאָל ער גיין פאַנגען אין אַ געמישטן וואַסער, האַלב־זיסן, האַלב־געזאַלצענעם? אויף זיין געזיכט האָט זיך באַוויזן אַ פּראַכט־לעכע גרימאַסע, וואָס האָט קלאָר באַוויזן, ווי ער באַציט זיך צו אַזאַ אומאיידעלן מין פישערייַ.

— האָט איר, הייסט עס, ביים אריינגוס נישט געפאַנגען?

ניין! וואָס האָט ער דאָרט צו פאַנגען? דאָרט איז קיין שום פיש נישטאָ. דער לאַקס איז נאָר אין די טייכן, און וועט אין ים נישט אַרויס פריער פאַר הערבסט, ווען ר'וועט אַרויסלאָזן די רויגן.

— אַך, סאַראַ טיפע ידיעות אין נאַטורוויסנשאַפט? — באַ־מערקט ארענטסען מיט חוצפּה. — אָבער צי איז דען אין ים נישט אַלע מאָל פאַראַן לאַקס?

— יעדנפאַלס כאַפּט מען עס נישט אויף קיין פליג.

— וואָס זשע האָט איר געפאַנגען בײַם אַרײַנגוס?

אָט וועט עס סער גיו דערקלערן: ער האָט געפאַנגען נאָר קלײנע שטאָקפיש און פלאַנדרעס, איז דאָס אויך נישט בײַם אַרײַנגוס, נאָר עטלעכע הונדערט קלאַפטער ווײַט פונם ברעג, אין ים. דער מענטש, וואָס האָט אים עטלעכע מאָל געפירט אַהין איז דאָ. דאָס איז דער ווירט פון דעם שטיבל, וואָס ער האָט געדונגען. ער קאָן עס באַשטעטיקן.

מ'האָט דעם ווירט געגעבן אַ שבועה, און ער האָט אַלץ באַשטעטיקט.

דעמאָלט האָט אַרעגטסען געטוזט בעטן, מ'זאָל אָפּלעגן דעם פּראָצעס...

אָבער דער טינג איז גאָר נישט געווען אַזאַ ווי די פרײַ-ערדיקע, ווײַט נישט. אויף די זיצונגען מיט דעם אַלטן ריכטער פלעגט דער עולם אפילו פון הינטער די שטאַכעטן קאָנען פרעגן אים וועגן פאַרשידענע געזעצן, און באַקומען פון אים אינפאָרמאַ-ציעס און אָנווײַזונגען. דער יונגער געהילף האָט אָבער מורא גע-האַט, מען זאָל בײַ אים נישט אַרויסנאַרן עפּעס אַזאַ ענטפער, וועלכער וואָלט געקאָנט ברענגען צו קאָמפּליקאַציעס. „דער ריכ-טער איז נישט קײן אַדוואָקאַט, — האָט ער געזאָגט — דער ריכ-טער דאַרף משפּטן. ווענדט זיך צו אַן אַדוואָקאַט, וועט ער אײַך דערקלערן".

קײנער האָט נישט מ׳טגעפילט דידאָזיקע נײַע פאַראָנדקעס פון דעם יונגן ריכטער. דער עולם איז אַרויס פון געריכט-זאַל און האָט זיך געקליבן בײַם טיש, וווּ מען פאַרקויפט בראָנפן בײַ מאַקן אין קלײט. פאַרבליבן זענען נאָר די, וואָס די נויטווענדי-קײט האָט זײ פאַרהאַלטן. דעריבער, ווען אײנער פון די קאָנצע-לאַריסטן האָט גענומען לײענען די היפּאָטעקעס, האָבן עס געהערט מער נישט ווי עטלעכע מענטשן. דאָס וואָס זײ האָבן זיך דער-וווּסט, איז פאַר זײ קײן נײַס נישט געווען. אַז בענאָני האַרטוויגסען האָט מאַקן פון סירילונד געגעבן פינף טויזנט דאָלאַר אויף אַ היפּ-פּאָטעק — דערפון האָט בענאָני אַלײן קײן סוד נישט געמאַכט, אַלע האָבן עס געוווּסט. דאָס האָט נישט געהאַט קײן אַנדער-

באַדייטונג, חוץ דאָס, וואָס אלע האָבן אים אָפּגעגעבן זייערע גראָשנס. מער נישט, וואָס בענאָנים סומע איז געווען אזא גרויסע, א גאַנץ פאַרמעגן!

צום סוף פון דער זיצונג איז דער ריכטער געווען מיד און הונגעריק. אָבער אדוואָקאַט ארענטסען איז אים אזוי נישט געפעלן געוואָרן מיט זיין פרייען טאָן, און ער האָט געפונען, אז זיין תּביעה צום סער גיו טרעוועליאַן איז אזוי אומבאַגרינדעט און לייכטזיניק, אז ער וואָלט גערן שוין ארויסגעטראָגן דעם פּסק און סער גיוען געראַכט געגעבן. דער משפּט מיט מאַרעליוסן פון טאָרפּעלוויקן, פאַר וואָס ער האָט פאַרקויפט דאָס רעשט צו כאַפּן פיש אין א פרעמדן טייל פון טייך, וואָלט שוין במילא אָפּגעפאַלן.

ניקאָלאַי ארענטסען האָט געזאָגט צו זיין פאַרטרויער:

— איך האָב בדעה אליין צו גיין אויף דעם אָרט און ארויסרופן עדות. חוץ דעם איז אין נאָרוועגיע פאַראַן נאָר איין געריכט, קעגן וועלכן מען קאָן נישט אפּעלירן. קעגן דעם, וואָס דאָ קאָן מען פּראָטעסטירן.

ער איז אוועק צו מאַכן זען זיך מיט ראָזען. ער האָט אויף דעם טינג גאָרנישט פאַרשפּילט, אזוי אז ער האָט נישט גע-האַט פון וואָס אָפּצועסן זיך דאָס האַרץ. ער איז אריין מיט פעס-טע זיכערע טריט, ווי ער האָט גענומען גיין, זינט ער האָט באַ-קומען אזוי פיל קליענטן און אָנגעהויבן שאַרן געלט מיט די פולע הויפנס.

ראָזע איז געווען אין א קיך-פאַרטוך און האָט זיך פאַר-שעמט.

— גיי דערווייל אריין אין קליינעם זאַל, — האָט זי געזאָגט — באַלד קום איך.

און ווירקלעך זי איז באַלד געקומען, תּיכּף נאָך אים.

— איך האָב איצט קיין צייט נישט. וואָס מאַכסטו? דער טינג האָט זיך געענדיקט? ווי גייען דיינע עסקים?

— פאַרשטייט זיך, אויסגעצייכנט! דאָס געזעץ — בין איך דאָ!

— סאַראַ פאַרדרוס, וואָס מיר האָט זיך נישט איינגעגעבן

קומען הערן, ווי דו רעדסט!

גאָט מיינער, ווי ראָזע האָט ליגן געזאָגט אויס ליבע צו דעמדראָזיקן מענטשן! זי האָט אכטונג געגעבן, געהערט און געזען אים אין געריכט-זאל, ווען עס איז געגאנגען זיין גרויסער פּראָצעס מיט סער גיוען. און ס'איז איר געווען אַזאַ הייטיק צו הערן, ווי דער יונגער ריכטער האָט אים צווי מאָל שארף געפרעגט: „און איר אליין זענט געווען אויף דעם אָרט? און איר זענט גע-ווען אויפן אָרט?" זי איז דעמאָלט שטילינקערהייט ארויס פון גע-ריכט-זייל, פול מיט נישט קיין גוטע פאָרגעפילן. דאנקען גאָט! אלץ האָט זיך גוט געענדיקט. ניקאָלאַי וועט מסתּמא געווינען אלע פּראָצעסן.

— און דו האָסט נישט פארגעסן דעם טאָג?

— דעם טאָג?

— דעם טאָג פון דער חתונה. און איך האָב דיר נאָך גע-וואָלט זאָגן...

— נו?

— אָט וואָס: לאָמיר פאָרן אין דער קירך רייטנדיק, גע-דענקסטו דעם טאָג? דעם צוועלפטן יוני, איצט איז שוין נישט לאנג צו ווארטן.

— דעם צוועלפטן יוני, — האָט ער איבערגעחזרט — איך וועל הייסן, מען זאָל מיך אויפוועקן באצייטנס.

— סאָרא פלוידערזאק דו ביסט! — האָט זי געזאָגט,. שמייב-לענדיק מיט פארגעבונג.

ער האָט געפרעגט:

— דעם צוועלפטן יוני? און קיין מעלדונג אין קירך דארף מען נישט מאכן?

— שוין געמאכט, — האָט זי געענטפערט — דער פאפּאַ האָט געמאכט די מעלדונג ביי אונז, און דאָ — דער קאפּיטאן. דריי מאָל.

— נו, גוט, וואָס דו האָסט עס באזאָרגט. איך האָב אזוי פיל ארבעט!

— נעבעכקע! אָבער אויב אזוי פארדינסטו דאָך פיל געלט?

— פשוט איך שאַר הויפּנסדייז. — האָט ער געענטפערט.

אויף מאָרגן האָט זיך סער גיו אומגעקערט אין זיין שטיבל און זיך ווידער גענומען כאַפּן פיש. דעם וועג האָט ער אויסגעקליבן פאַרביי בענאָנים הויז, און ער איז געגאַנגען איבער די בערג ביזן סאַמע קהלשן וואַלד. פון צייט צו צייט פלעגט ער זיך אָנבויגן, און אָפּרייסן שטיינדלעך, וועלכע ער האָט געלייגט אין קעשענע אַריין.

XVII

בענאָני האָט זיך אומגעקערט פון די ווייטע שכערן און האָט זיך גלייך גענומען גרייטן זיינע נעצן. ער האָט נישט באַקומען קיין גענויע ידיעות וועגן הערינג, נאָר ער האָט געמאַכט דעם אָנשטעל, אַז ער ווייסט כלומרשט מער ווי אַנדערע. אינדעראמתן האָט ער פשוט נישט געקאָנט בלייבן אין דאָרף, ווו אַלע האָבן געוווסט וועגן זיין דערנידערונג. וועגן לאָזן זיך אויפן ים האָט ער שוין מער נישט געטראַכט.

דעם לענסמאַנס שרייבער איז צו אים אַריין און דערציילט וועגן דעם טינג, און אַז די היפּאָטעק איז באַשטעטיקט. יאָ, אַפּנים, אַזוי איז עס שוין באַשערט: ער האָט בשום אופן נישט געקאָנט אַרויסבאַקומען דאָס פּאַפּיר, מחמת עס איז געווען אַריינגעשריבן אין דער רשימה פון די היפּאָטעקן נאָך פאַר דעם טינג אין סירילונד. אַזוי אַז אַלץ האָט שוין געמוזט גיין איינס נאָכן אַנדערן.

אַ פאַרצאָגטער איז בענאָני געזעסן און האָט געהערט: ס'קאָן זיין, אַז איצט וועט ער מאַקע אַליין זיין שולדיק אין דעם, וואָס מאַק וועט שוין נישט וועלן זיין מער קיין פאַרמיטלער צווישן אים מיט ראָזען. ווייטער האָט ער זיך דערוווּסט, אַז בשעת מען האָט געלייענט די היפּאָטעק, איז געווען ווייניק עולם, מער נישט, ווי די באַאַמטע פון טינג און נאָך עמעצער. די זאַך איז אַריבער אומבאַמערקטערהייט.

— און דעם דאָקומענט האָב איך מיט זיך אין קעשענע. — האָט דער שרייבער געזאָגט.

— אזוי? איר האָט עס ביי זיך? — האָט בענאָני געזאָגט און געוואַרט, אז באַלד וועט ער דערהאַלטן דאָס פּאַפּיר.

אָבער יענער האָט זיך נישט געאיילט, נאָר איז געזעסן און צוגעהוסט זיך מיט פאַרצויגענע ליפּן.

— וואָס זשע, ס'האָט געקאָסט טייערע, איידער מיר האָבן גערעכנט? — האָט לסוף געפרעגט בענאָני, גרייט צו באַצאָלן.

— ניין, פּונקט אזוי פיל, וויפל ס'האָט געדאַרפט קאָסטן לויטן געזעץ.

בענאָני האָט געוואַרט א ביסל, נאָכדעם האָט ער געזאָגט:

— גיט מיר אָקאָרשט א בליק טון גיכער.

דעמאָלט האָט דעם לאַנסמאַנס שרייבער אָנגעהויבן:

— איך וואָלט עס געקאָנט ארויסלייגן פאַר אייך תיכף ומיד, נאָר אַזוי טויג נישט. איך וועל מיך באַגיין מענטשלעך.

בענאָני האָט אויף אים אויסגעגלאָצט די אויגן און געפרעגט:

— וואָס איז? ס'איז עפּעס געשען מיטן דאָקומענט?

לסוף האָט דעם לאַנסמאַנס שרייבער געענטפערט:

— ס'איז געשען דאָס, וואָס דער דאָקומענט איז א שלעכ-טער. איך וואָלט געמעגט זאָגן, אז ער איז נישט ווערט דאָס געלט, וואָס איר האָט געגעבן.

— ווייזט מיר אים, שוין!

— ווען איך וואָלט מיך וועלן באַגיין, ווי א שלעכטער מענטש, וואָלט איך אים תיכף דאָ פאַר אייך אַוועקגעלייגט. אָבער איך וויל אייך צוגרייטן ביסלעכווייז דערצו, אַז מאַק פון ראָזענ-גאַרד האָט שוין געגעבן א טייוולשע סומע אויף סירילונד פריער פאַר אייך.

— איר לאַכט! — האָט בענאָני אויסגעשריגן אין אימה.

דעמאָלט האָט דער שרייבער פאַר אים אויפגעעפנט דאָס פּאַפּיר. עס איז אויף דעם געווען אָן אָנמערקונג, אַז די באַטרעפנ-דיקע היפּאָטעק איז איבערגעליינט און באַשטעטיקט אויפן טינג דעם און דעם טאָג. נאָכדעם זענען געווען אויסגערעכנט אלע

פריער אַרויסגעגעבענע היפּאָטעקעס אויף סירילונד מיט אַלע פּעל־
דער און מיט די דריי שיפן, דאָס אַלץ האָט שוין פיל יאָר גע־
הערט צו מאַקן פון ראָזענגאַרד. די סומעס, וואָס ער האָט אַרויס־
געגעבן האָבן אין אַלגעמיין באַטראָפן אַכצן טויזנט דאָלער. און־
טער די צושריפטן איז געשטאַנען די חתימה פון סטען טאָדע.

בענאָני איז געווען פּונקט ווי פון אַ דונער דערשלאָגן. ער
האָט אויסגעשטעלט די אויגן אויף דעם פּאַפּיר, און אין קאָפּ זע־
נען אים געקראָכן אַלערליי פּוסטע רעיונות: דער ריכטער האָט
זיך נישט גערופן סטען טאָדע? ווער זשע איז עס אַזוינס? אַכצן
טויזנט דאָלער? יאָ, יאָ. אָבער דעמאָלט איז דאָך מאַק פון סי־
רילונד גאָר נישט אַזאַ גביר און אַזאַ וויכטיקע פּערזאָן? דער
גאַנצער מאַכער איז גאָר אין דער אמתן זיין ברודער, מאַק פון
ראָזענגאַרד, וואָס האָט אים אָפּגעקויפט מיט הויט און ביינער.

— איצט איז די גאַנצע פראַגע אין דעם, צי איז דאָס פּאַרי־
מעגן, אויף וועלכן איר האָט געגעבן דאָס געלט, ווערט דריי און
צוואַנציק טויזנט דאָלער. — האָט דער שרייבער געזאָגט.

בענאָני האָט גענומען איבערלייגן זיך.

— ניין, — האָט ער נאָכדעם געזאָגט — נישט ווערט.

— ניין. איך מיט דעם לענסמאַן טראַכטן אויך אַזוי. מיר
האָבן נעכטן גערעדט וועגן דעם צווישן זיך, דריי און צוואַנציק
טויזנט — דאָס איז דאָך אַ שרעק סאַראַ סומע!

— און דאָס, וואָס מאַק האָט געטון — צי איז עס גע־
זעצלעך?

— דאָס איז, ווי מען קוקט דערויף. אין פּאַפּיר שטייט גע־
שריבן: באַקומען. ער, מאַק האָט באַקומען פינף טויזנט דאָלער
אויף דעם משכון פון אַזאַ און אַזאַ פּאַרמעגן. איר האָט דאָך אַליין
אָנערקענט, אַז איר באַנוגנט זיך מיט דעם משכון?

בענאָני האָט אים שוין נישט געהערט.

— סטען טאָדע — ווער איז דאָס? צי איז די חתימה אַ
געזעצלעכע?

נאָכדעם ווי ער האָט די זאַך גוט באַטראַכט, איז דעם
לענסמאַנס שרייבער געקומען צו דעם אויספיר, אַז דער געהילף

Bibliotheca Universitatis Tartuensis · KIRJASTO · TARTU

פון דעם ריכטער האָט געטון אויפן יסוד פונם געזעץ, און האָט געהאַט דאָס רעכט אונטערצושרייבן די היפּאָטעק, נאָר, אוודאי, ער איז נישט דער אמתער ריכטער, חייט נישט.

— דריי און צוואַנציק טויזנט! איז מאַק, הייסט עס, אַ קבצן!

— האָט בענאָני פּלוצלינג געזאָגט. — בעסער שוין האָבן ווייניקער, נאָר עס זאָל זיין איינגס...

אָבער דאָ האָט ער פּלוצלינג ווידער זיך דערמאָנט אָן זיינע פינף טויזנט דאָלער, וואָס זענען אויך געווען גלייך ווי פאַרלוי־רענע. ער איז אויפגעשטאַנען אַ בלאַסער, אַ צעמישטער, קוקנדיק אויף דעם ווערטלאָזן פּאַפּיר, וואָס איז געלעגן אויפן טיש, נאָכ־דעם צוריק זיך אַוועקגעזעצט.

— ס'קאָן זיין, ער וועט אייך אפשר אויסצאָלן ביסלעכווייז?

— האָט געזאָגט דער שרייבער, כדי כאָטש מיט וואָס עס איז צו טרייסטן אים.

— פונוואַנען וועט ער נעמען? דאָס העמד אויפן לייב איז ביי אים אויך אַ פרעמדעס! בעסער האָבן ווייניקער, אבי... ער איז אַ רמאי, זאָג איך אייך!

— דאָס קאָן מען נאָך נישט זאָגן. אפשר וועט ער נאָך באַצאָלן...

— אַ רמאי! אַן אמתער רמאי!

אַך, סאַראַ שטאַרק, גוט וואָרט דאָס איז! און ווי דער־נידעריקנדיק דאָס איז פאַר דעם שטאָלצן מאַקן. דעריבער האָט עס בענאָני איבערגעחזרט מיט אַזאַ אויפריכטיקן פאַרגעניגן.

— ער וועט זיכער באַצאָלן. — האָט דער שרייבער געזאָגט, אַיפשטייענדיק. אים האָט זיך יעדנפאַלס גיכער געוואָלט אַוועקגיין.

אָבער בענאָני איז געווען אויפן העכסטן גראַד צערייצט.

— מען האָט מיט אים נישט גערעדט האָבן קיין עסקים! אַזעלכע מענטשן פאַרדינען מער נישט, מען זאָל אויף זיי אַ שפּיי טון און אַוועקגיין. — זאָלן זיי זיך וואַלגערן!

געבליבן אַליין, האָט בענאָני געטומען משער זיין, וואָס זאָל ער אָנהויבן צו טון. ער האָט באַשלאָסן גיין צו מאַקן אין קאָנ־טאָר און אָפּרעכענען זיך מיט אים.

ער האָט אַריינגערוקט די היפּאָטעק אין קעשענע און איז אַוועק קיין סירילונד. אין וועג איז אים געקומען אויפן זינען, פריער זען זיך מיט סווען דעם וועבטער.

אָבער סווענען איז נעבעך אליין געווען נישט זייער פריילעך אויפן הארצן, אזוי אַז ער וואָלט קיינעם נישט געקאָנט צוגעבן קיין מונ־טערקייט. און אַלץ ווידער צוליב עלען דעם שטוב־מיידל.

נעכטן אין אָוונט האָט סווען דער וועבטער זיך געשושקעט מיט זיין ליבער, ערשט פלוצלינג האָט מען זי אַוועקגערופן צו מאַקן: ער האָט זיך געקליבן נעמען אַ וואַנע. סווען האָט זיך גע־פּרוווט אָפּהאַלטן זי: „זאָל ער זיך אליין באָדן אין זיין וואַנע, וואָס גייט עס דיר אָן?" אָבער עלען האָט בעסער געוווּסט, וואָס זי האָט צו טון, און זי האָט זיך פון אים אַרויסגעריסן. סווען דער וועבטער איז אַוועק נאָך איר, אויף די שפּיץ פינגער האָט ער זיך אונטערגעגנבעט צו דער טיר פון מאַקס צימער, און האָט אַלץ אליין געהערט, מיט די אייגענע אויערן.

היינט אינדערפרי האָט ער געכאַפּט עלען דאָס שטוב־מיידל און זאָגט צו איר:

— מאַק איז אויפגעשטאַנען?

— נאָך נישט.

— דו האָסט אים נעכטן אין אָוונט געבאָדן?

— יאָ, געריבן אים דעם רוקן מיט אַ האַנטוך.

— דו ליגסט! איך בין געשטאַנען אין קאָרידאָר און האָב אַלץ געהערט.

פּויזע.

— און וואָס נאָר האָט איר זיך אַלע צו מיר צוגעטשעפּעט, — האָט עלען דאָס שטוב־מיידל שטיל געזאָגט — גלייך ווי אַלע וואָלטן משוגע געוואָרן.

— נו, און דו אליין קאָנסט זיך גאָרנישט אָפּטשעפּען פון אים?

— דאָס איז נישט אזוי לייכט. איך דאַרף אים רייבן דעם רוקן.

דעמאָלט האָט דער צאָרן אָנגעהויבן קאָכן אין סווען דעם

וועכטער. ער האָט גענומען סאָפּען און אַ געשריי געטון:

— אַ חזיר ביסטו, אַט וואָס!

זי איז געשטאַנען מיט ברייט צעעפנטע אויגן און האָט אויס־געהויבן די ברעמען, גלייך ווי זי וואָלט נישט געגלויבט, אַז דאָס זידלט זיך אַזוי׳ סוון דער וועכטער.

— דו וועסט מיך דערפירן דערצו, אַז איך וועל דיר אַמאָל דערלאַנגען מיט אַ מעסער.

— עס לוינט נישט צו זיין אַזוי אין כּעס, — האָט זי צו אים ליבלעך געזאָגט — אינגיכן וועט ער מיך לאָזן צו רו.

— ניין,' ער וועט דיך נישט לאָזן.

— און וואָס טוסטו אַליין מיט בראַמאַפּוטרען, מיט דער דאָ־זיקער געקרייזלטער? — האָט עלען געזאָגט מיט פאַראַכטונג

סוען דער וועכטער האָט ווידער געפרעגט:

— מאַק איז אויפגעשטאַנען?

— ניין.

— איך וויל מיט אים רעדן אין קאַנטאָר.

— בעסער הויב זיך נישט אָן, — האָט עלען געזאָגט, און האָט אים גענומען אָפּרעדן — ס׳וועט אונז נאָר ביידן ערגער זיין.

אַזוי וואָלט זיך אפשר סוען בארויקט. נאָר ווען מען האָט אים געהייסן אויפהענגען די פּערינע פון מאַקס וואַנע אויסצוטרי־קענען אויף דער זון, איז ער אַזוי אין כּעס געוואָרן, אַז ער האָט אַליין נישט געדענקט, וואָס ער טוט. ער האָט פאַרגעסן אויך וועגן דעם, אַז ער איז דאָ אַ משרת אויף יעדער אַרבעט, און אַז מען קאָן אים נויטן צו טון, וואָס מען וויל.

ווען מאַק איז אַריין אין קאַנטאָר, איז סוען דער וועכטער צו אים געקומען, אָן אויפגערודערטער און אַ צערייצטער. ער איז גלייך צוגעטראָטן צום ענין. מען רופט אים סוען יאָהאַן קיעלד־סען, מיט דעם צונעמעניש סוען דער וועכטער. ער קלויבט זיך חתונה האָבן מיט עלען דעם שטוב־מיידל, און זי דאַרף נישט באָדן מאַקן, און ער אַליין וויל נאָך זיי נישט טרוקענען די פּע־רינע...

— פאַרשטייט איר, איך וועל נישט דערלאָזן, אַז זי זאָל

ביי אייך זיין אויף חוזק, איז מיין נאָמען נישט סווען יאָהאַן קיעלד-סען. יאָ. אַזוי רופט מען מיך. און אויב איר פאַרלאַנגט צו וויסן מיין ביאָגראַפיע, בין איך פון שטאָט. יאָ, איך בין פון שטאָט. אויב איר פאַרלאַנגט עס צו וויסן.

מאַק האָט לאַנגזאַם אויפגעהויבן דעם קאָפּ פון זיינע פאַ-פירן, האָט אויף אים אויסגעשטעלט זיינע שטאָלענע אויגן און געפרעגט:

– ווי רופט מען דיך, האָסטו געזאָגט?

סווען האָט זיך פאַרלוירן און נאָר געקאָנט איבערחזרן די פראַגע:

– ווי רופט מען מיך? סווען יאָהאַן קיעלדסען. דאָס צונעמע-ניש – סווען דער וועכטער.

– רעכט. קאָנסט גיין טון דיין אַרבעט. – האָט מאַק גע-זאָגט.

סווען האָט זיך שוין געהאַט גענומען פאַרן הענטל.

– ניין, – האָט ער געזאָגט – די אַרבעט וועל איך נישט טון.

– רעכט, דעמאָלט קאָנסטו באַקומען אַ רעכענונג.

מאַק האָט גענומען זיין גענזנפעדער, געמאַכט דעם חשבון, אָפּגעציילט דאָס געלט און באַצאָלט. נאָכדעם האָט ער געעפנט די טיר.

סווען דער וועכטער האָט אַ בורטשע געטון, נאָר ער איז אַרויס.

געבליבן הינטער דער טיר, מיטן געלט אין קעשענע און מיט יאוש אויף דער נשמה, איז ער אוועק צום בראָנפן-טיש אין קלייט און האָט אַריינגעגאָסן עטלעכע גלעזלעך, נאָכדעם האָט ער זיך דערפילט ווידער פאַר אַ דרייסטן און אַ שטאַרקן. ער איז אַוועק אין שטוב פאַר דער דינערשאַפט, דאָרט אָנגעמאַכט אַן איבערקערעניש, צעזידלט זיך מיט די אַרבעטער אויסגעקראָכן צו די צוויי זקנים, צו מאָנסן און צו פרידעריק מענזאַן, וועלכע זענען איצט ביידע געלעגן אויף די געלעגערס און האָבן רק גע-געסן, נאָר זעלטן ווען אַרויסגערעדט אַ וואָרט, וואָס איז ענלעך

געווען צו אַ מענטשלעך לשון.

— שטייט אויף, גייט שפּאַלטן האָלץ! — האָט סווען דער וועכטער צו זיי געשריגן. — איך האָב מיך אָפּגעזאָגט.

— אָפּגעזאָגט. — האָט פרידעריק מענזא איבערגעחזרט.

— פאַרמאַך די געמבע! — האָט סווען דער וועכטער אָנגעהויבן צו רעווען. — דו וועסט אויפשטיין צי נישט? אָדער זאָל הידער עלען נעבעך אליין גיין אין האָלץ־שפּייכלער אָנשטאָט דיר?

פרידעריק מענזאַ, ביי וועלכן די גאַנצע באָרד איז געווען פאַרדעקט מיט ברעקלעך און מיט שפּייעכץ, איז געלעגן גלייך ווי ער וואָלט זיך פאַרטראַכט וועגן עפּעס אַ וויכטיקע זאַך, און האָט געפינטלט מיט די אויגן. נאָכדעם האָט ער פּלוצלינג געזאָגט:

— דריי מייל ביזן „פונטוס".

— כאַ־כאַ־כאַ! — האָט זיך מאָנס אויף זיין געלעגער פונאַנדערגעלאַכט.

נעבעך, ער האָט אויך געהאַט זיינע פריידן. אים האָט זיך, אפּנים, אָפּגעדאַכט, אַז די וואַנט גייט אַוועק אין דער לופטן, סאַמע אונטערן דאַך.

סווען דער וועכטער האָט זיך צוריק אומגעקערט אין דער שטוב פאַר דער דינערשאַפט, האָט געזונגען און געפּלוידערט, אויסבארימענדיק זיך מיט זיינע פּלענער.

— איך וועל מער נישט טריקענען די דאָזיקע פערענע פאַר קיינע גליקן אין דער וועלט נישט! — האָט ער געמאָלדן. — איר ווייסט, וואָס איך וויל טון? ניין, איר ווייסט נישט, ווייל איר זענט דאָ אַלע חזירים. איך וועל זינגען, קומט אלע אהער, איך וועל זינגען.

אין שטוב פאַר דער דינערשאַפט האָט זיך אָנגעזאַמלט אַ גרויסער עולם. סווען דער וועכטער האָט נישט מורא געהאַט אָפּצוציען אַלעמען פון דער אַרבעט, הגם עס איז געווען אַ וואָכעדיקער טאָג. אויך עלען מיט בראַטאַפּוטרען זענען געקומען.

דעם יונגערן מילנערס ווייב איז, ארויסגייענדיק פון קלייט מיט סחורה, אויך אהער אריין. זי האָט מיט זיך געהאַט איר קליי- נינקן זון, אַ זעקסיאָריקער יונגאַטש מיט אַ קליינינקן צארטן מיילכל. סהען דער וועכטער האָט אָפּגעעפנט די ברייטע האַנט, האָט אים געשענקט אַ גאַנץ פערטל קראָן און אַ גלעט געטון דערביי אי- בערן קעפל.

— ס'איז דיר דאָ פריילעך? — האָט די מאַמע געפרעגט.

יאָ, יאָ, דעם ייִנגל איז געווען זייער פריילעך. ווען די דערוואַקסענע האָבן גענומען טאַנצן, האָט ער זיך אויך געפונען אַן אָרט, און גענומען זיך דרייען, פילנדיק זיך פאַר אַ ווינטיקן פּאַרשוין.

סהען דער וועכטער האָט אָנגעהויבן זינגען. ער האָט גע- זונגען וועגן די סאַראַזער מיידן. נאָר, אַפּנים, ער איז גאָר פון זינען אראָפּ, ווייל זיין ליד האָט געקלונגען ווי אַ סטראַשונעק, און ער האָט געסטראַשעט עמעצן אַ באַשטימטע פּערזאָן, ציטנדיק טרייסלענדיק מיטן פויסט אין דער ריכטונג צו דעם הויפּט- בנין.

סהען דער וועכטער האָט געזונגען:

סאַראַזער וואַלד צעשפּרייט זיך ברייט,
אין בלוי פאַרפאַלן זיינע שטעגן.
עס טרובען יעגער אין טרומייט,
דער בער פאַלט טויט פון פריצס דעגן.
און אָט צוויי מיידלעך מאַכן אַ געלעגער גרייט,
אַ ווייבן פון דעם פריצס-וועגן.

אָ, איר מיידן פון סאַראַזע!

מיט איינער טוט ער שלאָפן גיין,
די צווייטע האָט ער נישט גענומען.
דאָס מיידל בלייבט פאַרשעמט אַליין.
שיקט זי, דער שיסער גוסט זאָל קומען:
ער זאָל צו זיין ליבסטער קומען גלייך צו גיין,
ווען ער זי אלס געשאַנק באַקומען.

אָ, איר מיידן פון סאַראַזע!

דער שיסער היט די טיר און שטייט...
די האק זי פיגקלט מיט די שטערן...
אין שטוב קרעבצט עמעץ שטילערהייט
פון אָנגעזעטיקטע באַגערן.
און שוין... אַרויס פון שטוב דער שטאָלצער פריץ גייט,
באַגעגנט אים די האַק אין שטערן,

אָ, איר מיידן פון סאראָזע!
אָ, מיידן פון סאבאזע, הערט:
וואָס קאָן שוין זיין דעם שיסער שלעכטער!
ער לויפט און בלאָנדזעט אויף דער ערד,
אין קעניגס חיל קריגער ווערט ער.
און העט-העט שפּעטער צוריקגעקערט,
אלס רויב פון שווערד,
געלאַשצעט האָט ער אייערע טעכטער!

אָ. מיידן פון סאראזע!
ס'איז גוסט דעם קעניגס קריגער איצט,
א לייט, ווער וואגט אים דען אָנרירן?
עס לאַכט דער בליק פון זיין שווערד-שפיץ,
און פון זיין ביקס דאָס בלוט טוט פרירן!

אָבער דאָ האָט סווען פלוצלינג דערפילט, אז עס איז נישטאָ קיין כאָר און ער האָט איבערגעריסן דאָס ליד.

— הארט! דאָ דארפט איר אלע אונטערכאפּן: „אָ, איר מיידן פון סאראזע!” און איר טאַנצט נאָר, אמתע חיות.

עס איז געקומען צולויפן פון מאַקן א שליח רופן דעם עלטערן ארבעטער אין קאַנטאָר אריין, אלע זענען גלייך שטיל געוואָרן און געגומען פאַמעלעך ארויסרוקן זיך פון שטוב. סווען דער וועכטער איז שוין מער נישט געווען בכוח זיי פונאַנ-דערצעהיגן. די מילנערין האָט צו אים צוגעשיקט איר זון געזעגע-נען זיך ווי עס דארף צו זיין, און נאָך אמאָל באַדאַנקען פאַר דער מתנה. סווען האָט לאַנג געהאלטן זיין קליין הענטל אין זיינער, נאָכדעם האָט ער געזאָגט:

— דאָס הענטל איז ביי אים פונקט אזא ווי ביי עלענען. א וואונדער און מער גאָרנישט!

דאָ האָט מען געשיקט רופן סוּענען גופא. ער איז אַוועק מיט אַ שווערן פאַרגעפיל, עס האָט זיך אָבער אַרויסגעוויזן, אַז גערופן האָט אים בענאַני, וועלכער האָט געדאַרפט אַדורכשמועסן זיך.

— איך האָב צו דיר אַ קליינעם עסק, — האָט בענאַני אָנגעהויבן — אפשר ווילסטו פאָרן מיט דער נעץ?

— איך ווייס נישט, יאָ, ניין. כ'וויל. מיט דער נעץ?

נאָר באַלד איז דער שמועס אַריבער אויף דעם, וואָס ביידן פון זיי איז געווען אָנגעקאָכט אויפן האַרצן. בענאַני האָט מיט אַ דראָענדיקן אויסזען אַ שאָקל געטון מיטן קאָפּ און געמאָלדן, אַז ער קלייבט זיך גיין צו מאַכן אין קאַנטאָר.

— און איך בין שוין דאָרט געווען און האָב מיט אים גערעדט אָפענע דיבורים.

— ער האָט מיך אויף אַ געמיינעם אופן אָפּגענאַרט.

— און מיך? עלען איז איצט שוין גאָר אַ פאַרפאַלענע מויד.

— פאַרוואָס עפעס?

— ער האָט זי נעכטן ווידער גענומען צו זיך אין וואַגע.

— און באַנוצט זיך?.. — בענאַני האָט געשאָקלט מיטן קאָפּ: ס'הייסט, פאַרפאַלן.

— די מעשה איז אָבער, וואָס איך און עלען האָבן מיר באַשלאָסן חתונה האָבן. — האָט סוּען דער וועבטער ווייטער גערעדט. בענאַני האָט געענטפערט.

— ביז אַ צייט וועסטו שוין נישט האָבן עלענען, דאָס פאַרשטייסטו אַליין.

סוּען האָט אויפגעהויבן דעם קאָפּ און בייז אַ בליק געטון מיט די אויגן.

— אַזוי איז שוין דאָ דער מנהג, — האָט בענאַני געזאָגט — אַזוי איז געווען מיט אַלעמען נאָך דער ריי. מער נישט בראַמאַפּוטרע אַליין האַלט זיך נאָך.

דער עלטסטער אַרבעטער איז אַרויס פון מאַכן און האָט געמאָלדן, אַז מען הייסט סוּען דעם וועבטער אַוועקגיין.

— אַוועקגיין?.. וואָס איז אַזוינס?

— אזוי האָט מען געהייסן. מיין עסק איז אכטונג געבן דאָ אויף דער אָרדנונג, און מער ווייס איך גאָרנישט.

סווען דער וועכטער האָט, אפנים, באטראכט עפּעס א מיטל, כּדי שלום צו מאכן צוליב עלענען, אָבער איצט האָט ער פאר־שטאנען, אז ער דארף זיך אָפּטראָגן, דאָס האָט אים פארשאפט גרוילעכן עגמת נפש.

בענאָני האָט זיך אריינגעמישט.

— גיי צוריק און זאָג מאקן, אז סווען דער וועכטער בלייבט מיט מיר.

— מילא, רעכט. — האָט דער ארבעטער געענטפערט.

— אזוי זאָג אים טאקע, מאַקן פון סירילונד, אין נאָמען פון בענאָני הארטוויגסען.

דער ארבעטער איז אוועק. און די צוויי זענען געבליבן, גרויס האלטנדיק זיך מיט זייער נצחון. נאָר פאר דער צייט וואָס זיי האָבן גערעדט, איז סווען ווידער אראָפּגעפאלן ביי זיך, דער־מאָנענדיק זיך וועגן דעם, אז ער דארף פונדאנען אוועקגיין.

— איצט האָב איך גאָרנישט אויף דער וועלט אויסער דעם־א דימענט, — האָט ער געגומען רעדן — אָבער איך האָב נישט קיין גלאָז, אזוי אז וואָס צו שניידן איז אויך נישטאָ.

ווי זיי שטייען אזוי און רעדן, איז פון קלייט־גאניק אראָפּ מאק אליין און האָט זיך געלאָזן גלייך צו זיי. ער איז געגאנגען מיט א רויקן זיכערן טראָט. ווען ער איז צוגעגאנגען צו זיי, האָבן ביידע אראָפּגענומען די היטלען און זיך פארנויגט.

— וואָס פאר א שלוחים שיקסטו עס צו מיר? — האָט מאק געפרעגט.

— שלוחים? אָ, דאָס האָב איך מיר פשוט אזוי געזאָגט. — האָט בענאָני געענטפערט נישט זיכער ווערנדיק.

— און דו ביסט נאָך אלץ דאָ! — האָט זיך מאַק געווענדט צו דעם צווייטן.

סווען דער וועכטער האָט פארשוויגן.

אָבער פאר די דאָזיקע צוויי דריי מינוט איז בענאָני געקו־ריי א ביסל צו זיך און האָט זיך שטאלץ אויסגעגלייכט, צי דען

איז ער נישט דער מיטבאַזיצער פון סירילונד? און צי דען שטייט דאָ פאַר אים נישט קיין פאַראָרעמטער ישווינדלער?

זיי האָבן ביידע איינער דעם אַנדערן אָפּגעמאָסטן מיט פיינט־לעכע בליקן, אָבער בענאָני, האָט זיך אַרויסגעוויזן, איז נאָך פאָרט געווען מער נישט ווי אַ תּלמיד. מאַק האָט אַרויסגענומען זיין באַ־טיסטן נאָזטיכל, אויסגעשנייצט די נאָז, נאָכדעם זיך געווענדט צו סווען דעם וועכטער און געזאָגט:

— מען האָט דיר דען נישט געזאָגט, אַז דו זאָלסט זיך אָפּ־טראָגן פונדאַנען?

און סווען דער וועכטער האָט זיך שטילינקערהייט אַוועקגע־שלעפּט אָן אַ זייט.

— גיי גלייך צו מיר! — האָט צו אים בענאָני אַ געשריי גע־טון. — אָט איז דער שליסל, איך קאָן דיר אָנגעטרויען גאָר מיין גוטס. גיי און וואַרט אויף מיר. איך דאַרף נאָך דאָ איבעררעדן מיט דעם־אָ מענטשן.

„מיט דעם־אָ מענטשן"! דאָס האָט ער אַזוי געזאָגט וועגן מאַקן פון סירילונד!

זיי זענען אַוועק אין קאַנטאָר. מאַק האָט ווידער געלאָזן זיך אַרבעטן מיטן נאָזטיכל און האָט געזאָגט:

— נו?

— מיין ענין איז אַ פּשוטער, — האָט בענאָני אָנגעהויבן — מכּוח דעם געלט.

— וואָס אַזוינס מכּוח דעם געלט?

— איר האָט מיך אָפּגענאַרט.

מאַק האָט געשוויגן, מיט פאַרגעבונג קוקנדיק אויף בענאָנין.

— איך האָב באַשטעטיקט די היפּאָטעק. — איר האָט געמיינט, אַז איך וועל עס נישט טון?

מאַק האָט אַ שמייכל געטון מיטן גאַנצן מויל.

— איך האָב עס אויסגעצייכנט געוווּסט.

— אַלץ געהערט צו אייער ברודער פון ראָזענגאַרד. איר ליגט ביי אים אין קעשענע מיט אַלע אייערע בעבעכעס. אָט זעט...

— בענאָני האָט ארויסגעשלעפּט די היפּאָטעק און געשטעקט אין איר די פינגער.

— אום וואָס זשע גייט דאָ? — האָט מאַק געפרעגט. — דו ווילסט צוריקנעמען דיין געלט?

— נעמען צוריק דאָס געלט? וווּ וועט איר עס נעמען? די קאַמאַשן, וואָס איר טראָגט, זענען אויך נישט אייערע. דריי און צוואַנציק טויזנט! אייער ברודער אַכצן, און מיר פינף, איז צוזאַמען דרייאונצוואַנציק. איר האָט מיך רואינירט, און איצט בין איך פּונקט אַזאַ קבצן, ווי איר אַליין.

מאַק האָט געענטפערט:

— ערשטנס, האָט עס נאָר דער יונגער געהילף פונם ריכטער אריינגעשריבן אַזוי פיל אין דיין היפּאָטעק.

— יאָ, אָבער ער האָט עס געטון לויטן געזעץ.

— געוויס. אָבער דער ריכטער אַליין וואָלט קיינמאָל נישט אריינגעשריבן די אַלע נארישקייטן וועגן מיין ברודער. דאָס איז פּשוט אַ פאָרמאַליטעט, דו ווייסט אַליין, ווי עס טוט זיך געווינלעך צווישן ברידער. אינדעראמתן, האָב איך אָפטער געהאָלפן מיין ברודער, איידער ער מיר. למשל, ווען ער האָט פאַרברייטערט זיין פאַבריק פון פישקליי.

— יאָ, יאָ. אַפּנים, איר זענט ביידע באַנקראָט. אָבער מיר איז דערפון נישט בעסער.

— צווייטנס, — האָט מאַק ווייטער גערעדט מיט פעסטער גדלות — בין איך דיר נישט שולדיק קיין פינף טויזנט. מיר האָבן נאָך אַנדערע חשבונות אויך.

— דאָס רעדט איר וועגן די פיר הונדערטער פאַר אייערע חפצים? אויף וואָס דאַרף איך זיי? ראָזען האָט מען שוין געמאָלדן מיטן אַדוואָקאַט. דעם צוועלפטן יוני וועט זיין די חופּה.

— איך ווייס נישט ריכטיק, מיר האָט זיך עס איינגעגעבן איבערצייגן ראָזען. נאָר ס'איז מעגלעך, אַז דו אַליין ביסט אַ קליין ביסל שולדיק. די באַשטעטיקונג פון דער היפּאָטעק ביי מיר הינטערן רוקן, האָט נישט ארויסגערופן ביי מיר קיין גרויס חשק, איך זאָל מיך פאַר דיר משתדל זיין.

— נו, איז וואָס ?—האָט בענאָני אויסגעשריגן א צערייצטער.— זאָל איר גאָט העלפן, ראָזען, איך וועל מיך נישט גיין בעטן, מען זאָל זי מיר געבן. אָבער וואָס איז שייך צו אַלע אייערע אַפּעריסטישע שטיק, איז ראָזע צופּיל א ווילדע, אז זי זאָל זיין אייערע א טויפּטאָכטער. יאָ. און איך וועל איר אָנ-שרייבן, אז זי זאָל מער קיינמאָל נישט איבערטרעטן אייער שוועל. איר זאָגט, אז מיר האָבן חשבונות ? איך וויל מיט אייך מער קיין חשבונות נישט האָבן, און ביי דער ערשטער מעגלעכ-קייט וועל איך אייך באַצאָלן מיט מזומן פאַר אייערע אוצרות. און דעמאָלט גיט מיר צוריק אָפּ מיינע פינף טויזנט.

— דו פאָדערסט פון מיר דאָס געלט אין א זעקס-חדשימ-דיקן טערמין פון היינטיקן טאָג ?

— איך פאָדער ! — האָט בענאָני שפּאָטיש אויסגעצויגן. — איך וועל מיך אַנדערש באַגיין. איך וועל נישט קוקן אויף אייער גאַנצער גרויסקייט.

מאַק האָט גוט פאַרשטאַנען, אז די אויבערהאַנט האָט איצט בענאָני. ער קאָן אים אָוועקפּטרן, מעלדן באַנקראָט, גע-מען צום געריכט, פאַרפלאָנטערן אים מיט זיין היפּאָטעק, שאָדן זיין רעפּוטאַציע און פאַר אַלעמען פונאַנדערקלינגען זיין רואי-נירונג.

— קאָנסט טון ווי דיין האַרץ גלוסט. — האָט ער קאַלט געזאָגט.

אָבער בענאָני האָט נישט געקאָנט איינהאַלטן זיין טריומף און איז מיט אים תיכף אַרויסגעגאַנגען.

— איך וועל אָפּחתמענען אייערע פּיש אויף די טריקנ-פּלעצער.

דאָס וואָלט יעדנפאַלס אַרויסגערופן א סקאַנדאַל : ס׳וועט זיך אָנהויבן א פּראָצעס, מ׳וועט אויספאָרשן עדות. און מאַק האָט געענטפערט :

— די פּיש זענען אויך נישט מיינע, שוין פאַרקויפט א סוחר.

בענאָני האָט זיך אינגאנצן אויסער זיך געכאַפּט פאַר זיין גריווע און גענומען גוואַלדעווען:

— האָט איר, הייסט עס, לחלוטין קיין שום אייגנס נישט אויף דער וועלט?

— נו, אין דעם וועל איך דיר קיין חשבון נישט אָפּגעבן,— האָט מאַק אויסגעמיידט צו ענטפערן — דו קאָנסט ביי מיר פאַרערן דיין געלט, און וועסט עס באַקומען. בכן, פאַרערסטו עס אין א זעקס-חדשימדיקן טערמין?

און כדי צו מאַכן דערצו א סוף, האָט בענאָני געענטפערט:

— יאָ.

מאַק האָט גענומען די פעדער און פאַרשריבן דעם טאָג. נאָכדעם האָט ער די פעדער אַוועקגעלייגט, געטון א בליק אויף בענאָנין און געזאָגט:

איך האָב נישט געהאָפּט, אַז איך מיט דיר וועלן אויף אַזא אופן ענדיקן, האַרטנעקיגסען.

בענאָני איז, אין תוך גערעדט, אויך געווען נישט זייער צופרידן, מיט דעם, ווי די זאַך האָט זיך אויסגעלאָזן.

— וואָס זשע, האָט איר געמיינט, דאַרף איך טון? איך בין איינמאָל געווען אין א מיאוסער לאַגע און האָב מיך בשום אופן נישט געקאָנט אַרויספּלאָנטערן, דאָס ווייס איך זייער גוט. און איך בין זיך מודה, אַז איר האָט מיך אויפגעהויבן, מעג מען זאָגן, פון דער ערד...

— איך האָב וועגן דעם אפילו נישט דערמאַנט, — האָט מאַק איבערגעריסן — דו האָסט וועגן דעם אָנגעהויבן אַליין צו רעדן...

און מאַק איז צוגעגאַנגען צום פענסטער טראַכטן.

אָבער דאָ האָט זיך פאַר בענאָנין פּלוצלינג פאַרגעשטעלט זיין קלאָגעדיקע פאַרגאַנגענהייט. ער האָט זיך דערמאַנט יענע טעג, ווען ער האָט נישט געהאַט נישט קיין פּריציש הויז, נישט קיין שפייכלער, נישט קיין נעצן, די טעג, ווען מ'האָט וועגן זיין חרפה הויך, אַז אַלע זאָלן הערן, פאַרגעלייענט פון קלויסטער-גאַניק, און מאַק פון סירילונד האָט צו אים אויסגעשטרעקט די

האַנט מיט הילף און צוריק געמאַכט פּאָר אַ מענטשן. און ער האָט געזאָגט מיט אַ דערשלאָגענעם קול:

— יאָ, יאָ, אַבי נאָר איך זאָל צוריק באַקומען מיין געלט. איך וועל מיך מיט אייך נישט באַגיין ווי אַ וואָלף. דערצו האָב איך נישט קיינע סיבות. בזירוש קיינע נישט.

פּיוזע. מאַק האָט זיך אויסגעדרייט און איז צוגעגאַנגען צו דעם שרייבטיש.

— דו האָסט זיך עפּעס דערוווּסט וועגן הערינג, ווען דו ביסט געפאָרן אין די שכערן?

בענאַני האָט געענטפערט:

— ניין. דאָס הייסט הערינג איז שוין פאַראַן, אָבער ווייניק. איך האָב באַשלאָסן ארויסצופאָרן מיט דער גרויסער נעץ.

— מיט גליק!

— פאַרבלייבט געזונט! — האָט בענאַני געווונטשן אַוועקגייענדיק.

XVIII

— ס'איז דער צוועלפטער יוני, היינט איז ראָזעס חתונה. יאָ, יאָ...

בענאַני האָט זיך פון אינדערפרי אָן געפונען אין אַ געהויבענער שטימונג. ער איז געווען שטיל און שוואַך און נישט באַרעדעוודיק. סזען דעם וועכטער, וואָס האָט ביי אים געוווינט, האָט ער געגעבן אָן אַרבעט, וואָס ער וואָלט אַליין געקאָנט טון, אָן זייטיקער הילף.

בענאַני האָט אויסגעווישט די פּאָרטעפּיאַן און די זילבערזאַכן. אפשר אַוועקשיקן די דאָזיקע שיינע זאַכן ראָזען? ער אַליין דאַרף זיי דאָך שוין גאָרנישט האָבן, דאָס וואָלט אויסגעוויזן אָן ערך אַזוי, ווי אַ קעניג שיקט אַ באַרג טייערע מתּנות צו אַ קעניגין, און פּאָר איין גאַנג וואָלט עס שוין פאַרשטאָפּט די מיילער אַלעמען, וואָס קלינגען איצט איבער דער סביבה, אַז בענאַני

הארטוויגסען איז רואינירט. לכתחילה האָבן נישט בענאַני גופא, נישט דעם לענסמאַנס שרייבער נישט געמאַכט קיין סוד פון דער נישטיקער היפּאָטעק אויף די פינף טויזנט דאָלער, און דער קלאַנג האָט זיך פאַרשפּרייט, מגזם זייענדיק דאָס אומגליק און אָננעמענ־דיק פאַר פאַרפאַלענע אויך דעם שפּייכלער און אַלע נעצן. בע־נאַני האָט ווידער גענומען אַלעמען חושד זיין; אים האָט זיך גע־דאַכט, אַז די אַלטע חברים האָבן אָנגעהויבן באַגיין זיך מיט אים פרייער, און זיי רופן אים שוין נישט הארטוויגסען. אָ, ביי אים וועלן נאָך קלעקן מיטלען צו שענקען ראָזען די אַלע טייערע חפצים.

אָבער צי וועט זי צונעמען די מתנה?

יעדנפאַלס וואָלט ער איר געקאָנט אָוועקשיקן דאָס זילבער. מיט סענטימענטאַלער ווייכקייט האָט ער זיך פאַרגעשטעלט ווי די דאָזיקע רייכע מתנה וועט ביי ראָזען אַרויסרופן טרערן אויף די אויגן, און זי וועט זאָגן: „אָ, בענאַני, ס'אַרא שאָד, וואָס איך בין דיר נישט געטריי געבליבן!"

אָט האָט זי דאָך אים נישט אָפּגעשיקט צוריק דעם רינג מיטן צלם, ווי זי האָט געזאָגט. אפשר וועט זי זיי טאַקע איבער־לאָזן ביי זיך אויס ליבשאַפט צו אים. אפשר קאָן מען איר אַוועק־שיקן באַטש יענע לעפל מיטן גאָפּל, וועלכע ער האָט אָפּגעלייגט פון אירעטוועגן אין אַ באַזונדער פּאַפּיר?

ניין, זיכער, זי וועט גאָרנישט נעמען.

בענאַני האָט זיך אָוועקגעשלעפּט קיין סירילונד אַן אומעטי־קער און אַ צעטראָגענער, האָט אין קלייט אויסגעטרונקען אַביסל בראָנפן מיט דעם אויסרייד, אַז ער פילט זיך עפּעס נישט אינ־גאַנצן געזונט, און האָט זיך אומגעקערט אהיים. גוט שיכּורלעך האָט ער אַרויסגענומען דעם תהילים, נאָר אויס מורא, אַז סוון דער וועכטער וועט דערהערן זיין הויכן זינגען, האָט ער זיך באַ־נוגנט נאָר מיט לייענען, אָבער פון דעם האָט ער קיין פאַרגעניגן נישט געהאַט. ביי אַ רגע איז ער געשטאַנען אויף דער פאַרמאַכ־טער וועראַנדע, קוקנדיק פון די פענסטער, נאָר סיי ער האָט גע־קוקט אין די בלויע, סיי אין די געלע, סיי אין די רויטע שויבן,

האָט ער אַלץ געזען נאָר די טויבן, וואָס האָבן זיך געאיבט אין זייער איינפאַכער קונסט איבער דער וואַנט פונם שפּייכלער. אָך, נישט אַזוי האָט ער זיך אויך פאַרגעשטעלט די גלעזער און די טויבן, וואָס ער האָט אויסגעטראַכט צוליב ראָזען!..

ער האָט זיך אַוועקגעלאָזן אין דער ריכטונג צו די בערג. פון פאָרנט אויף אַ געוויסן מרחק פון אים איז געגאַנגען דער משגיח פונם לייכטטורעם שענינג, אַן איינגעהויקערטער און אַ מאָגע-רער, גלייך ווי צענאָגטער פון אומגעהויערער נויט. ער איז אויך אַרויס האַנדלען אַביסל איבער די בערג, צוהערנדיק זיך צו די געשרייען פון די ים-פייגל און באַטראַכטנדיק ווען נישט ווען די געוויקסן, וואָס האָבן זיך געפונען אויפן וועג. קעגן יעדער געוויינ-הייט האָט ער זיך געגריסט מיט בענאַנין און זיך אפילו אַריינגע-לאָזן אין אַ שמועס.

— איר, האַרטוויגסען, זענט אַ מענטש אַ רייכער, איר וואָלט געדאַרפט אָפּקויפן די-אָ בערג. — האָט ער געזאָגט.

— קויפן די בערג? איך האָב זיי אַזוי אויך גענוג. — האָט בענאַני געענטפערט.

— ניין, נישט גענוג. איר וואָלט געדאַרפט אָפּקויפן די גאַנ-צע בערגקייט ביזן סאַמע קהלשן וואַלד.

— און וואָס וואָלט איך מיט איר געטון?

— זי האָט אַ גרויסן ווערט.

— טאַקע באמת אַ גרויסן ווערט?

— די דאָזיקע בערג זענען פול מיט בליי-ערץ.

— עט, ערץ! — האָט זיך בענאַני אָפּגערופן מיט גרינג-שעצונג.

— יאָ, ערץ. ערץ אויף אַ מיליאָן. אין דעם דאָזיקן ערץ איז פאַראַן פול זילבער.

בענאַני האָט קרום אַ קוק געטון אויף דעם אויפזעער און האָט אים נישט געגלויבט.

— פאַרוואָס-זשע קויפט איר זיי אַליין נישט?

דער אויפזעער האָט אַ שמייכל געטון מיט אַ פאַרבלאָזן שמייכל און אויסגעגלאָצט די אויגן אין רוים אַריין.

— ערשטנס, האָב איך דערויף נישט קיין מיטלען. און צווייטנס — דאַרף איך זיי נישט האָבן. אָבער איר וואָלט עס גע־דאַרפט טון. ביי אייך איז דאָס גאַנצע לעבן פאָרויס.

— אָבער איר זענט נאָך אויך נישט אַזוי אַלט.

— אָ, ניין, אגב, צו וואָס טויג מיר מער ווי איך האָב? איך בין אַן אויפזעער אויף אַ לייכט־טורעם פון דער פערטער קאַ־טעגאָריע. דאָס, וואָס איך באַקום, קלעקט מיר פונקט דערויף, אַז איך זאָל נישט שטאַרבן פון הונגער, און מער זענען מיר נישט ווערט.

בענאָני האָט פלוצלינג געפרעגט:

— און מיט מאַקן האָט איר וועגן דעם נישט גערעדט?

דערויף האָט דער אויפזעער מיט פאַראַכטונג געענטפערט בלויז צוויי ווערטער:

— מיט מאַקן!

נאָכדעם האָט ער זיך אויסגעדרייט און איז אַוועק צוריק איבער די בערג.

גייענדיק אין דער אַנטקעגנדיקער זייט, האָט בענאָני גע־טראַכט:

— דאָס איז גוט, וואָס די בערג זענען אינעווייניק פול מיט זילבער. זיי געהערן צו אַראָנען פון די בערג. ער משפּט זיך איצט מיט אַ פישער פון די ווייטע שכערן דערפאַר, וואָס יענער האָט נישט געפרעגט ערהייט גענומען זיין שיפל, און משפּטן זיך קאָסט נישט ביליק. אַנומלט האָט ער אַוועקגעפירט זיין קו צום אַדוואָ־קאַט אויף דעם קירך־שמשס הויף. יאָ, יאָ, ניקאָלאַי האָט היינט חתונה, וועט די קו צונויף קומען אי פאַר אים, אי פאַר ראָזען...

אויף אים איז אָנגעלאָפן אַ שטראָם זכרונות וועגן ראָזען. ער איז אַראָפּ אין קהלשן וואַלד, זיינע אויגן זענען פול געוואָרן מיט טרערן, און אויף גאָרנישט נישט געקוקט, האָט ער זיך אַ וואָרף געטון סאַמע ביים וועג, איינגענורעט דעם פּנים אין גראָז.

— צי דען האָב איך מיך געפירט נישט אַזוי ווי מען דאַרף, זאָג מיר? צי דען בין איך מיך מיט דיר באַגאַנגען אין אַלע הינ־זיכטן נישט אַזוי פּאָרזיכטיק און איידל, אַז כ׳זאָל דיר חס־ושלום

נישט פאַרשאַפן קיין ווייטיק? אָ, גאָט, גאָט, זיי צו מיר גנעדיק!
— באָררע עקעד!

ווידער דער דאָזיקער לאָפּאַר גילבערט. שטענדיק דרייט ער זיך אַרום הין און צוריק איבער דעם קהלשן האַלד, ווי אַ שיפל פון אַ וועבער, לאָזנדיק נאָך זיך שלייפן און פעדעם אין די דערפער אויף ביידע זייטן פון דעם בערג-קייט.

— איך האָב מיך דאָ צוגעזעצט אַביסל אָפּרוען, — האָט בע-נאַני אַ פאַרשעמטער געזאָגט — ס'איז אָנגענעם צו הערן, ווי די אָסינעס שעפּטשען זיך.

— און איך גיי פון אַ חתונה, — האָט גילבערט געזאָגט — כ'האָב דאָרט באַגעגנט באַקאַנטע.

— ביסטו, מסתמא, אין דער קירך אויך געווען? — האָט בע-נאַני געפרעגט.

— געווען אין דער קירך אויך. אַ גרויסאַרטיקע חתונה! מאַק איז אויך געווען.

— נו, אוודאי.

— פריער איז געקומען צו פאָרן דער חתן רייטנדיק.

— רייטנדיק?

— און נאָכדעם די כלה אויך רייטנדיק.

בענאַני האָט אַ שאָקל געטון מיטן קאָפּ אַהין און אַהער. יאָ, דאָס אַ ז גרויסאַרטיק.

— זי האָט געטראָגן אַ ווייסן שלייער, שיר נישט ביז דער ערד.

בענאַני האָט זיך טיף פאַרטראַכט. „יאָ, איז אַ סוף צו אַלץ. אַ ווייסער שלייער... יאָ, יאָ...” נאָכדעם איז ער אויפגעשטאַנען און איז צוזאַמען מיט דעם לאָפּאַר אַוועק אין דער ריכטונג צו זיין הויז.

— יאָ, יאָ, נאָר מילא, איך און בענאַני וועלן זיך שוין דער-מיט אַן עצה געבן! — האָט ער געזאָגט — קום, לאָמיר אַריינגיין צו מיר.

— אַ דאַנק, צו וואָס זאָל איך אייך גלאַט די צייט פטרן אומזיסט.

בענאַני האָט אַרויסגענומען בראָנפן און אָנגעגאָסן פאַר גילבערטן אַ קעלישעק.

— צו וואָס טוט איר עס? און עברה. — האָט יענער געזאָגט.

— איך בין דיך מכבד לכבוד דער גרויסער נייעס, — האָט בענאַני געזאָגט מיט ציטערנדיקע ליפּן — איך. ווינטש איר אַלדאָס גוטס! — האָט ער צוגעגעבן.

גילבערט האָט אויסגעטרונקען, אַרומגעקוקט זיך איבערן צימער און אויסגעדרוקט זיין פאַרוואונדערונג, וואָס עס זענען פאַראַן מענטשן, וועלכע ווילן נישט וווינען אין אַזאַ הויז, ווו עס איז פאַראַן אַזויפיל עשירות.

בענאַני האָט דערויף געענטפערט, און ער האָט זיך איינגעאָרדנט אַזוי, ווי עס איז מעגלעך פאַר אַזאַ קבצן, ווי ער. ער האָט גילבערטן באַוויזן דעם פּאָרטעפּיאַן און דערקלערט, אַז דאָס איז אַ מוזיק-אינסטרומענט, באַוויזן דאָס אַרבעט-טישל, וואָס איז באַלייגט מיט זילבער און מיט שוואַרץ האָלץ, נאָכדעם אַרויסגעשלעפּט דאָס זילבער אויך.

— איך האָב דערפאַר באַצאָלט הונדערט דאָלאַר. — האָט ער געזאָגט.

גילבערט האָט לאַנג געשאָקלט מיטן קאָפּ און ווידער נישט געקאָנט פאַרשטיין, ווי זאָגן זיך עס מענטשן אָפּ פון אַזאַ פּראַכט. לסוף האָט ער געזאָגט:

— אָן אויסזען האָט זי אין קלויסטער געהאַט נישט קיין פריילעכן.

— ראָזע? ס'קאָן נישט זיין.

— ניין, ס'האָט אויסגעוויזן, אַז זי האָט חרטה.

בענאַני איז אויפגעשטאַנען, האָט זיך אויסגעגלייכט אַנטקעגן גילבערטן ווי גרויס ער איז און געזאָגט:

— זעסטו אָט דעם רינג? מער זאָל ער אויף דער האַנט נישט זיין צו פאַרביטערן מיין לעבן.

ער האָט אַראָפּגענומען דעם רינג פון דער רעכטער האַנט און אָנגעטון אויף דער לינקער.

— דו האָסט געזען וואָס איך האָב געטון ?
גילבערט האָט פֿייערלעך געענטפֿערט
— יאָ.
נאָכדעם האָט בענאַני געכאַפּט דעם לוח און געזאָגט:
— זע: דו זעסט אָט־דעם־אָ שטריך? אָט מעק איך אים אויס. איך מעק אויס דעם טאָג פֿון הייליקן סילוועריוס.
— פֿונם הייליקן סילוועריוס, — האָט גילבערט איבערגעחזרט.
— דו ביסט געווען דער עדות. — האָט בענאַני געזאָגט.
אַז דאָס איז אָפּגעטון געוואָרן, האָט בענאַני מער נישט געהאַט מיט וואָס אונטערצוהאַלטן אין זיך די פֿייערלעכע שטי־מונג, און האָט זיך פֿאַרטיפֿט אין שווייגן...
גילבערט איז אַוועק קיין סירילונד, אין קלייט, און האָט דאָרט דערציילט וועגן דער חופּה. קיינמאָל האָט מען נישט געזען אַזאַ פּראַכט, האָט ער געזאָגט, דער ווייסער שלייער האָט זיך געשלעפּט איבער דער ערד. און די כּלה האָט טאַקע באַ־קומען, וואָס זי האָט געוואָלט, און געשיינט פֿאַר גליק. מאַק אַליין איז אויך געווען אין קירך.
געענדיקט מיט סירילונד, איז גילבערט אַביסל שפּעטער אַוועק צו דעם קירך־שמשס הויף. דאָס יונגע פֿאָר־פֿאָלק איז געקו־מען צופֿאָרן ערשט אָוונט־צייט, ראָזע איז געפֿאָרן רייטנדיק, אָבער דער יונגער אַרענטסען האָט זיך מיטן זאָטל אָנגעריבן אַ פּוס און האָט זיך מיט אַ קלאָגעדיקן אויסזען געשלעפּט צו־פֿוס, פֿירנ־דיק דעם פֿערד פֿאַרן צוים. דער אָוונט איז געווען אַ ליכטיקער און אַ וואַרעמער. די זון האָט נאָך נישט אַראָפּגעלאָזן זיך, נאָר די ים־פֿייגל זענען זיך שוין פֿונאַנדערגעפֿליגן רוען אין די נעסטן.
גילבערט האָט ווידער אַראָפּגענומען דאָס היטל פֿאַרן יונגן פֿאָר־פֿאָלק. ראָזע איז דורכגעפֿאָרן ווייטער, אָבער דער יונגער אַרענטסען האָט זיך אָפּגעשטעלט און איבערגעגעבן דעם פֿערד גילבערטן. ער איז געווען מיד און זייער בייז.
— הער אַקאָרשט, נעם די דאָזיקע חיה און פֿיר זי אַביסל אונטער. איך האָב זי גענוג געשלעפּט.

— איך בין געווען אין דער קירך, און האָב איך געזען. — האָט גילבערט געזאָגט.

דער יונגער אַרענטסען האָט בייז געענטפערט:

— איך בין אויך געווען אין דער קירך און געזען די חופה, כ'האָב מיך בשום אופן נישט געקאָנט אַרויסמאַכן.

אָט אַזוי האָבן ראָזע און דער יונגער אַרענטסען געמאַכט דעם אַריינפאָהר זייערן אין דעם שמשס הויז, ווו זיי האָבן גע-זאָלט וווינען...

אין עטלעכע טעג אַרום איז בענאָני אַרויסגעפאָרן מיט דער גרויסער נעץ און מיט אַלע זיינע אַרבעטער. דער גלויבן אין זיין מזל איז געווען אַזוי גרויס, אַז צו אים זענען געקומען מעלדן זיך אַסאַך מער מענטשן, איידער ער האָט געדאַרפט.

סווען דער וועכטער איז געפאָרן אַלס אַן אייגענער שטענ-דיקער אַרבעטער ביי דעם באַלעבאָס פון דער נעץ.

XIX

די זון האָט געשיינט אין הימל אָן אויפהער ביי טאָג און ביינאַכט. פאַר דער לאַנגער צייט, וואָס ער איז נישט געווען אין דער היימישער געגנט, האָט זיך דער יונגער אַרענטסען אָפּ-געוווינט פון דער ביינאַכטיקער זון. ער האָט אָנגעהויבן ליידן אויף שלאָפלאָזיקייט, און בשום אופן נישט געקאָנט דערגרייכן, אַז אין שלאָפצימער זאָל זיין געווען טונקל, דערצו איז נאָך גע-ווען אַ צוגאָב, וואָס דער פאָטער זיינער, דער אַלטער קירך-שמש, איז קראַנק געוואָרן, און איז געלעגן אין אַנטקעגנדיקן צי-מער, אַריבער דעם קאָרידאָר, און דער זון האָט די גאַנצע צייט געהערט זיין אָכצן און קרעכצן, הגם צווישן איז געווען אַ קאָרידאָר. ער פלעגט אויפשטיין, אָנטון זיך און אַוועק פון שטוב. און ראָזע איז געבליבן אין בעט און איז געשלאָפן מיט אַ געזונטן רויקן שלאָף, איבערגעדעקט מער נישט ווי מיט אַ ליילעך, צוליב דער הייסער זומערדיקער נאַכט.

איצט, שניט-צייט, האָט שוין דער אַדוואָקאַט נישט געהאַט אַזוי פיל אַרבעט אין דער קאַנטאָר, אַזוי ווי אין פרילינג, אין אָנהויב האָט ער געהאַט צוגעפּאַסט ראָזען אַלס אַ געהילפין, אַרויס-וואַרפנדיק אויף איר די לאַנגע און לאַנגווייליקע איבערשרייבעכץ, אָבער איצט האָט ער שוין געקאָנט אויסקומען אַליין אויך, אַר-בעט איז געווען זייער ווייניק, זינט דער טינג איז פאָרגעקומען האָט ער געדאַרפט צונויפשטעלן נאָר עטלעכע פּאַפּירן צום פּרידנס-געריכט. און די פולע גרויסע פּראָצעסן, וואָס דער טינג האָט נישט אַנטשידן, האָבן אַלע איצט געוואַנדערט פון געריכט צו געריכט, און אַליין געאַרבעט לטובת דעם אַדוואָקאַט אַרענט-סען. אים איז געבליבן נאָר הנאה האָבן פון לעבן און עולה רגל זיין פון צייט צו צייט צו מאַכן אין שענקל.

דער פּסק-דין אין דעם פּראָצעס פון גיו מרעוועליאַן מיט לעוויאָנען פון טאָרפעלוויקן איז אַרויסגעטראָגן געוואָרן. דער דאָזיקער משפט האָט אַרענטסענען געקאָסט פיל מי. לאָזנדיק זיך אַריבער דער בערג-קייט צו דער חופה, האָט ער געמוזט מאַכן אַ גרויסן קרייז און אַראָפּפאָרן אויף דעם באַרימטן אָרט פון דעם לאַקס-פאַנג, כדי אויסצומעסטן די ברייט פון דעם טייך ביים וואַסערפאַל. ער האָט מיט זיך געהאַט צוויי עדות. דערזען אויפן אַנטקעגנדיקן ברעג סער גיו, ווי ער שטייט מיט דער ווענטקע, האָט ער צו אים אַ שאָקל געטון מיטן קאָפּ, חי צו אַ באַקאַנטן און אַראָפּגענומען דעם הוט. אָבער דער גוטער ענג-לענדער איז געשטאַנען מיט קריטיש אומגעשטערטער רויקייט און האָט נישט געענטפערט אויף דעם גרוס. ווען דאָ וואָלט געווען ראָזע, וואָלט זי דערפון געהאַט גרויס צער. אַ פאַרשעמ-טער און אַ צערייצטער, האָט אַרענטסען זיינע מענטשן געהייסן מעסטן זייער געניי. אָבער דער טייך האָט ווי פריער געהאַט בלויז צוועלף קלאַפטער אין דער ברייט.

— די ברייט איז פאַר מיר גאָרנישט. — האָט אַרענטסען געזאָגט.

ער האָט זיך צוגעקוקט צו סער גיוען, און האָט אויפן אויג אָפּגעשאַצט, אַז דאָס שווימערל פון זיין ווענטקע ליגט צו

לעוויאָנס ברעג נענטער, איידער צו מאַרעליוסעס. ער האָט גלייך אָנגעשריבן אַ הוספה צו זיין ערשטן באַריכט און עס אָפּגעשיקט דורך דער פּאָסט.

איז אַראָפּגעקומען דער פּסק־דין. דאָס וואָס ער האָט באַזוכט דעם אָרט, ווענן וועלכן ס'איז פאָרגעקומען דער משפּט, האָט קיין נוצן נישט געבראַכט: מען האָט צוגעמשפּט, אַז סער גיו דאַרף באַצאָלן אַזוי פיל, וויפל ער אליין האָט שוין פאָרגעלייגט אין דער אויסגלייך־קאָמיסיע, און קיין גראָשן נישט מער.

באַקומען אַ קאָפּיע פון פּסק־דין, איז סער גיו געקומען מיט עדות און געוואָלט באַצאָלן: „זייט אַזוי גוט, אָט איז געלט". אָבער אויך דאָס מאָל איז דערפון גאָרנישט אַרויס צוליב לעוויאָנס גייציקייט.

— איר האָט דאָס רעכט צו כאַפּן פיש דערפאַר באַקומען אַזוי ביליק, ווייל איר האָט עדוואַרדען באַזונדער געצאָלט, — האָט ער געמאָלדן — אָט האָט זי איינגעלייגט ביי מאַקן גאַנצע פינפאונצוואַנציק דאָלאַר.

סער גיו האָט נאָכאַמאָל פאָרגעלייגט געלט, האָט באַקומען אַן אָפּזאָג און איז אוועק.

אָבער נישט געקוקט אויף דעם פּסק פון דער דאָזיקער נידעריקער אינסטאַנץ, איז נאָך דער פּראָצעס נישט געווען פאַרשפּילט, סער גיוס לאַקס־פישעריי האָט זיך אַלץ דעם אַדוואָקאַט געדוכט פאַר אַ גוטן קוואַל פון פּרנסה. דער פּועל יוצא איז געווען, אַז דער משפּט איז אַריבערגעטראָגן געוואָרן אין אויבערגעריכט אין טראָנדיעם. אַדוואָקאַט אַרענטסען האָט געגרייט אַ פאַרניכטענדיקע אָנקלאַגע, אין וועלכער עס האָט געזאָלט אויף אַ געהעריקן אופן באַלויכטן ווערן אַ וויכטיקער אומשטאַנד: די באַציונג פון סער גיו צו דער טאָכטער פון דעם אַנטקעגנדיקן צד.

— אָבער דאָס וועט פאָדערן צו מאַכן ווייניקער הוצאות פאַרויס. — האָט אַרענטסען געזאָגט.

— נו מילא, געוויס, אַז דעם קאָן עס דאָך נישט זיין. וואָס זאָל מען טון! וויפל זשע דאַרף מען איצט האָבן?

— הײנטיקס מאָל פיר דאָלער.

— קאָסט עס מיר טײער די גערעכטיקײט און דער משפּט איבער דיזאָזיקע רשעים!

— די גערעכטיקײט קאָסט קײנמאָל נישט צו טײער. — האָט ארענטסען געענטפערט.

לעװיאַן פון טאָרפּעלװיקען האָט באַצאָלט און איז אװעק.

— דער צװײטער!

אראַן פון די בערג. זײן פּראָצעס האָט זיך אָנגעהױבן פון אַ נאַרישן שפּאַס. אַ יונגער פישער פון די װײטע שכנים האָט אײנמאָל בײדערנאַכט צוגענומען אַראַנס שיפל און איז אויף דעם פאַרפאַלן געװאָרן צװײ מעת לעת. װוּ זשע איז ער געװען די גאַנצע צײט? בײ זײן געליבטער. צוריקגעקומען מיטן שיפל, באַגעגנט דעם יונג אַראַנען, װעלכער האָט אים אַ סטראַשע געטון מיט דעם נײעם אַדװאָקאַט פון דעם קירך־שמשם הויף. דער יונג האָט זיך זײער פאַרװוּנדערט, אַלײן נעמען אַ פרעמד שיפל איז געװען גאָר אַ געװײנלעכע זאַך. און ער האָט לכתּחילה אָנגענומען אַראַנס סטראַשונעק פאַר אַ פּשוטן שפּאַס, געענדיקט האָט זיך עס דערמיט, װאָס דער יונגערמאַן האָט געמאָלדן: „גײ דיר צו אַלדע רוחות מיט דײן אַדװאָקאַט! זאָלסט זיך עס װיסן": אַראַן האָט פאַרפירט אַ פּראָצעס, נו האָט עס אים אַרײנגעטריבן און הוצאות! אײן קו האָט ער שוין אַװעקגעטריבן צו דעם שמש אין הויף פּונקט אינמיטן זומער, װען זי גיט מילך מער װי אַלע מאָל. צו הערבסט צו װעט ער מסתּמא דאַרפן פאַרקויפן אויף פלײש די צװײטע קו אויך.

— מיר קאָנען די זאַך אַזױ נישט לאָזן, — האָט אַרענטסען געמאָלדן, נאָכדעם װי מען האָט דעם פּראָצעס פאַרשפּילט אין דער אונטערשטער אינסטאַנץ. — איך װעל אָנשרײבן אַ פאַרניכטנדיקן באַריכט אין קרײז געריכט און אַפּעלירן. נאָר דאָס דאַרף קאָסטן געלט.

— יאָ, יאָ, געלט, אַלץ געלט און געלט! — האָט אַראַן געװאָטשעט. — באַלד װעלן מיר שוין בלײבן אָן ברויט.

— אפשר װעט גאָט געבן, אַז דערצו װעט נישט דערגײן.

— און איר קאָנט מיר נישט העלפן פאַרקויפן די בערג? — האָט אַראַן געפרעגט.

— די בערג?

מען זאָגט, אַז זיי וועלן אַמאָל ווערט זיין אַסאַך געלט, דער פּראָפעסאָר פון כריסטיאַניע שרייבט, אַז זיי האָבן בליי־אַרץ מיט זילבער.

אַדוואָקאַט אַרענטסען האָט געענטפערט:

— קיין אַרץ דאַרף איך נישט האָבן, נאָר פון זילבער וועל איך מיך נישט אָפּזאָגן, אַראַן!

דעמאָלט האָט אַראַן פון די בערג פאַרשטאַנען, אַז זיין צווייטע קו איז אויך פאַרלוירן, האָט געחתמעט דאָס פּאַפּיר און איז אַוועק...

אָבער זומער נאָך איז שוין ניקאָלאַי אַרענטסען אַזוי אומע־טיק געוואָרן, אַז ער האָט אָנגעהויבן רעדן מכּוח איינאָרדנען זיך אַלס ריכטער ביי די פישער אויף די לאָפאָדען־אינזלען. וואָס וועט ער ווינטער טון אינדערהיים? אין די דערפער פאַרבלייבן מער נישט, ווי די ווייבער און די קינדער, מ'וועט ערגעץ נישט קאָנען פאַרדינען קיין פערטל קראָן. ראָזע האָט גאָרנישט נישט געזאָגט קעגן דעם, הגם איר האָט אפשר אויסגעוויזן משונה, וואָס אַ יונ־גער באַלאַבעסל קאָן זיך גאָרנישט פאַסיקערס צוטראַכטן, ווי סטאַרען זיך ביי דער ערשטער מעגלעכקייט צו פאַרלאָזן די היים. ראָזע האָט געהאָלפן אין דער ווירטשאַפט און אויפגעפּאַסט אויף דעם קראַנקן שמש. דער אַלטער איז פון טאָג צו טאָג געוואָרן מאָגערער, שוואַכער, און האָט נאָר געוואַרט אויף דעם סוף. זיינע פליכטן אַלס קירך־שמש האָט אויף זיך איבערגענומען דער שול־לערער...

אין סירילונד איז פאָרגעקומען די ענדערונג, וואָס דער אַל־טער מאַנס איז פון זיין קעמערל אַריבערגעפאָרן אויפן בית־עלמין. איינמאָל האָט מען אים געפונען אויף זיין געלעגער ווי געוויינלעך מיט אַ שטיקל ברויט פאַרדריקט אין האַנט און מיט אַן אויס־דרוק פון זאַטקייט אין געזיכט.

מאַנס האָט שוין פיל יאָרן כּמעט נישט גערירט זיך פון

אָרט, אזוי אז עס איז אביסל שווער געווען גלייך צו באַשטימען, צי האָט ער שוין אינגאַנצן ארויסגעהויכט די נשמה. אז מען האָט געפרעגט ביי פרידעריק מענזאַן, וואָס איז געלעגן אין דעם צווייטן בעט: „אפשר שלאָפט נאָר מאָנס?" האָט פרידעריק מענזא נאָר איבערגעחזרט ווי אַלע מאָל: „שלאָפט?" אזוי איז מאָנס געבליבן ביז דעם צווייטן פרימאָרגן. אָבער וויבאלד, אז ער האָט נאָך אַלץ נישט אויפגעגעסן זיין שטיקל ברויט, איז שוין געווען קלאָר, אז ער איז טויט.

פרידעריק מענזא האָט פון זיין בעט צוגעקוקט, ווי מען פירט אריבער זיין אַלטן חבר. דאָס האָט אים ווי ס'שיינט גאָרנישט באַאומרויקט. ער האָט זיך דאָך צייטנווייז אריינגעמישט אין דעם, וואָס דאָ קומט פאָר מיט עטלעכע ווערטער, פון וועלכע די ארומיקע האָבן נאָר פארשטאַנען: „קראַ, קראַ, זאָגן די ראָבן. מיטאָג? האַ-האַ-האַ..."

דער הערבסט איז נאָענט געווען. די אָסינעס אין וואלד זענען געל געוואָרן. מאַקס שטאָק-פיש האָבן זיך אויסגעטריקנט. אראָן דער פישער האָט זיי שוין אוועקגעפירט קיין בערגען אויף דעם זעגל-שיף. די רויגן-לאַקסן אין טייך זענען מאָגער געוואָרן ביז גאָר. די זומערדיקע שפילן זייערע האָבן זיך געענדיקט, און סער גיו טרעוועליאַן האָט צונויפגעלייגט זיין ווענטקע און איז אוועקגעפאָרן אהיים קיין ענגלאַנד, צוזאַגנדיק זיינע באַלעבאַטים אין טאָרפּעלווי-קען און עדוואַרדען אומצוקערן זיך אין פרילינג. איצט האָט מען געשניטן קאָרן, און מען האָט שוין אָנגעהויבן גראָבן קאַרטאָפל אויף די פאַסן, וואָס זענען געלעגן צו דער שיינער דרומדיקער זון. אַלץ איז געגאַנגען מיט דעם געוויינלעכן וועג.

אויך בענאָני האָט זיך צוריקגעקערט אהיים מיט דער גרויסער נעץ און מיט דער גאַנצער חברה. ער האָט קיין סטאַדע פיש נישט געכאַפּט. אָבער אזוי ווי ער האָט אָנגעטראָפן א גוטן אָרט, ווו ס'איז געווען א היפש ביסל הערינג, וואָלט ער דאָרט מיט פאַרגעניגן פארבליבן נאָך עטלעכע וואָכן, כּדי נישט דורכצולאָזן די ווינטערדיקע הערינג. אָבער די צייט פונם וואַרטן וואָלט צו טייער געקאָסט דעם באַלעבאָס פון דער נעץ, וועלכער האָט

נאָך חוץ אַלעמען געהאַט אַ שטענדיקן אַרבעטער אויף געהאַלט. דערצו האָט זיך בײַ דער מאַנשאַפט געענדיקט די שפּײַז, און מען האָט מער נישט געוואָלט וואַרטן. דעריבער האָט זיך בענאָני אַוועקגעלאָזן אַהײם, מאַטערנדיק זיך ווי פריער מיט דער מעלאַנ־כאָליע אין קאָפּ.

דער אײנציקער, וואָס איז געבליבן בײַ דעם פריערדיקן גוטן הומאָר איז געווען סווען דער וועכטער. אגב, האָט ער קײנע סיבות נישט געהאַט צו זײַן פאַרדאַגהט. דעם גאַנצן זומער האָט ער פּינקטלעך באַקומען געהאַלט, בשעת אַנדערע האָבן נאָר גע־מאַכט הוצאות, און איצט האָט ער זיך חוץ אַלעמען נאָך געפרײט, וואָס ער קערט זיך אום אויפן אַלטן טײַערן אָרט. אין דעם ערשטן אָוונט איז ער שוין אַוועק קײן סירילונד, אונטערגעהיט עלען דאָס שטוב־מײדל, מיט איר באַגריסט זיך און אָנגערעדט זיך, וויפל דאָס האַרץ גלוסט. צוליב איר איז ער גרײט געווען ווידער אָנצוקומען צו מאַקן, שטײן פאַר אים אָן אַ היטל און בעטן, ער זאָל אים דערלויבן צו פאַרבלײַבן. וואָס וועט דערויף מאַק זאָגן?

— איצט איז מאַנס געשטאָרבן, און פרידעריק מענזאַ שטײט נישט אויף. מסתמא, מוזסטו אַלײן שפּאַלטן האָלץ? — האָט סווען געפרעגט בײַ זײַן געליבטער.

— יאָ, ס'קומט אויס.

— המם... ער נעמט נאָך אַלץ זײַנע וואַנעס?

עלען דאָס שטובמײדל האָט זיך פאַרקרימט.

— די וואַנעס? יאָ.

— איז ווי, ער וועט זיך באַלד ווײַטער וואַשן?

— איך ווײס נישט, דאַכט זיך, יאָ, הײַנט אין אָוונט.

— איך קאָן מער נישט בלײַבן בײַ האַרטוויגסענען, — האָט סווען געזאָגט — איך האָב באַקומען געהאַלט דעם גאַנצן זומער, און ער האָט אַזוי פיל עגמת נפש, וואָס ער האָט קײן אײן סטאַ־דע פיש נישט פאַרנומען.

— מען זאָגט, אַז ער איז גאָר רויִנירט, — האָט עלען געזאָגט.

סוען דער וועכטער האָט שנעל און אויפגעבראַכט געענט-פערט:

— זיי ליגן אַלע, די וואָס רעדן עס! בלויז גנבים און רמאים קאָנען אַזוי רעדן. האַרטוויגסען איז אַ רייכער מענטש. אַט וועט ער אין עטלעכע חדשים אַרום באַקומען זיין געלט.

— יאָ, יאָ. — האָט עלען נאָר געענטפערט אויף זיין היצן זיך.

אָבער אינדעראמתן איז ביי סווענען איצט דער קאָפּ גע-ווען פאַרנומען מיט איין זאַך:

— איז אָט וואָס, אַלץ הענגט איצט אָפּ דערפון, צי וועל איך דאָ קאָנען פאַרבלייבן. אפשר וואָלסטו געקאָנט בעטן מאַקן?

— איך ווייס נישט. דו מיינסט דאָס וועט זיך איינגעבן?

— פאַרוואָס דען נישט? ווען דו וועסט אים היינט אינאָוונט באָדן. זעסטו... די מעשה איז, וואָס איך האָב מיך דאָ איינגע-לעבט, און אַז איך זאָל מיך אפילו זעצן אויפן דאַמפער, וועט מיך אַלץ איינס תיכף ווידער נעמען ציען אַהער. איך ווייס נישט, וואָס מיט מיר טוט זיך אַזוינס, עפּעס מאָדנע... גיב מיר דיינע הענטלעך...

די שמאָלע הענטלעך זענען געווען אַזעלכע קליינינקע, ווי ביי אַ קליין מיידעלע, די פינגערלעך אַזעלכע שוואַכינקע, גלייך ווי הונגעריקע, גלייך ווי בביזיון באַשאַפענע, אַז סווען זאָל זיי קאָ-נען באַהאַלטן אין זיינע גרויסע הענטיילעס. ער האָט זי צוגעצויגן צו זיך, אויפגעהויבן אויף די הענט, פּאַמעלעכקע אַראָפּגעלאָזן אויף דער ערד און לאַנג געקושט. נאָכדעם האָט ער דאָס זעל-ביקע געטון נאָכאַמאָל און נאָכאַמאָל.

— עלען! וויפל מאָל האָב איך דעם דאָזיקן נאָמען אַרויס-גערעדט פאַרן זומער! — האָט ער געזאָגט, — רעד מיט אים היינט אינאָוונט, ווען דו וועסט אים גיין באָדן, — האָט סווען ווייטער גע-זאָגט — ווען דו וועסט אים רייבן דעם רוקן. זאָג, אַז איך האָב מיך צוריקגעקערט, אַז איך בין דאָ, און אַז ס'איז נישטאָ ווער ס'זאָל שפּאַלטן האָלץ. דו קענסט דאָך אים גוט, וועסט שוין וויסן ווי צו רעדן. סטאַרע זיך נאָך אויסקלויבן אַ רגע, ווען ער איז

אויפגעלייגט, און ברענג אים נישט אריין אין כעס. עלען, עס איז מיר אַזוי אַ שאָד וואָס דו דאַרפסט אים בעטן, נאָר וואָס־זשע זאָלן מיר טון?

— איך וועל מיך פּרוּוון בעטן אים היינט אינאָוונט. — האָט זי געענטפערט.

בענאָני איז אַוועק קיין סירילונד און האָט באַגעגנט סוון דעם וועבטער.

— דו האָסט גאָר פון מיר נישט געדאַרפט אַוועק, — האָט בענאָני געזאָגט, מאַכנדיק אַן אָנשטעל — דו ביסט מיר אַלעמאָל נויטיק געווען אויף פאַרשידענע זאַכן. אפשר וועסטו כאָטש קומען אויסקערן דעם קוימען ביי מיר אין הויז?

— אַלעמאָל, ווען איר וועט נאָר הייסן.

— מיין אַרבעטאָרין באַקט און קאָכט אַזוי, אַז דער קוימען איז אינגאַנצן פאַרוואַקסן. ווי זשע, דו בלייבסט דאָ?

סוון דער וועבטער האָט אַ שאָקל געטון מיטן קאָפּ אויף יאָ. יאָ, אַזוי האָט זיך עס געמאַכט. מאַק האָט אויסגעהערט זיין בקשה, האָט אַ רגע אַ טראַכט געטון און לסוף געזאָגט: — „קאָנסט פאַרבלייבן."

— פּשוט ווי אויף צו להכעיס, — האָט בענאָני געזאָגט — איך האָב אַזויפיל אַרבעט! מען דאַרף עפּעס וואָס אויספאַרבן, — האָט ער זיך ווייטער באַרימט — איך וועל מיך דאָך אַליין נישט גיין שמירן!

בענאָני האָט געהאַט פיל סיבות צו האָבן פאַרדרוס. דער דאָזיקער ערגייציקער מענטש האָט קוים באַוויזן אומצוקערן זיך אַהיים, האָט ער שוין באַמערקט, אַז דער עולם קוקט אויף אים, ווי אויף אַ באַנקראָט. מען האָט אויף אים רחמנות געהאַט. בענאָ־ני איז כלל נישט געווען קיין שלעכטער שכן, און נישט קיין שלעכטער מענטש, צו וועלכן מען קאָן זיך נישט ווענדן נאָך הילף, אָבער איצט האָט ער פאַרלוירן זיין עשירות, און מען האָט אפילו געמורמלט, אַז ער האָט פאַרזעצט זיינע בנינים. דערצו האָט אים נאָך דער פישערישער מזל פאַרראַטן. פאַרן גאַנצן זומער האָט אים נישט געלונגען צו כאַפּן קיין איין סטאַדע הערינג. אַ זודיקער

צאָרן האָט בענאָנין אָנגעכאַפּט יעדעס מאָל, ווען די דאָרפסלײט האָבן אים לויט דער אַלטער געוווינהײט אָנגערופן פּשוט בענאָני. און סטען דער קלײט-משרת, וועלכער האָט געהאַט פאַרוואָס אָן אים זיך נוקם צו זײַן נאָך פון פאַראַיאָרן ווײַנאַכט, האָט אים חוצפּהדיק געזאָגט אפילו „דו".

— וועמען דוצסטו דאָס? — האָט בענאָני בײז געפרעגט — איך ראַט דיר נישט נאָכאַמאָל צו טון אַזוי.

— נישטאָ וואָס צו פאַררײַסן די נאָז און מאַכן אָן אָנשטעל פון אַ קו, ווען מען איז אינגאַנצן אָרום און אָרום מער נישט ווי אַ קעלבל. — האָט סטען דער קלײט-משרת געענטפערט.

אָט ס'אַרא שאַרפע צונג דער דאָזיקער סטען האָט געהאַט!

— נו, וואַרט אָקאָרשט, אָט וועט דיר מאַק אַלײן זאָגן אַזא וואָרט! — האָט בענאָני געסטראַשעט.

און ער איז אַוועק צו מאַקן אין קאַנטאָר.

מאַק איז געשטאַנען בײַם פּולט, ווי פריער, אין אַ געקראָ־כמאַלעטער מאַנישקע מיט אַ ברילי‌אַנטענער נאָדל, מיט געפאַרבטע האָר פון קאָפּ און פון באָרד. אין זײַן אויסערלעכקײט איז נישט פאָרגעקומען קײן שום ענדערונג. אין דער צײַט, וואָס די רכילותן האָבן אַזוי געפרעסן בענאָנין, האָבן זײ מאַקן פון סירילונד אפילו נישט אָנגערירט, און ער איז אַלץ געווען דער זעלביקער רײַכער וויכטיקער פריץ. ער האָט בײַ בענאָנין אָפּגענומען דאָס געלט, כּדי צו מאַכן מיט זײ געשעפטן, — נו, יאָ, יאָ, אַ גליטשיקער און אַ פלינקער, ווי אַ פישל איז ער אין געשעפטן... האָט זיך נישט אָפּ־געזאָגט פון איבעריקע פינף טויזנט דאָלאַר! צי האָט אָבער עמע־צער געהערט, אַז ער זאָל באַגזלענען עפּעס אָן אָרעמע פישער־משפחה, און אַראָפּלאָזן איר געלט צו זיך אין קעשענע אַרײַן? ער איז נישט געווען אַזא מענטש.

— נו, — האָט מאַק געזאָגט צו בענאָנין — הײַנטיקס מאָל האָט דיר נישט אַזוי אָפּגעגאָלטן?

— נײן.

— מילא, נישט אַלעמאָל קאָן דאָך אַזוי אָפּגילטן.

— ווען איך וואָלט נאָר געכאַפּט די גאַנצע הערינג, וואָס

איך האָב באַגעגנט! נאָר, מסתמא, איז מיר נישט באַשערט געווען.

— אַ צווייטן מאָל וועסטו האָבן מער מזל.

— איך האָב גערעכנט, אַז איר וועט וואַרטן אויף מיר מיט אָפּשיקן די פיש קיין בערגען. — האָט בענאָני געזאָגט.

מאַק האָט געענטפערט:

— איך האָב דאָך נישט געוווּסט אויף ריכטיק, ווען דו וועסט קומען, דו האָסט מיר געזאָלט שיקן אַ בריוו.

— יאָ, מסתמא, איז טאַקע בעסער, וואָס אראָן דער טריקע-נער איז אַוועק מיטן זעגלשיף. ער וועט עס מאַכן בעסער פאַר מיר. איך האָב נאָר געהאַפּט... צוליב מיין נאַרישקייט...

— ווען איך וואָלט געוווּסט, ווען דו וועסט קומען... איבע-ריקנס, איך בין גאָרנישט מחויב געווען אויף דיר צו וואַרטן. — האָט מאַק אים אָפּגעשניטן.

בענאָני האָט זיך צונויפגעקאָרטשעט און גענומען רעדן וועגן די חשבונות. מאַקס גרויסער קרעדיטאָר האָט דערקלערט, אַז ער האָט פאַרן זומער גאָרנישט נישט פאַרדינט, אַזוי אַז ער קאָן איצט נישט באַצאָלן פאַר די חפצים, וואָס ער האָט ביי אים געקויפט.

ער איז געשטאַנען מיט אומגעווייינלעכער עניוות און האָט געבעטן, מען זאָל אים פּראָלאָנגירן דעם חוב.

— איך דריק דיך נישט. — האָט מאַק געזאָגט.

— וועט מען מוזן פּראָלאָנגירן, ביז וואַנען איר וועט מיר נישט באַצאָלן די פינף טויזנט. — האָט בענאָני געמאָלדן מיט דעם לעצטן ביסל זיכערקייט אין זיך.

— ווי דו ווילסט. איבעריקנס, איך קאָן ביי דיר גיין צוריק צונעמען מיינע אַלטע קאָסטבאַרקייטן. — האָט מאַק פאָרגעלייגט.

— איר ווילט זיי צוריקנעמען?

— יאָ, פאַר דער זעלביקער פּרייז. איך בענק נאָך די דאָ-זיקע חפצים.

בענאָני האָט אַ רגע געטראַכט. ווי קאָן אַזאַ באַנקראָט ווי מאַק פאָרלייגן אַזאַ מין עסק? און וואָס וועלן לייטן זאָגן, ווען בענאָני וועט אַרויספירן די דאָזיקע רייכע זאַכן פון זיין הויז?

„מסתמא האָט די נויט געטריבן". — װעלן אַלע זאָגן.

— יעדנפאַלס דאַרף איך אין שטוב אַן אינסטרומענט, און אַביסל איבעריק זילבער אויך. — האָט מאַק געזאָגט.

— איך װײס נישט, לעת עתה איז נאָך בײ מיר די נויט נישט אַזוי גרויס, אַז איך זאָל פאַרקויפן מײנע חפצים. — האָט בענאַני געענטפערט.

— װי דו װילסט.

מאַק האָט אַ שאָקל געטון מיטן קאָפּ און גענומען זיך פאַר דער פעדער.

און בענאַני איז אַװעק אַהײם, דאַנקען גאָט, ער איז נאָך נישט דערגאַנגען צו אַזאַ נויט, אַז ער זאָל בײ מאַקן בעטן קרע-דיט אין קלײט. בײ אים איז נאָך אין קאַסטן געװען באַהאַלטן אַ זעקל מזומן. אפשר איז דאָרט אפילו געװען נישט װײניקער, אײדער עס ליגט בײ מאַקן אין שקאַטולקע. און צו װאָסערע טײװאָלים פלוידערן מענטשן, אַז ער איז כלומרשט רוינירט? דאַנקען גאָט, אים װעט קלעקן אויף ברויט, און װו צוצושפּאָרן דעם קאָפּ האָט ער אויך, הע-הע, — ס'װעט אויף אַלץ קלעקן, אָט מאַקס גדולה — זי האַלט זיך שוין גראָד נישט אַזוי פעסט, כאָטש אפילו ער קלויבט זיך קויפן אַ נײע מוזיק מיט נײעם זיל-בער. װו װעט ער דערויף נעמען געלט?

און בענאַני האָט װידער אַ טראַכט געטון, אַז מאַק איז אַ גרויסער אַפּעריסט, מיט װעלכן עס איז בעסער גאָר קײן עסקים נישט צו האָבן. אָט האָט ער בענאַנין איצט אפילו נישט פאָרגע-לײגט צו פאָרן מיט דעם זעגלשיף אויף די לאָפּאָדן-אינזלען אויפ-קויפן לאָדונג פאַר די דרײ שיפן. ס'קאָן נאָך אפשר זײן, אַז אויך דאָס װעט ער איבערגעבן אַראָן דעם טריקענער?

ס'זענען אַריבער עטלעכע װאָכן, בענאַני האָט װײטער נישט געהאַט װאָס צו טון. אחוץ צו גײן זונטיק אין דער קירך אַרײן.

XX

אין סירילונד שטעכט מען חזירים. א האלביעריק חזירל איז שוין דערשטאָכן, אויסגערייניקט די אינגעווייד, און ער קאָכט זיך אין זוד. איצט האַלט עס ביי א יאָריקן, א שוואַרץ-און ווייס-געפלעקטן אומגעהייער מיט אייזערנע רינגען אין די נאָזלעכער. מיט דער ארבעט פארנעמען זיך עטלעכע מאַנסביל און פרויען. דער עלטסטער פון די הויף-ארבעטער שטעכט, סוען דער וועכ-טער און אָלע-פויערל העלפן אים. און די קעכין מיט בראַמאַפּוט-רען לויפן ארום הין און צוריק נאָך וואסער און נאָך זוד. פון דער מילכיקערין איז קיין נוצן נישטאָ. זי גייט נאָר ארום און באַגיסט זיך מיט טרערן: עס איז איר א שאָד אויף די חיות, אלע יאָר חזרט זיך מיט איר איבער די זעלביקע געשיכטע.

דער ארבעטער האָט אביסל מורא פאר דעם געזונטן חזיר. סוען דער וועכטער האָט געראָטן דערשיסן אים, ווי מען טוט ביי לייטן, אָבער די ווירטשאַפטערין האָט דאָס איינמאָל אויף אַלעמאָל פארבאָטן, כדי דאָס בלוט זאָל נישט גיין אין ניוועץ.

— גייען מיר נאָך אים. — האָט דער עלטסטער ארבעטער געזאָגט, אָננעמענדיק זיך מיט מוט.

— גייען מיר. — ענטפערן סוען דער וועכטער און אָלע-פויערל.

זיי לאָזן איבער די ווייבער בריען און אויסרייסן די האָר פון דעם האלביעריקן חזירל. איבער זיי טראָגט זיך ארום און שרייט און קראַקעט א גאַנצע מחנה ראָבן און סאראָקעס.

די דריי מאַנסביל לאָזן זיך אוועק צום חזיר-שטאַל, דער חזיר הויבט אויף דעם קאָפּ און כרוקעט, קוקנדיק אויף זיי. זיי האָבן צוגעגרייט א שטריק צו פארוואַרפן אים אויף די פאָדער-שטע פיס. די שטאַלאויפזעערין נאַרט אים ארויס אויפן הויף דורך א קאָריטע מיט עסן. ער גייט נאָך איר גערן כרוקענדיק, גלייך

ער האָלט וועגן עפּעס געפּרעגט. דער אַרבעטער שרייט צו בראַ-מאַפּוטרען, זי זאָל צוגרייטן אַ שיסל, וווהין אַרויסצולאָזן דאָס בלוט. שטילינקערהייט, אָפּט אָפּשטעלנדיק זיך רירט זיך די פּראָצעסיע צו דעם גרויסן שליטן, אויף וועלכן מען שטעכט די חזירים. אָט זענען זיי שוין דערגאַנגען. די קעכין לאָזט איבער דעם האַלביע-ריקן און לויפט אין קיך. זי קאָן נישט זען קיין בלוט. עס יאָגן זי נאָך פון הינטן פּעפערדיקע ווערטלעך. בראַמאַפּוטראַ שטייט מיט דער שיסל, אין וועלכער עס ליגט אויפן דעק אַ הויפן זאַלץ. אַלץ איז גרייט.

אַמאָל ברוקעט דער חזיר, אַמאָל ווערט ער אַנטשוויגן. ער פינטלט אָפּט מיט די אויגן, גלייך ווי ער וויל זיך פּרוּוון צו פאַרשטיין, וואָס אַזוינס רעדן די מענטשן. דער שטאַל-אויפזעערין הייסט מען האַלטן זיך נאָענט פון אים, כדי אים צו באַרויקן, אָבער זי זעט גאָרנישט מחמת די טרערן — און פּלוצלינג לאָזט זי זיך לויפן פונם אָרט אַ צונויפגעדרייטע און הויך רעווענדיק, אויסער זיך פון רחמנות. דער חזיר הויבט אויף פּלוצלינג אָן צו הילדעווען און וויל לויפן נאָך איר.

— שטעל כאָטש אַוועק די קאָריטע, נאַרישע בהמה!—שרייט דער אַרבעטער — ער איז אַזוי אויך ווילד.

אָבער די שטאַל-אויפזעערין הערט גאָרנישט נישט.

דער חזיר נעמט זיך קוויטשען. די שטריק האָט אים פאַר-פּלאָנטערט די פיס און שטערט אים צו לויפן נאָך דער שטאַל-אויפזעערין און נאָך דער קאָריטע. צו וואָס דאַרפן זיי עס די דאָזיקע שטריק! ער קוויטשעט מיט די לעצטע כוחות און דעם אַר-בעטער קומט אויך אויס צו שרייען וויפל כוח ער האָט. „לאָז נישט אַרויס די שטריק! שדים! אַך, דו, זאָל דיר! אַ רוח אין דיין טאַטן אַריין!" — קאָכט ער זיך אויף אָלע-פּויערל, וואָס האָט אַרויסגעלאָזן די שטריק.

דער חזיר טוט עטלעכע מאָל אַ שפּרונג איבערן הויף. סוועון דער וועכטער דעריאָגט אים, כאַפּט די שטריק און ציט זי אָן. די גרויסע טושע פאַלט אויף די פאָדערשטע פיס. שיר-שיר, וואָס

סװען דער װעבטער פֿאַלט אויך נישט, נאָר װי דורך אַ נס בלײבט ער שטײן אויף די פֿיס.

דער צערײצטער עלטסטער אַרבעטער לײגט אַװעק דעם לאַנגן מעסער און גײט אונטער דראָענדיק צו אָלע-פֿױערל:

— צו װאָס האָט מען דיך דאָ אַװעקגעשטעלט, האַ? די ראָבן צײלן?

— װאָס איז דײַן דאגה, ס'זענען דײַנע ראָבן, װאָס?

— אַ, אַזױ! — דער עלטסטער אַרבעטער איז אין גרימצאָרן. אַלײן זיך אױסגעקליבן העלפֿער צו אַזאַ קאַטאָרזשנער אַרבעט! ער גײט צו צו סװען דעם װעבטער און זאָגט:

— דו װעסט הײַנט דאַרפֿן העלפֿן שטעכן אײנעם אָדער צװײ שטיק.

און צו אָלע-פֿױערל האָט ער אויך אַ געשרײ געטון:

— און דו אויך!

דרײַ מאָל האָט ער אַ טרײסל געטון די פֿױסט סאַמע אים פֿאַר די אױגן און האָט דרײסט געפֿרעגט:

— װײסט, װאָס דאָס איז?

אָבער אָלע-פֿױערל האָט אַ שמײכל געטון גלײַך אים אין פּנים אַרײַן און געענטפֿערט:

— די סאָראָקעס אַפֿילו זענען אויך נישט דײַנע.

— איז זעסטו, אָט-אָ-דאָס-אָ װעל איך דיר אַרײַנלײגן גלײַך אין פּיסק אַרײַן, — האָט דער אַרבעטער געמאָלדן, פֿאָכנדיק מיט דער פֿױסט — דו'סט מיר פּרוּװן נאָכאַמאָל אַרױסלאָזן די שטריק!

— גײ דו צום טײַװל! גיב מיר דאָס מעסערל, װעל איך אַלײן אָן דיר דערשטעכן

— דו?

סװען דער װעבטער שלעפּט דעם חזיר אויף דער שטריק, יענער שפּאַרט זיך אײַן און קװיטשעט אויף װאָס די װעלט שטײט. דעמאָלט טוט אָלע-פֿױערל אַ שפּײַ אײַנמאָל אויף אײן האַנט, נאָכדעם אויף דער צװײטער און כאַפּט װידער די שטריק. סװען דער װעבטער האָט צוגעגרײט נאָך אַ שלײף, און װאַרט אױס אַ גוטע געלעגנהײט, כּדי צו פֿאַרװאַרפֿן דעם חזיר אויף דער שנױץ

— היט זיך! — שרייט בראַמאַפּוטראַ.

זי ווייסט. אַז דאָס איז אַ געפערלעכע זאַך. דער חזיר קאָן דעם דרייסטן מענטש צעטרענען די הויט מיט די רייס-ציין.

— דו וועסט אַמאָל אַנטשוויגן ווערן מיט דיין סווענען, צי ניין? — ווערט דער עלטסטער ארבעטער בייז.

ער איז אַזש אונטערגעשפּרונגען פאַר גרימצאָרן.

בראַמאַפּוטראַ קוקט אויף אים.

— דו ביסט אַזאַ שלעכטס, אַז דיך וועל איך נישט קושן.— ענטפערט זי.

ביי די ווערטער ווערן ביי אָלע-פויערל די אייגלעך קליינינקע און שטעכעדיקע.

— איך וועל דיר פאַרמאַכן דאָס מויל!— סטראַשעט ער.

דערוויילע איז סווען דעם וועכטער געלונגען אַרויפצוּוואַרפן אַ צווייטן שלייף דעם חזיר אויפן שנויץ און בליק-שנעל נעמט ער אים אַרומוויקלען מיט דער שטריק נאָכאַמאָל און נאָכאַמאָל. איצט איז די חיה נישט געפערלעך, און מען קאָן זיך מיט איר אַן עצה געבן. דער חזיר הערט אויף צו קוויטשען, און אָטעמט שווער דורך דעם שטייף פאַרצויגענעם מויל. מען כאַפּט אים פאַר אַלע פיר פיס און מען שליידערט אויפן שליטן. פון אויפרעגונג און נערוועזער אָנשטרענגונג ווייזן די מענטשן אַרויס איבעריקע גראָבקייט און אכזריות, כאָטש דער חזיר ליגט שוין אַזוי אויך הילפלאָז אויפן שליטן. דער עלטסטער שלעפּט אַרויס דעם מעסער און צילעוועט זיך אָן.

— נישט צו הויך. — גיט אָלע-פויערל אַן עצה.

— נישט רעד אונטערן האַנט. — וואָרנט בראַמאַפּוטראַ און נעמט זיך שוין מישן דאָס זאַלץ אין שיכל. דאָס זאַלץ סקריפּעט אונטער דער לאָפּעטקע.

און אָט האָט זיך דאָס מעסער אַריינגעשטאָכן. דער ארבעטער טוט צוויי מאָל אַ זעץ איבערן שטול, דאַן גייט דער לאַנגער שאַרף אַריין אין דעם פעטן האַלז ביזן סאַמע שטיל.

לכתחילה פאַרשטייט דער חזיר גאָרנישט נישט. ער ליגט עטלעכע סעקונדעס רויק, גלייך ווי באַטראַכטנדיק עפּעס, נאָר

פלוצלינג נעמט ער פאַרשטיין, אַז מען האָט אים געהרגעט, און הויבט אָן ארויסלאָזן טעמפּע פיינלעכע קרעכצן, ביז ער פאַרלירט די כּוחות. דאָס בלוט שמייסט ביי אים די גאַנצע צייט פון האלז, און בראַמאַפּוטרא מישט עס בסדר פונאַנדער אין דער שיסל...

— ס'איז אַ לייכטער טויט געהרגעט צו ווערן, — האָט סווען דער וועכטער אַ פאַרטראַכטער געזאָגט.

— דו האָסט אַפּנים געפּרוווט, וואָס ?

נאָר איין רגע, סיי פאַר דעם, וואָס שטעכט, סיי פאַר דעם, וואָס שטאַרבט...

נאָך מיטאָג האָט סווען דער וועכטער באַקומען אַ דער-לויבניש אריבערצוגיין צו בענאָנין אויסקערן דעם קוימען. ער האָט זיך באַוואָפנט מיט אַ לאַנגן בעראַזענעם בעזים און מיט אַ מאָזשעוויאָווע בעזימל אויף אַ דיקן שטאָלענעם דראָט.

בענאָני איז געווען אינדערהיים. דאָס קערן דעם קוימען איז געווען מער נישט ווי איינע פון זיינע נאַרישע אויסטראַכטע-נישן, כּדי צו באַווייזן פאַר לייטן, אַז זיין קוימען איז שטענדיק אין דער אַרבעט, און דער אויוון רוט קיינמאָל נישט.

— איך בין דיר זייער דאַנקבאַר פאַר דער דאָזיקער טובה, — האָט בענאָני געזאָגט, אָנגיסנדיק סוועגען אַ קעלישעק.

זיי זענען ווייטער געבליבן גוטע פריינט, ווייל סווען דער וועכטער איז געווען אַזאַ איידעלער מענטש, און מען האָט גע-קאָנט מיט אים דורכקומען.

— ס'וואָלט פאַר מיר געווען מיאוס, ווען איך וואָלט מיך אָפּגעזאָגט צו טון הארטוויגסענען אַזאַ קליינע טובה, — האָט סווען געענטפערט.

ער איז אַוועק אין קיך, אַראָפּגענומען פון דער פּליטע אַלע סקאַווראַדעס, ט'נפּלעך, נאָכדעם אַרויף אויפן דאַך.

בענאָני איז געשטאַנען אונטן און האָט זיך מיט אים דורכ-גערעדט.

— נו, וואָס פאַר אַ סאַזשע ? אַ פּעטע ?

— אַ שרעק! — האָט זיך סוען אָנגערופן, — אַ פּעטע, אַ גלאַנציקע.

— דאָס איז אַלץ פון בראָטנס, — באַרימט זיך בענאַני. — איך האָב שוין געזאָגט מיין דינסט, אַז מיר האַלטן זיך קאָנען באַגיין אָן די עופות.

— יאָ, רעדט מיט זיי, מיט די ווייבער! — האָט סוען געלאַכט.

— מילא, וואָס קאָן מען טון. זי איז נעבעך ביי מיר אין הויז געוואוינט צו אַזאַ לעבן, — נעמט זיך בענאַני אָן פאַר זיין אַלטע דינסט. — זאָגסטו אַז די סאַזשע איז אַ שוואַרצע און אַ פעטע?

— איך האָב קיינמאָל נישט געזען קיין שוואַרצערע און קיין פעטערע.

בענאַני איז אין זייער אַ גוטער שטימונג און צופרידן, וואָס ער קאָן זיין צוזאַמען מיט דעם אַלטן גוטן פריינט, מיט וועלכן ער איז געשוואומען סיי אויפן „פונטוס", סיי מיט דער גרויסער נעץ. ער האָט מיט אַלע מיטלען געסטאַרעט זיך לענגער צו פאַרהאַלטן סוענען אויפן דאַך, פדי אַלע וואָס גייען קיין סיריּלונד אין קלייט און צוריק זאָלן אים זען.

— איך וויל ביי דיר קויפן דיין בריליאַנט, — זאָגט בענאַני.

— דאָס איז שוין אַ צו־גרויסער חסד. אויף וואָס דאַרפסט איר אים?

— זאָל ער ליגן. איך האָב אַזוי אויך אַ פולע טייערע זאַכן. און ס'זענען נאָך צוגעקומען. באַלד וועט שוין נישט זיין קיין אָרט וווּ צו לייגן.

סוען דער וועכטער ענטפערט דערויף, אַז אפשר האַלט הארטוויגסען אים בעסער געליען עטלעכע דאָלאַר אויפן בריליאַנט, טאָמער טרעפט זיך אַ נויט....

— וואָס פאַר אַ נויט?

— אָט, אויב איך וועל התונה האָבן מיט עלענען.

— הי, איר רעכנט אפנים חתונה האָבן? ווו זשע וועסטו מיט איר וווינען?

— מיר וועלן אפשר זיין אין קעמערל, ווען פרעדריק מענזאַ וועט שטאַרבן.

— דו האָסט וועגן דעם גערעדט מיט מאַקן ?

— יאָ, עלען האָט אים געזאָגט. ער האָט געזאָגט, אַז ער וועט אַ טראַכט טון.

בענאָני האָט זיך אויך פאַרטראַכט אַ רגע.

— איך וועל ביי דיר קויפן דעם בריליאַנט און וועל דיר תיכף-ומיד באַצאָלן מיט מזומן, — האָט ער געזאָגט. — אַזוי אַז דו דאַרפסט נישט אַריין אין חובות צוליב עטלעכע דאָלאַר.

קלויבנדיק זיך אַראָפּצוגיין פון דאַך, האָט זיך סווען דער וועכטער אַרומגעקוקט און געזאָגט :

—א, גייט דער אַדוואָקאַט פונם שמשס הויף ווידער אין קלייטל אַריין.

— וואָס רעדסטו ? אַן אמת ?

— יאָ, ער גייט אַהין אָפטלעך. קיין גוטס וועט דערפון נישט אַרויסקומען.

בענאָני האָט זיך דערמאָנט אין ראָזען און אָן דער צייט, ווען ער איז געווען איר חתן, ער האָט אַ שאָקל געטון מיטן קאָפּ און געזאָגט :

— יאָ, יאָ, ראָזע, דער מאַן פאַרדינט, אפנים, פיינע געלט !

נאָר סווען דער וועכטער האַלט נישט שטאַרק פון אַדוואָקאַט אַרענטסען. ער איז אויך נישט מסכים מיט בענאָנים מיינונג בנוגע דעם פיינעם געלט.

— אָט וואָס איך וועל אייך זאָגן, האַרטוויגסען : צי פאַרדינט ער דען באמת אַזוי פיל ? ער האָט עטלעכע פּראָצעסן און האָט פון זיי אַ ביסל פרנסה. אָבער ער וועט דאָך מוזן פטרן אַלץ, וואָס ער פאַרדינט. ווען זיין פאָטער וועט שטאַרבן, וועט ער שוין נישט וווינען אומזיסט אין דעם שמש-הויז, ער וועט מוזן דינגען, אָדער אַליין בויען אַ הויז. און חוץ דעם האָט ער נאָך אַ מוטער ביי זיך.

בענאָני האָט מיט פאַרשידענע מיטלען פאַרהאַלטן סווענען אויפן דאַך, ביז וואַנען דער אַדוואָקאַט איז אַרויס פון קלייט און האָט זיך ווידער באַוויזן אויפן וועג.

— ער האַלט זיך פעסט אויף די פיס? — האָט בענאַני גע־פרעגט.

— ער האַלט זיך, ווייל ער איז שוין געוואוינט. — האָט סטען געענטפערט.

ער איז אַראָפּ פונם דאַך און גענומען רייניקן די פליטע אין קיך. בענאַני איז פון אים די גאַנצע צייט נישט אָפּגעטראָטן.

— אָט האָב איך מיך דערמאַנט אָן דעם גלעקל, וואָס ביי מאַקן,—האָט ער געזאָגט,—דאָס שנירל איז דאָך פון סאַמעט מיט זילבער?

— ניין, אַ זיידענע מיט זילבער. און דאָס הענטל איז באַ־צויגן מיט רויטן סאַמעט.

— ווי מיינסטו, מאַק וועט עס נישט פאַרקויפן?

— דער גוטער יאָר ווייס אים. איר וואָלט געקויפט?

— איך וואָלט מיר אויך געדאַרפט איינשאַפן אַ גלעקל, — האָט בענאַני געענטפערט. — איך וואָלט נאָר נישט געוואָלט קויפן פון אַ ביליקער סאָרט. מען ליגט זיך, הייסט עס, אין בעט, און מען קלינגט?

— יאָ, יאָ. מען ליגט זיך און מען ציט דאָס הענטל, איינ־מאָל, צי צוויי מאָל, וויפל מען וויל. נאָר מען דאַרף גאָר נישט יעדעס מאָל ליגן זיך אין בעט, ווען מ׳וויל אַ קלונג טון, — האָט דער פריילעכער סטען צוגעגעבן מיט אַ געלעכטער.

— כ׳וועל זיך אַנדערש נישט ווי ברענגען אַזאַ גלעקל פון בערגען, — האָט בענאַני ערנסט געזאָגט. — איך וועל נישט באַשטיין אום עטלעכע דאָלאַר, איך האָב ליב, אַז ביי מיר אין הויז זאָלן ליגן און הענגען אַלערליי אַזעלכע חפצים.

אָך, נישט אַלע מאָל איז בענאַני געווען אַזוי זיכער אין דעם, אַז ער איז רייך. אין די שטילע לאַנגע נעכט איז ער נישט איין מאָל געלעגן מיט אָפענע אויגן און האָט זיך געפּייניקט מיט ספקות וועגן זיין לאַגע. וואָס, אייגנטלעך, האָט ער? אויטער יענע פינף טויזנט דאָלאַר, וואָס דער דאָזיקער אַפעריסט מאַק האָט ביי אים אויסגענאַרט, האָט ער געהאַט מער נישט ווי אַ שפּייכלער און אַ הויז. די נעץ וועט באַלד קיין גראָשן שוין

נישט ווערט זיין. ס'איז נישט פריילעך געווען איינצושלאָפן מיט אַזעלכע געדאַנקען.

אַלע זונטאָג האָט זיך בענאָני אויסגעפּוצט און איז געגאַנגען אין קירך. ער האָט אַלץ געהאַפּט, אַז ער וועט לעבן דער קירך באַגעגנען איינע אַ פּערזאָן, דעריבער האָט ער זיך יעדעס מאָל אָנגעטון באַזונדערס יום-טובדיק, אין צוויי רעקלעך און אין הויכע שטיוול מיט לאַקירענע כאַליעוועס, וואָס זייער גלייכן איז אין דער גאַנצער סביבה נישט געווען.

אין איינעם אַ זונטאָג איז ער געגאַנגען פון דער קירך אין אַן אומגעוויינלעך געדריקטער שטימונג. אַראָן דער טריקענער האָט זיך אויפן „פּונטוס" אומגעקערט פון בערגען, און האָט געמאַכט די דאָזיקע רייזע נישט ערגער פאַר בענאָנין גופא און פּונקט מיט אַזאַ ערפאָלג. באַלד וועט שוין יעדער שוטה קאָנען מאַכן דעם דאָזיקן שווערן וועג קיין בערגען, און דער „פּונטוס" האָט זיך ווי אַלע מאָל אומגעקערט מיט אַ לאָדונג פון סחורות פאַר דער קלייט און האָט נאָך געבראַכט אַ שרעקלעך שווערן קאַסטן, וואָס אַכט מאַן האָבן אים קוים אויפגעהויבן. מען האָט אים אַעקוועגעטראָגן צו מאַקן, און ס'האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז דאָס איז אַ נייע מוזיק וואָס מאַק האָט געקויפט. בענאָני איז געווען שטאַרק פאַרחוגדערט, ווען ער האָט דערהערט וועגן דער מוזיק און וועגן דעם נייעם גלאַנציקן זילבער, וואָס מאַק האָט אויך אויסגעשריבן און ווו האָט זיך דאָס געגומען געלט ביי דעם דאָזיקן רוינירט אַפּעריסט ?

דעם אינסטרומענט האָט מען אַוועקגעשטעלט אין דעם פּאַראַדנעם זאַל און ראָזע האָט אים אויסגעפּרווט. זי האָט עטלעכע מאָל שטילינקערהייט אַ קלאַפּ געטון מיט די פינגער איבער די קלאַווישן, נאָכדעם באַגאָסן זיך מיט טרערן און אַוועקגעלאָפן אַהיים, - אַזאַ וווּנדערלעכן קלאַנג האָט געהאַט דער נייער אינסטרומענט.

אָבער בענאָני האָט געהאַט נאָך אַן אַנדער סיבה, און אַן ערגערע, כדי אַריינצופאַלן אין פאַרצווייפלונג. מען האָט אויסגעהאָנגען די רשימה פון שטייער-צאָלער, און בענאָנין האָט מען

דורכגעלאָזן, מען האָט אים שוין מער נישט געהאַלטן פאַר קיין פאַרמעגלעכן מענטשן.

בענאָני איז בלאַס געוואָרן, לייענענדיק די רשימה. אים האָט זיך געדאַכט, אַז אַלע קוקן אויף אים מיט רחמנות. ער האָט זיך פונאַנדערגעלאַכט און געזאָגט:

— ס׳איז אויסגעצייכנט, וואָס איך וועל מער קיין שטייערן נישט דאַרפן צאָלן!

אָבער אויף דער נשמה איז אים געווען שלעכט. און די ליפּן האָבן בײַ אים געציטערט. אויפן וועג פון קירך אַהיים האָט ער באַשלאָסן, אַז ער וועט גיין צום שטייער־אינספּעקטאָר, זאָגן אים עטלעכע וואַרעמע ווערטער און פיין דריקן די האַנט אויס דאַנקבאַרקייט, וואָס ער האָט אים באַפרייט פון אַן איבעריקער הוצאה, האַ־האַ־האַ!

אויפן וועג האָט אים דעריאָגט אַראָן פון האָפּאַן. בענאָני האָט זיך אָנגעכמורעט. מיט עטלעכע חדשים צוריק האָבן נאָר די סאַמע השובע לײַט זיך דערלויבט אָנצוזאָגן בענאָנין און גיין מיט אים צוזאַמען.

אַראָן האָט פרײַנטלעך געזאָגט: — פריד צו אײַך!

בענאָני האָט געענטפערט: — גוט מאָרגן! — כדי צו באַווײַזן, אַז ער איז נישט זיינס קיין גלײַכן.

אַראָן האָט, ווי דער מנהג, פריער אָנגעהויבן רעדן וועגן וועטער און וועגן ווינט, נאָכדעם איז ער אַריבער צו זיין נסק: אפשר קאָן אים האַרטוויגסען געבן אַן עצה?

— מכּוח וואָס?

אָט, מכּוח דעם פּראָצעס. אַדוואָקאַט אַרענטסען האָט שוין בײַ אים אָפּגענומען איין קו, און די צווייטע איז שוין אויך אויף זיין נאָמען פאַרשריבן. אָבער אַראָנס ווייב האָט זיך בנוגע דער דאָזיקער בהמה אײַנגעשפּאַרט און זי זאָגט, אַז זי וועט זי קיין לעבעדיקע נישט אַרויסלאָזן פון הויף.

— איך קאָן דיר קיין עצה נישט געבן, — האָט בענאָני געזאָגט, מאַכנדיק זיך גאָר פאַר אַן ענוו. — ווי קום איך? דו האָסט היינט אַליין געזען, מען האָט מיך אפילו נישט אַרײַנגעשטעלט אין

דער רשימה פון די שטייער-צאָלער, איך האָב דאָך קיין פאַר-מעגן נישט, הא-הא-הא!

— כ'האָב פון געבוירן אָן נישט געהערט אַזעלכע וואונדער! ווער זשע פון אונז האָט שוין, אויב אַזוי, יאָ, אַ פאַרמעגן?.. — און אַראָן איז אַריבער צו אַן אַנדער ענין: אפשר וואָלט ביי אים האַרטנעקיגסטן אָפּגעקויפט זיינע בערג?

— פאַרוואָס לייגסטו עפּעס מיר פאָר דיינע בערג?

— צו וועמען דען זאָל איך גיין? איך גיי צו דעם, וועמ עס איז בכּוח. איך האָב מיטן אַדוואָקאַט גערעדט וועגן די דאָ-זיקע פאַרשאָלטענע בערג, ער קאָן נישט. כ'האָב גערעדט מיט מאַקן — ער קאָן אויך נישט.

דערהערנדיק אַזוי, האָט בענאָני געזאָגט:

— איך וועל אַ טראַכט טון. און מיטן אויפזעער פונם לייכט-טורעם האָסטו גערעדט?

— מיטן אויפזעער? ער האָט געשיקט שטיינער צום פּראָ-פעסאָר אין כריסטיאַניע, און ער האָט געענטפערט, אַז אין זיי איז פאַראַן בליי-אַרץ און זילבער. וואָס זשע קאָן דער אויפזעער נאָך טון? מער ווי איר איינער בלייבט נישט.

— יאָ, יאָ, — האָט בענאָני געזאָגט, שנעל באַטראַכטנדיק די זאַך — איך בין נישט גייציק נאָך געלט, נישט אַזאַ בין איך! איך וועל קויפן דיינע בערג.

— טוט זשע מיר אַזאַ טובה, איך וועל אייך דאַנקען כּל זמן איך וועל לעבן!

— רעכט, קום צו מיר מאָרגן, — האָט בענאָני קורץ גע-ענטפערט, נאָכמאַכנדיק מאַקן, און האָט אַ שאָקל געטון מיטן קאָפּ, אויך אויף מאַקס שטייגער.

די זאַך איז געווען באַשלאָסן.

אויף מאָרגן האָט בענאָני ווידער דורכגערעדט זיך מיט דעם אויפזעער פונם לייכט-טורעם. דער דאָזיקער אָפּגעלעבטער מענטש איז פול געוואָרן מיט פרייד און שטאָלץ דערפון, וואָס מען האַלט כאָטש עטוואָס פון זיין מיינונג. די דאָזיקע בערג, איבער וועל-כע ער האָט אַזויפיל יאָרן געוואַנדלט, אויף וועלכע ער האָט אַזוי פיל יאָרן געקוקט, גייען איצט אַריבער אין אַנדערע

הענט, יעדנפאַלס קומט פאַר עפּעס אַן ענדערונג. זיין אידעע, הייסט עס, איז פאַרט נישט געבליבן קיין טויטע, ווי א פגר. דער אויפ־זעער האָט געראַטן צו באַצאָלן פאַר די בערג דעם אמתן פרייז, לפּחות צען טויזנט דאָלאַר!

אָבער סיי בענאַני סיי אראָן פון די בערג, זענען ביידע געווען מענטשן מיט פאַרשטאַנד, און זיי האָבן געזען, אַז דער אויפזעער האָט שוין פאַרלוירן דעם שכל. און בענאַני איז געבליבן, ווי אלעמאָל, זיך געטריי, און ער האָט געקויפט די בערג, גאָרנישט גלאַט אזוי זיך. אין אֶרץ און אין זילבער האָט ער ווייניק וואָס פאַרשטאַנען, נאָר ארײנלייגנדיק אביסל מי און געלט, וואָלט מען אויף די דאָזיקע בערג געקאָנט איינאָרדענען אַן אויסגעצייכנטע פלאַטפאָרמע אויף טריקענען פיש. ס'קאָן געמאָלט זיין, אַז אַמאָל, ווען עס איז, וועט אים אָפּגליקן, און ער וועט אליין ווערן אַן אויפקויפער פון פיש אויף די לאָפּאָדענס, און דעמאָלט וועט אזא פלאַטפאָרמע פונקט צונוץ קומען.

ער האָט זיך צונויפגערעדט מיט אראָנען, אַז ער קויפט ביי אים אָפּ דעם פלאַץ מיט די בערג און מיטן קוסטן־וועלדל פאַר הונדערט דאָלאַר. דעם קויף־אַקט האָט אָנגעשריבן דעם לענסמאַנס שרייבער.

נאָר ווען בענאַני האָט געדאַרפט ארויסלייגן דאָס געלט, האָט ער זיך דערפילט אזוי ווייט אַראָנס בעל־טובה און אפּוטרופּוס, אַז ער האָט געזאָגט:

— נאָר זע אָקאָרשט, אַז דאָס געלט זאָל נישט ארײנפאַלן צו דעם אדוואָקאַט אויפן שמשס הויף. דו פאַרשטייסט? אזעלכע עסקים זענען נישט פאַר דיין קעשענע.

— המממ... וואָס איז שייך דערצו... ניין, וואָס רעדט א'ר, דאָס גאַנצע געלט? זאָל גאָט היטן.

— פאַר וויפל איז די קו פאַרמשכּונט?

— פאַר צוועלף דאָלאַר.

בענאַני האָט אָפּגעציילט צוועלף דאָלאַר און דערלאַנגט אראָנען.

— אָט דאָס איז פאַר ניקאָלאַיען. און א סוף צו אלע פראָ־

צעסן! - נאָכדעם האָט ער איבערגעציילט די איבעריקע אַכט און אַכציק דאָלאַר, פאַרוויקלט אין אַ פּאַפּירל און געזאָגט:

— און דאָס – דאָס איז נישט פאַר ניקאָלאַיען!

אַראָן פון האָפּאַן האָט, פאַרשטייט זיך, געוווּסט וועגן די באַציוּנגען צווישן בענאָנין און ראָזען, דעם אַדוואָקאַטס ווייב, דע־ריבער האָט ער, נעמענדיק דאָס געלט, אַ שאָקל געטון מיטן קאָפּ און איבערגעחזרט:

— ניין, דאָס איז שוין נישט פאַר ניקאָלאַיען.

— נו, טאָ דערוועגן, ווי דו קאָנסט האַלטן וואָרט!

אַך, ווי אָנגענעם עס איז צו רעדן מיט אַזאַ באַפּעלערישן טאָן, שפּילן די ראָלע פון אַ מאַק און זיין געשעצט פון לייטן.

נו, איצט זאָל אַראָן פון די בערג פונאַנדערקלינגען איבער דער גאַנצער סביבה, וואָס עס האָט גערעדט און וואָס עס האָט געטון בענאָני האַרטוויגסען...

דעם לענסמאַנס שרייבער האָט מיט זיך גענומען דעם קויף־אַקט, כּדי אַריינצושיקן אים צום קרייז־ריכטער, מען זאָל אים באַ־שטעטיקן אויפן טינג.

XXI

בענאָנין האָט זיך בשום אופן נישט איינגעגעבן באַפרייען זיך דערפון, וואָס ער האָט גערופן מעלאַנכאָליע אין קאָפּ. ער האָט ראָזען קיין איינציק מאָל נישט געזען, זינט זיי האָבן זיך דעם לעצטן מאָל געשיידט אויפן וועג. ווהין איז זי פאַרפאַלן געוואָרן? זאָל איר גאָט העלפן, ראָזען. וואָס גייט עס אים אָן? נאָר מאָדנע, פאַרוואָס עפּעס גייט זי נישט אין קירך, פאַרוואָס זעט מען זי אין ערגעץ נישט אויפן וועג, פאַרוואָס איז זי שוין נישט אַזוי אָפט אין סירילונד, ווי זי פלעגט זיין פריער? איצט איז דער אַלטער שמש אויך געשטאָרבן, הייסט עס, אַז זי דאַרף שוין נישט זיצן נעבן דעם חולה. איבעריקנס, וואָס גייט אים אָן ראָזע.

און הגם בענאָני איז געווען ביי דעם שטייער־אינספּעקטאָר

און האָט זיך גוט אויסגעלאַכט און אָנשטעלן געמאַכט פאַר אים, נאָר דעם כבוד אַריינצושטעלן אים אין דער רשימה פון די שטיי־ער־צאָלער האָט מען אים נישט אָנגעטון. דאָס האָבן פשוט אַלע גע־מאַכט יד אחת קעגן אים, מען האָט אים געוואָלט נאָר אַראָפּ־שלעפּן אין דער נידער, מאַכן ווידער פאַר אַ גלייכן צו זיינע אומ־פאַרמעגלעכע חברים.

בענאַני האָט איבערגעלעבט שווערע טעג און שלאָפלאָזע נעכט. גאָט ווייסט, אפשר זענען לייטן טאַקע גערעכט, ער הויבט זיך אָן צו קייקלען אַראָפּ־באַרג. און וואָס ער זאָל נישט טון, כדי צו פאַרבלענדן לייטן די אויגן מיט זיין עשירות, איז אַלץ געווען אומזיסט. ער האָט אויסגעקערט די קוימענס, אַרויסגעוואָרפן דעם גרעסטן טייל פון דעם ביסל פאַרבליבענעם געלט אויף עפּעס פעלזן צו טרוקענען פיש, וועלכע ער וועט, מסתמא, קיינמאָל נישט דאַרפן, און צו דעם אַלעמען האָט ער נאָך מער נישט ווי מחמת גאווה געקויפט אַ בריליאַנט צו שניידן גלאָז. און פונדעסט־וועגן זענען אַלע געבליבן ביי דער איבערצייגונג, אַז בענאַני איז רוּינירט, אין איין שיינעם פרימאָרגן וועט אים מאַק פון סירילונד נעמען צום געריכט פאַר די חובות!

„איך שלעפּ מיך, שלעפּ מיך, ווי דער אָקס מיט דעם יאָך אויפן האַלז", האָט בענאַני געטראַכט אויפן שטייגער פון דער ביבל. און איבערגעייענדיק צום וועלטלעכן אַרט דענקען, האָט ער זיך אויסגעדריקט לפי ערך אַזוי: „איך רודער אומזיסט, עס טראָגט מיך צו אַ קעסלגרוב."

ס'איז געקומען ערב־ניטל. בענאַני איז געזעסן אינדערהיים. נישט דאָס וואָס פאַראַיאָרן, ווען ער איז געווען האַרטוויגסען, און מאַק אַליין האָט אים איינגעלאַדן צו זיך. נו, דערפאַר אָבער זאָל זיך איצט מאַק פון סירילונד אַליין שוין היטן! דער טערמין פאַר זיינע פינף טויזנט האָט זיך שוין געענדיקט נאָך מיט עטלעכע וואָכן פריער, אָבער בענאַני איז בכיוון נישט געגאַנגען בעטן, כדי צו זען, צי וועט ער אויך הייאָר באַקומען אָן איינלאַדונג פון מאַקן צו פאַרברענגען דעם ניטל־אָוונט אין סירילונד.

בענאָני האָט איצט נישט געהאַט קיין נויטווענדיקייט צו שווי־נען מאַקן, און נישט צוליב אים האָט ער באַשלאָסן מאַכן אים די פּראָלאָנגאַציע, נאָר צוליב ראָזען. טחמת זי וועט היי־יאָר זי־כער זיין אויף נימל־אָוונט ביי מאַקן. מילא איז וואָס, וואָס גייט אים נאָך אָן אפילו ראָזע.

אויף בענאָנין האָט צייטנווייז געגומען אָנפאַלן אַ מאָדנע קאַרג־קייט אפילו בנוגע צו זיך אַליין. ער האָט צעטרענצלט אַזוי פיל מזומן געלט, אַז ס'שיינט, אַט וועט ער באַלד דאַרפן אָנקומען צו מאַקן, ער זאָל אים געבן אויף קרעדיט אין געוועלב, אָבער ער האָט געוואָלט וואָס לענגער צו אויסמיידן עס.

האָט ער גענומען אַריינגיסן אין גלאָז פריער שמאַנט דערנאָך די קאַווע, מער נישט ווי כדי צו פאַרהיטן די זילבערנע לעפל, מען זאָל מיט זיי נישט דאַרפן מישן. נאָכדעם האָט ער גענומען באַשיטן דאָס ליכט אַרום דעם קנייטל מיט זאַלץ, זאָגנדיק: „נו, איצט ברען זיך געזונטערהייט!" און זאַלץ האָט ער געשאָטן, כדי דאָס ליכט זאָל ברענען לאַנגזאַמער, עס זאָל קלעקן אויפן גאַנצן אָוונט.

צו וועטשערע האָט ער זיך געזעצט איינער אַליין, אויפגע־געסן דאָס געריכט און פאַרטרונקען מיט עטלעכע קעלישקעס. נאָכדעם האָט ער פאַר זיך איבערגעלייענט די פּאַטשערעס, נאָך אַביסל געטרונקען און אָנגעהויבן זינגען אַ מזמור פון תהלים. איצט איז שוין מער נישט געבליבן וואָס צו טון.

און ראָזע זיצט, מסתמא, איצט אין דעם פּאַראַדנעם זאַל און מירילונד און שפּילט אויף דער נייער מוזיק. זי האָט אַזעלכע סאַמעטענע הענטלעך, די־אָ ראָזע...

בענאָני האָט אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ אויפן ראַנד פונם טיש און איז אַנדרימלט געוואָרן. נאָר דאָס ליכט האָט געזאָטן און גע־קנאַקט פונם זאַלץ. און דאָס קנאַקן האָט אים אויפגעוועקט. דע־מאָלט האָט ער זיך צום טויזנטסטן מאָל גענומען טראַכטן וועגן זיין לעבן, וועגן ראָזען, וועגן זיינע מיטלען און צירונג און די נעצן. יאָ, ס'קאָן זיין, אַז ער וועט מוזן באַנקראָטירן, יאָ, יאָ, און דער־מאָנט זיך אָן די בערג, וואָס ער האָט געקויפט ביי אַראָן פון

האָפּאַן, האָט בענאָני אויסגערעכנט, אַז זיי זענען נישט פיל מוסיף צו זיין עשירות. זיי פאַרגרעסערן נאָר אַ ביסל דעם אַקטיוו, און דאָס גאָר. נו, מילא, אַ קבצן איז אַ קבצן. נאָר אָט וועט ער נעכען און פאַרט אויסקשיקן ראָזען יענע לעפל און גאָפּל, וואָס ער האָט אַמאָל פאַר איר אָפּגעלייגט. אָבער אָט האָט מען אָנגעקלאַפּט אין טיר, און סוון דער וועכטער איז אַריין.

— הער אָקאָרשט, — האָט בענאָני תיכף אויסגעשריען — דו האָסט זיכער נאָך נישט באַגעגנט דעם יום־טוב? איך האָב דאָ אַלץ, וואָס מען דאַרף, — האָט ער גיך ווייטער גערעדט, נישט לייגנדיק קיין אַכט אויף סוון — איך פאַרשטיי נישט, וואָס איז עס אַזוינס מיטן ליכטל. אַזעלכע שלעכטע זענען היינטיקע ליכט, — זיי לייכטן גאָרנישט.

— דאָ איז געווען ליכטיק. — האָט זיך סוון דער וועכטער אָפּגערופן צעשטרייט.

ער איז געווען זייער צערודערט און טרויעריק.

בענאָני האָט אָנגעגאָסן אַ גלעזל און געגויט דעם גוטן פריינט אויסצוטרינקען; נאָכדעם האָט ער אָנגעגאָסן אַ צווייטע, אַ דריטע, האָט געגרייט צום טיש, ארויסגענומען עסנוואַרג, נישט אויפהערנדיק צו פּלוידערן.

— פאַרשטייט זיך, דו ביסט געקומען פון אַן אַנדער כיבוד, אַ ביסל אַ רייבערן פאַר מיינעם, נאָר אפשר וועסטו אויך מיינעס אָננעמען פאַר גוט.

— כ'נעם פאַר גיט. — האָט סוון געענטפערט, גענומען עפּעס אויפן טעלער און אָנגעהויבן קייען אָן חשק.

— אַ טרוקענער ביסן רייסט אין האַלז, — האָט בענאָני געזאָגט, און ווידער אָנגעגאָסן אים אַ קעלישעק — איז וואָס, אין סירילונד איז היינט אויך געדעקט דער גרויסער טיש?

— יאָ.

— המם... און געסט זענען געווען?

— איך ווייס נישט. איך בין נישט געווען.

— נישט געווען?

— ניין. ס'האָט זיך נישט געהאַלט.

בענאָני האָט אויף אים אַ קוק געטאָן אַ פאַרוואונדערטער.

— איך בין אַוועק אויף אַ ווײַלע דורכגיין זיך, — האָט יענער געגעבן צו דערקלערן — און דערנאָך האָב איך מיך מיישב געווען אַרײַנגיין צו אײַך.

— דו ביסט עפּעס הײַנט גאָר נישט ווי אַלע מאָל. יאָ, מסתּמא, ביסטו געקומען וועגן עפּעס אַן ענין?

דער בראָנפן האָט אויף סיזענען נישט געווירקט, כאָטש ער האָט פיל געטרונקען. ער איז געזעסן אַלץ אַזאַ בלאַסער און אַ צעשטרײַטער. ווי אַלע געזונטע און שטאַרקע מענטשן, איז ער, אַפּנים, פונם ערשטן גלעזל תיכף שיכור געוואָרן, און האָט פאַרלוירן די כּוחות.

— ניין, איך בין זיך גלאַט אַזוי געגאַנגען, — האָט ער ווײַ-טער געזאָגט — און עלען אויך. נאָר, מסתּמא, האָט זיך איר פאַרוואָלט אַהיים, צי וואָס.

— יאָ, מסתּמא, אַזוי. און ראָזע איז געווען אין סירילונד?

— יאָ.

בענאָני האָט צו זיך אַליין אַ שאָקל געטון מיטן קאָפּ.

— יאָ, יאָ, איך וועל נאָך הנאה רעדן מיט מאַקן.

— איר ווילט אויך רעדן מיט מאַקן?

— איך וויל בײַ אים אָפּנעמען מײַן געלט.

— איך קלויב מיך אויך רעדן מיט מאַקן. איך קען עס שוין מער נישט איבערטראָגן, — האָט סווען דער וועכטער גע-זאָגט — פרעדעריק מענזאַ שטאַרבט אַלץ נישט. אָבער איך וויל שוין התונה האָבן און באַזעצן זיך אין קעמערל, צי ערגעץ ווּ אַנדערש.

— זע נאָר, עס זאָל זיך דיר אײַנגעבן מיט גוטן.

— מיט גוטן צי מיט בייזן.

בענאָני האָט געהאַט מער צוטרוי צו פּשוטע ווערטער, איי-דער צו שטאַרקע, דעריבער האָט ער זיך געסטאַרעט אַריבער-פירן דעם שמועס אויף עפּעס אַנדערש:

— מסתּמא, איז דער אַדוואָקאַט דאָרט אויך געווען?

— יאָ, דאָס האָט ער מיר געשטערט.

— ער האָט דיר געשטערט?

— איך וואָלט זי דערשטאָכן...

סוען דער וועכטער האָט פון דער אינעווייניקסטער קעשענע אַרויסגעשלעפּט דעם עלטסטן אַרבעטערס לאַנגן מעסער, מיט וועלכן מען האָט געשטאָכן די חזירים, און האָט אים גענומען באַטראַכטן, פּרובירנדיק די שאַרף מיטן פינגער.

— וואָס איז עס מיט דיר אַזוינס? דו ביסט גאָר משוגע געוואָרן, צי וואָס? — האָט בענאָני אַ געשריי געטון, — גיב מיר אַהער דאָס מעסער!

אָבער סוען דער וועכטער האָט דאָס מעסער צוריק אַריינגעלייגט אין קעשענע און אָנגעהויבן דערציילן, פאַרענטפערן זיך:

— מאַק האָט געהייסן דער ווירטשאַפטערין צוגרייטן די וואַנע. די וועכטערין האָט געזאָגט: „רעכט". נאָכדעם האָט ער געהייסן עלענען, זי זאָל זיך לאָזן אונטערזוכן, ווי ביי זיי טוט זיך עס אַלע ערב-ניטל, אָבער עלען האָט נישט געוואָלט. „פּרוו אָקאָרשט". — האָב איך איר געזאָגט. דאָס איז געווען אינדערפרי. און פאַרנאַכט האָט מאַק ווידער געכאַפּט עלענען און גענומען צוי-שטיין צו איר, אַז זי זאָל ביי זיך באַהאַלטן אַ גאָפּל פונם טיש, און נאָכדעם זאָל זי צו אים קומען און לאָזן זיך אונטערזוכן. און איצט האָט זי צוגעזאָגט. אַז איך האָב דאָס דערהערט, בין איך גלייך אַוועק צו דעם עלטסטן אַרבעטער און זאָג: „טו אַ טובה, ליי מיר דיין גרויס מעסער". -- „אויף וואָס דאַרפסטו עס? — פרעגט ער, — עס טויג פאַר דיר נישט". — „איך וויל מיט אים אָפּגאָלן די באָרד". — זאָג איך. ער האָט מיר געגעבן דאָס מעסער. אָבער איך האָב זיך מיט אים נישט געגאָלט, נאָר אַריינגעלייגט אין קעשענע און בין אַוועק צו עלענען. איך האָב זי גערופן מיט זיך, נאָר זי האָט זיך דערשראָקן און מיט מיר נישט געוואָלט גיין. — „איך האָב קיין צייט נישט". — זאָגט זי. איך האָב ווידער גענומען בעטן. דעמאָלט האָט זי געזאָגט: „נו, רעכט, רעכט, זאָל גאָט העלפן!" — און זי איז מיט מיר אַרויס. „דו האָסט צוגעזאָגט גיין צו אים היינט אינאָוונט און לאָזן זיך

אונטערזוכן?" — פרעג איך זי. — „ניין". -- זאָגט זי. „פּרוּוו נאָר, — זאָג איך ווידער — עפּעס גיסטו זיך צו לייכט אונטער. מער זאָל דאָס נישט זיין." — „איך פאַרשטיי נישט," — זאָגט זי — „וואָס ווילט איר צלע פון מיר האָבן, נישטאָ פּשוט קיין רו פון אייך. אפילו עפּעס אויפצונייען זיך, איז אויך קיין צייט נישטאָ." זאָג איך: „איך וויל מיט דיר חתונה האָבן, און מער הערט מען פון דיר נישט, ווי „ניין" און „ניין". איך וועל גאָר נעמען און אַוועקפאָרן." — „נו, מילא, — זאָגט זי, — פאָר." „זאָגסטו „פאָר"? — האָב איך גענומען שרייען, און נאָך העכער האָב איך אַ געשריי געטון: — דו ווייסט, וואָס איך וועל טון?" עלען האָט אויף מיר אַ קוק געטון, און זיך געלאָזן לויפן צו דער קיך. איך האָב גענומען אַרומקריכן איבערן הויף. ס'איז געוואָרן גאָר פינסטער. איך בין אַוועק אַרום הויז, געקומען צום גאַניק. קיינעם זעט מען נישט. נאָר אַ ליכטל שטייט און לייכט אין פירהויז. ווען איך בין אַריין אין שטוב פאַר דער דינערשאַפט, האָט מען פונקט אַלעמען גערופן צו וועטשערע. איך בין צוריק אַוועק צו דעם פּאַראַדנעם גאַניק און גענומען וואַרטן. אַביסל שפּעטער איז עלען געקומען. „איך זוך דיך אומעטום, זאָגט זי, גיי, זיי אַזוי גוט, עסן. האָב איך שוין מיט איר גאָרנישט געקאָנט מאַכן. אַזוי פריינטלעך האָט זי מיך גערופן: „גיי, זיי אַזוי גוט, עסן." — „ווי זשע, וועסטו צו אים גיין אויבן?" — פרעג איך. — „יאָ, מסתמא," — האָט זי געענטפערט. — „און מען קאָן נישט-גיין?" — פרעג איך. — „אַך, ניין, בשום אופן נישט," — זאָגט זי. דערביי איז זי צוגעגאַנגען צו מיר, אַרומגענומען אַרום האַלז און אַ קוש געטון, איך האָב באַמערקט, אַז זי האָט אויסגעטרונקען עפּעס שטאַרקס. — „איז אָט פאַרוואָס דו האָסט נישט קיין מורא פאַר מיין מעסער, — האָסט עפּעס אויסגעטרונקען?" — זאָג איך. „איך האָב אַזוי אויך קיין מורא נישט פאַר דיין מעסער, — ענט-פערט זי, — מאַך קומט באַלד, לאָמיך נאָר אַ געשריי טון." — „איך וועל אים אויך טויטן" — זאָג איך. דאַן האָט זי געענטפערט: — „דאָס דאַרפן מיר נאָך ביידע אינאיינעם באַשליסן"!

סוען דער וועכטער איז שטיל געבליבן און טיף פאַרטראַכט זיך. נאָכדעם האָט ער אויסגעטרונקען נאָך אַ קעלישעק, אויסגע-

שטעלט די אויגן אויף בענאָנין און איבערגעחזרט:

— „דאָס דאַרפן מיר נאָך ביידע אינאיינעם באַשליסן". — אַזוי האָט זי געזאָגט.

— אַזוי? וואָס האָט זי דערמיט געוואָלט זאָגן?

— איך ווייס אַליין נישט.

— וואָס ווייטער? דו האָסט אויף איר אויפגעהויבן אַ האַנט?

— איך האָב זי געכאַפּט פאַר די האָר, נאָר זי האָט זיך אין מיר אַזוי פעסט איינגעקלאַמערט, אַז איך האָב בשום אופן נישט געקאָנט אַרויסנעמען דאָס מעסער. איך האָב איר צוויי מאָל אַ זעץ געטון. זי איז געפאַלן אויף די קני. „נו, איצט רוף אים!" — האָב איך געשריגן. — „ניין, זאָגט זי, רופן וועל איך אים נישט. נאָר אָט וואָס איך וועל דיר זאָגן. איך בין היינט נאָכמיטאָג ביי אים געווען, זאָגט זי, און וועל צו אים ווייטער גיין, און מער וועט שוין צו אים קיינער נישט גיין, חוץ מיר." איך בין געשטאַנען ווי אַ שטיין. פּלוצלינג האָב איך דערפילט, אַז עפּעס אַ מאָדנע זאַך קומט אין מיר פאָר... איך האָב געוואָלט אַרויסכאַפּן דאָס מעסער, אָבער עס איז שוין געווען אין עלענס הענט. איך האָב איר פונאַנדערגעעפנט די האַנט און אָפּגענומען דאָס מעסער... נאָר זי האָט זיך אַרויסגעגליטשט פון מיינע הענט... ווי אַ וואָרים... און האָט זיך אין איין כהרף עין באַהאַלטן אין פירהויז... איך האָב מיך אַ לאָז געטון נאָך איר, ערשט אין טיר שטייט דער אַדוואָקאַט... „וואָס איז דאָ, זאָגט ער, פאַר אַ גערודער?" און האָט צוריק פאַרמאַכט די טיר. עלען האָט צונויפגענומען די האָר צוגעשפּיליעט און איז אַרויפגעלאָפן איבן איבער די טרעפּ. איך לויף נאָך איר, נאָר אין טיר שטייט שוין ווידער דער אַדוואָקאַט און קוקט.

בענאָני האָט נישט פאַרשטאַנען אַזאַ ווילדקייט, און האָט געהערט סווענס דערציילונג, גלייך ווי עפּעס אַ געשיכטע פון אַ ציימונג. סווען דער וועכטער האָט מאַשינעל אויסגעטרונקען נאָך אַ קעלישעק און איז גאָר שטאַך געוואָרן.

— אַזוי איז מיר נישט געלונגען זי צו טויטן. — האָט ער געזאָגט.

KORPORATSIOON LITUVIA TARTU

— אויב דאָס איז אַלץ װירקלעך אַזוי געװעזן, — האָט בענאָני געזאָגט — אויב דו האָסט זיך באמת פאַרהאַלטן צו איר װי אַ װילדע חיה, בלײַבט מיר, אײגנטלעך, מער גאָרנישט װי נעמען אַ שטריק און בינדן דיך.

— יאָ, אַזוי איז עס געװען.

— הײַנט אינאָװנט?

— נאָר װאָס, מיט עטלעכע מינוט פריער...

דערויף האָט בענאָני געענטפערט:

— אויב אַזוי, ביסטו נישט װערט, דו זאָלסט זיצן בײַ מיר אין מײַן זאַל. גײ װוהין דו װילסט. צי גיסטו זיך אָפּ אַ רעכענונג, װי דו האָסט זיך געהאַלטן? װי אַ חזיר...

סװען דער װעכטער איז געזעסן פאַרזונקען אין מחשבות און האָט אפּנים נישט געהערט. פּלוצלינג האָט ער אַ פרעג געטון:

— װאָס האָט זי דערמיט געװאָלט זאָגן: „דאָס דאַרפן מיר נאָך בײדע אײַנעם באַשליסן". זי איז אין אים פאַרליבט?

— אין װעמען? אין מאַקן? — האָט בענאָני געפרעגט, װי אַראָפּפאַלנדיק פון די װאָלקנס.

— יאָ.

סװען איז געזעסן אָנגעבױגן פאָרױס און האָט געטראַכט, אָפּט פינטלענדיק מיט די אויגן. ער איז געװאָרן אַלץ שװאַכער און שװאַכער. דעמאָלט האָט בענאָני פאַרשטאַנען, װיפל דער דאָזיקער מענטש האָט געזאָלט אויסשטײן, אויב ער האָט אַזוי פאַרלוירן דעם זינען און איז דערגאַנגען ביז אַזאַ צושטאַנד. ער האָט בלי ספק אינגאַנצן פאַרלוירן דעם פאַרשטאַנד, אויב ער קאָן מײנען, אַז עלען דאָס שטוב מײדל איז פאַרליבט אין מאַקן.

— איצט זיץ אַ רגע רויק, — האָט בענאָני געזאָגט — און נאָכדעם װעל איך דיך אָפּפירן קײן סירילונד. און דו דאַרפסט פאַר גאָרנישט נישט מורא האָבן, װיבאַלד אַז דו גײסט מיט מיר.

נאָר סװען דער װעכטער איז געװען אָן כוחות פון די איבערגעלעבטע אויפרעגונגען, אַזוי אַז די אויגן האָבן זיך בײַ אים פאַרמאַכט. מיט די לעצטע כוחות האָט ער אויפגעהויבן די ברעמען און געזאָגט:

—זאָל זי זיך כאָטש עפּעס נישט איינשניידן מיט דעם מעסער, לאָמיר גיין גיכער.

ער האָט זיך געפּרוּווט אויפהויבן, אָבער ער איז תּיכּף צוּ־ריקגעפאַלן אויפן שטול און האָט זיך פון אָרט נישט געקאָנט רירן. בענאָני האָט ביי אים שטילערהייט ארויסגענומען דאָס מע־סער פון קעשענע און באהאלטן.

XXII

עטלעכע טעג נאָך חגא איז בענאָני אַוועק צו מאַקן אין קאַנטאָר. מאַק האָט, אפּנים, גלייך פאַרשטאַנען, נאָך וואָס ער איז געקומען, און האָט געזאָגט:

— וואָס מאַכסטו, האַרטנויגסען? איך האָב טאַקע ערשט געוואָלט שיקן נאָך דיר. מיר האָבן דאָך עפּעס צווישן זיך חשבונות, האָב איך מיך געוואָלט מיט דיר אויסרעכענען.

בענאָני איז שרעקלעך צערודערט געוואָרן. ס'קאָן דען זיין, אַז מאַק זאָל אים טאַקע ארויסצאָלן דאָס געלט?

— פריער פאַר אַלץ וויל איך דיר זאָגן, אַז ס'פאַרדריסט מיך זייער, און איך בעט, דו זאָלסט מיר אַנטשולדיקן, וואָס איך האָב דיך נישט געקאָנט איינלאַדן צו מיר ערב־ניטל, — האָט מאַק ווייטער געזאָגט — היי־יאָר איז דאָס געווען נישט באַקוועם.

— וועגן וואָס איז דאָ פאַראַן צו רעדן! — האָט בענאָני ביטערלעך זיך אָפּגערופן.—נישט מיין לאגע, נישט מיין פאַרמעגן...

— אָך, אַזוי פאַרשטייסטו מיך גאָר? נישט אַזאַ לאַגע, נישט אַזאַ פאַרמעגן! איך וועל דיר דערוויף נאָר איין זאַך זאָגן, אַז קיינער וואָלט פאַר מיר נישט געווען קיין מער געוווּנשענער גאַסט. נאָר איך האָב דיך נישט געקאָנט איינלאַדן סיי צוליב דיר גופא, סיי... אויך צוליב אַנדערע.

— איך וואָלט איר נישט אָפּגעביסן. — האָט בענאָני געזאָגט.

— הממ... איך מיין, דו פאַרשטייסט אַליין, ווי שווער דאָס

וואָלט געווען פאַר... נו, יאָ, פאַר אַלעמען. דער מאַן איז דאָך אויך געווען.

בענאָני האָט דערפילט, אַז מאַק האָט געטון ריכטיק, און האָט נאָכגעגעבן:

— נו, יאָ, יאָ, איך מיין עס דאָך נישט ערנסט.

מאַק האָט אָפּגעפּנט דאָס טישקעסטל און אויפגעהויבן די שקאַטולקע פאַרן הענטל. זי האָט אויסגעוויזן אַזאַ שווערע אין זיין דינער האַנט. נאָר פּלוצלינג האָט ער צוריק אַוועקגעשטעלט די שקאַטולקע און געפרעגט:

— אָך, יאָ. אפשר קאָנסטו פאָרן מיטן „פונטוס" אויף די לאָפּאָדן-אינזלען?

— צי איך קאָן? מיטן „פונטוס"?

— ווי פאַראַיאָרן?

— צי דען נישט אַראָן דער טריקענער וועט פירן די זעגל-שיף?

— ניין. — האָט מאַק אָפּגעהאַקט.

פויזע.

—דו פאַרשטייסט דאָך,—האָט מאַק ווייטער געזאָגט—אַז אַראָן דעם טריקענער קאָן איך שיקן קיין בערגען אָפּפירן לאַדונג-דאָס איז נישט קיין קונץ, איך קאָן מיך אָבער אויף אים נישט פאַר-לאָזן מיט איינקויפן לאַדונג פאַר דריי שיפן, דערצו פאָדערט זיך אַ מענטש מיט אַ קאָפּ.

— אַז ער האָט געקאָנט פאָרן אין בערגען... — האָט בענאָני געפרווט רעדן.

— און דער עיקר, — האָט מאַק ווייטער גערעדט, נישט הערנדיק וואָס בענאָני זאָגט — דאָ איז פאַראַן פאַראַנטוואָרטלעכ-קייט. אַראָן דער טריקענער איז הויל ווי אַ קאַטויל. דיר אָבער קאָן איך אָנגעטרויען, וויפל טויזנט דו ווילסט. דו ביסט אַ פאַר-מעגלעכער מענטש.

פון די ווערטער איז בענאָנין הונדערלעך גוט געוואָרן אויפן האַרצן, — אַזוי פיל האָט ער זיך אָנגעליטן פון די אַלע קלאַנגען וועגן זיין הינטערשטעליקייט. ער האָט געענטפערט:

— נישט אַלע טראַכטן אַזוי ווי איר. מען האַלט מיך היינט פאַר אַזאַ קבצן, אַז מען האָט מיך אפילו נישט אַריינגעשטעלט אין דער רשימה פון שטייער־צאָלער.

— אָך, סאַראַ מזלדיקער מענטש דו ביסט! נישט קיין מאַיאָנטעק, נישט קיין הכנסות, נישט קיין שטייערן... און ווילאַדס פון האַפּן און אַלע פויגל וואָלטן געגאַנגען מיט די יאַכטעס, ווי פּאַראַיאָרן. וועסט מיט זיך אויפן „פּונטוס", מסתמא, ווידער נעמען סוען דעם וועכטער?

בלויז אויס איינגעזאָרצלטן רעספּעקט צו מאַקן פון סיריאָנד, מחמת איינגעבוירענעם דראַנג צו פאַלגן דעם דאָזיקן גביר מער פאַר אַלץ אויף מיילן ווייט אַרום, האָט זיך בענאָני נישט דערלויבט גלייך אָפּצוזאָגן זיך פון דעם פאָרשלאַג. חוץ דעם האָט ער פאַרשטאַנען, אַז דער איינציקער, וואָס קאָן מאַכן, אַז מען זאָל ווידער אָנהויבן גלויבן אין זיין עשירות — איז נאָר מאַק. דעריבער האָט ער געזאָגט:

— צי וועל איך טויגן דערצו?

— דו האָסט דאָך פאַראַיאָרן געטויגט.

דעמאָלט האָט בענאָני געזאָגט:

— אַלץ רעכט, אָבער קיין געלט האָב איך דאָך פאָרט נישט.

— געלט? — האָט מאַק געפרעגט אַ פאַרוווּנדערטער — אָט איז געלט! — האָט ער געזאָגט אַרויפלייגנדיק די האַנט אויף דער שקאַטולקע.

— נו, אויב אַזוי...

— די מעשה איז נאָר, וואָס איך דאַרף דאָס געלט איצט האָבן, — האָט מאַק געזאָגט, גייענדיק דירעקט צום ציל — איך וואָלט געוואָלט באַקומען נאָך אַ פּראָלאָנגאַציע, כדי איינצוקויפן פיש. דעריבער לייג איך אָט וואָס פאָר: דו וועסט אַליין פאָרן אויף די לאַפּאָדענס און איינקויפן פיש פאַר די דריי שיפן: וועסט קויפן וויפל דו ווילסט. צו הערבסט, ווען איך וועל די פיש פאַרקויפן, באַקומסטו דיין געלט מיט די פּראָצענטן.

— ניין, — האָט בענאָני געענטפערט — איך האָב שוין באַ־

שלאָסן... ניין, בשום אופן... פונדאַנען ווייס איך, אַז איך וועל דאָס געלט צוריק באַקומען?

— האָסטו דאָך די פיש פאַר אַ משכון. — האָט מאַק גע- ענטפערט פאַרוואונדערט.

— אַ, וועל איך האָבן די פיש פאַר אַ משכון?

— פאַרשטייט זיך, די פיש געהערן צו דיר, ביז איך וועל זיי פאַרקויפן, און נאָך דעם — באַקומסטו דאָס געלט.

בענאָני האָט זיך פאַר זיך משער געווען, אַז דעם נייעם פּראָיעקט קאָן מען פאַרבינדן מיט די טרוקן-פּלעצער וואָס ער האָט געקויפט. איצט וועלן אים די בערג צונוץ קומען, מחמת ער וועט דאָך האָבן פיש. ער האָט געזאָגט נישט זיכער, נאָכ- דענקענדיק:

—אָבער וויבאַלד אַז איך וועל קויפן די לאַדונג פאַר מיין אייגן געלט, הייסט עס, אַז איך קויף דאָך, אייגנטלעך, נישט פאַר אייך.

— ליבער הארטוויגסען! כדי איינצוקויפן פיש, דאַרף מען האָבן שיפן. איך האָב דריי, און דו — קיין איינע נישט. חוץ דעם וויל איך דיר אויך דאָסמאָל נאָר העלפן, ווי אַלע מאָל. דו דאַרפסט זיך צוגעוויינען צום געשעפט. דו רעכנסט דאָך, מסתמא, מיט דער צייט אָנהויבן זעלבסטשטענדיק צו פאַרנעמען זיך מיט איינקויפן פיש, ווארום אויב נישט, צו וואָס דען האָסטו געקויפט די טריקן-פּלעצער? איז אָט, האָב איך צוטרויען צו דיין גוטן קאָפּ און צו דיין מזלדיקער האַנט, און איך לייג דיר היי-יאָר פאַר אַ ביסל לערנען זיך דעם געשעפט אויף מיין חשבון, וועל איך עפּעס פאַרדינען — איז גוט, וועל איך פאַרלירן — איז דער היזק מיינער, און דו פאַרלירסט גאָרנישט. דו וועסט נאָר באַקומען פּראָ- צענט פאַר דיין געלט, אַחוץ דעם געהאַלט.

בענאָני איז לאַנג געשטאַנען און האָט געטראַכט. נאָכדעם האָט ער געזאָגט:

— איך וואָלט וועלן כאָטש אַ קוק טון אויפן געלט.

מאַק האָט אויפגעעפנט די שקאַטולקע און ארויסגענומען פון איר אַסיגנאַציעס אַ פּעקל נאָך אַ פּעקל. בענאָני האָט פאַר וווּנדער אויפגעהויבן די ברעמען אַזוי הויך, אַז די קנייטשן אויף זיין

נידעריקן שטערן האָבן זיך פאַרצויגן ביז אונטער זיין צעפּאַטל־טער גריווע.

— אפשר ווילסטו איבערציילן? — האָט מאַק געפרעגט.

— ניין, איך האָב נאָר געוואָלט... ניין, צו וואָס...

ווי בענאָני איז געקומען צו מאַקן אָן געלט, אַזוי איז ער פון אים אַוועק אָן געלט. נאָך גוט, וואָס צום סוף האָט ער זיך דערמאָנט פאַרזיכערן זיך אַ קרעדיט ביי מאַקן אין קלייט ביז הערבסט, ווען מ'וועט פאַרקויפן די פיש. און מאַק האָט, פאַרשטייט זיך, אים נישט אָפּגעזאָגט, נאָר פאַרקערט, ער האָט גלייך מסכים געווען צו געבן אים קרעדיט אין קלייט.

— מירן שוין דאָס איינאָרדענען.

און כאָטש בענאָני האָט אַביסל מורא געהאַט פאַר סטען דעם קלייט־משרת, וואָס האָט זיך ליב צו טשעפּען, פונדעסטוועגן האָט ער געמוזט צו אים קומען.

— אַז איך וועל שיקן מיין דינסט נאָך עפּעס אין קלייט, זאָלסטו פאַרשרייבן אויף מיר. — האָט ער געזאָגט.

— מאַק האָט דיר געעפנט קרעדיט? — האָט סטען גע־פרעגט.

בענאָני האָט אַראָפּגעשלונגען די באַליידיקונג און געזאָגט מיט אַ שמייכל:

— יאָ. ער געפינט, אַז מען קאָן מיר נאָך געטרויען. און ווי מיינסטו?

— איך? מיר איז אַלץ איינס, אויף וועמען איך וועל פאַר־שרייבן, איר שטייט אַלע ביי אונז אין די ביכער.

— האַ־האַ־האַ! דו האָסט שוין בעסער געזאָלט זאָגן: „ביי מיר אין די ביכער.‟

בענאָנין האָט זיך גריילעך געוואָלט אָנווייזן דעם דאָזיקן קלייט־משרתל זיין אָרט און גוט אָנלערנען אים. צופיל פאַררייסט ער שוין די נאָז און איז אַן עזות פּנים. און דאָ איז נאָך ראָזען מיטן אַדוואָ־קאַט איינגעפאַלן נעמען צו זיך סטענס זעקס־יאָריק מיידעלע אויף געגנג און פון פאַרוויילונג וועגן. נאָכדעם האָט סטען דער קלייט־

משרת נאָכמער פאַרריסן די נאָז, ווייל מען האָט זיין מיידעלע גע־שענקט אַ נײַ קליידל.

— אָט דאָס זענען מענטשן! — האָט ער געזאָגט צו בענאָנין. — זיי האָבן דאָס מיידעלע אויסגעקליידט ווי אַ בת־מלכּה, און עסן גיט מען איר אַזויפיל, אַז עס בלייבט נאָך.

— דאָס איז אַלץ דערפאַר, וואָס דער אַדוואָקאַט אַליין וועט קיינמאָל קיין קינדער נישט דערלעבן צו האָבן. — האָט געזאָגט סוען דער וועבטער, וואָס איז געשטאַנען דערבײַ און האָט אַלץ געהערט.

מעז האָט זיך אָנגעהויבן אַמפּערן. סוען דער וועבטער האָט געזאָגט, אַז אינגיכן וועט זיין אַ סוף צו דעם אַדוואָקאַטס עשירות. אָט האָט ער שוין געמוזט אַרויספאָרן פונם שמש־הויף און דינגען זיך אַ שטיבל בײַ דעם שמיד, וואָס נאָך איז דאָס פאַר אַן אָרט פאַר אַזאַ איידעלע פּערזאָן? צי דען אַזעלכן האָט ראָזע דעם פּאַסטאָרס געדאַרפט האָבן פאַר אַ מאַן? מער טוט ער גאָרנישט, נאָר ער שטייט אין שענק און טרינקט. — פוי! ווען איך וואָלט דאָ געווען אַ וועבטער, וואָלט איך אים פּשוט גענומען פאַרן קאָלנער און גע־זאָגט: „גיי נאָך מיר!"

בענאָני האָט אַרויסגערופן סוען דעם וועבטער אינדרויסן און האָט געזאָגט:

— איך פאָר ווידער צו די לאָפאָדענס אויפן „פונטוס". וואָס וועסטו דערצו זאָגן?

וואָס זאָל סוען דער וועבטער זאָגן דערצו? ניין, הייַנטיקס מאָל וויל זיך אים נישט פאָרן. ער איז ווידער מיט עלענען שלום געוואָרן נאָך יענער משוגענער נאַכט פון ניטל, און פון דע־מאָלט אָן זענען זיי צווישן זיך אפילו, דאַכט זיך, נאָך בעסער ווי געווען. די קלעפּ און דאָס מעסער האָבן, מסתמא, גוט געווירקט אויף עלענען. און זי איז בעסער געוואָרן. זי האָט זיך צו אים נאָר געלאַשטשעט און געזאָגט מיט פאַרדרוס: „אָבער דו וועסט עס שוין מער קיינמאָל, קיינמאָל נישט טון?" — „ניין, ניין, קיינמאָל נישט, — האָט ער געענטפערט אַ פאַרשעמטער און האָט זיך גע־פילט גאָר פאַר אַן אומגליקלעכן — איך האָב עס אַזוי זיך, נאָר

געהיצט זיך אביסל". און מאַק האָט אָפן געזאָגט עלענען: — „זאָל שוין דער וועכטער מיט דיר חתונה האָבן אין פרילינג, איך וויל נישט, אַז ביי מיר אין שטוב זאָל פאָרקומען אַ רציחה."

איז שוין געשטאַנען קעגן זיין אַמאָליקן קאַפּיטאַן און האָט זיך מתודה געווען, פאַרוואָס ער האָט נישט קיין חשק צו פאָרן אויף די לאָפּאָדענס.

אָבער בענאָני האָט געמאָלדן, אַז דאָסמאָל פאָרט ער איינקויפן פיש פאַר זיך אַליין.

אָ! אויב אַזוי איז עפּעס אַנדערש. פאַר זיך?

דעמאָלט וועט שוין דער וועכטער פאָרן, אַז נישט, וואָלט עס פאַר אים געווען אַ חרפּה.

בענאָני איז אָפּגעשוווּמען צו די לאָפּאָדענס אויף דער אַלטער זעגל־שיף, נאָך אים זענען געגאַנגען ביידע יאַכטעס. דער האַפן איז וויסט געוואָרן, און דער ווינטער האָט דאָס גאַנצע שטעטל איינגעדעקט אין שניי און אין שטילקייט...

דערווייל האָט זיך דער אַדוואָקאַט מיט דער פרוי אַריבערגעקליבן צום שמיד.

— דאָס איז נאָר עד־לווילע, — האָט געזאָגט דער יונגער אַרענטסען — און נאָכדעם וועלן מיר זיך בויען אַן אייגן הויז.

זיי האָבן מיט זיך גענומען דעם אַלטן שמשס אַלמנה און דאָס אַדאָפּטירטע מיידעלע, סטענס טאָכטער.

זיי האָבן זיך געקאָנט איינאָרדענען, ווי זיי האָבן געוואָלט: דער שמיד האָט פאַר זיך איבערגעלאָזן נאָר איין חדרל אין דעם גאַנצן הויז. מען האָט אַלץ אויסגעוואַשן, אויסגערייניקט, אַזוי אַז פון אויבן ביז אַראָפּ האָט אַלץ געבלאַנקט, און אויף עטלעכע פענסטער האָט מען אויפגעהאָנגען פיראַנקעס. קיינמאָל האָט דעם שמידס שטיבל נישט געוווּסט פון אַזאַ פּוץ. אמת, עס איז קיינמאָל נישט באַשטימט געווען פאַר אַזעלכע געהויבענע קוואַרטיראַנטן. ראָזע האָט דריי טעג צוגעקליבן און גערייניקט איידער מען איז אַריבערגעפאָרן. זי האָט זיך גענוג אָנגעהאָרעוועט. די קאַנאַפּע און צוויי בעסערע שטולן האָט מען אַריינגעשטעלט צו ניקאָלאַיען אין קאַנטאָר פאַר די קליענטן. נאָכדעם איז אין זאַל גאָר פּוסט גע־

וואָרן. אָבער דאָס איז נישט געווען אזוי וויכטיק. אין עטלעכע יאָר אַרום וועלן אפשר זיין מיטלען אפילו אויף אַ ראָיאַל, כדי צו פאַרשטעלן דעם פּוסטן פאָדערשטן ווינקל, וואָס צום ים צו.

דער אַדוואָקאַט האָט צוגעשלאָגן זיין טאָוועלע צו דער ער־שטער טיר אין פּירהויז. אָפּטמאָל פּלעגט ער אַליין גיין דורך דער דאָזיקער טיר, כדי אונטערצוהאַלטן זיין אַדוואָקאַטישע ווערדע, און כדי די טיר זאָל זיך כאָטש איינמאָל אין טאָג עפענען. אָבער קיין לעבעדיקער נפש האָט זיך צו אים אין קאָנטאָר אריין נישט באַוויזן. אמת, ס'איז טאַקע געווען ווינטער, אַלע קריגערייען און לאָדענישן האָבן געשלאָפן. ער האָט אזוי חרטה געהאַט, וואָס ער האָט זיך נישט אויסגעפּועלט קיין ריכטער־שטעלע אויף די לאָפּאָ־דען־אינזלען. איצט איז ער אַרומגעקראָכן אָן אַרבעט, ווערנדיק פון טאָג צו טאָג אַלץ טעמפּער און אָפּגעלאָזענער, גלייך ווי נאָר דערויף איז ער באַשאַפן געוואָרן, כדי ווען נישט ווען צו שפּילן מיט דעם שמיד אין אַ וועלכע נישט איז אומשולדיקע קאָרטן־שפּיל.

דאָס, וואָס דער געריכט האָט זיך צו אים באַצויגן אזוי שענדלעך, האָט אים אויך נישט געקאָנט צוגעבן קיין מוט. דער פּראָצעס פון לעוויאַן פון טאַרפּעלוויקען מיט סער גיו מרעוועליא־נען איז שוין דורכגעגאַנגען אין אויבערגעריכט אויך, און ער האָט אים ווידער פאַרשפּילט: דער פּסק־דין פון דעם ערשטן געריכט איז באַשטעטיקט געוואָרן. וואָס זשע זענען עס פאַרא געריכטן! און נאָכמער: דער אויבער־געריכט האָט אַדוואָקאַט אַרענטסענען געמאַכט אַן אויסרייד און אַרויפגעלייגט אויף אים אַ שטראָף דער־פאַר, וואָס ער האָט אין דער הוספה צו זיין באַריכט אומאָנשטענ־דיק גערעדט וועגן דער פּריילין עדוואַרדע. ער האָט איצט מיט אומרויקייט געוואַרט אויף דעם רעזולטאַט פון נאָך עטלעכע פּראָ־צעסן פון דעם זעלביקן מין. וואָס זשע זאָל ער איצט טון, כדי לייכטער צו מאַכן זיך אויפן האַרצן, אויב נישט שפּילן אין קאָרטן און אַלץ אָפטער און אָפטער באַזוכן דאָס סירילוּנדער שענקל?

מען קאָן נישט זאָגן, אַז ניקאָלאַי אַרענטסען איז געווען אַן אמתער שיכּור, נאָר געטרונקען האָט ער כּדבעי, און דערצו נאָך

האָט ער זיך זייער אָפּגעלאָזן מחמת לײדיקגײן און לאַנגווײַליקײט. אָנגעהויבן האָט ער דערפֿון, וואָס ער פֿלעגט קומען אין שענק, פּלומרשט עס טרײסלט אים פֿון פֿאַרקילונג. אויסגעטרונקען אַ פּאָר קעלישקעס און אַוועק. אָבער די פֿאַרקילונג האָט דאָך נישט געקאָנט דויערן אָן אַ סוף, האָט ער גענומען בעטן זײַנע קעלישקעס מיט אַ פֿרײַערן טאָן, אַמאָל אויף דעם סמך, וואָס ער האָט צו מיטאָג געגעסן געזאַלצנס, אַמאָל אויף דעם סמך, וואָס ער איז חײַט געגאַנגען און איז פֿאַרמאַטערט.

— העי, סטען, קום אָקאָרשט אַהער און גיס מיר אָן אַ קעלישעק! — האָט ער הויך געדופֿן, כּדי צו פֿאַרבאָרגן, וואָס ער שעמט זיך.

אַמאָל פֿלעגט ער שפּילן אין קאָרטן אויף בראָנפֿן, און נאָכדעם דעם געווינס גײן פֿאַרטרינקען צוזאַמען מיט דעם שמ״ד. װען ראָזע האָט אים אויסגערעדט, וואָס ער קאָמפּאַנירט זיך מיט אַזעלכע מענטשן, האָט ער געענטפֿערט, אַז ער טוט עס בכּיוון, כּדי צו באַווײַזן פֿאַר דעם עולם, פֿון וועלכן עס הענגט אָפּ זײַן פּרנסה, אַז ער איז נישט קײן בעל־גאווה.

אָך, צווישן ראָזען מיט דעם יונגן אַרענטסענען האָבן זיך שוין אָנגעהויבן מחלוקתן. אָנגעהויבן נאָך סאַמע פֿון דעם אַלטן שמשס קבורה. אַרענטסען האָט בײַ דעם בר־מינן פֿון האַנט אַראָפּגענומען דעם רינג. — „מײַן ליבער פֿאָטערל האָט געמעגט נאָך פֿאַרן לעבן אַראָפּנעמען דעם רינג פֿון האַנט. — האָט ער געזאָגט, — ס׳איז נישט פֿאַר אונזער קעשענע צו נעמען מיט זיך אין קבר אַרײַן גאָלד.“

דער רינג איז געווען גאָר אָן אָפּגענוצטער, אַ דינינקער, אַזוי אַז עס איז נישט געווען קײן גרויסער שאָדן איבערצולאָזן אים. אָבער דער יונגער אַרענטסען האָט אַזוי לאַנג גערדרייט און געקרומט בײַ דעם בר־מינן דעם פֿאַרגליווערטן פֿינגער, ביז ער האָט דעם רינג אַראָפּגעצויגן. ראָזע האָט דערפֿון געהאַט גרויס צער, און כּדי צו טרײסטן די אַלטע שמשטע, האָט זי געזאָגט: — „איך װעל אים שענקען אַן אַנדער רינג, אַ בעסערן!“ און זי האָט דעם בר־מינן אָנגעטון דעם דיקן גאָלדענעם רינג, וואָס בעגאָני האָט איר

געשענקט. זי האָט אים טאַקע עד היום נישט אָפּגעשיקט. און ער האָט זיך געזעגנט אין קאָטאַר צוזאַמען מיט דעם באַרימטן גאָלדענעם צלם. ניקאָלאַי האָט אַלע מאָל געזאָגט: „צו וואָס דאַרף מען באַליידיקן בענאָנין און אָפּשיקן אים זיינע מתנות?" טאָ זאָל דער דאָזיקער רינג לפּחות באַפּוצן אַ פייגעם מענטשן אין קבר. דער רינג איז גאָר פריי אַרויף אויף דעם פינגער פון דעם זקן, פון וועלכן עס איז געבליבן מער נישט ווי הויט און ביינער. אָבער דער יונגער אַרענטסען, — אָט דער טייוול אַרענטסען—האָט באַוויזן צוצולקחענען אויך דעם צווייטן רינג, איידער מען האָט די טרומנע באַגראָבן, און ער האָט אים באַהאַלטן.

פונדעסטוועגן זענען נאָך די באַציונגען צווישן דעם יונגן פאָרפאָלק אַ היפּשע צייט פאַרבליבן גוטמוטיקע און לייבטע, און דעם מאַנס וויצן, לייכטזיניקייט און פאַיאַציִשע שטיק האָבן נאָך ראָזען נישט אינגאַנצן אַרויסגעבראַכט פון די כּלים. שוין דאָס אַליין, וואָס ניקאָלאַי האָט זיך געסטאַרעט פריילעך צו פלוידערן, האָט באַוויזן, אַז ער האָט אין אַ געוויסער מאָס גוטן ווילן. אָבער וואָס טיפער אין ווינטער אַריין, אַלץ מער האָט זיך אין אים אָנגעקליבן פאַרביטערונג און צערייצטקייט, און זיינע רייד זענען אַריבער אין געמיינקייטן.

ווען ער האָט דעם ערשטן מאָל דערזען, ווי ראָזע טראָגט אַן עמער וואַסער פון ברונען, האָט ער זיך תּיכּף געמאַכט אַביסל פאַרחוּרפּ. ער איז געזעסן ביי זיך אין קאַנטאָר און האָט זי גע-זען דורכן פענסטער. נישט ווילנדיק האָט ער זיך אויפגעהויבן פונעם שטול, כּדי אַרויסצולויפן און צונעמען ביי איר די משא. אָבער אפשר איז דאָס נישט נויטיק. ס'איז נישט אַזאַ גרויס אומ-גליק, אויב ראָזע וועט שוין ברענגען אַן עמער וואַסער. נאָכדעם האָט ער שטענדיק געזען, ווי ראָזע שלעפּט האָלץ אין פאַרטוך, און דאָס האָט אים שוין גאָרנישט געאַרט. מען קאָן דאָך נישט נעמען קיין שטובמיידל, ווען זי האָט אפילו קיין קינדער נישט. עס איז שוין אַזוי אויך אין שטוב פאַראַן דריי ווייבער. נאָר עס וואָלט נישט געווען קיין עוולה, ווען זי בינדט זיך אונטער אַ זאַק, אַז די פאַרטוכער זאָלן זיך נישט רייסן.

און ראָזע? — אויף איר האָט קיינער נישט געקוקט. איר ליכטיקער שטראַלנדיקער שמייכל האָט אָנגעהויבן טונקל ווערן. אָבער קיין שום שמייכל קאָן נישט בלייבן אויף אייביק.

— וואָס איז דאָס פאַר אַן עסק פאַר דערוואַקסענע מענטשן?

— האָט ער איינמאָל געזאָגט. — פשוט פוך און פעדערן. שוין אַזוי ווייניק און לייכט, אַז שיר־שיר מען קאָן אַוועקפליען. איך רעד נישט אויס, נאָר דאָס איז נישט קיין עסק פאַר אַן ארבעטס־מענטשן.

„פאַר אַן ארבעטס־מענטשן"! און צו קיין ארבעט האָט ער זיך גאַנצענע טעג נישט צוגערירט!

— דאָ איז אַזוי קאַלט, און אין אויוון קיין שייט האָלץ נישט. — האָט ער געזאָגט אין אָוונט.

— טאָ גיי אַליין און ברענג אַ ביסל, — האָט זי געענטפערט — איך מיין, אַז ס'וועט דערויף קלעקן כּוח ביי אַזאַ גראָבאַטש, ווי דו.

ראָזע האָט מיט גרויס פאַרדרוס געקוקט דערויף, וואָס ניקאָלאַי ווערט פון טאָג צו טאָג דיקער. ער צעגיסט זיך אינדערברייט, אפילו די באַקן האָבן ביי אים אָנגעהויבן אַראָפּהענגען.

ער האָט געענטפערט, ווי געוויינלעך, פויל, מיט אַ וויץ.

— ווען דו וואָלסט אויף מיר געזאָגט, אַז איך בין די פאַרקערפערונג פון מאָגערקייט, וואָלט עס, פאַרשטייט זיך, געווען אַ ליגן אויף דיינע ליפּן, ראָזע. מאָגערקייט איז נישט דער חסרון, אויף וועלכן איך לייד. בכן איז פעטס די מעלה, וואָס...

— אַך, ניקאָלאַי, וואַרט, באַלד וועלן ביי דיר די באַקן גאָר פּלאַצן.

— באַקן דאַרפן גאָרנישט סטאַרטשען מיט קאַנטן אויפן פּנים.

— אָבער דער בויך וואַקסט ביי דיר אויך!

— המם... און ביי דיר אפילו דאָס אויך נישט.

ראָזע איז אַוועק נאָך האָלץ און אונטערגעוואָרפן אין אויוון. „ס'איז נישט איר שולד, וואָס זי ווערט נישט דיקער אין טאַליע,

גאָט איז אַן עדות, אַז נישט זי איז אין דעם שולדיק!" — האָט זי געטראַכט.

— צו וואָס דאַרפסטו עס, אַז איך זאָל זיין אַ מאָגערער? — האָט ער געפרעגט מיט פאַרדרוס. — עס פּאַסט נישט פאַר אַ־וואָקאַט אַרענטסען אַרומצוגיין ווי אַ שאָטן. קיינער וועט פאַר מיר קיין רעספּעקט נישט האָבן.

אָבער אַלע פּרוּוון זיינע, איינצונעמען זי מיט אַזעלכע וויצן, האָבן זיך געענדיקט מיט גאָרנישט. צו לאַנג האָט זי זיי געהערט, און איז געוואָרן צו זיי אינגאַנצן גלייכגילטיק. זי איז נאָר געהאָרן וואָס ווייטער אַלץ ערנסטער און איז דאָס רוב אַרומגעגאַנגען מיט פאַרדריקטע ליפּן. ניקאָלאַי האָט אָפטמאָל זיך פאַרווילט דער־מיט, וואָס ער האָט געפּלוידערט מיט דעם מיידעלע, מיט סטענס קליינינקער מאַרטען, און האָט איר געלערנט־רעדן אַלערליי צווייי־דייטיקע ווערטער. ראָזען איז יעדער מין וואולגאַרקייט געווען דער־ווידער, און זי איז געווען אין כּעס, עס איז איר געווען אַ רחמנות אויפן קינד, און זי האָט געזאָגט:

— ער לאַכט עס פון דיר, הער אים נישט!

דעמאָלט פּלעגט זיך ניקאָלאַי אָפּרופן פון זיין צימער:

— גאָט מיינער, איך האָב קיינמאָל נישט אויסגערעכנט, אַז די העסט זיין אַזאַ יענטע, ראָזע!

אָבער ערגער פאַר דאָס אַלץ איז געווען, וואָס אַרענטסענס אָנגעקליבענער קליינער קאַפּיטאַל איז זיך ביסלעכווייז צעשוווּמען געוואָרן. און וויפל האָט ער עס אינגאַנצן, מ'שטיינס געזאָגט, אָנ־געקליבן! פאַראיאָרן איז אים אין אָנהויב אַוועק גוט, און ער האָט פאַרדינט פיין געלט, אָבער פון פרילינג אָן, זינד דער טינג איז פאָרגעקומען, איז שוין מער קיינער מיט קיין רעכטן פּראָצעס נישט געקומען, און די הכנסות זענען פאַרשוווּנדן. אמת, ווען די פישער וועלן זיך אומקערן פון די לאָפּאָדענס, וועט זיך ווידער אַ שאָט טון אַ רעגן פון געלט. אָבער ביז וואָס דאַרף מען דערווייל מיט אַ ווייטיק אין האַרצן פּטרן ביז דעם לעצטן שילינג, פון דעם גרייטן. אַביסל איז אַוועק אויף די קאָרטן מיטן שמיד, אַ ביסל אויף קע־לישקעס אין סירילונד, דאָס איז אמת, מילא, איז וואָס? זאָל

ער טאַקע נעמען און אויסגיין פון אומעט בשעת ער דאַרף, אדרבא אויסהאַלטן אַ גאַנצע משפּחה? ס'איז שוין אַזוי אויך גענוג נאַריש, ערשט אַכט אָדער צען חדשים נאָך דער חתונה, און ער האָט שוין צו טון מיט אַ משפּחה פון פיר נפשות.

סוף מערק האָט דער קרייז געריכט אַרויסגעטראָגן דעם פּסק־דין אין דעם פּראָצעס פון אַראָן פון די בערג. דער פּראָצעס איז אויך געווען אַ פאַרשפּילטער, דער פּסק פונם פריערדיקן געריכט איז באַשטעטיקט געוואָרן און אויף אַדוואָקאַט אַרענטסען האָט מען אַרויפגעלייגט אַ שטראָף־היינטיקס מאָל דערפאַר, וואָס ער פאַרציט אומזיסט די פּראָצעסן. כאַפּט עס דער רוח, וואָס איז עס אַזוינס? ס'האָבן זיך אַפּנים אַלע געריכטן צונויפגערעדט אונטערצוגראָבן אין וואָרצל די גאַנצע טעטיקייט פון דעם יונגן פליסיקן אַדוואָקאַט.

ער האָט די קליינע מאַרטען אַוועקגעשיקט קיין סירילונד נאָך אַ גאַנצע פלאַש בראָנפן און איינגעלאַדן צו חברה דעם שמיד. ווען די פלאַש האָבן זיי אויסגעטרונקען, האָבן זיי זיך ביידע פאַלנדיק פון די פיס אַוועקגעלאָזן קיין סירילונד פאַרטצוזעצן די הוליאַנקע. דער יונגער אַרענטסען האָט זיך פאַרנאַכט אומגעקערט אַהיים, און דאָ האָט מען אים מיט קיין זאַך נישט געקאָנט צופרידנשטעלן. דער מיטאָג איז קאַלט געוואָרן. די מוטער, די אַלטע שמשטע, די אַלמנה, אַ מאָגערע און אַ אָנגעשראָקענע, איז פון אים אַנטלאָפן. ראָזע האָט לכתחילה געלאַכט פון זיין שיכורן צעבראָסטעטן אויסזען, אָבער נאָכדעם, אַז ער האָט זיך באַליידיקט, איז זי אַנטשוויגן געוואָרן און האָט דעם גאַנצן אָוונט קיין מויל נישט געעפנט.

— איך האָב פון דיר פיל טרייסט, ראָזע, ווען איך געפין מיך אין אַזאַ פאַרצווייפלטער לאַגע. — האָט ער געזאָגט.

פויזע.

— דער איצטיקער פאַרשפּילטער פּראָצעס באַטייט בלי־ספק, — האָט ער ווייטער גערעדט — אַז די געריכטן ווילן אַוועקפּטרן מיין פּראַקטיק. וואָס וועסטו זאָגן דערצו?

ענדלעך האָט זי געענטפערט:

— איך װעל זאָגן, אַז דו האָסט נישט געדאַרפֿט שיקן דאָס קינד קיין סירילונד נאָך פֿלעשער.

— הממ... אָט װעגן װאָס דו טראַכסט פֿריער פֿאַר אַלץ, װען דיין מאַן דער אַרװאָקאַט פֿאַרשפּילט אַ פּראָצעס.

פּויזע.

— נאָך פֿלעשער? װאָס װילסטו דערמיט זאָגן? ס'האָט בײַ מיר קיין װערדע נישט אויסצוטרינקען צװיי פֿלעשער פֿאַר אַמאָל, און איך טרינק בסך הכּל מער נישט װי צװיי דריי קע-לישקעס. װאָס זשע, דו מיינסט אַז איך בין שכּור?

— ניין, — האָט זי געענטפֿערט — נאָר דו גייסט צו אָפֿט קיין סירילונד.

— טאָ װאָס זשע איז דערפֿון געדרונגען? דו װילסט, איך זאָל דאָ פֿגרן פֿון אומעט? ניין, מיין טייערע, שװייג שוין בעסער, איך גיי פּשוט אַװעק פֿון שטוב, װען איך בין אין פֿאַרצװייפֿלונג, און מער גאָרנישט.

— הייסט עס, אַז פֿאַר די גאַנצע אַכט חדשים ביסטו יעדן טאָג מער אָדער װייניקער פֿאַרצװייפֿלט? — האָט זי געזאָגט.

— יאָ, — האָט ער געזאָגט, און צװיי מאָל האָט ער אַ שאָקל געטון מיטן קאָפּ פֿאַר אַ באַװייז, אַז דאָס איז ריכטיק, — יאָ, דאָס איז כּמעט אַזוי.

כּדי אויסצומיידן װייטערדיקע שטעכװערטער האָט ראָזע געפֿרעגט:

— אפֿשר האַלטסטו, אַז ס'װאָלט גלייכער זיין אָפּצושיקן מאַרטען אַהיים צו דער מוטער?

— פֿאַרװאָס? יאָ, אפֿשר. איבעריקנס, ניין, מ'דאַרף נישט. װען איך שיק זי אַמאָל נאָך עפּעס קיין סירילונד, זעט זי זיך פֿאַר איין גאַנג מיטן פֿאָטער. דאָס איז זייער באַקװעם.

פּויזע.

— ס'קאָן זיין, אַז דו װאָלסט טאַקע בעסער געדאַרפֿט חתונה האָבן מיטן בריװטרעגער בענאָני. — האָט ער געזאָגט פֿאַר-טראַכטערהייט.

— גאָר אַזוי, בעסער?

— און ווי מיינסטו אליין? וואָס בין איך פאר דיר פאר א מאַן?

זי האָט אויף אים א קוק געטון, דער שפיץ-קאָפּ איז ביי אים געווען איינגאַנצן א הויכער, די פּאַטיליצע, פאַרקערט, איז ביי אים געווען פאַרוואַקסן מיט געדיכטע קורצע האָר. און דעריבער האָט זי אויסגעוויזן א משונה גרויסע. דער דאָזיקער מיאוסער קאָפּ האָט אים געגעבן אַן אויסזען פון עפּעס א קאַרליק, דער-הויפּט ווען ער איז געזעסן, ווי איצט, איינגעהויקערט און אַריינ-געצויגן דעם האַלז אין די פּלייצעס.

נישט באַקומען קיין ענטפער, האָט ער ווידער גענומען רעדן:

— ניין, פאַרשטעסטו־ענג. איך האָב קיינמאָל נישט געטראַכט, אַז דו ביסט אַזאַ לאַנגווייליקע פרוי.

— הייסט עס, ריכטיקער, אַז איך פּאַס דיר נישט פאַר קיין ווייב.

דער יונגער אַרענטסען איז געזעסן, קוקנדיק אויף די הענט. נאָכדעם האָט ער אויפגעהויבן די אויגן צו דער וואַנט און גע-זאָגט:

— יאָ. יאָ, ראָזע, מען מעג זיך רעדן, וואָס מען וויל, נאָר קיין אַנדער ליבע איז נישטאָ, אויסער געגנבעטער.

איר געזיכט האָט זיך פּיינלעך א קנייטש געטון, און ס'איז געווען גלייך ווי א זונפאַרגאַנג ווען איר בליק איז לאַנגזאַם טונקל געוואָרן.

— פון דעם מאָמענט אָן, וואָס די ליבע ווערט א געזעצ-לעכע, ווערט זי פאַרוואַנדלט אין א הוירשאַפט, — האָט דער יונגער אַרענטסען פאַרענדיקט — פון דער רגע אָן גייט זי אַריבער אין רגילות. און פון דער זעלביקער רגע אָן איז די ליבע אויס-געדרעמפּט.

XXIII

די זעגל־שיף מאכט א גרויסן האלבקרייז און גייט אריין אין האפן.

אין א שעה ארום קומען אָןביידע יאכטעס. אלע דריי שיפן שטעלן זיך אָפּ לעבן מאקס טריקן־פלעצער און וואַרפן ארויס שטריק אויפן ברעג. בשעת דער דאָזיקער ארבעט זינגט סווען דער וועכטער א מאַטראָסן־ליד, אזוי אז עס הערט זיך אין סירילונד.

— איך האָב אליין אויך בערג, — זאָגט בענאָני, — אָבער ס'איז אלץ איינס, איך קאָן מיך אָפּשטעלן אויך ביי מאקס פלעצער...

ער איז זייער פּרעזענטאַבל אין די הויכע שטיוול מיט די בייגל און אין די צוויי רעקלעך, אָבער אין דער געדיכטער גריווע אויפן דעקשטערן באַווייזן זיך גרויע האָר.

אַביסל שפּעטער שווימט ער צו אין א לאָדקע צום האפן מיט סווען דעם וועכטער און מיט נאָך אָן ארבעטער און ער גיט זיך תּיכף אָן אלס באַלעבאָס פון די פיש.

— מאָרגן הויב איך אָן זיי איבערצוואַשן. — זאָגט ער אלע־מען, וועמען ער באַגעגנט.

צווישן דעם עולם, וואָס האָט זיך צונויפגעקליבן אויפן ברעג, איז איין פרויזאָן געקומען ספּעציעל צוליב סווען דעם וועכטער, — א פרוי אין א גרויסע פאַטשיילע, זיין ליבע עלען די שטוב־מיידל. זי האָט אַפּנים גאָר פאַרגעסן אָן דעם לאַנגן מעסער און אָן די קלעפּ ערב־ניטל, און אפילו אָן מאַקן גופא. זי איז געווען אזוי פריינטלעך צו איר שעצער, און האָט אים פאַר אלעמען אין די אויגן גענומען פאַר דער האַנט.

— מיט גליק! — האָט זי געזאָגט.

די פאַטשיילע האָט זי אויף זיך ארויפגעוואָרפן, אַפּנים, נישט אומזיסט. די עקן אראָפּגעלאָזט ביז די קני, גלייך עס וואָלט דערצו געווען עפּעס א סיבה...

בענאָני איז אַוועק צו מאַקן אין קאַנטאָר.

און מאַק האָט פּונקט דעמאָלט גערעדט מיט ראָזען. די קלײנינקע מאַרטע איז דאָ אויך געװען. זי האָט מיט גאוה גע־האַלטן אין האַנט אַ בלעכענעם עמער, װאָס מען האָט איר גע־געבן. ראָזע איז געװען נאָך שטילער און טרויעריקער װי אַלע־מאָל און האָט אָנגעהויבן װי אויף אַ געלעכטער:

— אפשר קאָן מען אונז אַביסל צײַט געבן אין קלייט אויף באָרג?

— װאָס? — האָט מאַק איבערגעפרעגט. — פאַרשטײט זיך. גע־װיס, אָבער איר דאַרפט עס, אַפנים?

— נײן, — האָט זי געענטפערט — אָבער ניקאָלאַי איז נישטאָ אינדערהײם, איך האָב געמײנט, אַז ער איז דאָ.

— נײן, ער קומט צו אונז זעלטן.

ראָזע האָט אַרויסגעשיקט די קלײנע מאַרטען אין קלײט צום פאָטער. נאָכדעם האָט זי געזאָגט:

— נײן, ער איז דאָ אָפט.

מאַק האָט געפּרוּװט ענטפערן:

— שטענדיק מיט גוזמאות. אַך, די װײַבער!

אָהאָ! איצט מוז אפילו זײַן מוטער, די אַלטע אלמנה, אַװעקגײן פון זײ צו דער טאָכטער. אַ חרפּה און אַ שאַנד. פשוט אַ שרעק! און מער נישט, װי צוליבן שטיקל ברויט, זי זאָל זײ נישט אָפּעסן דעם קאָפּ, מחמת ניקאָלאַי פאַרדינט װינטער גאָרנישט. װען מאַק װאָלט מיט אים איבערגערעדט... װאָלט ער זײ װי נישט איז געהאָלפן? אויף ניקאָלאַיען װעט געװיס װירקן, װען מאַק װעט מיט אים ערנסט רעדן. די דאָזיקע חברשאַפט מיטן שמיד און דאָס אײביקע עולה רגל זײַן קײן סירילונד...

— אַך, װי דו ביסט אַלץ מגזם!

ראָזע האָט האָפנונגסלאָז אַ שאָקל געטון מיט קאָפּ.

— טאָג־טעגלעך, און אַן אַנדערש מאָל אפילו צװײ מאָל אַ טאָג. און אַלץ איז אַזוי שלעכט, דאָס גאַנצע לעבן, און דאָס באַגײן זיך... און דאָס קינד זעט עס נאָך אַלץ און הערט. נײן, דאָס מײדעלע מוז מען אַנדערש נישט װי צוריק אָפּשיקן צו דער מוטער. זאָל מאַק איבעררעדן מיט אים, נאָר װאָס װײַבער,

פריינטלעכער. דאָס וואָס ער שטעקט אַלעמאָל אין שענק, איז פשוט נישט אָנשטענדיק.

מאַק האָט זיך געסטאַרעט טרייסטן די טויף-טאָכטער און האָט איר צוגעזאָגט איבעררעדן מיט ניקאָלאַיען און זען, עס זאָל זיין גוט.

— זאָג אים, אַז אַן אָנשטענדיקער מענטש פירט זיך נישט אַזוי אויף. אָט קערן זיך איצט אום די פישער פון די לאָפּאָדענס אהיים, ניקאָלאַי דאַרף זיצן אינדערהיים, כּדי אַז מענטשן וועלן קומען, זאָל מען אים געפינען. אַנישט, וואָס וועט דערפון אַרויס־קומען? באַטראַכט זיך נאָר, זיצן שטענדיק אין שענק — אַן אַד־וואָקאַט?

— דו ביסט אַלץ מגזם. נאָר ער פאַרשפּילט די פּראָצעסן, דאָס איז שוין ערגער.

— יאָ, ער פאַרשפּילט די פּראָצעסן אויך.

— דו וואָלסט בעסער חתונה געהאַט מיט בענאָנין. — האָט מאַק געזאָגט.

— מיט בענאָנין? גאָר אַ נייס! — האָט זי שאַרף געזאָגט, אָנצינדנדיק זיך. — דו ווייסט עס אַליין זייער גוט. איך האָב חתונה געהאַט מיט דעם, מיט וועמען איך האָב געדאַרפט.

— און געטון טאַקע אַ גרויסע נאַרישקייט. דו האָסט געטון פּונקט קאַפּויער, ווי איך האָב דיר געראַטן.

ראָזע האָט איבערגעריסן.

— הייסט עס, דערווייל קאָן איך ביי סטענען נעמען פאַר־שידענע קליניקייטן?

בענאָני איז געגאַנגען איבערן וועג קיין סירילונד און האָט באַגעגנט ראָזען מיט מאַרטען, ווען זיי זענען אַרויס פון קלייט. דערזעענדיק, ווער עס גייט אים אַנטקעגן, האָט ער זיך אַ צאַפּל געטון און גענומען שטעלן קלענערע טריט. עט, ער האָט נישט וואָס מורא צו האָבן פאַר ראָזען. און חוץ דעם איז בשום אופן נישט מעגלעך געווען צו באַהאַלטן זיך אויף דעם אָפענעם וועג. אָבער נאָך אַזאַ לאַנגע צייט, נאָך אַזוי פיל גרויסע געשעענישן איז נישט לייכט געווען צו גיין מיט גלייכע רויקע טריט. אָט האָט

זי שוין אויך דערזען, ווער עס גייט איר אַנטקעגן. און אין איר גאַנג האָט זיך אויך באַוויזן אַ מין אומאַנטשלאָסנקייט. ס'האָט אויסגעזעהן, אַז זי וואָלט אויך בעסער אַריין אין דער ערד.

— גוט מאָרגן! — האָט ער געזאָגט.

פון דעם ערשטן קוק אויף ראָזען האָט ער גלייך באַמערקט, ווי זי האָט זיך געענדערט פאַר די עטלעכע חדשים. די קליינינקע מאַרטע האָט געמאַכט אַ רעוועראַנס, דאָס איז געווען זייער פיין, אָבער אויף בענאָנין האָט עס געמאַכט אַ מאָדנעם איינדרוק. רעווערעאַנסן מאַכן געוויינלעך קינדער פון פּריצישן שטאַנד, און דאָס מיידעלע מיטן רעווערעאַנס האָט אים דערמאָנט, אַז ער האָט פאַר זיך פּריצים. ראָזע האָט פאַר דער צייט באַוויזן צו ווערן אַ דאַמע.

— דיר איז נישט שווער צו טראָגן אַזאַ גרויסן עמער? — האָט בענאָני געפרעגט ביים קינד.

גאָט! ער האָט אַליין נישט געוווּסט, וואָס ער רעדט. גוט, וואָס דאָ איז דאָס מיידעלע. און ראָזע, אפנים, אויך אַ מטושטשע, האָט זיך אָנגעבויגן צו מאַרטען און געפרעגט:

— אמת טאַקע, דיר איז נישט שווער?

— ניין.

— נעם דו בעסער די פּעקלעך.

— ניין, די פּעקלעך זענען נישט אַזעלכע שווערע. — האָט מאַרטע געענטפערט אומצופרידן.

— דאָס איז אמת, אַז זיי זענען נישט אַזעלכע שווערע ווי דער עמער, — האָט זיך בענאָני פונאַנדערגעלאַכט — דער עמער איז אַ ביסל שווערער... דאָס איז סטען דעם קלייט-משרתס מיידעלע?

— יאָ.

נאָך דעם דאָזיקן אַריינפיר האָט שוין בענאָני ווי נישט איז גובר געווען דעם שטאַרקסטן אָנגריף פון שעמעוודיקייט און געזאָגט:

— איך האָב אייך שוין לאַנג נישט געזען.

— יאָ, די צייט גייט.

— און איר האָט זיך גאָרנישט געענדערט. — האָט ער געזאָגט בלויז מחמת גוטסקייט.

— עס איז דאָך גאָרנישט אַזויפיל צייט אַריבער.

— היינט אַ יאָר... אין אַ וואָך אַרום. ווי לעבט זיך אייך, גוט?

— יאָ, אַ דאַנק.

— יאָ, אַזוי, אַזוי... אַ גרויסע ענדערונג פונדעסטוועגן. איר האָט איצט חתונה געהאַט און אַלץ. איצט זענט איר אַ וויכטיקע דאַמע.

— און עמער איז פּאַטעקע. — האָט מאַרטע פּלוצלינג אַ זאָג געטון.

בענאָני האָט נאָר אַ בליק געטון אויף דעם מיידעלע, נאָר נישט פאַרשטאַנען וואָס זאָגט זי. דערפאַר האָט זיך ראָזע אַביסל פאַרשעמט, וואָס ,זי האָט געקויפט אַזא ביליקע נאַשעריי, און געזאָגט:

— יאָ, דאָס איז פאַר דיר. דו האָסט עס דאָך אַזוי ליב. קינדער האָבן אַלעמאָל ליב פּאַטעקע. — האָט זי געזאָגט און אַ בליק געטון אויף בענאָנין.

— יאָ, יאָ, קינדער האָבן ליב פּאַטעקע...

איבעריקנס, בענאָני האָט אַליין אויך גערן געגעסן ברויט מיט פוטער מיט פּאַטעקע, און האָט געפונען, אַז דאָס איז זייער אַ געשמאַקער ביסן. אָבער ראָזע האָט, אפנים, קיין פּאַטעקע נישט אָנערקענט: מסתמא פירט זי זיך פריציש.

— אייך איז אוודאי צייט צו גיין אַהיים,—האָט ער געזאָגט— איך וויל אייך נישט פאַרהאַלטן.

— איר פאַרהאַלט מיך נישט, — האָט זי געענטפערט — יאָ, יאָ, מאַרטע, מיר וועלן אפשר מאַקע נאָך אַביסל דורכגיין זיך. איך האָב אייך געוואָלט זאָגן איין זאַך: איך דאַרף ביי אייך בעטן אַנטשולדיקונג, דערפאַר, וואָס איך האָב אייך עד היום נישט אָפּגעשיקט— איר ווייסט שוין וואָס. דאָס איז זייער נישט פיין פון מיין זייט.

ווידער רעדט זי וועגן רינג און וועגן צלם!

— ס'לוינט וועגן דעם נישט צו רעדן. — האָט ער געזאָגט.

— איך האָב מיך אַזויפיל מאָל געקליבן, נאָר ס'איז עפּעס אַלץ נישט אויסגעקומען.

— אויב איר זענט דערפון אומרויק, קאָנט איר זיי אַרײַנוואַרפן אין ים. דעמאָלט איז, ווי מען זאָגט, פון אויג אַוועק, אויפן האַרצן פרײַער.

זי האָט זיך דערמאָנט, אַז זי האָט שוין פון דעם רינג געמאַכט אַ תכלית, אַוועקגעשענקט דעם בר־מינן. אָבער זי האָט זיך נאָך נישט געקאָנט אַרײַנלאָזן אין אַזעלכע לאַנגע דערקלערונגען.

— איר מיינט, אפנים, אַז איך וועל זיי וועלן אַרײַנוואַרפן אין ים אַרײַן? — האָט זי געזאָגט.

— און איר ווילט, אפנים, נישט?

— ניין.

אַ הייסער שטראָם פרייד האָט אַרײַנגעפּלייצט אין זײַן נשמה. ער איז אַזוי פול געוואָרן מיט דאַנקבאַרקייט, אַז ער האָט נישט ווילנדיק געזאָגט:

— איך האָב נאָך אייניקע זאַכן, וועלכע זענען געווען באַשטימט פאַר אײַך. נאָר אפשר טאָר איך זיי אײַך נישט אָפּשיקן?

— ניין, אוודאי נישט. — האָט זי געענטפערט און אַ שאָקל געטון מיטן קאָפּ.

— יאָ, יאָ, איך ווייס. אָבער דאָס זענען פשוט אַ לעפל און און אַ גאָפּל, דאָס גאָר. פאַרשטייט זיך — זילבערנע. נאָר דאָס זילבער איז אַן איינפאַכס. איבעריקנס, איך וואָלט אײַך מיט פאַרגעניגן אָפּגעגעבן דעם גאַנצן טוץ, ווען איר וואָלט וועלן.

— איך דאַנק אײַך, נאָר מען דאַרף נישט.

— ניין, איך בעט אפילו נישט. איך האָב נאָר פשוט אַזוי אַ טראַכט געטון אַ רגע... אָבער וואָס זשע שטיי איך און פאַרהאַלט אײַך אַלץ. — האָט ער זיך אַליין איבערגעשלאָגן און גענומען זיך אײַלן אַוועקצוגיין. ער האָט זיך דערשראָקן, ווי אַ יינגל, וואָס ער איז אַזוי ווייט פאַרגאַנגען אין זײַן פּלוידערן וועגן דעם זילבער.

זי האָט זיך דערפאַר אָנגעכאַפּט און האָט צו אים אַ שאָקל געטון מיטן קאָפּ, זאָגנדיק:

— יאָ, יאָ, אַ גוטן טאָג.

— אַ גוטן טאָג. — האָט ער געענטפערט.

ער איז געווען אַזוי משונה אויפגערודערט, אַז ער האָט געמאַכט אַ באַוועגונג צו דערלאַנגען איר די האַנט. נאָר נישט באַגעגנט פון איר זייט קיין גרייטקייט דערצו, האָט ער זיך אַ צעמישטער אָנגעכאַפּט פאַר מאַרטעס עמער און האָט אים אויפגעהויבן.

— אָ, ווי שווער ער איז! דו ביסט אַזאַ כוואַט, אַז מען דאַרף דיר געבן אַ מתנה. — האָט ער געזאָגט און געגעבן דעם מיידל פיר קראָן. דאָס איז געווען גאָרנישט קיין שלעכטער איינפאַל, לפּחות אים אַליין האָט זיך געדאַכט, אַז ער האָט דערמיט געראַטעוועט די לאַגע. איבעריקנס, איז אַ ספק, צי האָט ער בכלל עפּעס קלאָר געקאָנט טראַכטן.

און מאַרטע האָט פאַרגעסן מאַכן אַ רעווערענס און באַדאַנקען. ווען מ׳האָט איר וועגן דעם דערמאָנט, איז שוין דער גרויסער פרעמדער מענטש געווען אַוועק. ראָזע האָט געזאָגט: „יאָג אים אָן." מאַרטע האָט אַוועקגעשטעלט דעם עמער אויף דער ערד און דעריאָגט בענאָנין, פאַרנויגט זיך, באַדאַנקט און אַוועק צוריק, בענאָני איז אַביסל געשטאַנען און מיט אַ שמייכל נאָכגעקוקט איר.

בענאָני איז לאַנגזאַם אַוועק ווייטער. אפשר אַ גאַנצן יאָר שוין האָט ער נישט איבערגעלעבט אַזאַ צערודערטקייט. ער האָט געקוקט אין רוים און זיך געטראַכט, פאַרגעסנדיק צייטנווייז, אַז ער דאַרף גיין, האָט זיך אָפּגעשטעלט און ביי אַ מינוט געשטאַנען אומבאַוועגלעך אויפן מיטן וועג.

— אָט זי האָב איך עס אַמאָל אַרומגענומען, זי, אָט די, וואָס איז אַוועק. יאָ, יאָ, ראָזע... מסתמא, דאַרף שוין אַזוי זיין... נאָר אין וואָס איז זי געווען אָנגעטון? אין אַ פּלאַשטש? יאָ, דאַכט זיך אין אַ פּלאַשטש. — ער האָט גאָרנישט נישט געזען.

ער איז אַריין צו מאַקן אין קאַנטאָר, געמאָלדן וועגן זיין צוריקקער פון די לאָפּאָדנס און איבערגעגעבן די רעכנונגען. ער האָט זיך נאָך אַלץ געפונען אין יענער ווייכער שטימונג, און

שסייענדיק פנים אל פנים מיט מאַקן, האָט ער שוין נישט גערעדט, ווי ער האָט געהאַט בדעה: „מיינע פיש, מיין יאָדונג,״ נאָר ער האָט זיך געפרעגט, צי איז מאַק צופרידן און צי רעכנט ער אפשר מאָרגן טאַקע אָנהויבן די פיש-וואַשעריי. מסתמא, וועט אויפן טריקענען אַכטונג געבן, ווי פאַראַיאָרן, אַרן דער טריקענער?

— פאַרשטייט זיך, — האָט מאַק געענטפערט — ער קען די זאַך אויסגעצייכנט.

אינדעראמתן האָט בענאָני געהאַט געטראַכט אַליין אַכטונג צו געבן אויפן טריקענען זיינע אייגענע פיש, וואָרום וואָס האָט ער געהאַט וואָס אַנדערש צו טון דעם זומער? אָבער מאַק האָט אונטער דעם גלייך אַוועקגעשטעלט אַ צלם. און בענאָני איז נישט געווען געשטימט אָנצוהויבן אַ מחלוקת מיט מאַקן פונקט איצט נאָך דעם אומגעריכטן באַגעגעניש אויפן וועג און נאָך דער איבערגעלעבטער אויפרעגונג.

מאַק האָט אים, אַפנים, געוואָלט אָנווייזן זיין אָרט, צוריק באַשאַפן דעם פריערדיקן שטח צווישן אים מיט זיך. ער האָט קיין וואָרט נישט דערמאָנט וועגן דעם, אַז די פיש געהערט אינדעראמתן קיינעם נישט, אויסער בענאָנין, נאָר, פאַרקערט, ער האָט אַוועקגעשטעלט עטלעכע פראַגן וועגן באַזונדערע פונקטן אין די חשבונות.

— פאַרוואָס האָסטו מאָנטיק דעם דרייצנטן געקויפט אַזוי פיל פיש פאַר אַזאַ טייערן פרייז? דער מקח איז יענעם טאָג געווען אויף גאַנצע צען שילינג ביליקער.

און אַלס אַ באַווייז האָט מאַק באַוויזן אַ דעפעש, וואָס ער האָט באַקומען. אָט אַ כוואַט דער מאַק! ווי ער האָט עס אַלץ געוווסט!

בענאָני האָט געענטפערט:

-- דערפאַר, וואָס מיט צוויי וואָכן שפעטער האָב איך געקויפט פיש אויף גאַנצע צוועלף גראָשן ביליקער, איידער ס׳האָבן געקויפט אַלע אַנדערע אויפקויפער. איר האָט, מסתמא, אַ דעפעש וועגן דעם אויך באַקומען? אַזאַ אָפמאַך איז ביי אונז געווען.

— מיט וועמען?

— מיט אייניקע פון אונזערע פישער, וועלכע האָבן זיך גע־קליבן אהיים צו גאַסט. זיי האָבן דעמאָלט געדאַרפט האָבן מער געלט, און נאָך פּאַסכע האָב איך אומגעקערט דעם גאַנצן היזק, און נאָך מיט אַביסל ריווח.

— נו, און וואָס וואָלט געווען, ווען די דאָזיקע אַלע מענטשן וואָלטן פּלוצלינג דערטרונקען געוואָרן אין ים, פאַרנדיק אַהיים?

— מען האָט געדאַרפט ריזיקירן, — האָט בענאָני געענט־פערט — איר אַליין וואָלט זיי געטון די טובה, ווען איר וואָלט געווען אויפן אָרט.

— אָבער דו האָסט דערויף קיין רעכט נישט געהאַט.

בענאָני האָט ברוגז געענטפערט.

— מיר דאַכט זיך, אַז פּונקט אַזאַ רעכט, ווי איר.

מאַק האָט אַ צוק געטון מיט די אַקסלען. ער האָט נישט איינגעלאַדן בענאָנין צו זיך אין צימער, כּדי צו נעמען אַביסל בראָנפן לכּבוד דעם גליקלעכן צוריקקער, נאָר צום סוף שטועס האָט ער געעפנט די טיר אין קלייט אַריין און געזאָגט:

— ביטע!

ווען זיי זענען אַריין אין קלייט, האָט מאַק מיט די אייגענע הענט אָנגעגאָסן אַ גרויסן קעלישעק קאָניאַק און דערלאַנגט בענאָנין.

דאָ? ביים טיש, ווו אַלע טרינקען? מאַק פון סירילונד האָט, אַפּנים, פאַרגעסן, מיט וועמען ער האָט צו טון! דאָ, אויף דעם אָרט, קאָן בענאָני אַליין בעטן אַ קעלישעק און באַצאָלן. ער האָט זיך באַליידיקט און קאַלט געענטפערט:

— ניין, אַ דאַנק.

מאַק האָט זיך כּלומרשט פאַרוואונדערט.

— ווי, איך לייג דיר פאַר אַ גלעזל משקה, און דו זאָגסט זיך אָפּ?

— ניין, אַ דאַנק. — האָט בענאָני איבערגעחזרט.

מאַק האָט געענדערט דעם טאָן, נאָר ער האָט נאָך אַלץ מיט זיכערקייט געזאָגט:

— אַך, אַז אַלע וואָלטן עס געווען אַזעלכע ניכטערע מענטשן ווי דו, האַרטנעקיגע! און סווען דער וועכטער האָט זיך ווידער

אומגעקערט מיט דיר? איצט וועט ער ווידער נעמען שיכּורן און טון נאַרישקייטן.

— דאָס וועט זיך ווענדן אָן דעם, ווי מען וועט זיך מיט אים באַגיין. סוען דער וועכטער שיכּורט קיינמאָל. נישט גלאַט אַזוי.

— מער האָט נישט געפעלט, אַז עלען זאָל מיט אים אָנהויבן צו באַגיין זיך שלעכט. זיי האָבן דאָך אינגיכן חתונה. — האָט מאַק געזאָגט.

פונדעסטוועגן איז אַריבער אַ היפּש ביסל צייט, און סוען מיט עלענען האָבן נישט חתונה געהאַט. פאַרשטייט זיך, ס'איז געווען פרילינג, ביי מאַקן האָבן די אויגן געברענט, ווי גראַנאַטן, און ער האָט עלענען אַלץ געניט אָפּלייגן די חתונה.

— איך קאָן מיך נישט באַגיין אָן דיר ביז נאָך דעם טינג, — האָט ער געזאָגט — אגב, דאַרף מען, אַז אַ נייע שטובמיידל זאָל פריער אָנקומען, מיר קאָנען נישט פאַרבלייבן אָן מענטשן.

די נייע שטובמיידל, וואָס האָט געדאַרפט אָנקומען, איז געווען אַ הויכע און אַ שטאַרקע פאַר איר עלטער, נאָר איר איז קוים געוואָרן זעכצן יאָר. זי איז געווען מאַרעליוסעס פון מאַרפעלהויקען צווייטע טאָכטער. די שוועסטער פון דער עדוואַרדע, וואָס האָט זיך אַזוי פלינק אויסגעלערנט רעדן ענגליש. די נייע קאָסטיומען, וואָס עדוואַרדע האָט געהאַט, האָבן דער יינגערער שוועסטער נישט געלאָזן צורו, האָט זיך איר אויך פאַרגלוסט צו גיין דינען.

דער טינג איז היי-יאָר פאָרגעקומען אויסערגעוויינלעך פרי. די באַאמטע זענען געקומען אין פוטערס און אין וואַרעמע שיך. דערפאַר אָבער איז ער געווען אַזאַ ווי אין אַמאָליקע גוטע צייטן: אויף דעם ריכטער-אָרט איז געזעסן דער אַלטער ריכטער אַליין, און די העכערע מאַכט האָט רעפּרעזענטירט דעם אַמטמאַן גופא. דער עולם האָט ווידער געקאָנט פרעגן וועגן די געזעצן ביים ריכטער, אָנשטאָט צו צאָלן די אַדוואָקאַטן פאַר אַן עצה. דערפאַר האָבן זיך אויפן טיש פאַרן אַדוואָקאַט ניקאָלאַי אַרענטסען געזען אַ סך ווייניקער פּאַפּירן ווי פאַראַיאָרן. מען מעג זאָגן וואָס מען

ווײל, נאָר דער עולם האָט אָנגעהויבן צו געפינען, אַז משפטן זיך איז אַ צו טײערער ביסן. און חוץ דעם האָט קײנער גאָרנישט אויסגע-שפּילט פון די דאָזיקע פּראָצעסן. אַלע האָבן נאָר געהאַט הוצאות, עסקים און אומאָנגענעמלעכקײטן.

— יאָ, אפשר האָט דער דאָזיקער ניקאָלאַי אַרענטסען גע-בראַכט דעם דאָרף מער שאָדן אײדער נוצן. — האָט מען גערעדט צווישן זיך.

און ניקאָלאַי אַרענטסען איז שוין בכלל נישט געווען מער דאָס געזעץ. און פאַר די עטלעכע וואָכן, זינט די פישער האָבן זיך אומגעקערט פון די לאָפאָדען-אינזלען, האָט ער דערשפּירט, וואָס אַזוינס באַטײט פאַרלירן דעם חן בײ מענטשן אין די אויגן. פאַראיאָרן האָט ער אָנגעהויבן דערמיט, וואָס ער האָט פאַר אַן עצה גענומען אַ דאָלאַר, און הײ-יאָר האָט ער שוין גענומען נאָר אַ העלפט, און אַז מען האָט זיך מיט אים פאַר דעם האַלבן דאָ-לאַר אויך געדונגען, האָט ער געענטפערט:

— ביליקער קאָן איך נישט נעמען, איך דאַרף דאָך פון עפּעס לעבן.

נאָר אַדוואָקאַט אַרענטסען האָט זיך געמוזט אַראָפּלאָזן נאָך נידעריקער. ס'איז דערגאַנגען דערצו, אַז פאַר אַ האַלבע קראָנע האָט ער געדאַרפט אויסגעפינען אין קאָדעקס געזעצן וועגן וויכטי-קע פראַגן און פאַר צוועלף שילינג אויסשרײבן זײ גענוי אויף אַ פּאַפּיר. און פונדעסטוועגן—פונדעסטוועגן זענען בײ אים קײן קלי-ענטן נישט צוגעקומען, גיכער זענען זײ אָפּגעקומען. די סיבה איז, וואָס לײטן האָבן פאַרלוירן דעם צוטרוי צום אַדוואָקאַט אַרענטסען, וואָס האָט פאַרקערפּערט דאָס געזעץ, און אַז עס האָט געטראָפן, עמעצער איז שוין צו אים אַרײן נאָך אַן עצה מכּוח עפּעס אַן ענין, האָט ער זיך נאָכדעם פאָרט מיישב געווען מיטן לענסמאַן, צי איז די עצה אַ ריכטיקע. ס'איז שוין פאַר קײנעם נישט געווען קײן סוד, אַז אַדוואָקאַט אַרענטסען פאַרשפּילט זײנע פּראָצעסן אײנעם נאָכן אַנדערן, און אַז ער איז אפילו שטראָפירט געוואָרן דורך דער העכערער געריכטלעכער אינסטאַנץ אין טראָנדיעם.

איז צו וואָס זשע האָט ניקאָלאַי אַרענטסען געדאַרפט קריכן

פון דער הויט און זיצן די באַשטימטע שעהן בײַ זיך אין דעם קאַנטאָר? לײַטן האָבן אָן אים פאַרגעסן, און אַז דאָס ווײַב האָט אים אויסגערעדט, וואָס ער מאַכט זיך אַרויס פון דער קאַנטאָר, האָט ער איר געענטפערט:

— איך בין די גאַנצע וואָך געזעסן, ווי אַ סטאַטעק אויף מײַן שטול, און האָב אויסגעוואַרט. קיינער איז נישט געקומען. איך בין געזעסן ווי אַ כּלה, און בין שיר נישט משוגע געוואָרן פון מײַן אייגענער אַרטיקייט, אָבער דערוואַרט האָב איך מיך פונדעסטוועגן קיינעם נישט.

זײַנע קליענטן האָבן אויפגעהערט צו פירן „פּראָצעסן". די קעגנער האָבן זיך, באַגעגענענדיק אין סירילונר, געסטאַרעט שלום מאַכן בײַ מאַקן אין שענק. „אָט וואָס איך וועל דיר זאָגן,—האָט געוויינלעך אָנגעהויבן איינער—מיר האָבן אָפּגעלעבט ווי גוטע שכנים פערציק יאָר." — „יאָ, — האָט געענטפערט דער צווייטער — און ביז אונז אונזערע עלטערן, אַ ליכטיקן גן-עדן זיי, אויך." נאָך אַזאַ אָנהויב ווערט בײַ ביידן דערווייכט דאָס האַרץ, זיי קוקן מיט פײַכטע אויגן און זענען איינער דעם אַנדערן מכבד, סטאַרענדיק זיך איבערשטייגן איינער דעם אַנדערן אין גוט-שכנישע געפילן. און אַדוואָקאַט אַרענטסענען פלעגט אָפּטמאָל אַליין אויסקומען, אַרײַנגייענדיק אין שענק נאָך אַ באַשיידענעם קעלישעקל, בײַצוזיין בײַ אַזעלכע אידיאָטישע שלום-מאַכענישן, וואָס נעמען בײַ אים אָפּ דאָס לעצטע שטיקל ברויט.

זיצט אַדוואָקאַט אַרענטסען אין זאַל, ווו עס קומט פאָר די זיצונג פונם טינג, אַ פאַרגליווערטער און אַ שיכּורער, און מאַכט אַן אָנשטעל, כּלומרשט, ער איז פאַרנומען מיט זײַנע ענינים. און אַז ער דערלויבט זיך אַ קליינעם אַנטראַקט און הויבט אויף די אויגן פונם פּאַפּיר און פון די פּראָטאָקאָלן, באַגעגנט זיך זײַן בליק מיט די צעמישטע און נישט פאַרשטייענדיקע אויגן פון לעוויאַנען פון טאָרפּעלוויקען, וועלכער שטייט הינטער די שטאַבעטן. נאָכדעם ווי דער אויבער-געריכט האָט אַרויסגעטראָגן דעם פּסק דין וועגן זײַן משפּט, האָט אַרענטסען געזאָגט: — „אונז בלײַבט נאָך דער העכסטער געריכט, אָבער דערפאַר דאַרף מען דעם אַדוואָקאַט באַזונדער

צאָלן!" לעוויאָן איז פון אים אַוועק און האָט זיך פאַרטראַכט. איצט איז ער פון דעם ערשטן טאָג אָן, וואָס דער טינג האָט זיך אָנגעהויבן, דאָ געשטאַנען מיט אַן אויסדרוק פון אַזאַ פיינלעכן ספק אויפן פנים, אַז פאַר אַדוואָקאַט אַרענטסען איז געווען אַן אָטעמער וויטיק צו באַגעגענען זיך מיט זיינע משוגענע אויגן. אַרענטסען האָט זיך געמאַכט, כלומרשט ער האָט זיך אָן עפּעס דערמאָנט, האָט אַרויסגענומען פון קעשענע דאָס נאָטיץ-ביכעלע און אָנגעהויבן עס איבערבלעטערן. און בשעת דער הפסקה פון דער זיצונג, איז לעוויאָן פון טאָרפעלוויקען אונטערגעגאַנגען גלייך צום ריכטער, האָט אים דערלאַנגט דעם באַשלוס פונם אויבער-געריכט און געפרעגט, צי זאָל ער זיך ווייטער משפטן.

דער ריכטער האָט שוין, אַפּנים, מער נישט געליטן אויף קיין שלאָפלאָזיקייט, אויך נישט אויף קיין רעליגיעזע ספקות, דאָס איז אַלץ געווען נאָר פאַראיאָרן, ווען מען האָט געדאַרפט באַשטע-טיקן די באַוווּסטע היפּאָטעק און מיטן פּאָסט-דאַמפער האָט מען אים אַריינגעשיקט אַ האַלב פעסל יאַגעדעס. איצט איז דער ריכ-טער ווידער געוואָרן אַ פּאָלינקער, ער האָט זיך פאַרריבט אין גע-זונט און ווי געוויינלעך גערן איינפאַך געשמועסט מיטן עולם.

נישט לייגנדיק קיין אַכט אויף אַדוואָקאַט אַרענטסענען און אויף דעם עולם, וואָס האָט זיך געשטופּט אין זאַל, האָט דער ריכטער געענטפערט:

— צי זאָלסטו זיך ווייטער משפטן, לעוויאָן? ניין, מען דאַרף נישט. דו נעם דיין אַדוואָקאַט, גיי מיט אים און וואַרף אַריין דיין פּראָצעס אין דיין וואַסערפאַל. אָט האָסטו דיר די מיינונג פונם אויבער-געריכט און מיין מיינונג...

אין דעם לעצטן טאָג פונם טינג האָט מען איבערגעלייענט און באַשטעטיקט בענאָניס קויף-אַקט אויף די בערג. קיין גרויסער עולם איז דערביי נישט געווען, נאָר ביי אַלעמען האָט דער נייער דאָקומענט בענאָניס אַרויסגערופן אַ נישטהילנדיקן שמייכל אויף די ליפּן. פאַראיאָרן איז ער געקומען מיט זיין באַרימטער היפּאָטעק, און היי-יאָר האָט ער געקויפט אַ גאַנץ פערטל מייל באַרג פון שטיין און האָט זיך נאָך נתרפה בהוצאה געווען, כדי דאָס צו

באַשטעטיקן. דער דאָזיקער בענאָני וועט אויף אַזאַ אופן גאָר געבעך ווערן אַ קבצן.

נאָר קיין שום מענטשן איז נישט געווען אַזוי שלעכט, ווי פּראָוואָקאַט אַרענטסענען. מאַק האָט געטון, ווי ער האָט צוגעזאָגט. ער האָט אים פאַררופן צו זיך, און דורכגערעדט זיך מיט אים אויג אויף אויג, נאָר דערפון איז גאָרנישט נישט אַרויסגעקומען. דעמאָלט האָט מאַק פאַרבאָטן זיינע אָנגעשטעלטע צו פאַרקויפן דעם יונגן אַרענטסען שאַרפע משקאות ביי זיך אין שענק. דער יונגער אַרענטסען האָט גלייך געפונען פאַרמיטלער. דעם לעצטן טאָג פון טינג איז ער אַרומגעגאַנגען צווישן די אָנגעפּאָרענע פון די ווייטע שבערן, און האָט זיך געסטאַרעט פאַרקויפן אַ נייעם גאָלדענעם רינג. אים האָט זיך עס סוף-כל-סוף איינגעגעבן. דאָס איז געווען דער רינג, וואָס בענאָני האָט געשענקט ראָזען.

XXIV

ענדלעך האָבן סווען דער וועכטער מיט עלען דעם שטוב-מיידל חופּה געהאַט. זיי האָבן זיך באַזעצט אין דעם זעלביקן קעמערל, וווּ עס איז געלעגן פרידעריק מענזאַ, וועלכער האָט אַלץ נישט געוואָלט שטאַרבן. עלען איז באמת געווען אַזוי פאַרליבט אין איר חתן, אַז זי האָט פיל מאָל אַרויסגעזאָגט איר פאַרלאַנג, וואָס גיכער מאַכן אַ סוף צו איר דינסט אַלס שטוב-מיידל.

אָבער זי האָט נאָך פאָרט געמוזט אַ היפּשע צייט קומען העלפן דעם נייעם מיידל. יעדעס מאָל, וואָס זי האָט זיך געקליבן גיין אין די פריצישע פּאַקאיעס, האָט זי זיך שטאַרק געלאַשצעט צום מאַן, ווי אַ פאַרליבטע געטרייע ווייב.

ס'איז אָנגעקומען די צייט, ווען מ'האַקט אַלע יאָר האָלץ אין קהלשן וואַלד. בענאָני איז אַרויס פון שטוב און אַוועק אַהין, ווו די האָלצהעקער האָבן באַלעבאַטעוועט. ער האָט געוואָלט זען, צי גייען זיי ווירקלעך נישט אַריבער זיין נייע גרענעץ און צי האַקן זיי נישט דעם יונגן וואַלד אויף זיינע בערג. און ס'איז בכלל

אנגענעם געווען ארויסצוּוויַיזן זיך פּאַר באַלעבאָס פון אזא גרויסן שטיק לאַנד.

אָבער דער עולם האָט געהאַקט נאָר גרויסע בוימער און כּלל נישט געוואָלט פטרן קיין צייט אויף עפּעס אומגליקלעכע קוסטעס. אַזוי אַז בענאַנין איז פאָרט נישט געלונגען ארויסצוטרעטן אין דער ראָלע פון אַ גרויסן ערד-באַזיצער און מעלדן: „אָט ווו עס גייט אַדורך די גרענעץ! אויף יענער זייט איז דער וואַלד מיינער". דער עולם האָט נאָר אויפגעהויבן די קעפּ, געשווינד אַ קוק געטון, דערזען, אַז דאָס איז בענאַני, און האָט זיך ווידער גענומען פאַר דער ארבעט.

ער האָט געפילט, אַז זיי פאַראַכטן אים דערפאַר, וואָס ער האָט געקויפט די בערג! ער איז מיט עניוות געגאַנגען פון איין פאַרטיע האָלצהעקער צו דער צווייטער. רעדנדיק:

— גאָט העלף!

— אַ דאַנק, וואָס איז שוין דאָ צו העלפן! סיי ווי אַלץ אויסגעהאַקט, באַלד וועט שוין גאָרנישט נישט בלייבן.

מ'האָט נאָך אַביסל גערעדט וועגן דעם. בענאַני האָט געגעבן אָן אָנצוהערעניש, אַז ער וועט דאַרפן האָבן אַרבעטער, אַפּצוריי-ניקן און אויסצוגלייכן פּלעצער אויף טריקענען פיש. איצט איז שוין די צייט.

אָבער קיינער האָט נישט אויסגעדריקט קיין חשק צו גיין צו אים אויף ארבעט: מ'האָט אוודאי מורא געהאַט, אַז מ'וועט נישט באַקומען קיין שכירות ביי אַזאַ קבצן.

— אויף וואָס דאַרף ער טריקן-פּלעצער? — האָבן זיי גע-פרעגט.

בענאַני האָט דערקלערט, אַז ער האָט בדעה ווינטער צו פאַרנעמען זיך מיט אויפקויפן פיש.

אָבער קיינער האָט אים נישט געגלויבט. ער האָט דאָך קיין שיפן נישט.

— איך רעכן קויפן אַ קליינע יאַכטע. — האָט בענאַני גע-זאָגט.

דעמאָלט האָבן די האָלץ־העקער גענומען לאַכן צווישן זיך פון בענאָנין, וואָס ער וויל קויפן א יאַכטע.

און קיינער האָט אים שוין נישט גערופן הארטוויגסען.

פאַר דער צייט, וואָס ער איז דאָרט געשטאַנען, זענען אי־בערן וואַלד דורכגעגאַנגען צוויי אָנגעפּאָרענע הערן אין קעסטלדי־קע קאָסטיומען. דאָס האָט זיך אומגעקערט סער גיו טרעוועליאַן מיט נאָך איינעם א הער. איינער פונם דאָרף האָט זיי נאָכגעטראָגן זייער באַגאַזש.

בענאַני האָט זיך געגריסט, און אַלע אַרום האָבן זיך אויך פאַרנויגט. נאָר די בריטאַנער האָבן נישט געענטפערט. זיי זענען געגאַנגען, דורכוואַרפנדיק זיך גאַנץ זעלטן מיט א וואָרט, און האָבן אָפּגעבראָכן קליינע שטיקלעך שטיין פון די בערג.

ביי סער גיו זענען די אויגן געווען גאָר פאַרגליווערטע פון שיכּרות, קוים וואָס מען האָט זיי שוין געזען.

— איצט וועט מארעליוס פון טארפּעלוויקען ווידער אָנשארן געלט פאַר זיינע לאַקסן. — האָט דער עולם גערעדט.

— און זיין טאָכטער עדוואַרדע וועט באקומען א טאַטן פאַר איר קינד.

— יאָ, יאָ, און געלט, מסתּמא, א היפּש ביסל. א גליקלעכער מענטש מארעליוס, ס'האָט אים אָפּגעגליקט מיט די טעכטער.

ווען בענאָני האָט זיך געקליבן גיין אהיים, האָבן פונדעסט־וועגן עטלעכע מענטשן אים נאָכגעשריגן פון הינטן, אז אויב זיי וועלן דעם טאָג־לוין באַקומען פון מאַקן, זענען זיי אפשר מסכּים אָפּצורייניקן זיינע בערג.

— דעם טאָג־לוין? — האָט בענאָני איבערגעפרעגט טיף א באַליידיקטער. — איז וואָס זשע, איר האַלט מאַקן פאַר מער בטוח ווי איך? פינף טויזנט דאָלאַר קומט מיר אָט־דער־אָ מאַק!

— נו, די וועסט זיך שוין מיט זיי קיינמאָל נישט זען! — איז געווען דער ענטפער.

יאָ, אויף קיין זאַך נישט געקוקט, איז מאַק ביי אלעמען געווען א גרויסער בטוח, און בענאָנין האָט קיינער נישט געוואָלט אָנערקענען...

איינמאָל איז צו בענאָנין געקומען אַ שליח פון סער גיו טרעווועליאַן, וועלכער האָט אים גערופן דורכצוריידן זיך מכּוח אַן ענין. דער שליח איז געווען מארעליוס פון טאַרפּעלוויקען.

— אויף וואָס דאַרף ער מיך האָבן? — האָט בענאָני גע-פרעגט.

— איך ווייס נישט.

— זאָג אים, אַז בענאָני האַרטוויגסען קאָן מען טרעפן אין-דערהיים, אין זיין אייגענעם ווינאָרט.

מארעליוס האָט זיך געהאַט געפּרוּווט עפּעס ענטפערן, נאָר בענאָני האָט נישט געלאָזן רעדן.

— דו פרעג אים, אָקאָרשט, צי וואָלט ער מאַכן פון סירי-לונד געשיקט רופן אויף אַזאַ שטייגער? טאָ זאָל ער וויסן, אַז איך האַלט מיך נישט קלענער פאַר מאַכן.

פונקט אין דעם טאָג האָט בענאָנין צערייצט דער אומאָנ-גענעמער סטען דער קלייט-משרת, וואָס האָט אים דערמאָנט אָן זיין חוב אין קלייט.

— איז וואָס? — האָט בענאָני געפרעגט — צי דען קומט מיר נישט פון דיין מאַכן קיין פינף טויזנט דאָלאַר?

— וועגן דעם איז מיר גאָרנישט נישט באַוווּסט, — האָט סטען געענטפערט — יעדנפאַלס איז דאָס אַ באַזונדער חשבון. און דיין דינסט איז דעם גאַנצן ווינטער און אַ גאַנצן פרילינג געגאַנגען צו אונז און גענומען סחורה. דאָס מאַכט שוין אויס אַ פיינע סומע.

— איז וואָס גייט עס דיך אָן, דער טייוול זאָל דיך נעמען!

— האָט בענאָני ביז אַ געשריי געטון. — הינט דו איינער, מיר ווילט זיך נישט שמירן די הענט, אַנישט וואָלט איך דיר די הויזן אַראָפּ-געלאָזן און גוט אַריינגעשאָטן, ווי אַזאַ יונגאַטש פאַרדינט.

סטען דער קלייט-משרת האָט מער קיין העזה נישט געהאַט צו פאָדערן און אַרויסגעמורמלט באַשיידן:

— מיך אַרט עס נישט, איך האָב עס נאָר געזאָגט, ווייל אַזוי דאַרף מען, צוליב אָרדנונג. איך דאַרף פאַרשרייבן אַלץ וואָס עס פאָדערט זיך, און אויף וועמענס חשבון צו שרייבן—דאָס איז מיר אַלץ איינס. ס'וועט נאָר מאַכן ערגער זיין.

– מאַק האָט דיר דען עפּעס געזאָגט וועגן מיין חוב? אויב אַזוי, טאָ זאָל ער בעסער צוהאַלטן די צונג הינטער די ציין. די פיש אויף די בערג זענען דאָך נישט מאַקס, נאָר מיינע.

– וועגן דעם רעד שוין בעסער מיט מאַקן אַליין. – האָט סטען געזאָגט און אַרויסגערופן מאַקן פון דער קאַנטאָר.

בענאָני איז גלייך שטילער געוואָרן און וועגן די פיש האָט ער שוין נישט דערמאָנט.

– דו האָסט מיט מיר געוואָלט רעדן? – האָט מאַק געפרעגט.

– ניין, דאָס איז ער אַלץ... סטען... איך האָב געוואָלט פרעגן וועגן מיין חוב אין קלייט. מען קאָן דאָך וואַרטן ביז הערבסט?

– נו, יאָ, – האָט מאַק געענטפערט – איך שטעל דיך נישט אויף הייסע קוילן.

בענאָני האָט זיך אומגעקערט מיטן פנים צו סטען דעם קלייט-משרת און מיט נצחון געזאָגט:

– וואָס איצט? דו הערסט?

– איך האָב דאָך נאָר אַזוי זיך געזאָגט, – האָט סטען געענטפערט – ס'איז גאָרנישט געווען צוליב וואָס צו קאָכן זיך.

– מער גאָרנישט? – האָט מאַק געפרעגט.

– ניין... איך ווייס נישט...

מאַק, דער חשובער פריץ, האָט זיך נישט געוואָלט מישן אין די מחלוקתן פון זיינע אָנגעשטעלטע מיט די קונים, ער האָט זיך אויסגעדרייט און איז צוריק אַריין אין קאַנטאָר.

אין אַ וואָך אַרום איז בענאָני אַליין אַריין אין שפּייכלער באַקוקן די נעץ און די שיפלעך. ער איז געווען פאַרמשפּט אויף ליידיק אַרומגיין. די גאַנצע וואָך האָט ער זיך געסטאַרעט צונויפקלויבן אַ פּאַרטיע אויף אַרויסצופאָרן מיט דער נעץ. אָבער די גוטע שכנים פון זיין דאָרף האָבן נישט געגלויבט אין זיין מזל און נישט געוואָלט פאָרן מיט אים.

נאָר סווען דער וועכטער האָט תיכף באַקומען ביי מאַקן אַ דערלויבעניש צו פאָרן מיט אים פאַר אַ מאַטראָס. ס'איז געווען זומער. האָלץ האָט מען אין סירילונד געדאַרפט נאָר פאַר דער

קיך, און סווען האָט געוואָלט פאָרן, כאָטש ער האָט ערשט נישט לאַנג חתונה געהאַט, און אפשר דווקא דערפאַר, וואָס ער האָט חתונה געהאַט.

בענאָני איז געשטאַנען אין טיר פון שפּייכלער און האָט געקוקט אַרויף צו די בערג, ווו מענטשן האָבן זיך געפּאָרעט אונ־טער דער קאָמאַנדע פון ארן דעם טריקענער. צי דען קאָן מען צווישן די דאָזיקע זעכציק מאַן נישט אָנקלויבן קיין פּאַרטיע פאַר דער נעץ? שוין א היפּשע צייט, אַז עס האָט זיך געהאַלטן אַן אויסגעצייכנט וואַרעם וועטער. די פיש וועט מען אוודאי אינגיכן שוין קאָנען לאָדן אויף די שיפן. בענאָני האָט פאַרשפּאַרט די טיר פונם שפּייכלער און איז אַוועק צו די בערג. ס'האָט נישט געשאַדט אַמאָל כאָטש אַ קוק צו טון אויף די אייגענע פיש.

דער טאָג איז געווען אַ שטילער און אַ וואַרעמער. די מע־וועס האָבן געגלאַנצט אויף דער זון, זענען געפלויגן מחנותדייז, דערמאָנענדיק אַ זילבערנע שער, וואָס שערט לאַנגזאַם אינדערלופטן.

בענאָני האָט מורא געהאַט צו באַליידיקן ארן דעם טרי־קענער מיט זיין קומען, דעריבער איז ער נישט גלייך צוגעטראָטן צום ענין, נאָר פריער האָט ער געזאָגט:

— גאָט העלף! דאָס וועטער איז גאָר אַ פאַסיקס, פּינקט פאַרן טריקענען.

— נישטאָ זיך וואָס צו קלאָגן. — האָט זיך ארן דער טרי־קענער אָפּגערופן און אָנגעהויבן טון עפּעס אַן אַרבעט.

בענאָני האָט גענומען אין האַנט איין פיש, נאָכדעם אַוועק־געלייגט. גענומען אַ צווייטע. נאָכדעם האָט ער אָנגעהויבן אויס־וועגן איין פיש נאָך דעם אַנדערן. אין דעם האָט קיין שום באַ־ליידיקונג נישט געקאָנט זיין. אַביסל שפּעטער האָט ער געזאָגט:

— דאַכט זיך, אַז אינגיכן וועלן זיי זיך שוין אינגאַנצן אויס־האַנדלען, ווי מיינסטו?

— ווי מיין איך? דו דאַרפסט דאָך בעסער וויסן. — האָט ארן דער טריקענער אַ בורטשע געטון און איז אָפּגעטראָטן אָן אַ זייט.

בענאָני האָט גענומען ארומבלאָנדזשען איבערן פּלאַץ, באַקוקנ־

דיק זיינע אייגענע פיש. ער האָט אויסגעגלייכט די צעקנייטשטע רוקן-שופּן, און געקוקט, צי האָבן זיך די פיש גוט אויסגעוויאַנדלט אין די קנייטשן. פּונקט אויף אַזאַ אופן האָט ער אויך אויסגע-גלייכט די שופּן אויפן בויך, הגם דאָס האָט נישט געהאַט קיין שום באַדייטונג. לסוף האָט ער אַ גאַנצן פיש צונויפגעבויגן, כּדי אויסצופּרוּוון, צי איז ער נישט איבערגעטריקנט.

— נאָך עטלעכע טרוקענע טעג וועט עס זיין סחורה אַ בחיר. — האָט ער געזאָגט.

קיינער פון די אַרבעטער האָט אים נישט געענטפערט. בע-נאָני איז דעמאָלט אַריבער צו דעם ענין, צוליב וועלכן ער איז, אייגנטלעך, געקומען, און האָט אָנגעהויבן רעדן וועגן פאָרן מיט דער נעץ: ווער וויל מיט אים פאָרן? קיינער האָט זיך נישט אָפּ-גערופן, אַז מען וויל. איז אַזוי בענאָני האַרטוויגסען געשטאַנען צווישן די פּשוטע אַרבעטער און האָט זיך געבעטן און האָט באַ-גענגט מער נישט ווי אַן אָפּזאָג.

— בעסער שוין צו האָבן אַ קליינעם פאַרדינסט דאָ אויף די טריקן-פּלעצער, איידער פאָרן מיט דער נעץ. — האָבן די אַר-בעטער געזאָגט.

— וואָס איז שייך דערצו, זענען די פיש באַלד אויסגעוויאַנדלט און דאַן איז אַ סוף צו אייער פאַרדינסט. — האָט בענאָני געענט-פערט.

— נו, פאַרשטייט זיך, דו ווייסט דאָך, מסתמא, בעסער פאַר אַרן דעם טריקענער.

און אין שטוב האָבן אויף בענאָנין געוואַרט וויכטיקע געסט: אומגעקערט זיך אַהייב, האָט ער דערוויסט ביידע קעסטלדיקע ענגלענדער מיט צוויי באַגלייטער. זיי זענען געשטאַנען און האָבן אויף אים געוואַרט.

אָנגעהויבן רעדן האָט מאַרעליוס פון טאַרפּעלוויקען: סער גיו און דער צווייטער ענגלענדער זענען געקומען געשעפטלעך.

— וואָס פאַרלאַנגען זיי פון מיר? — האָט בענאָני געפרעגט.

דאָסמאָל איז מאַרעליוס מער געווען באַהאַוונט אין דעם ענין: סער גיו האָט מיט זיך היי-יאָר געבראַכט אָט-דעם-אָ הער פון

ענגלאנד, א מבין אויף בארג-ענינים. זיי זענען עטלעכע טעג געגאנגען און געבויערט די בערג, וואס געהערן צו בענאני, און האבן פון זיי אראפגענומען קארטעס. איז ווילן זיי אפשר קויפן א טייל פון די בערג.

בענאני האט א טראכט געטון, אז דא האנדלט זיך וועגן א קליניקייט, וועגן אן ארט אויפן ברעג ים פאר עטלעכע דאלער און האט געזאגט:

— נ-יא, אויב איך און בענאני וועלן ווען פארקויפן.

— איר וועט נישט וועלן פארקויפן?

— ניין, וואס איז מיר די נויט?

אנשטאט שטום צו ווערן און אינגאנצן צו פארלירן זיך פון בענאנים שטאלצע ווערטער, האט מארעליוס אפגעזוכט א שטיין און זיך צוגעזעצט.

— ס'קאן זיין, אז סער גיו וועט אייך אפשיטן מיט געלט פאר די דאזיקע בערג. — האט ער געזאגט.

— נו, איז וואס?

עס האט זיך אנגעהויבן א לאנגער שמועס. בענאני האט זיך די גאנצע צייט גוט געהיט אויס מורא, טאמער וועט עמעצער מיינען, אז די נויט טרייבט אים צו פארקויפן כאטש א צענדליק קלאפטער ברעג. דערווייל זענען ביידע ענגלענדער געשטאנען אן א זייט און האבן זיך אזוי געהאלטן, גלייך ווי בענאני איז דערביי גאר נישטא. זיי האבן שטילינקערהייט געשמועסט צווישן זיך, פון צייט צו צייט אנווייזנדיק עפעס איינער דעם אנדערן אויף דער קארטע. און כאטש מען האט געזען, אז סער גיו איז שיכור, און די אויגן זענען ביי אים גאר גלעזערנע, איז דאך דער בערג-אינזשעניר מיט אים באגאנגען זיך מיט גרויס רעספעקט, אזוי אז דער דאזיקער סער גיו איז זיכער געווען זייער א וויכטיקער מענטש. ער האט זיך געמאכט, כלומרשט, אויף נארוועגיש פאר-שטייט ער נאר מארעליוסן, און דעריבער האבן זיך אלע אונ-טערהאנדלונגען געפירט דורך אים. מיט הכנעה, ווי א קנעכט, איז מארעליוס צוגעגאנגען צו אים און האט געמאלדן, אז בענאני וויל נישט פארקויפן זיינע בערג.

פונקט ווי א גוטער מלאך וואָלט געשטאַנען לעבן בענאָנין און אים אַליין אריינגעלייגט די נויטיקע ווערטער אין מויל אריין! זיין אנטשידענער אָפּזאָג האָט געמאַכט א שטאַרקן איינדרוק אויף דעם ענגלענדער. מיט א שטיינערנער עקשנות האָט זיך סער גיו אריינגענומען אין קאָפּ, אז דווקא ער, און נישט קיין אנדערער האָט אנטדעקט די דאָזיקע רייכע בערג אין דער צייט פון א פיש-פאַנג-עקסקורסיע אין „צפון-לאַנד", אין נאָרוועגיע, און איצט וויל ער דורכויס באַקומען זיי פאַר זיך. דעריבער האָט ער עס גע-בראַכט מיט זיך דעם בערג-אינזשיניער, כדי אויסצופאָרשן זיי. פון פאַראיאָרן אָן האָט זיך געביטן דער באַלעבאָס פון די בערג: פריער האָבן זיי געהערט צו אראן פון די בערג, וועלכער האָט זיי, מסתמא, אוועקגעגעבן בחצי חינם. אָבער סוף כל סוף האָט דאָס נישט געהאַט קיין באַזונדער באַדייטונג — בענאָני וועט, מסתמא, אויך פאַרקויפן. און קויפן האָט זיי סער גיו געוואָלט פאַר דעם יונגאַטש, וואָס עדוואַרדע האָט געבוירן פאַר דער צייט, וואָס ער איז נישט הי געווען. אָך, סאַראַ יונגאַטש דאָס איז! א וואונדער! אַן אמתער וואונדער! סער גיו האָט אים אָפּגעמאָסטן, אָפּגעוואויגן און, א שיכורער, שיר נישט אריינפאַלנדיק אין היסטעריק פון שמחה, האָט ער פאַר אַלעמען גערעדט וועגן דעם, סאַראַ פרעכטיק קינד דאָס איז. אויף די קאָנווערטן האָט מען אים געשריבן „Sir" און „Hon.", אָבער דאָס איז גאָרנישט אין פאַרגלייך מיט דעם גליק צו זיין דער פאָטער פון דעם דאָזיקן קליינינקן וואונדער. — „דו האַלטסט אים די גאַנצע צייט אַליין, — האָט ער געזאָגט צו דער מוטער — גיב זשע מיר אויך צו האַלטן אים א ביסעלע."

יער עקסצענטרישער ענגלענדער האָט צונויפגעבונדן די געבורט פונם קינד מיט דער אנטדעקונג פון דעם ערץ-לאַגער און האָט געוואָלט די דאָזיקע עשירות אָפּגעבן א מתנה זיין זון. ער האָט זיינע מחשבות פאַרטרויט דעם געלערנטן בערג-אינזשי-ניער: „סאַראַ גביר מיין זון וועט זיין מיט דער צייט! — האָט ער געזאָגט, — איך וועל אַלע יאָר קומען צופאָרן און זען, ווי ער וועט אַלץ ווערן רייכער און רייכער. די בערג וועלן דאָך שטיין און וואַקסן אין פרייז."

דער געלערנטער האָט זיך וועגן דער זאַך אַרויסגעזאָגט מיט גרויס פּאָרזיכטיקייט. די מוסטערן, וועלכע ער האָט אויסגעפאָרשט, האָבן, אמת, געגעבן זייער גרויסע האָפנונגען. אָבער ער וואָלט פּאָרט געדאַרפט אַליין דורכגיין זיך איבער די בערג און אויספאָרשן דעם גאַנצן גרויסן שטח. אָט האָט זיך איצט די אויספאָרשונג געענדיקט. ביים געלערנטן איז שוין קיין ספק נישט געבליבן, אַז דאָ אונטער די פיס זענען באַהאַלטן גרויסע רייכטימער...

לסוף האָט מארעליוס געפרעגט אין סער גיוס נאָמען, וויפל וויל בענאָני באַקומען פאַר די בערג?

— ווינטער וועל איך קויפן פיש, וועל איך אַליין די בערג דאַרפן האָבן, — האָט בענאָני געענטפערט — נאָר אויב ער דאַרף עטלעכע קלאַפטער פון ברעג, קאָן איך עס אים געבן אַ מתנה. איך בין נישט אַזאַ גייציקער, ווי אַנדערע.

אָבער סער גיו האָט געוואָלט קויפן אַלע בערג, דעם גאַנצן שטיק לאַנד אויף אַ פערטל מייל די גרייס.

— וואָס זשע וועט ער פאַר זיי געבן?

— פינף טויזנט דאָלאַר. — האָט מארעליוס געזאָגט.

בענאָני האָט דערפילט, ווי אים האָט אָנגעכאַפּט אַ טרייסלעניש פון פאַרוווּנדערונג. ער האָט אַריבערגעפירט די אויגן פון איינעם אויפן צווייטן, און נאָכדעם האָט ער געפרעגט ביי סער גיו אַליין, צי איז דאָסווירקלעך זיין פאָרשלאַג?

סער גיו האָט אַ שאָקל געטון מיטן קאָפּ. איבעריקנס, ער האָט זיך, אפנים, נישט געוואָלט אַריינלאָזן אין אַ שמועס מיט אַזא פּאַר אים זייטיקן מענטשן ווי בענאָני און האָט זיך פון אים אָפּגעקערט אָן אַ זייט.

און בענאָני, אַלע מאָל דער זעלביקער ספּריטנער כיטראַק, האָט גלייך פאַרשטאַנען, אַז דאָ פאַרקאָכט זיך עפּעס אַן ערנסטער עסק. הייסט עס, דער פּראָפעסאָר פון כריסטיאַניע האָט געזאָגט אַן אמת וועגן דעם רייכן לאַגער פון בליי און זילבער. פינף טויזנט דאָלאַר!

— איך וועל אַ טראַכט טון. — האָט בענאָני געזאָגט.

— וואָס האָט איר דאָ וואָס צו טראַכטן? — האָט זיך מאַ-

דעליום געוואונדערט, גרויסהאַלטנדיק זיך און אַרויסטרעטנדיק שוין פון אייגענעם נאָמען.

בענאָני האָט פונקט מיט אַזאַ גאווה געענטפערט:

— דאָס איז נישט דיין עסק, מארעליוס. איך האָב אַ פּאַפּירל פון אַ פּראָפעסאָר פון כריסטיאַניע וועגן דעם, וואָס אין מיינע בערג איז פאַראַן.

— וואָס פאַר אַ פּראָפעסאָר פון כריסטיאַניע? — האָט פּלוצלינג אָנגעהויבן שרייען סער גיו, בלאַס ווערנדיק פון באַליידיקונג. It is איך, וועלכער געפונען די דאָזיקע בערג.

און ער האָט בענאָנין פון דער קרום אָפּגעמאָסטן מיט אַ בליק פון אויבן ביז אַראָפּ.

— נו, יאָ, יאָ, — האָט בענאָני נאָכגעגעבן — ס'איז זייער מעגלעך. איך וועל זיך פאַר דעם מיט אייך נישט קריגן. אָבער די בערג זענען מ יי נ ע.

מען האָט בענאָנין געגעבן צייט צו באַטראַכטן זיך ביז דעם אָנקומען פון דעם צווייטן פּאָסט דאַמפער, מיט אים האָט געזאָלט קומען אַן אַדוואָקאַט פון שטאָט.

XXV

גאַנצענע טעג נאָכדעם האָט בענאָני פאַרבראַכט אין אַן אומגלויבלעך צערודערטן געמיט-צושטאַנד. אים האָט זיך נישט געוואָלט קיינעם פאַרטרויען די זאַך. דער ענגלענדער וועט זיך אויסניכטערן פון דער שיכּרות און אפשר וועט ער שוין מער נישט קומען. דעמאָלט וועט די גאַנצע סביבה לאַכן פון בענאָנין. נאָר ווען ס'איז אָנגעשטאַנען די צייט, וואָס דער פּאָסט-דאַמפער האָט געדאַרפט אָנקומען, האָט בענאָני מער נישט געקאָנט אויסהאַלטן און ער איז אַוועק קיין סירילונד זיך זען מיט סווען דעם וועכטער. ביידע גוטע פריינט זענען אַוועק אין אַ זייט, און בענאָני האָט פאַר סווענען דעם וועכטער פאַרטרויט זיין סוד, נעמענדיק פון אים אַ וואָרט, אַז ער וועט שווייגן ביזן קבר.

סזען האָט לאַנג געטראַכט:

— דאָס איז ווייל, — האָט ער לסוף געזאָגט שטאַרק צע־טראָגן — פינף טויזנט דאָלאַר!

— אָבער ווי איז דיין מיינונג וועגן דעם אַלעמען?

— מיין מיינונג? המם... אָט שטיי איך טאַקע און טראַכט וועגן דעם.

— דו מיינסט, אַז דער ענגלענדער וועט קומען נאָכאַמאָל?

— נישט פריער, איידער עס וועט קומען דער פּאָסט־דאַמ־פער, — האָט סזען זיכער געענטפערט — צי דען מיינט איר, אַז אַזאַ מענטש, כ'מעג פּשוט זאָגן, שיר נישט קיין פּרינץ?... זיי זע־נען אָנגעשטאָפּט מיט געלט, די דאָזיקע ענגלענדער. אַמאָל, אַז ס'פלעגט מיר אויסקומען אַרעסטירן אין שטאָט אַן ענגלישן מאַט־ראָס, האָבן זיי געצאָלט, וויפל מיר האָבן געפאָדערט, און אפילו זיך קיין קרים נישט געטון.

— און ווי איז דיין מיינונג, פאַר וואָסער לעצטער פּרייז זאָל איך אָפּגעבן די בערג?

סזען דער וועכטער האָט אַ טראַכט געטון:

— אויב ער האָט זיך עס אַריינגענומען אין קאָפּ אויף אַן אמת, דאַרף מען נאָך מיין מיינונג בעטן צען טויזנט דאָלאַר.

— אין דער אמתן?

— דאָ קאָן שוין קיין שום ספק נישט זיין. אין זיי איז דאָך פאַראַן זילבער... הערט, — האָט פלוצלינג סזען געזאָגט — איר וואָלט זיך געדאַרפט מיישב זיין מיט דעם אויפזעער פונם ליכט־טורעם.

בענאָני האָט אַ שאָקל געטון מיטן קאָפּ.

— ניין, איך וועל עס קיינעם נישט דערציילן, חוץ דיר.

— אָבער דאָ איז דאָך אַזאַ מעשה, הארטתיגסען: אויב פון איין זייט וועט זיין אַן אַדוואָקאַט, דאַרף מען, אַז פון דער אַנדע־רער זייט זאָל אויך זיין. אפשר וואָלט איר אַריבערגעגאַנגען צו אַרענטסענען?

בענאָני האָט ווידער אַנטשיידן אָפּגעוואָרפן דעם פאָרשלאָג.

דער פּאָסט־דאַמפער איז געקומען און מיט אים איז אָנגע־

קומען אַן אַדוואָקאַט פון שטאָט. ער איז אַוועק קיין סירילונד און האָט זיך דאָרט באַזעצט, ווי געוויינלעך בשעת דער טינג פלעגט פאָרקומען. אויף מאָרגן איז ער געקומען צו בענאָנין און האָט אים געוואָלט נעמען מיט זיך אויף יענער זייט אַריבער די בערג, צו סער גיוען. נאָר בענאָני האָט זיך אָפּגעזאָגט. די אמתע סיבה איז באַשטאַנען אין דעם, וואָס פונקט היינט האָט ער גע-וואָלט גיין רעדן מיט דעם אויפזעער פונם לייכט-טורעם. נאָר פאַרן אַדוואָקאַט האָט ער זיך געמאַכט, כלומרשט דער גאַנצער געשעפט ליגט אים אין פיאַטע נישט. ווען דער אַדוואָקאַט האָט זיך אַוועק-געלאָזן אין וועג דורכן קהלשן וואַלד, איז בענאָני געקומען צום אויפזעער פונם לייכט-טורעם שענינג.

— איך בין צו אייך געקומען מכוח די בערג, — האָט ער גלייך אָנגעהויבן — ווי מיינט איר, איך זאָל זיי פאַרקויפן?

— ניין, — האָט דער אויפזעער געענטפערט — זיי האָבן זייער אַ גרויסן ווערט.

— מען גיט מיר פאַר זיי פינף טויזנט דאָלער.

— וויפיל?

— איינער אַ רייכער ענגלענדער.

דער דאָזיקער פאַמעל שענינג, דער אויפזעער פון לייכט-טורעם פון פערטער קאַטעגאָריע, דער אויסגעטריקנטער ביזן מאַרך פון די ביינער, דער פאַרשטיינערטער אין זעלבסטפאַראַכטונג און ציניזם, — וואָס איז אין דער רגע פאָרגעקומען אין זיין נשמה? מען האָט אים אַוועקגעשטעלט פאַר אַ שומר און אַ פירער פון אַ אידיאָטישן לייכט-טורעם. ער האָט אים געצוונגען און געלאָזט דעם דאָזיקן אייזערנע קאָפּ אַרויסוואַרפן העלע טעמפּקייט אויף צוויי מייל ווייט אינם רוים פון ים. נאָכדעם האָט ער אים געלאָשן, און דאַן דער לייכט-טורעם איז געשטאַנען אַ פאַרזונקענער פון דרויסן און פון אינעווייניק אין אַ קעגנזעצלעכער זינלאָזיקייט. ער האָט זיך געהויבן אַזוי דרייסט און שטאָלץ פאַר גאָרנישט נישט געהאַלטן זיך, נאָר געשטאַנען דאָ ווי אין שטעק-שיך און געקוקט אויפן ים.

דער אויפזעער פונם לייכט-טורעם שענינג האָט דערפילט,

ווי פון בענאָניס ווערטער איז אין אים פאָרגעקומען עפּעס אַ שינוי, פּונקט ווי עפּעס וואָלט אין זיך אומגעביטן מיט די ער־מער. די בערג, וועלכע האָבן אַזוי פיל יאָרן פאַרנומען זיין מוח, די דאָזיקע בערג האָבן זיך גענומען באַוועגן, זענען אריבער צו אַ נייעם באַלעבאָס, צו אַן ענגלענדער, צו אַ פרינץ. הייסט עס, אַז בפּועל שענינג איז דאָך נישט דער סאַמע פּוסטער קאָפּ אויף דער וועלט!

— אַזוי גאָר, — האָט ער געזאָגט און האָט זיך איבערגעבויגן פאָרויס, כדי צו פאַרבאָרגן זיין צערודערטקייט — הממ... פינף טויזנט. אָבער איך האָף, אַז איר וועט זיך מיט גאָטס הילף אָפּ־זאָגן פון דעם פאָרשלאָג.

די אומגעוויינלעכע פייערלעכקייט פון דעם אויפזעערס טאָן האָט געמאַכט, אַז בענאָני זאָל זיך מיט באַזונדערער אויפמערק־זאַמקייט באַציען צו זיינע ווערטער.

— יאָ, יאָ, — האָט ער געזאָגט — אפשר דאַרף איך בעטן מער?

— פאַריקן מאָל האָב איך געזאָגט צען טויזנט, — האָט דער אויפזעער ווייטער גערעדט — איצט זאָג איך אַ מיליאָן.

— ניין, רעדט ערנסט!

דער אויפזעער האָט אַ טראַכט געטון, גענומען אַ בלייפע־דער, גלייך ווי ער וואָלט זיך געקליבן אונטערפירן אַ סך הכל אונטער עפּעס אַ חשבון, נאָכדעם האָט ער געזאָגט:

— אַ מיליאָן. דאָס איז די גענויסטע ציפער. מער קאָן איך גאָרנישט נישט זאָגן.

בענאָני איז געווען צופיל פאַרנומען, אַז ער זאָל דאָ זיצן און פטרן די צייט אין זינלאָזער פּלוידעריי מיט דעם אויפזעער שענינג. דעריבער איז ער אויפגעשטאַנען און האָט געפרעגט:

— הייסט עס, מיינט איר, אַז איך מעג בעטן אַ טויזנט צען?

דער אויפזעער איז אויך אויפגעשטאַנען. אין דעם מאָמענט איז אים געלונגען אריינצוהויבן אין בענאָנין אַ טייל פון זיין פאַנ־טאַסטישן גלויבן אין די אוצרות, וואָס זענען פאַרבאָרגן אין די טיפענישן פון זיינע בערג.

— מעג עס אפילו זיין דאָס לעצטע וואָרט אין מיין לעבן, וועל איך אייך אלץ דאָס זעלביקע זאָגן: ביליקער פאר א מיליאָן גיט זיי נישט אָפּ! — האָט ער פייערלעך ארויסגערעדט.

דער דאָזיקער וויזיט האָט נאָך מער צעטומלט בענאָגין דעם קאָפּ. ער איז גיכער אוועק אהיים, עפּעס אָפּגעגעסן נאָכדעם אוועק צום לענסמאַן. ס׳איז שוין געווען שפּעט, ווען ער איז געקומען צוריק אהיים, נאָכדעם ווי ער האָט זיך פארזיכערט אויף מאָרגן די הילף פון דעם לענסמאַנס שרייבער. אינדערפרי האָט ער זיך אָנגעטון יום-טובדיקער און מחמת אומרויקייט לאַנג ארומגעדרייט זיך איבערן הויף און איבערן שטוב. נאָכדעם איז ער אוועק אין שפּייכלער, איז דאָרט אביסל געשטאַנען אויף דעם ערדענעם טאָק, האָט זיך ארומגעקוקט אויף די זייטן און איז צוריק ארויס. פּלוצלינג האָט ער זיך מיישב געווען, אז ער וועט פארווירקלעכן זיין געדאַנק, וואָס איז אים געקומען ביידערנאַכט אויפן זינען. ער האָט פונדעסטוועגן באַשלאָסן אריבערצוגיין צו ניקאָלאַי ארענטסענען. ס׳איז געווען עלף דער זייגער אינדערפרי.

בענאָני איז צוגעגאַנגען צום שמידס הויז, איבערגעלייענט ארענטסענס פאַמיליע אויף דער טיר פון דער קאַנטאָר און האָט אָנגעקלאַפּט. קיינער האָט נישט געענטפערט. ער האָט אריינגעקוקט אין צימער — קיינער נישטאָ, דעמאָלט האָט ער דערהערט, אז ערגעץ אין שטוב פּאָליושקעט זיך וואַסער און מען סקראָבעט מיט זאַמד די פּאָדלאָגע. ער איז אוועק ווייטער און האָט אָנגעקלאַפּט אין דער צווייטער טיר. ווידער האָט קיינער נישט געענטפערט. ער האָט געעפנט די טיר און איז אריין אין צווייטן צימער

ראָזע האָט געוואַשן די פּאָדלאָגע. די ארבל זענען ביי איר געווען פארקאַשערט, דאָס אויבערשטע קליידל פארשטעקט און דאָס קורצע אונטערשטע איז קוים דערגאַנגען ביז די ליטקעס. זי האָט שנעל אראָפּגעלאָזן דאָס אויבערשטע קל׳יידל. זי איז געווען זייער פארשעמט און דערצו נאָך צעהיצט פון דער ארבעט.

— פריד צו אייך! — האָט זיך בענאָני געגריסט. — זייט אויף מיר נישט ברוגז, וואָס איך בין געקומען אזוי פרי.

זי האָט אים דערלאַנגט אַ שטול, וואָס איז געשטאַנען הינ־טער איר און געענטפערט מיט דער אויסשפּראַך פון בענאָני און פון די אָרטיקע איינוווינער:

— איך בעט אייך, זייט אַזוי גוט, זעצט זיך. אין אַ פּיין הויז זענט איר אַריינגעפאַלן, נישטאָ וואָס צו רעדן. אפילו אָנגע־טון בין איך ווי אַ פּאָדלאָגע־וואַשערן...

זי האָט זיך געסטאַרעט אַראָפּציען די אַרבל איבער די נאַסע עלנבויגנס, אַרומגייענדיק פון איין אָרט אויפן צווייטן.

— וואָס מאַכט עס אויס, פאַראַן וועגן וואָס צו רעדן! — האָט בענאָני געענטפערט, נישט זעצנדיק זיך. — איך האָב גע־וואָלט זען דעם אַדוואָקאַט. אין דער קאַנטאָר איז ער נישטאָ.

— ניין, נישטאָ... איבעריקנס, ווייס איך נישט, איצט איז דאָך די אויפנאַם־שעה ביי אים. מסתמא, איז ער נאָר וואָס אַרויס.

— יאָ, יאָ, זיכער אַזוי. אפשר איז ער אַוועק קיין סירילונד, אָדער...

— ער איז אוודאי אַוועק זען, וואָס מאַכט מאַק.

דערווייל איז ראָזע אין אומרויקייט געגאַנגען איבערן צימער אַהין און אַהער צוקלויבנדיק. זי האָט באַוויזן אַרויסצולייגן אויפן טיש דעם מאַנס טעאַטראַלן בינאָקל, און גלייך ווי זי וואָלט פאַר־געסן אָן דעם, האָט זי אויפן טיש געלאָזן ליגן דעם שירם. דאָס איז נאָך געווען איר אַמאָליקער מיידלשער זומערדיקער שירם. דער בינאָקל און דער שירם זענען בכיוון אַוועקגעלייגט געוואָרן אויפן טיש, כּדי דער צימער זאָל נישט אויסזען אַזוי אָרעם, כּדי צו באַווייזן, אַז דאָ זענען אויך פאַראַן חפצים.

— איך בין איצט געבליבן אַליין, — האָט זי געגעבן צו דערקלערן - קומט אויס עפּעס צו טון, האָב איך מיך גענומען וואַשן די פּאָדלאָגע. ניקאָלאַיס מוטער איז אַוועקגעפאָרן צו גאַסט צו דער טאָכטער

בענאָני האָט געוווסט, אַז די אַלטע שמשטע איז אינגאַנצן אַוועק צו דער טאָכטער וווינען ביי איר.

— און די קליינינקע מאַרטע האָט זיך פאַרבענקט נאָך דער היים... זעט, פאַרוואָס זשע זיצט איר נישט?

— ניין, אדאנק, איך האָב איצט קיין צייט נישט, ווייל צו מיר דאַרפן קומען אָנגעפּאַרענע מענטשן, איך האָב מיך געדאַרפט באַראַטן מיט דעם אדוואָקאַט.

— ווערט איר זיך מיט אים אפשר באַגעגענען אויפן וועג. — האָט זי געזאָגט

— יאָ, יאָ, טאַ בלייבט געזונט. — בענאָני האָט זיך פאַר־נויגט און איז אַרויס.

ער האָט אַרעגטסענען נישט באַגעגנט אויפן וועג און האָט באַשלאָסן נישט צו גיין זוכן אים אין סירילונד.

— ניין, ניין, ניין! האָס זשע איז דאָס אַזוינס! — האָט בע־נאָני צו זיך גערעדט, שאָקלענדיק מיטן קאָפּ. — ווי זי האָט זיך פאַרענדערט, גאָר אַן אַנדער מענטש געוואָרן!

זי איז אַלץ געשטאַנען בײַ אים פאַר די אויגן אַזאַ, ווי ער האָט זי דערזען אין דער ערשטער רגע — אין אַ רויטן אונטער־קליידל, וואָס איז דערגאַנגען מער נישט, ווי ביז די ליטקעס.

ווען בענאָני איז געקומען האָט שוין אויף אים געוואַרט דעם לענסמאַנס שרייבער. אַביסל שפּעטער איז געקומען דער שטאָטי־שער אדוואָקאַט, און נאָך אים ביידע ענגלענדער מיט זייערע באַ־גלייטער. בענאָני האָט אַלעמען איינגעלאַדן אין זאַל. סער גיו האָט אויסגעזען אינגאַנצן ניכטער. ווען בענאָני האָט אַלעמען פאָרגע־לייגט אויסצוטרינקען צו קעלישקעס, האָט זיך סער גיו טרוקן אָפּגעזאָגט. דאָס האָט בענאָנין זייער באַליידיקט, און ער האָט געזאָגט:

— נו, פאַרשטייט זיך! מיין הויז איז צו אַ פּראָסטע פאַר אייך

ס'האָבן זיך אָנגעהויבן די אונטערהאַנדלונגען. דער אדוואָ־קאַט האָט זיך געזעצט, אַרויסגעלייגט פאַר זיך עפּעס פּאַפּירן, און פונאַנדערגלעטנדיק זיי מיט דער דלאָניע, האָט ער אָנגעהויבן:

— הייסט עס, בכן, ס'האַנדלט זיך וועגן די דאָזיקע בערג. סער גיו טרעוועליאַן וויל זיי קויפן, און לייגט אייך פאַר אַ פּרייז.

בענאָני איז נאָך אַלץ געווען באַליידיקט און ער האָט שאַרף געענטפערט.

— מיך גייט גאָרנישט אָן, וואָס מען לייגט מיר פאָר. איך קלויב מיך גאָרנישט פאַרקויפן די בערג.

— אזוי גאָר! — האָט זיך דער אַדוואָקאַט פאַרוואונדערט.

ווען איר וואָלט געקומען צו מאַקן און וואָלט אים פאָרגעלייגט פאַרקויפן אייך סירילונד, וואָלט ער אייך געענטפערט: „איך קלויב מיך אפילו נישט פאַרקויפן סירילונד, טאָ וואָס זשע לייגט איר מיר עפּעס פאָר אַ פּרייז?“

דער אַדוואָקאַט האָט געמאַכט אַ באַמערקונג:

— ס'קאָן זיין, אַז מאַק וואָלט סירילונד טאַקע פאַרקויפט, ווען מען וואָלט אים געגעבן אַ גוטן פּרייז, האַרטנעקיגסטן!

— ניין, — האָט בענאָני געענטפערט, קענן זיין אייגענער איבערצייגונג, — דאָס איז נישט קיין גוטער פּרייז.

— פינף טויזנט דאָלאַר!

— יאָ, אָבער די בערג קאָנען נאָך שטיין אַ ביסל. קיין זאַך נויט מיך נישט צו פאַרקויפן זיי, איר זאָלט נישט מיינען, אַז איך נויטיק מיך. מאַרעליוס פון טאַרפּעלוויקען האָט געזאָגט, גלייך ווי דער עסק איז אים נוגע:

— איר אַליין האָט די בערג אָפּגעקויפט פאַר הונדערט דאָלאַר.

— יאָ, — האָט בענאָני געענטפערט — טאָ פאַרוואָס־זשע האָסטו אַליין זיי נישט אָפּגעקויפט פאַר פופציק? מען וואָלט זיי דיר פאַר אַזאַ פּרייז אויך אָפּגעגעבן. איך האָב באַצאָלט מער, איידער מען האָט פאַר זיי געבעטן.

סער גיו איז געוואָרן אומגעדולדיק, ער האָט געהייסן דעם אַדוואָקאַט פרעגן בענאָנין, פאַר וויפל איז ער מסכים צו פאַרקויפן די בערג, אפשר פאַר צען טויזנט?

בענאָני האָט עס אָנגענומען פאַר אַ געלעכטער און האָט געענטפערט:

— איך ווייס נישט, די בערג קאָנען נאָך שטיין, נישקשה, זיי וועלן נישט אַנטלויפן פון מיר, חוץ דעם האָבן זיי אין זיך זילבער.

סער גיו איז אַזוי אין כעס געוואָרן פון דעם נאַרישן ענטפער, אַז ער

איז אַזש בלאַס געוואָרן און האָט אפילו אַ געשריי געטון: אָ!

דאָס האָט ביי בענאָנין נישט אַרויסגערופן קיין פרידלעכערע שטימונג.

— איר קאָנט דאָך אָבער נישט טראַכטן, הארטוויגסען, אַז מען קאָן מוסיף זיין אויף דער פרייז אָן אַ סוף? — האָט דער אַדוואָקאַט געפרעגט.

— איך בעט גאָרנישט מוסיף זיין, — האָט בענאָני געענטפערט. אַ צערייצטער פון דעם ענגלענדערס גאוה — און זאָל זיך דער דאָזיקער מענטש דאָ אַזוי נישט בלאָזן. געקומען צו מענטשן אין הויז און מיינט, אַז ער האָט שוין גלייך אָפּגעקויפט דאָס הויז מיט די באַלעבאַטים צוזאַמען.

דער אַדוואָקאַט האָט שטיל צו אים געזאָגט:

— איר דאַרפט פאַרשטיין, אַז ער איז אַן אויסלענדער און אַ גרויסער לייט.

— נו, איז וואָס? — האָט בענאָני הויך געענטפערט. — יעדער אָרט האָט זיך זיינע מנהגים. ווען איך בין געווען אין בערגען און האָב געזאָגט: „פריד צו אייך", האָט מען מיך נישט פאַרשטאַנען. האָב איך געמוזט זאָגן אויף זייער שטייגער „גוט מאָרגן".

סער גיוען האָט דער דאָזיקער מענטש, וואָס רק ער באַליידיקט זיך, אפנים, גריילעך דערעסן. ער האָט פאַרשטאַנען, אַז דאָס איז אַלץ צוליב דעם קעלישעק קאָניאַק, וואָס ער האָט נישט געוואָלט טרינקען. אָבער אים איז אפילו אויפן זינען נישט געקומען אויסצוטרינקען דעם קעלישעק, ניין, דאָס מעג אים קאָסטן איבעריקע עטלעכע טויזנט דאָלאַר. ער איז אויפגעשטאַנען, האָט פאַרשפּילעט דאָס קעסטלדיקע רעקל און גענומען זיך פאַרן היטל מיט דער פישער־פליג. אַוועקגייענדיק האָט ער געהייסן פרעגן ביי בענאָנין, צי איז ער מסכּים פאַרקויפן די בערג פאַר צוואָנציק טויזנט דאָלאַר?

אַלע אין זאַל זענען פאַרציטערט געוואָרן, נאָר די צוויי ענגלענדער זענען געבליבן רויק, ווי נישט זיי מיינט מען.

אין דער רגע האָט מען אָנגעקלאַפּט אין טיר, און דער אויפזעער פונם לייכט־טורעם שענינג איז אַריין. ער האָט זיך מיט

קיינעם נישט געגריסט, איז גלייך צוגעגאַנגען צו בענאַנין און האָט געזאָגט:

— אויב איר גלויבט מיר נישט, טאָ זעט איר אַליין.

און ער האָט בענאַנין דערלאַנגט אַ פּאַפּיר: דאָס איז געווען דער אַנאַליז פון די מוסטערן, וואָס מען האָט גענומען פון די בערג.

וויפיל האָט עס געדאַרפט קאָסטן דעם אויפזעער שעניגג, ביז ער האָט אויפגעזוכט דאָס אַלטע פּאַפּירל, כדי אַלע זאָלן קאָנען זען! סאַראַ מינערונג פאַר זיין אייגענעם אויטאָריטעט, וויבאַלד אַז ער האָט אים געדאַרפט אונטערשטיצן מיט אַ פרעמדער מיינונג! און פאַרוואָס האָט ער אַליין נישט געקויפט די דאָזיקע בערג, דעמאָלט ווען מ'האָט זיי געקאָנט קויפן פאַר אומזיסט, פאַר אומזיסט! איצט האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז זיי האָבן ווירקלעך אַ גרויסן ווערט, מען לייגט שוין פאַר זיי פאַר טויזנטער. צי האָט פּאָועל שעניגג איצט נישט חרטה געהאַט און צי האָט ער פשוט נישט געוואָלט פאַרבאָרגן, וואָס ביי אים האָט געפעלט אונטערנעמערישער גייסט, שפּילנדיק דאָ אַ ראָלע פון אַ חכם און מגזם זייענדיק זיין פאַראַכטונג צו געלט?

דער בערג-אינזשעניער האָט זיך גלייך אָנגעכאַפּט פאַרן אַנאַליז און האָט זיך הייס גענומען שטודירן אים. ער האָט אַ שטעק געטון מיטן פינגער אויף אייניקע ציפער און זיי באַוויזן סערגיוען. ס'האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז עס איז דאָ געווען זילבער מער, איידער ער האָט געפונען מיט זיין שמעלץ-טריבל. אָבער אפשר האָט מען פאַר דעם אַנאַליז אַרויסגעשיקט אָפּגעקליבענע מוסטערן, — ווער ווייסט?

דער אויפזעער האָט זיך אַריינגעמישט אין דעם דאָזיקן ענגלישן שמועס און געמאָלדן קורץ און שאַרף, אַז די מוסטערן האָט ער אַליין געשיקט און נישט עמעצער אַנדערש, און אַז ער האָט זיך דעריבער געסטאַרעט אויסקליבן סאַמע געוויינלעכע, מיטעלע.

די בריטאַנער האָבן זיך געמאַכט כלומרשט זיי הערן און זעען אים נישט. אָבער בנוגע צום אויפזעער, האָט זייער גאַנצע גאוה

נישט געטראָפן אין ציל. אָ, וואָס איז שייך צו קאַלטער, אומרירע·לעכער פאַראַכטונג, האָט עס יעדער איינער געקאָנט לערנען זיך ביים אויפזעער שענינג!

— מיר האָבן נישט געבעטן, אַז דער דאָזיקער מענטש זאָל זיך אַריינמישן. — האָט סער גיו געהייסן איבערגעבן.

— הייסט עס, — האָט דער אויפזעער געענטפערט, ווענדנדיק זיך צו בענאָנין — הייסט עס, אַז איר טאָרט נישט פאַרקויפן די בערג, ביליקער ווי פאַר אַ מיליאָן.

די לעגענדאַרע ציפער האָט פאַראַמאָל צעטריבן די גאַנצע ערנסטע שטימונג. אפילו די בריטאַנער האָבן גאַוואַדיק אַ שמייכל געטון. זיי האָבן ווי פריער געפרוווט מאַכן דעם אָנשטעל, כלומרשט זיי באַמערקן גאָרנישט, אַז דאָ איז פאַראַן דער קוריאָזער אויפזעער. אָבער ווען ער האָט זיך נאָך אַלץ אַריינגעמישט, האָט סער גיו געפאָדערט דורך דעם אַדוואָקאַט, אַז דער מענטש זאָל באַזייטיקט ווערן.

דער אויפזעער האָט זיך אויפגעזוכט אַ שטול און אַוועקגעזעצט זיך וואָס באַקוועמער.

— איך האָב שוין מיט פיל, פיל יאָרן צוריק צוגעקוקט זיך צו די דאָזיקע בערג. נאָר איך האָב זיי נישט געדאַרפט.

סער גיו, וועלכער איז געשטאַנען און האָט אַרויפגעצויגן די הענטשקעס, האָט פּלוצלינג אַ געשריי געטון, נישט קענענדיק זיך מער איינהאַלטן:

— it is איך, וועלכער געפונען די בערג!

און ער האָט אַ וואָרף געטון אַרום זיך אַ ווילדן בליק.

— נו, יאָ, יאָ, יאָ, פאַרשטייט זיך. — האָט אים דער אַדוואָקאַט גיבער באַרויקט.

נישט לייגנדיק קיין שום אַכט אויף דעם ענגלענדערס אויסגעשריי, האָט דער אויפזעער ווייטער גערעדט:

— אַראָן פון די בערג פאַרשטייט אין דעם גאָרנישט נישט. איך האָב נאָך שיר נישט מיט דרייסיק יאָר צוריק געזאָגט: „אויף דיין חלק ערד געפינט זיך אַ זילבער-פעלד.” און ווען מיר האָבן באַקומען דעם אַנאַליז, איז שוין קיין ספק נישט געבליבן. „אפשר

קאָנט איר אָפּקויפן די בערג? — זאָגט אראָן. — „ניין, — האָב איך געענטפערט — איך האָב דערויף קיין געלט נישט, און קיין עשירות דאַרף איך אויך נישט האָבן, וואָס וועל איך דערמיט טון? — „איר האָט קינדער“. — זאָגט אראָן. — „יאָ, — האָב איך געענטפערט — אָבער ביידע טעכטער מיינע האָבן חתונה געהאַט מיט גוטע רייכע מענטשן.“ — „האָט איר דאָך אַ זון“, — זאָגט ער. — „יאָ, אָבער ער וועט שטאַרבן. — האָב איך געענטפערט. — ער קאָן לעבן מער נישט, ווי נאָך עטלעכע יאָר.“ אַזוי זענען די בערג געבליבן שטיין ביז איצט.

אָ, ווי וויכטיק עס איז, אפנים, געווען פאַר דעם קלאָגע-דיקן אויפזעער פונם לייכט-טורעם, אַז אַלע זאָלן וויסן וועגן זיין אומגעהויערער פאַראַכטונג צו רייכקייט דווקא איצט! דעריבער, מסתמא, האָט ער זיך אויסגעדריקט אַזוי גראָב. אָבער אין דער רגע האָט אפשר ביי קיינעם אין האַרצן נישט געלעבט קיין גרע-סערער פיין, ווי ביי אים.

דער אַדוואָקאַט האָט אָנגעהויבן רעדן מיט געשעפטלעכן טאָן:

— לאָמיר רעדן קלאָרע דיבורים, האַרטוויגסען. איר וואָלט געדאַרפט ענטפערן אויף דער פראַגע: צי זענט איר מסכים צו פאַרקויפן דעם טייל פון די בערג, אַ פערטל מייל די גרייס, פאַר צוואַנציק טויזנט דאָלער? איך ווייס אפילו נישט, צי איז דער דאָזיקער פרייז פאַרגעלייגט געוואָרן ערנסט; גיכער פאַר אַלץ נישט, דאָס איז, פאַרשטייט זיך, אוממעגלעך. איך האָב דאָס פאַרשטאַנען, ווי אַ פאַרלאַנג צו הערן די לעצטע פרייז פון אייך.

— צוואַנציק טויזנט? — האָט געזאָגט דער אויפזעער. — מען קאָן זיך שוין פאָרשטעלן, וואָס פאַראַ באַגריף די דאָזיקע הערן האָבן וועגן דער זאַך. דאָס איז פשוט אַ געלעכטער. און מען זאָגט: אַ שטיק לאַנד פון אַ פערטל מייל. פאַרשטייט זיך, אַז דאָ איז נישטאָ קיין פערטל מייל מיט בליי און מיט זילבער. דאָ איז אפילו קיין העלפט דערפון נישטאָ. די דאָזיקע הערן זענען פשוט אויסערן זינען. דאָ קאָן נישט זיין קיין רייד וועגן זילבער אויף הונדערטער מיליאַרדן, אָבער דאָ רעדט זיך וועגן אַ גרויסן שטיק

לאַנד, וואָס אַנטהאַלט זילבער-ערץ, מיט מער ווי צוויי פּראָצענט זילבער, און דעם דאָזיקן פּלאַץ קאָן מען נישט פאַרקויפן בילי-קער ווי פאַר אַ מיליאָן.

— ס'קאָן זיין, — האָט בענאָני אַנגעהויבן לאַנגזאַם, ווענדנדיק זיך צום אַדוואָקאַט — ס'קאָן זיין, אַז איך וועל פאַרקויפן אויב מיר... יאָ, אויב מיר וועלן זיך צונויפגיין אין פּרייז.

ווי האָט עס בענאָני געקאָנט אויסהאַלטן, בלייבן זיצן אויף זיין אָרט און גובר זיין דעם קאַלטן ציטער, וואָס איז דורכגעלאָפן איבער זיין רוקן! ער האָט נישט געהערט דעם אויפזעערס פּלוי-דעריי וועגן אַ מיליאָן. נאָר אַלע איבעריקע גרויסע סומעס, פינף טויזנט, צען טויזנט, צוואַנציק טויזנט האָבן צעמישט אַלע זיינע ביזאיצטיקע פאָרשטעלונגען וועגן געלט. ער האָט אויפן קאָפּ גע-נומען פאַרגרעסערן די סומעס, און זיין געדאַנק האָט זיך אָפּגע-שטעלט אויף פערציק טויזנט. אָבער פערציק טויזנט — דאָס איז דאָך פּשוט אַ משוגעת! און ווען דער אַדוואָקאַט האָט געפרעגט, אויף וואָס פאַרא פּרייז האַלטן זיי זיך געקאָנט צונויפגיין, האָט בענאָני אָנגערופן פערציק טויזנט דערפאַר, ווייל די סומע האָט זיך אים געדרייט אין קאָפּ.

— פאַר אַ טויזנט פערציק וואָלט איך אפשר מסכים געווען,— האָט ער געזאָגט.

און ווידער האָבן זיך אַ טרייסל געטון אַלע, וואָס זענען דערביי געווען אין זאַל. מער נישט ווי די צוויי ענגלענדער האָבן זיך שנעל אויסגעטוישט מיט פראַגן און ענטפערן: "וויפיל ז'—„אכט, כמעט צען טויזנט פונט".

דער אויפזעער איז אויפגעשפרונגען פונם שטול.

— איר זענט אינגאַנצן פון זינען אַראָפּ! — האָט ער שאַרף אַ קוויטשע געטון.

— שאַ! שווייגט! — האָבן אַלע אויף אים אָנגעהויבן צו שאַקען. — דאָ איז אַן ערנסטער שמועס, נישט עפּעס קיין פּוסטע מעשׂות. שווייגט, זיצט רויק.

דער אויפזעער האָט אַ מינוט צוויי געקוקט אויף בענאָנין, מיט אויסגעגלאָצטע אויגן, און אַמאָל צוויי אַראָפּגעשלונגען די

סלינע. ביי אים איז אפילו אין האַלז טרוקן געוואָרן.

— פערציק טויזנט! אזויפיל וועט אייך דאָך געבן יעדער איינציקער פון אייערע בערגענער סוחרים! גאָט איז מיט אייך!

— שרייבט! — האָט זיך פּלוצלינג געלאָזט הערן סער גיועס קול.

דער דאָזיקער שמועס אָן א סוף איז אים מיאוס געוואָרן, און ער איז גרייט געווען צו פּלאַצן פון בייזקייט.

ווען דער אדוואָקאַט האָט זיך אוועקגעזעצט שרייבן דעם פארקויף-אקט, האָט זיך דעם לענסמאַנס שרייבער צוגעזעצט נעבן אים און האָט געלייענט דאָס אָנגעשריבענע, איבערפול מיט דעם באַוווסטזיין פון זיין אמטלעכן חוב, און פון די געזעצן און פאַר-שריפטן.

— דאָס איז אַן אידיאָטיזם! — האָט דער אויפזעער שעניגג געמורמלט, ווען אַלץ איז שוין געווען פארפאַלן. — דאָס איז א חזירשאַפט!...

ער האָט ארויפגערוקט דאָס היטל און איז וואַקלענדיק זיך ארויס פון דער טיר, מיט קיינעם זיך נישט געזעגנט.

צייטנווייז האָט זיך נאָר געלאָזט הערן א פראַגע און אַן ענטפער. דער אקט האָט געזאָלט געשריבן ווערן אויף דעם נאָ-מען פון סער גיועס זון אין טארפּעלוויקען, דאָס געלט — איינגע-צאָלט ווערן אינגאַנצן פּאַראַמאַל. וווּ? — האָט בענאָני געפרעגט. — דאָ, און אין פינף וואָכן ארום, רעכענענדיק פון היינטיקן טאָג. דאָס געלט איז שוין ארויסגעשיקט אהער. דער בערג-געלערנטער דאַרף זיך בלויז דורכפאָרן קיין כריסטיאַניע און ברענגען עס.

XXVI

בענאָני הארטוויגסען איז געוואָרן באַלעבאָס אין סירילונד און מאַקס שותף. חיבאלד אַז בענאָני איז אַזוי רייך געוואָרן, טאָ צו וואָס זשע האָט ער געדאַרפט אַוועקפאָרן אין פרעמדע ערטער, עפענען דאָרט א געשעפט צו פארנעמען זיך מיט

פיש-האַנדל און זיין אַ מאַק פאַר פּרעמדע מענטשן? דאָ איז גע-
ווען זיין היים, דאָ האָט ער געהאַט אַ הויז, און דאָ גופא איז
מאַקע געווען אַנגענעמער ווי אומעטום צו זיין אַ וויכטיקער מענטש.
אין דער זעלביקער צייט איז אויסגעקומען אַזוי, אַז מאַק פון סי-
רילונד האָט פּלוצלינג געגומען שפירן, אַז אים איז נויטיק צו
הילף, פּונקט אַזאַ מענטש, ווי בעגאָני. מיט מאַקן פון סירילונד
האָט געטראָפן דאָס זעלביקע, וואָס מיט זיין ברודער פון ראָזענ-
גארד: ער האָט געגומען ליידן אויפן מאָגן, און ער וועט ווינטער
אפּנים דאַרפן אַרומבינדן דעם בויך מיט אַ ברייטן רויטן שאַל.
אָט צו וואָס דערפירט אַ צו ברייטער אַרט לעבן!

יאָ, בעגאָני האָט אויך פּונקט אַזוי נישט געקאָנט באַגיין זיך
אָן מאַקן, ווי מאַק אָן בעגאָנין. לאָמיר נעמען כאָטש אַזאַ שווערע
זאַך, ווי קאָנטראָלירן דאָס געלט, וואָס ער האָט באַקומען פאַר
דער אַרץ-רייכער ערד, אין עטלעכע וואָכן אַרום, ווען סער גיר
איז געקומען מיטן געלט און מיט אַ גאַנצע כאָפּטע עדות. בעגאָני
האָט אין דעם דאָזיקן שווערן פאַל געמוזט ווענדן זיך צו מאַקן
און בעטן, ער זאָל זיך נישט אָפּזאָגן בייצוזיין אין אַזאַ וויכטיקער
רגע. דאָס זענען אמתע אַסיגנאַציעס, צי פאַלשע? — „יאָ, — האָט
מאַק געזאָגט, שווימענדיק ווי אַ פיש אין דעם דאָזיקן ים פון
געלט, — דאָס זענען סאַמע ריכטיקע מלוכה-בילעטן." און דאָ אויפן
אָרט האָט ער פאַרגעלייגט נעמען אַלע פערציק טויזנט דאָלאַר צו
זיך קיין סירילונד און ביז וואַנען וואָס ווען, באַהאַלטן זיי אין זיין
שקאַטולקע. נאָר בעגאָני האָט זיך אָפּגעזאָגט.

— פאַרשטייט זיך, דו וועסט פון מיר באַקומען אַ קוויטאַנציע
אויף זיי, — האָט מאַק געזאָגט.

— ניין, צו וואָס, ביי מיר אַליין וועט זיך שוין געפינען אַ
הויז און אַ דאַך פאַר זיי. — האָט בעגאָני געענטפערט.

דעמאָלט איז מאַקן מער גאָרנישט געבליבן, ווי זאָגן:

— טייערער הארטוויגסען, איך האָב דאָך נאָר געמיינט דיין
טובה.

אָבער ס'איז קאַטאַרזשנע אַרבעט דאָס איז געווען צו היטן
אַזאַ אוצר, צי פון אַ שרפה, צי פון אַ גנב. דעריבער, ווען אַראָן

דער טריקענער האָט זיך אַוועקגעלאָזן אויפן „פּונטוס״ קיין בער־גען מיט פיש, איז בענאָני אויך מיט אים געפאָרן. די נסיעה איז באַשטימט געוואָרן ביי מאַקן אין קאַנטאָר. און דעם דאָזיקן גוטן פּלאַן האָט אויך צוגעטראַכט אַלץ דער זעלביקער מאַק.

— דו וואָלסט געדאַרפט אַ פּאָר טון קיין בערגען, — האָט מאַק געזאָגט — דו וואָלסט דאָרט פאַראַמאָל אָפּגעמאַכט צוויי עסקים.

— וואָסערע צוויי עסקים?

— ערשטנס וואָלסטו אַהין אַוועקגעפירט דאָס געלט. ס׳איז קיין שום נויטיקייט נישטאָ, און ס׳איז אפילו אַן עבירה צו האַלטן אַזאַ קאַפּיטאַל אין קאַסטן. דו קאָנסט דאָס געלט איבערשיקן, פאַרשטייט זיך, דורך דער פּאָסט, נאָר בעסער איז, דו זאָלסט עס אַליין אַוועקפירן. וואָרום אויב דו וועסט פאָרן, וועסטו שוין פאַר איין גאַנג אָפּטון דעם צווייטן עסק. ווען „פּונטוס״ וועט אָנקומען קיין בערגען, וועסטו זיך פּערזענלעך מעלדן און באַקומען פון מיין איבערקויפער פינף טויזנט דאָלאַר.

וואָס טוט זיך אַזוינס מיט מאַקן? בענאָני איז אין תּוך גרייט געווען דערצו, אַז מען וועט אים ווידער אָנהויבן מכבד צו זיין מיט „מאָרגנס״.

— איצט איז דאָך שוין נישט פינף טויזנט. — האָט בענאָני אָנגעהויבן, וועלנדיק אַביסל לייכטער מאַכן מאַקן די צאָלונג.

מאַק האָט אים איבערגעריסן:

— פאַרשטייט זיך, פינף טויזנט דאָלאַר. אונזערע קליינע פּרי־וואַטע השבונות—דאָס איז אַ באַזונדער זאַך. דו האָסט דאָך אַליין אַזוי געוואָלט.

גאָט! סאַראַ אומגעוויינלעכער מענטש דאָס איז פונדעסט־וועגן. שטענדיק געדענקט ער, וואָס ער האָט צו טון, און ווייזט קיינמאָל אפילו אויף אַ רגע נישט אַרויס קיין שוואַכקייט! ביי בע־נאָנין אין מוח איז דורכגעלאָפן אַ חשד, צי איז דאָ נישטאָ עפּעס קיין הינטערשטע כוונה אין אַזאַ אויפפירונג מצד מאַקן. אָבער מאַקס אויפמערקזאַמע זאָרג און פריינטלעכע באַציונג, האָבן

אים אזוי דערוווּיכט, אַז ער האָט אָנגעהויבן רעדן וועגן אַן אַנדער אומשטאַנד, וואָס האָט אים געדריקט אויפן האַרצן.

— אפשר וואָלט איך געהאַט נאָך אַ דריטן עסק אָפּצוטון אין בערגען. — האָט ער געזאָגט.

— דהיינו?

— איך וואָלט זיך אפשר געדאַרפט נעמען אַ ווירטשאַפטערין, אָדער עפּעס אַנדערש אין דעם אָרט.

— נעם נישט אַזאַ פון בערגען. — האָט זיך מאַק שנעל אָפּגערופן.

בענאָני איז געווען שטאַרק פאַרוווּנדערט, ווי גיך ביי מאַקן איז דאָסמאָל פאַרטיק געוואָרן אַן ענטפער.

בענאָני האָט פאַר אים אָפּגעעפנט דאָס האַרץ: יאָ, לעבן אַזוי ווי ביז איצט, טויג נישט... אין דער ווירטשאַפט אַן אומאָרדנונג... אין שטוב אַ וויסטקייט... איינזאַם און נישט היימלעך...

מאַק איז צוגעגאַנגען צום פענסטער, האָט אַ רגע געטראַכט, נאָכדעם האָט ער זיך אומגעקערט און געזאָגט:

— אָט וואָס איך וועל דיר זאָגן, ליבער האַרטוויגסען, דו וואָלסט וועגן דעם געדאַרפט באַראַטן זיך מיט ראָזען...

אַז בענאָני איז אַוועקגעפאָרן קיין בערגען, האָט מאַק איינמאָל געזאָגט צו ראָזען:

— אפשר ווייסטו עמעצן, וואָס וואָלט זיך גענומען השגחה געבן ביי בענאָנין אויף דער ווירטשאַפט?

— ניין. — האָט זי געענטפערט.

— גיב אַ טראַכט וועגן דעם. ער קאָן דאָך נישט לעבן אַזוי, ווי ער האָט ביז איצט געלעבט.

— איך מיין, עס וועלן זיך געפינען גענוג בעלנים.

ביידע האָבן זיך אַביסל פאַרטראַכט.

— און דו וואָלסט זיך אָנגענומען?

— איך? דו ביסט פון זינען אַראָפּ?

— נו, נו, — האָט ער געזאָגט — טאָ לאָמיר, הייסט עס, וועגן דעם מער נישט רעדן.

בענאָני האָט זיך אומגעקערט פון בערגען. ער האָט איינ-

געאָרדנט אַלע זיינע געשעפטן און אַריינגעלייגט זיין געלט אין באַנק. דער באַנק איז געווען אַזאַ גרויסאַרטיקער! מיט שטאַכעטן, מיט אייזערנע טירן און מיט אייזערנע קאַסעס, וואָס ברענען נישט, איינגעמויערטע אין די ווענט פון די קעלערס. בענאָני האָט אויך אַביסל צוגעקוקט זיך צום ווייבערשן געשלעכט, אפשר וואָלט זיך געפונען אַזאַ דאַמע, אַ פּערזאָן, וואָס וואָלט מיט אים געפּאָרן אויפן צפון און איינגעפירט ביי אים אַ ווירטשאַפט, וואָס זאָל פּאַסן פאַר זיין שטאַנד און פאַרמעגן. אָבער דערפון איז גאָרנישט נישט אַרויסגעקומען. ער האָט נישט באַגעגנט קיינע אַנדערע אויסער גאַסני-פּרויען און די וואָס זענען באַדערנאַכט אַרומגעקראָכן איבער די האַפנס, און פון אַזעלכע איז שווער געווען צו מאַכן אַ רעכטן אויסוואַל. איבעריקנס, פאַרן אַוועקפאָר האָט אים מאַק געוואָרנט, ער זאָל זיין פאָרזיכטיק: „באַראַט זיך בעסער מיט ראָזען". — האָט ער געזאָגט. ס'קאָן זיין, אפשר האָט מאַק דערביי געהאַט עפּעס אַ קלוגן רעיון אין קאָפּ?

בענאָני איז אַוועק צו מאַקן און האָט געפרעגט, צי האָט ראָזע עפּעס נישט צוגעטראַכט?

— יאָ, יאָ, ס'וועט אַלץ גוט זיין. — האָט מאַק געזאָגט.

נאָר פּלוצלינג האָט ער אָנגעהויבן רעדן וועגן זיין מאָגן-קראַנקהייט. דאָס איז געווען דאָס ערשטע מאָל, וואָס ער האָט וועגן דעם גערעדט. אין דער זעלביקער צייט האָט ער בענאָנין פאַרגעלייגט איבערנעמען אַ העלפט פון דער גאַנצער סירילונדער אונטערנעמונג. בענאָני האָט געמיינט, אַז ער האָט נישט פאַרשטאַנען, נישט גוט געהערט.

— וואָס? איר לאַכט עס?

מאַק האָט אים איבערגעגעבן אַ פולקאָם אויסגעאַרבעטן פּראָיעקט פון שותפות און געענדיקט מיט די ווערטער:

— טו וועגן דעם אַ טראַכט. אין אַ קורצער צייט אַרום וועסטו דאָ אפשר בלייבן דער איינציקער באַלעבאָס.

בענאָני האָט זיך אַזש געטרייסלט פון פרייד ביי אַזאַ פאָרשלאַג. ער איז אַוועק אַהיים און האָט לאַנג געטראַכט. „יאָ, איצט האַנדלט זיך שוין נישט וועגן נאַרישקייטן", העכער דערפאַר האָט

זיך בענאַני נישט געקאָנט פאָרשטעלן קיין זאַך אין דער וועלט. ער וועט ווערן אַ באַלעבאָס אין סירילונד. וואָס איז לגבי דעם אַן אַדמיראַל אויפן „פּונטוס", סטאַדעס הערינג אין הערבסטצייט, נסיעות אויף די לאָפּאָדן־אינזלען און אויפּקויפן פיש ווינטערצייט. — גאָרנישט! איצט קאָן ער אַליין האָבן אַרבעטער פאַר די אַלע זאַכן, ער וועט נאָר דאַרפן זאָגן אַ וואָרט, באַווייזן אַ פינגער...

און בענאַני האָט מסכים געווען.

די ברידער מאַק האָבן זיך אינגאַנצן פונאַנדערגערעכנט, איידער בענאַני איז אַריינגעטראָטן אין געשעפט. די דאָזיקע חשבונות האָבן באַוויזן, אַז פערדינאַנד מאַק פון סירילונד איז גאָרנישט רווי־נירט, ווייט נישט, און אַפילו פאַרקערט. און ווען ער וואָלט זיך איבערגעלאָזן בענאַנים פינף טויזנט דאָלאַר וואָלט ער געווען נאָך רייכער. אָבער בענאַנים געלט האָט ער איצט געדאַרפט אַרויס־צאָלן. אויב נישט, טאָ וואָס פאַר אַן איינדרוק וואָלט אויף אים געמאַכט מאַקס גראַנדיעזער פאָרשלאַג? דערפאַר האָט בענאַני אָפּ־געשאַצט די דאָזיקע פּינקטלעכקייט אין געשעפט, און האָט פון זיין זייט איינגעצאָלט מיט מזומן פאַר די פאַמיליען־חפצים און דעם חוב אין קרייט, אַזוי אַז ביי מאַקן אין שקאַטולקע האָט זיך אָנ־געקליבן היפּש געלט.

בענאַני האָט ווייטער געלעבט אין זיין הויז. ער האָט זיך אַביסל באַרויקט נאָך די איבערלעבענישן פון די לעצטע צוויי חדשים און אָנגעהויבן צוגעוווינען זיך צו זיין מזל. ווען ער וואָלט נאָר געהאַט אַ ווירטשאַפטערין! פאַר אים פּאַסט נישט צו באַנוי־געגען זיך מיט דער פריערדיקער אַלטער אַרבעטאָרין, וועלכע האָט אים באַדינט אין די טעג פון זיין אָרעמקייט און נישטיקייט. וואָס זשע האָט ראָזע געראַטן? „ס'וועט אַלץ גוט זיין". וואָס זשע אַזוינס וועט גוט זיין? בענאַנין אַליין האָט זיך אַלץ נישט איינגע־געבן צו רעדן מיט איר. זי איז ווידער פאַרשוווּנדן פון זיין האָ־ריזאָנט. זינט יענעם טאָג אין פרילינג, ווען ער איז אַריין צו איר אין הויז, נאָך נישט זייענדיק קיין ווירטיקע פּערזאָן, ווי ער איז איצט געוואָרן, האָט ער זי קיינמאָל ערגעץ נישט באַגעגנט. איצט האָט ער באַשלאָסן איבערצורעדן מיט איר, כאָטש אין קירך. ער

האָט צו איר געהאַט אַ וויכטיקן ענין.

איז בענאַני האַרטוויגסען אַוועק אין דער קירך. זינט זיין לעצטער נסיעה קיין בערגען האָט ער זיך גענומען אָנטון אויף אַ נייעם אופן און איז בכלל געוואָרן אַן אַנדער מענטש. נאָך איידער ער איז געוואָרן אַזאַ שרעקלעכער נגיד, איז בענאַני בנוגע דעם זונטיקדיקן אָנטון זיך, דערגאַנגען צו אַזאַ פּוץ, אַז מער האָט מען שוין נישט געקאָנט. אַזעלכע שטיחל, ווי ביי אים, האָט קיינער אין דער סביבה נישט געהאַט, און מער ווי צוויי רעקלעך קאָן אויך קיין מענטש נישט טראָגן.

אין בערגען אָבער האָט ער באַמערקט, אַז שיך טראָגט מען דאָרט אַ שטייגער ווי מאַקס קאַמאַשן, און אַז איינעם אָדער צוויי רעקלעך טוט מען אָן אָפּהענגיק פונם וועטער. אַריינגעטראַכט זיך אין דעם דאָזיקן אומשטאַנד, האָט ער זיך איינגעשאַפט געהעריקע קליידער אויף זומער און אויף ווינטער

אַזוי טוען אַלע הערן! — האָבן די דאָרפסלייט געזאָגט, ווען בענאַני האָט זיך באַוויזן אין דער קירך. מען קאָן גאָר אויף אים נישט באַמערקן, וואָס פון אים איז געוואָרן. זיין קעשענע וואָלט אים שוין דערלויבט צו טראָגן צוויי רעקלעך, און אָט זעט איר, ער טראָגט נאָר איינעם.

ער איז צוגעגאַנגען נענטער, און אַלע האָבן אים געגריסט און געשטרעבט צו וויטעווען זיך מיט אים פאַר די הענט און האָבן אפילו פאַר עפּעס געדאַנקט. און אַז בענאַני האָט זיך אויסגעגלייכט און אויפגעהויבן דעם קאָפּ, איז ער ווידער געשטאַנען ווי אַ מאָנומענט. מיט אַ גלייכן רוקן, אויסגעשטעלט די ברוסט, און מיטן גאַנצן באַוווסטזיין פון זיין גדולה.

— איך האָב געוואָלט אַריינגיין צו אייך אין געוועלב אַריין בעטן ביז וואָס ווען אַ זאַק מעל. — זאָגט איינער, שטאַמלענדיק פון שעמעוודיקייט און נישט וואַגנדיק צו פאַרענדיקן זיין חוצפהדיקע בקשה.

— אַ זאַק מעל? — ענטפערט בענאַני. — רעכט, מירן עס שוין זען איינאָרדענען.

עפּעס אַ פרוי, וועלכע האָט אים געקענט אַלס קינד נאָך,

שטעלט זיך און קוקט אויף אים, ווי אויף דער זון, און ווען ער גייט צו גלייך צו איר, שאָקלט צו איר מיטן קאָפּ און פרעגט, צי איז ביי איר אינדערהיים אַלץ אין אָרדנונג, קאָן זי מחמת צע־טראָגנקייט קוים־קוים רעדן.

— אַ דאַנק, וואָס איר געדענקט מיך, אַ דאַנק. — רעדט זי נאָך און קאָן נישט דערציילן וועגן די הײמיקע, ווי ס'באַדאַרף צו זיין.

בענאַני גייט אַריבער פון איין גרופּע צו דער צווייטער, און ער דאַרף שוין אויף זיך נישט ציען די וויכטיקייט: אַלע ווייסן אַזוי אויך, ווער ער איז, און אַז ער שטעלט זיך אָפּ רעדן מיט זיי אויס לויטער גוטסקייט, אַרומגערינגלט מיט כבוד, אַ חשובער און אַ גרייטער צו העלפן, אַ גליקלעכער מיט אַלעמענס אָנערקענונג פאַר זיינע מעלות, גייט בענאַני איבער דעם קירך־בערגל. ער האָט נישט קיין מורא אָנהויבן צו רעדן וועגן די בערג, וואָס האָבן אים גע־טאַכט פאַר אַזאַ גביר, און ער זאָגט:

- נישט אַלעמען גיט זיך איין צו קויפן אַ גרויסן שטיק לאַנד מיט בליי־גלאַנץ און מיט זילבער. מען דאַרף זיך פאַרשטיין אויף געשעפט. און חוץ דעם אַלעמען דאַרף מען נאָך האָבן שכל, ווי צו פאַרקויפן עס אַן אַנדערן. — גיט ער צו, אַרויסשטעלנדיק זיינע ים־פערדישע רייסציין.

אָבער יענע, וואָס נאָך דעם קלענסטן שאָקל פון איר קאָפּ האָט ער געדאָרשט מיט דער גאַנצער נשמה אין די דאָזיקע טעג פון זיין גדולה, יענע האָט זיך נישט באַוויזן.

אָבער נאָך וואונדערלעכער איז געווען דאָס, וואָס זי האָט זיך נישט באַוויזן אפילו אין דעם סירילונדער געוועלב. בענאַני איז דאָך איצט דאָ אויך געווען באַלעבאָס. און אין דער אַלגעמיי־נער מיינונג האָט סירילונד גאָרנישט נישט פאַרשפּילט דערפון, וואָס אַ העלפט פון איר האָט איצט געהערט צו בענאַנין. וויפיל סחורה איז אין געוועלב געווען פריער, און וויפיל האָט מען איצט געבראַכט צו פירן מיט יעדן פּאָסט־דאַמפער! חוץ דעם זענען אַלע פּאָליצעס פאַר מאַנופאַקטור געווען פאַרזען מיט גלעזערנע רוק־טירלעך צו פאַרהיטן פון שטויב, און אויפן וואַרשטאַט האָבן זיך באַוויזן גלעזערנע סלאָיעס און קעסטלעך מיט אַלערליי בשמים אַר.

מיקלען. דאָס גאַנצע געשעפט איז, דאַכט זיך, פאַרברייטערט געוואָרן. אמת, וויבאַלד אַז אין דער שפּיץ פונם געשעפט זענען איצט געשטאַנען צוויי באַלעבאַטים, האָט מען דאָך אים געמוזט פאַרגרעסערן לפּחות אין צווייען. צום פיש-האַנדל צוגעבן נאָך עטלעכע גרויסע שיפן, פאַר דער מיל אויסשרייבן אַ גאַנצן דאַמפּער מיט תּבואה דירעקט פון אַרכאַנגעלסק. מיט דער צייט וועלן פיל דאַמפּערס אָנהויבן נעמען מעל אין סירילונד.

אין דער צייט, וואָס מאַק האָט זיך ווי פריער פאַרנומען אין דער קאַנטאָר און איז אויסגעזעסן פּראָיעקטן, האָט בענאָני אַכטונג געגעבן אויף די האַפנס, אויף דער באָנדעריי, אויף די שיפן און אויף דער מיל. נאָר ער האָט דאָס געוועלב אויך נישט פאַרלאָזן. ער האָט ליב געהאַט אַריינצוגיין און באַקומען גוטמאָרגנס פון די קונים. ער האָט הנאה געהאַט, וואָס מחמת אַכטונג צו אים, פלעגט דער עולם ביים שענק אַנטשוויגן ווערן און אָנהויבן שעפּטשען זיך, ווי נאָר מען פלעגט אים דערזען.

– טש... שטילער, אָט איז האַרטוויגסען אַליין.

ער פלעגט ווערן פריינטלעך און גוט צו אַלעמען און נעמען זיך וויצלען:

– הער אָקאָרשט, דו האָסט אַ גאַנץ פלעשל, אפשר וואָלטסטו מיך מכבד געווען מיט אַ קעלישעק?

– האָ-האָ! אָט איז עס אַביסל אַ וויצלינג! אַי, האַרטוויגסען!

און אַז סטען דער קלייט-משרת האָט עמעצן אַ קבצן אָפּגעזאָגט צו געבן אויף באָרג, האָט בענאָני תּיכף געאײַלט זיך אַרויסצווייזן זיין מאַכט מעשה באַלעבאָס און האָט געזאָגט צו סטענען:

– מענטשן לעבט זיך אַזוי אויך נישט לייכט. אפשר וואָלסטו עס פונדעסטוועגן איינגעאָרדנט?

און סטען דער קלייט-משרת האָט שוין אַנטקעגן בענאָנין די נאָז נישט פאַרריסן, נאָר מיט אָפּשיי געענטפערט:

– רעכט, ווי אייך איז ווילגעפעלן.

און אַלע מענטשן אין קלייט האָבן זיך דורכגעקוקט, געשאָקלט איינער צום אַנדערן מיט די קעפּ: זעט, הייסט עס,

ס'איז ברכה פון גאָט, וואָס ביי אונז האָט זיך געפונען אזא בענאַני האַרטוויגסען!

אָבער יענע, וואָס אירער אַ שאָקל מיטן קאָפּ איז פאַר בענאַנין געווען וויכטיקער ווי אַלץ, האָט זיך נישט באַוויזן.

ער פלעגט אַמאָל פרעגן ביי דעם שמיד:

— דו קויפסט היינט פאַר זיך אַליין, צי פאַר עמעצן?

אַז עס פלעגט קומען די פרוי פון ווילאַדס פון האַפן, וועלכע ראָזע האָט שטענדיק געשיקט אין קלייט, פלעגט זיך בענאַני שטעלן הינטערן ווארשטאַט און אַליין געבן סחורה, דערביי פלעגט ער אָן אַ שיעור אָפּנאַרן אין וואָג און אין מאָס–זיך אַליין.

XXVII

ווייַנאַכט האָט זיך דערנענטערט.

אַדוואָקאַט אַרענטסען האָט שוין מער קיין פּראָצעסן נישט געהאַט, און ער האָט שוין נישט געהאָפט צו האָבן זיי. ער האָט זיך אַפילו געקליבן אַראָפּצונעמען דאָס טאָוועלע פון דער טיר פון זיין קאַנטאָר און אַוועקפאָרן מיט דעם פּאָסט-דאַמפער. נאָר ראָזע האָט אים אָפּגעהאַלטן.

— דו האָסט שוין, אפנים, אַלץ פאַרענדיקט מיט אַראָנען פון האַפאַן? — האָט זי געפרעגט.

— יאָ.

— און ווי, אַז פּלוצלינג וועט לעוויאָן פון טאַרפּעלוויקען קומען פרעגן ביי דיר אַן עצה, און דו וועסט נישט זיין?

— ער וועט נישט קומען.

יאָ, אַפילו לעוויאָן פון טאַרפּעלוויקען איז שוין אויך מער נישט געקומען, און ער איז געווען דער לעצטער קליענט. ווען סער ניו איז געקומען באַצאָלן אים פאַר דאָס רעכט צו כאַפּן לאַקסן פאַר דעם יאָר און פאַר פאַראַיאָרן, האָט לעוויאָן סוף-כל-סוף גענומען דאָס געלט. אַזוי אַז דער לאַנגער פּראָצעס האָט, אַפנים, זיך געענדיקט. פונדעסטוועגן איז ער אויף מאָרגן אַוועק צו אַד

אָקאָט ארענטסען און האָט געפרעגט:

— אמת, אז אונז איז נאָך געבליבן דער העכסטער געריכט?

אָבער ארענטסענען האָט זיך שוין נישט געגלוסט אָנצוהויבן א נייע שרייבעכץ וועגן דעם פּראָצעס און מטריח זיין זיך, און ער האָט געענטפערט:

— שוין געטון אַלץ, וואָס מען האָט געקאָנט. איצט בלייבט מער גאָרנישט.

דער אומגליקלעכער ניקאָלאַי ארענטסען האָט זיך אַראָפּגעלאָזן אַלץ מער און מער. כּל-זמן עס האָט זיך געהאַלטן דאָס וואַרעמע וועטער, האָט ער נישט געמאַכט קיין אונטערשיד צווישן טאָג און נאַכט. ער פלעגט זיך אומקערן פון זיינע עקסקורסיעס קיין סירילונד און אַהעקלייגן זיך שלאָפן, נישט קוקנדיק וואָסער צייט פון מעת-לעת עס איז. די פוילקייט זיינע איז געוואָרן אַן אימהדיקע, זי איז שוין אַריבער אין עקשנות, אין ענערגיע. איינמאָל האָט ער אין משך פון א גאַנצער וואָך נישט אויסגעטון די קליידער און נישט אַראָפּגענומען די שטיוול, און איז געשלאָפן, ווי ס'האָט זיך געמאַכט. ער האָט זיך שוין פאַר דעם ווייב נישט געשטערט: צו וואָס זאָל ער שפּילן א ראָלע? שוין אַנדערטהאַלבן יאָר, אַז זיי האָבן חתונה געהאַט. פאַר די דאָזיקע פינף הונדערט מיט עפּעס טעג האָבן זיי טאָג-טעגלעך געזען איינער דעם צווייטן און האָבן געהערט די באַקאַנטע ווערטער, וואָס האָבן זיך שוין צוגעגעסן. זיי האָבן אויסגעשטודירט איינע די אַנדערע אַזוי גרונטלעך, אַז עס איז גאָר קיין האָפנונג נישט געווען, זיי זאָלן קאָנען איינע די אַנדערע פאַרוווּנדערן מיט א וועלכער נישט איז ענדערונג אין דעם טאָג-טעגלעכן לעבן.

— ס'קאָן געמאָלט זיין, אז איך וואָלט געקאָנט קריגן א שטעלע אין קלייט ביי דעם בריוו-טרעגער בענאָני, — האָט איינמאָל דער יונגער ארענטסען געזאָגט, ווען עס האָט אים אָנגעבאַפּט דער יאוש — איצט, פאַר די חגאות, וועלן נויטיק זיין איבעריקע מענטשן.

אָבער ראָזע האָט עס נישט דערלאָזן. זי האָט געהאַט וויכטיקע סיבות נישט זיכער צו זיין פאַר דעם מאַן, ווען מען וואָלט

אים געגעבן אַ פרייען צוטריט צו אייניקע אָפּטיילונגען אין סירי-לונד.

— דו קאָנסט עס נישט פארלאַנגען ערנסט, — האָט זי גע-זאָגט — עס פאסט נישט פאר אַן אַדוואָקאַט אָנצוקומען אויף אַ שטעלע פאר אַ קליינט-משרת.

— נעמט עס דער רוח, טאָ וואָס זשע זאָל איך, נאָך דיין מיינונג נאָך, טון? — האָט ער בייז זיך פונאַנדערגעשריגן. — פאַראַ-יאָרן האָסטו מיר נישט דערלויבט משתדל צו זיין זיך וועגן אַ שטעלע פון אַ ריכטער אויף די לאָפּאָדענס.

פאַראַיאָרן איז געווען אַנדערש, פאַראַיאָרן זענען זיי געווען אַ יונג פּאָרפּאָלק, דעמאָלט האָט ניקאָלאַי ערשט אַזוי גלענצנד אָנ-געהויבן זיין אַדוואָקאַטישע טעטיקייט. אָ, דער אונטערשיד איז גע-ווען אין לשער! ראָזע האָט געענטפערט:

— און היי-יאָר קאָנסטו אַזאַ שטעלע נישט נעמען?

— נעמען! דו מיינסט, אַז צו אַזאַ שטעלע קאָן מען אַזוי פשוט קומען און נעמען!

— נו, טאָ זיי זיך משתדל.

— איך האָב מיך משתדל געווען,—האָט דער יונגער ארענט-סען געזאָגט — מען האָט מיר דעם אָרט נישט געגעבן, מיין ביטע אָפּגעוואָרפן. איך האָב מיר נישט אַזאַ נאָמען געמאַכט אַלס אַד-וואָקאַט, אַז איך זאָל קאָנען ווערן אַ ריכטער. אָט ווייסטו שוין איצט

פויזע.

דער יונגער ארענטסען האָט ווייטער גערעדט:

— פאַראַן אַזעלכע, וואָס פאר זיי איז דאָס לעבן אַזוי לייכט. נאָר עס לוינט נישט צו רעדן וועגן דעם. דאָס לעבן גייט צו אייניקע אונטער, ווי אַ שניי-ווייסער שטילער מלאך. צו מיר איז אויך צוגעגאַנגען אַ מלאך, אָבער ער האָט מיך תיכף אָנגעהויבן גלעטן מיט אייזערנע קאַמען.

פויזע.

— איך האָב קיינמאָל נישט געליקנט, — האָט ער ווידער אָנגעהויבן — איך האָב קיינמאָל נישט געליקנט, אַז דער בריוו-

טרעגער בענאָני איז בכוח אויסצובויען נישט בלויז איינעם נאָר גאַנצע צוויי טויבנשלאַקן. דערויף האָט ער פריער שוין געהאַט מיטלען, און איצט נאָך מער. נאָר איך האָב געליײקנט, אַז דער בריװ-טרעגער בענאָני איז פאַר דיר אַ פּאַסיקער מאַן. און אין דעם, קאָן זײן, האָב איך אַ טעות געהאַט.

— איך פאַרשטיי נישט, פאַרוואָס קומט מיר אויס דערפאַר צו באַצאָלן. — האָט זיך ראָזע טרויעריק אָפּגערופן.

— געווים, — האָט ער געענטפערט — ווי קאָנסטו עס פאַר־שטיין? און צו וואָס דאַרף איך בכלל וועגן דעם רעדן, ווײַבאַלד אַז אין תּוך גענומען, איז נישט דו דאַרפסט דערפאַר באַצאָלן. נאָר פון דער אַנדער זייט, פאַרוואָס זאָל איך דאַרפן צאָלן? בכלל, צו וואָס דאַרף מען דאָס אַלץ האָבן?

זיי האָבן שוין פיל מאָל באַרירט די דאָזיקע פראַגעס, אין זיי איז קיין נייס נישט געווען פאַר ביידן. ביידן איז אַלץ באַוווּסט געווען ביז מייקענען. נאָר איצט האָט ער פאַרענדיקט קלאָרער, סטאַרענדיק זיך געפינען ווערטער פון עטוואָס אַן אַנדער מין:

- קומט, הייסט עס, אויס, אַז איך האָב געפּטרט דיין לעבן, ראָזע, אָט וואָס. דיין גאַנצן לעבן.

דערויף האָט זי גאָרנישט געענטפערט, נאָר אָפּגעטראָטן צום פענסטער, געזעצט זיך און גענומען קוקן אויפן ים.

פונדעסטוועגן אָבער וואָלט זי געמעגט ענטפערן, זי האָט דאָך נישט געגלויבט אין דעם, וואָס ער האָט געזאָגט. אויב שוין יאָ אַזוי רעדן, האָט ער נישט מער געפּטרט איר לעבן, ווי זי זיינעם. און צו וואָס האָט זי זיך עס דאָרט אַנידערגעזעצט? אפשר מיינט זי טאַקע אין דער אמתן, אַז ער האָט בדעה ווייטער צו רעדן אין דעם-אָ נייעם גייסט? ער איז אויפגעשטאַנען און האָט פאַר־שפּילעט דאָס רעקל.

— דו גייסט אַהעק?

— יאָ. וואָס זאָל איך דאָ טון?

פּויזע.

— דאָס איז די גאַנצע צרה, וואָס דו וואָלסט געדאַרפט גע־

פינען מער וואָס צו טון דאָ, און ווייניקער אוועקגיין פונדערהיים.

יערנפאַלס איז אין די ווערטער קיין שום נייס נישט געווען. אָ, וויפיל הונדערט מאָל האָט ער זיי שוין געהערט נר׳ער! און יעדעס מאָל האָט ער אויף זיי געענטפערט, נאָר זי האָט זיך פעסט געהאַלטן פאַר אירס. פשוט מען קאָן פּלאַצן!

— דו ווייסט דאָך, — האָט ער געזאָגט — וואָס פאַרא מיינונג איך האָב וועגן דעם. ביי דיר הויבט זיך אַלץ אָן און ענדיקט זיך מיט די האַלבע קווערטלעך. און איך קאָן אויסטרינקען כאָטש צוויי בוטל פאַראַמאָל, און ס׳איז מיר גאָרנישט. איך האָב איינמאָל אַריינגעגאָסן צוויי גאַנצע פלעשער בראָנפן, און כ׳געדענק שוין נישט וויפל גלעזער פונש. יאָ. זאָלסטו זשע וויסן, אַז ווען איך וואָלט געהאַט אַרבעט, וואָלטן מיר די האַלבע קווערטלעך נישט געשטערט זי צו טון. די סיבה איז נישט אין זיי, נאָר אַסאַך טיפער, איבעריקנס, ס׳איז שוין אַלץ איינס, איך קאָן דיר זאָגן, אין וואָס זי באַשטייט. אין דעם, וואָס מיר האָבן געדאַרפט אַ גאַנץ לעבן בלייבן חתן כלה. אָט אין וואָס. מיר האָבן נישט געטאָרט חתונה האָבן.

— זייער מעגלעך. — האָט זי געזאָגט.

די דאָזיקע העפלעכע הסכמה פון איר זייט איז פאַר אים געווען אַ נייס. ביז איצט האָט זי קיינמאָל נישט מסכים געווען מיט זיינע רעזאָנירענישן. און ס׳איז געווען גלייך ווי ער וואָלט פאַר זיך דערזען אַן אויסגאַנג. ליבער גאָט, עס האָט אַ ווייע געטון מיט פרישער לופט! ער האָט גענומען רעדן באַלעבעט, אפילו, מעג מען זאָגן, מיט פרייד.

— יאָ, איך בין דען נישט גערעכט? צי קאָנסטו, למשל, צוגיין איצט צו דער פאָרטעפּיאַן און שפּילן? גיי זשע צו און שפּיל אַביסל. ניין, מיר האָבן נישט קיין פאָרטעפּיאַן. מיר האָבן גאָרנישט, גאָרנישט אויף גאָטס גאָרער וועלט. מיר לעבן פון סירילונגדער קרעדיט. און דו פאַרשטייסט דאָך אויסגעצייכנט, אַז נישט די האַלבע קווערטלעך זענען אין דעם שולדיק. מיר זענען פשוט ביידע געליימט. אַ פּאַראַליזש האָט אונז דערשלאָגן. צוערשט זענען ביי מיר אָפּגענומען געוואָרן די פיס, איך האָב נישט געקאָנט

גיין, נאָכדעם די הענט און דעם גייסט גופא... רעדנדיק, זע איך קלאָר, ווי דאָס איז געוואָרן. פונקט אַזוי איז עס געווען, הגם אין אַ פאַרקערטן סדר. אָבער דאָס איז אַלץ איינס. און דו—דו— מיט דיר קומט פאָר פונקט דאָס זעלביקע, וואָס מיט מיר... דו פאַרשטייסט, וואָס איך רעד, דו קאָנסט אַריינדרינגען אין דעם זי· נען פון מיינע ווערטער, זיי זענען פאַר דיר נישט קיין מצריש לשון. און מיט צוויי יאָר צוריק וואָלסטו קיין האַלבן וואָרט נישט פאַרשטאַנען. און אפשר וואָלט איך אויך נישט פאַרשטאַנען...

— ניין, איך פאַרשטיי איצט אויך נישט, — האָט ראָזע גע· ענטפערט — לפּחות, נישט אַלץ... דו זאָגסט, אַז דו ביסט פּאַראַ· ליזירט, מיר דאַכט זיך, אַז אַזוינער ביסטו געבוירן געוואָרן. דאָס הייסט, נישט — נישט געבוירן געוואָרן, נאָר ביסט געוואָרן אַזוינס. וואָלסטו מיר בעסער געווען געלאָזן צורו, ווען דו ביסט צוריק געקומען אַהיים.

אַהאַ, אַ סוף צו איר העפלעכקייט.

— דערויף וואָלט איך דיר גענקאָנט ענטפערן גאַנץ גיפטיק, ווען איך וואָלט וועלן, — האָט ער געזאָגט — איך וואָלט דיר גע· קאָנט ענטפערן, אַז דערפאַר האָב איך דיר נישט געלאָזן צורו, ווייל איך האָב געהאַט די ערע פון ס'ניי איינצוליבן זיך אין דיר.

— ניין, ניין, וואָס רעדסטו פון ס'ניי! ווי קומסטו! דו ביסט שוין דעמאָלט געווען פּאַראַליזירט.

— דעריבער טאַקע זאָג איך עס נישט. פאַרקערט, איך וועל דיר זאָגן אָפן: מיר האָט זיך פּשוט פאַרוואָלט האָבן דיך. יאָ. נאָר בלי ספק, געשען איז דאָס צוליב דעם בריוו·טרעגער בענאָני.

זי האָט אויף אים אפילו קיין בליק נישט געטון. אַזעלכע גוזמאדיק·אָפנהאַרציקע רייד האָט זי שוין פריער פון אים געהערט. און ער האָט געענדיקט מיט דער שטענדיקער פראַזע.

— ווען דער בריווטרעגער בענאָני האָט אַרויסגעשטעלט זיין קאַנדידאַטור, האָט זיך מיר אויך פאַרוואָלט. אַ קאָנקורענט האָט שטענדיק אַ באַדייטונג, אַ קאָלאָסאַלע באַדייטונג. אַ זאַך, וואָס וואַלגערט זיך אויף דער ערד, האָט פאַר אַ מענטשן קיין ווערט

נישט. נאָר ווען עס קומט אַן אַנדערער און ציט צו איר אויס די האַנט, באַקומט זי פאַר אים אויך אַ ווערט, און ער כאַפּט זיך פאַר איר תּיכּף אָן.

פויזע. ס'האָט שוין זיי ביידן גאָרנישט נישט געקאָנט טיף אָנרירן ביים האַרצן. ראָזע האָט אין דער רגע אַ טראַכט געטון, אַז ס'איז צוועלף דער זייגער און ציט דערלאַנגען צום מיטאָג די קאַרטאָפל.

— יאָ, ווען דאָ וואָלט זיך געהאַנדלט מער נישט, ווי וועגן די האַלבע קווערטעלעך, וואָלט איך געקאָנט אויפהערן. — האָט ער געזאָגט.

— ניין, דיר וואָלט דערויף אויך נישט געקלעקט קיין כּוח.

נאָר צוליב וואָס זאָל ער אויפהערן? די סיבה איז דאָך נישט אין די האַלבע קווערטלעך, טאָ צוליב וואָס זאָל ער זיי אוועקוואַרפן? פּשוט משוגע קאָן מען ווערן פון אַזאַ לאָגיק. אַ פּאַרמאַטערטער פון דעם קריג, האָט ער זיך באַהערשט און געזאָגט:

— יאָ, מיר וואָלט דערויף אויך נישט געקלעקט קיין כּוח. איך טויג שוין מער אויף גאָרנישט. פונדעסטוועגן האָב איך מיך אין אָנהויב געסטאַרעט, נאָר בּאַלד איז אַ סוף געוואָרן צו אַלץ. אַלץ האָט זיך געענדיקט, ווי נאָר מיר האָבן חתונה געהאַט. מיר האָבן עס נישט געדאַרפט טון. געדאַרפט האָב איך גאָר תּיכּף זעצן זיך אויף אַ דאַמפער און אוועקפאָרן אויף דרום...

אַזוי האָט זיך אויך איצט געענדיקט זייער כּמעט טעגלעכער קריג, און דער יונגער אַרענטסען האָט זיך אוועקגעשלעפּט פון דער היים.

דאָס וועטער איז פיין. פונדערווייטן זעט זיך אַ רויכעלע. דאָס גייט דער פּאָסט־דאַמפער. נו, יאָ, געווים, אַזוי האָט ער געדאַרפט טון, אוועקפאָרן דעמאָלט גלייך אויף דרום, און נישט איינפונדעווען זיך דאָ. ער האָט בּכלל אַהער גאָרנישט געדאַרפט קומען. ער האָט געדאַרפט בלייבן דאָרט, ווו ער האָט געוווינט. ער וואָלט אַלע מאָל געקראָגן מיטלען צום לעבן אין דער גרויסער שטאָט, ווו ער האָט געוווּסט אַלע אויסוועגן.

ער איז דורכגעגאַנגען פאַרביי סירילונד און איז אַריין אין דער שמידעריי. דער שמיד מיט׳ן אדוואָקאַט האָבן זיך אויסגע-טוישט מיט עטלעכע שנעלע ווערטער. און אויסגעקערט איינער פאַר דעם אַנדערן די קעשענעס, כּדי צו באַווייזן, אַז ביידע האָבן זיי היינט קיין גראָשן נישט. נאָכדעם האָט זיך דער יונגער אַרענטסען צוריק אַוועקגעשלעפּט קיין סירילונד: אפשר וועט עפּעס טרעפן אַ גליק אין שענק. מ׳קאָן נישט זאָגן, אַז ער זאָל אָן דעם נישט קאָנען אויסקומען, אָבער די סיבה איז דאָך נישט אין די קווערט-לעך, און נאָך וואָס האָט ער צו גיין אַהיים? זיצן אין קאַנטאָר און קוקן אויף די נישטיקע, פּוסטע פּאַפּירלעך?

מאַק האָט אים אַ רוף געטון פון פענסטער. דער יונגער אַרענטסען האָט זיך געמאַכט, כּלומרשט ער זעט נישט און גע-וואָלט אַוועקגיין פאַרביי. דעמאָלט איז מאַק פּלוצלינג אַרויס אויפן גאַניק.

— ביטע, — האָט מאַק געזאָגט, עפענענדיק די טיר. אין אים איז געווען עפּעס אַ מין איילעניש.

— ניין, אַ דאַנק. — האָט דער יונגער אַרענטסען געענטפערט און איז ווייטער געגאַנגען.

— ביטע! — האָט מאַק איבערגעחזרט.

ער האָט מער קיין וואָרט נישט געזאָגט, אָבער דער יונגער אַרענטסען איז אַוועק נאָך אים.

זיי זענען אַריין אין קאַנטאָר. מאַק האָט גלייך גענומען רעדן:

— ליבער ניקאָלאַי, אַזוי טויג נישט ווייטער. אי דיר, אי ראָזען איז דערפון זייער שלעכט. ווילסט, וועל איך דיר געבן געלט, און דו וועסט אַוועקפאָרן אויף דרום?

דער יונגער אַרענטסען האָט אַ מורמל געטון, אַז „יאָ... אפשר..."

— אויף דרום? איך פאַרשטיי נישט...

מאַק האָט אויף אים אויסגעשטעלט זיין קאַלטן בליק און צוגעגעבן נאָר עטלעכע ווערטער וועגן דעם, אַז דער קרעדיט אין קלייט קאָן דאָך נישט זיין קיין אייביקער. חוץ דעם קומט איצט

אַן דער פּאָסט־דאַמפּער. און אָט איז געלט...

אויף מאָרגן איז ראָזע געקומען צו מאַכן און האָט פריער געשמועסט וועגן פאַרשידענע זאַכן, דערנאָך פאָרזיכטיק געפרעגט:

— ניקאָלאַי איז היינט אַזוי פרי אַרויס פון שטוב, ער האָט געזאָגט... ער האָט גערעדט וועגן...

ניקאָלאַי? ער איז נעכטן אַוועקגעפאָרן מיטן דאַמפּער. ער האָט עפּעס אַן עסק אויף דרום, אַ משפּט עפּעס. ראָזע האָט דען נישט געוווּסט?

— ניין דאָס הייסט... מיטן פּאָסט־דאַמפּער? ער האָט גאָר־נישט געזאָגט?

— געזאָגט, אַ גרויסער פּראָצעס.

ביי אַ רגע האָט געדויערט די פּויזע. ראָזע איז געשטאַנען אינמיטן צימער, גאָר אַ מטושטשע.

— יאָ, ער האָט געזאָגט, אַז ער וויל פאָרן אויף דרום, — האָט זי לסוף געזאָגט — הייסט עס, אַז דער פּראָצעס האָט זיך פּלוצלינג אַזוי אַ ריר געטון פון אָרט, אַז ער האָט תיכּף ומיד געמוזט פאָרן.

— איך מיין, אַז דו האָסט איצט נישט צוליב וואָס אומצו־קערן זיך צו דעם שמיד — האָט מאַק געזאָגט.

און ראָזע איז פאַרבליבן. איין טאָג, צוויי טעג, דריי טעג. אַ וואָך אַ,ז אַריבער. און זי איז אַלץ נישט אַוועק. אין סירילונד איז געווען פריילעכער. אַסאַך עולם, באַוועגונג, לעבן. אָט גייט פון ברעג ווילאַרס פון האַפן. ער דערזעט ראָזען אין פענסטער און גריסט זיך. ראָזע קען אים נאָך פון קינדערוויז אָן, זי גייט צו אים אַרויס און פרעגט:

— דו גייסט צו מיר מיט אַ ידיעה, ווילאַרס?

— המם... מער נישט, וואָס דער אַדוואָקאַט האָט אייך גע־הייסן זאָגן, אַז ער האָט זיך בשלום אַוועקגעזעצט אויפן דאַמפּער.

— מער גאָרנישט?

— ניין.

— יאָ, ער האָט געדאַרפט אויף דרום. ער האָט דאָרט אַ גרויסן פּראָצעס. איז ער אַוועקגעפאָרן בשלום?

— בעסער קאָן נישט זײַן. איך בין אַלײן געװען אױפן שיפּל אין האָב געזען.

ראָזע איז אַרומגעגאַנגען איבער סירילונד און האָט זיך געפילט אַזױ, פּונקט װי זי װאָלט װידער געװען אַ יונג מײדל. אַלץ און אַלע זענען איר דאָ געװען באַקאַנט. דאָ איז סױען דער װעכטער אױך געװען. נאָר ער האָט שױן איצט נישט געזונגען און נישט נאַריש געמאַכט זיך, װי בשעת ער איז געװען אַ בחור. איצט האָט עס נישט געפּאַסט. אָבער ער איז װי פריער געװען העפלעך, האָט זיך געגריסט אױפן שטאָטישן שטײגער און איז געװען אײדל אין רעדן. ראָזע האָט זיך אַלעמאָל מיט פאַרגעניגן באַגעגנט מיט אים. זי איז אַפילו געגאַנגען אין זײַן קעמערל, באַזוכט עלענען מיטן קינד. יאָ, עלען דאָס שטוב-מײדל האָט איצט געהאַט אַ קינד, אַ קלײן ײנגעלע מיט קאַרע אױגן, און קײנער האָט נישט געקאָנט פאַרשטײן, פונװאַנען נעמען זיך בײַ אים אַזעלכע אױגן.

— נישט אַנדערש װי דערפון, װאָס איך בין געלעגן דאָרט, װוּ פרעדעריק מענזאַ. ער איז אַזאַ מכשף, און די אױגן זענען בײַ אים קאַרע. — פלעגט עלען זאָגן.

און פרעדעריק מענזאַ איז באמת געװען אַ מין מכשף. ער איז אַלץ נישט געשטאָרבן, נאָר פאַרקערט, צײַטנװײַז האָט ער אַרױסגעװיזן אומגעװײנלעכע לעבנסטעטיקײט, און אַן אױסזען האָט ער געהאַט אַזאַ, גלײַך װי ער װאָלט זיך געקליבן נישט הײַנט איז מאָרגן אָנהױבן גאָר אַ נײַ און אַן אַנדער לעבן. דעם קינדס שרײַען האָט אױף אים אָנגעװאָרפן אַ בײזן װוּנדער. ער האָט יעדן מאָל געמײנט, אַז ער האָט געמאַכט עפּעס אַן אַנטדעקונג און האָט זיך געסטאַרעט כאַפּן דאָס מיט די הענט. היות װי אין די הענט איז צו אים גאָרנישט אַרײַנגעפאַלן, על-כן איז דאָס מסתמא געװען דאָרט, אין האַפן, ער האָט באַשלאָסן אַ סטראַשע טון דאָס, און גענומען שרײַען, נאָר היות װי דאָס האָט אױך פּונקט אַזױ געענטפערט, האָט ער, פרעדעריק מענזאַ, װײַטער געשריגן, אַ צעקאָכטער האָט ער אָן אױפהער מיט די הענט געבאַפט די לופט, ער האָט זיך אָבער קײן עצה נישט געקאָנט געבן מיט זײַנע הענט,

זיי האָבן זיך אָנגעשטויסן איינע אויף דער אַנדערער, געפּלאָנ־טערט, פאַרפּירט אַ געשלעג צווישן זיך, און איין האַנט האָט גע־דרייט און געמורשט די אַנדערע, פונקט ווי שלאַכט־רויב. די נעגל זענען ביי אים געזען שמוציקע, געלע און לאַנגע ענלעכע אויף טיי־לעפעלעך פון האָ־ן, און ווען זיי האָבן זיך אַריינגעשטאָכן אין קערפּער, האָט ווי געטון. ער האָט געקרעכצט און געזידלט זיך. לסוף האָט איין האַנט גובר געווען די צווייטע, און אַ שליידער געטון זי מיט האַסט אַראָפּ. און פרעדעריק מענזא האָט זיך צע־גאָסן מיט אַ פריידיקן געלעכטער. אין דער צייט פון דעם קאַמף גופא איז ער געלעגן און אויסגעטראַכט פיל פיינע ווערטער, כדי אויסצודריקן מיט זיי די שטימונג זיינע: — „רויך אויפן דאַך? האַ־האַ! רודער נישט מער, מאַנס. אחדאי, אחדאי, אחדאי!"

אזוי איז זיך פרעדעריק מענזא געלעגן, גלייך ווי ער וואָלט דערפילט עפּעס אַ מיסיע, און האָט אַריינגעבלאָזן אין די אויערן פון דעם נייגעבוירענעם קינד זיין בהמישן אידיאָטיזם שוין פון דעם ערשטן טאָג פון זיין לעבן. און די אַרבעטאָרינס, וואָס האָבן אים געטראָגן עסן, האָבן נישט אויפגעהערט צו באַציען זיך צו אים מיט אַכטונג און האָבן צו אים גערעדט אויף „איר".

זיין געזיכט פלעגט אָננעמען אַן אומגעווייגלעך טיפּזיניקן אויסדרוק, גלייך ווי דאָ וואָלט געגאַנגען אום זיין וועלט־אָנשויונג.

— יע־יע־יע־יע. — פלעגט פרעדעריק מענזא ענטפערן.

XXVIII

פונדעסטוועגן, כאָטש ווינטער איז געוואָרן, און ס'איז געווען אַ קאַלט וועטער, האָט מאַק פון סירילינד נאָך אַלץ נישט אָנגע־הויבן אַרומבינדן זיך דעם בויך מיטן רויטן שאַל. ער האָט אפילו נישט געטראַכט דאָס צו טון. ס'איז פּשוט אויף חידושים. זיין פאַרפירערישער מאָגן האָט זיך פּלוצלינג אָפּגעשטעלט אינמיטן וועג און גענומען גיין אויף צוריק, מאַק איז קיינמאָל נישט געווען לעבנספריידיקער, ווי דעם ווינטער, און האָט זיך נאָך קיינמאָל

נישט געפּאַרבט דעם קאָפּ און די באָרד מיט גרעסערן פליס. ער האָט וועגן קיין זאַך נישט פאַרגעסן צו טראַכטן. ווען מען האָט געקויפט די נייע גרויסע שיפן, האָט ער געהייסןברייטער מאַכן די וווינונגען פאַר דער קאָמאַנדע און אויספאַרבן זיי אין העלע קאָלירן.

— דאָס ווירקט גוט נישט נאָר אויפן קאַפּיטאַן, — האָט מאַק געזאָגט — נאָר דאָס רופט אַרויס אַכטונג אויך צו די באַלעבאַ־טים פון שיף.

חוץ דעם האָט זיך מאַקן זייער געוואָלט האָבן אַ דאַמפער, נישט קיין גרויסן, וועגן וועלכן ער האָט איבערגעלייענט אַ מודעה אין אַ צייטונג, און ער האָט באַשלאָסן, ווי נאָר עס וועט אויסוואַק־סט ווערן די פראַגע וועגן פאַרברייטערן דעם פיש־האַנדל אויף די לאָפאָדען־אינזלען, אַרויסזאָגן זיך פאַר אָפּקויפן דעם דאָזיקן דאַמפער.

ער האָט אויך נישט פאַרגעסן צו פירן מיט אַ פּאָטערלעכע האַנט די שטובּיקע ענינים און האָט געאַרבעט אַפילו פלייסיקער ווי פריער. אַזוי, ווען בענאָני האָט געוואָלט באַשטימען זיין אַלטן גוטן פריינט, סווען דעם וועכטער, אַלס קאַפּיטאַן אויף איינער פון די נייע שיפן, האָט מאַק גלייך אַ טראַכט געטון, אַז עס פּאַסט נישט, סווען מיט עלענען זאָלן וווינען אין עפּעס אַ קעמערל. מען האָט פאַר זיי איינגעאָרדנט אַ נייע דירה אין דעם צווייטן עק פון דעם הויז פאַר דער דינערשאַפט, דאָרט ווו מען האָט געמאַכט פאַר דעם פאַגט די קאַנטאָר אויף דער צייט פונם טינג.

היי־יאָר האָט מאַק פאַרקויפט נישט די גאַנצע פעדערן און פּוך, וואָס מען האָט אויפגעקליבן אויף זיינע פייגל־אינזלען. ער האָט געהייסן אָפּקלויבן דעם בעסטן צאַרטסטן פּוך און אָנפילן זיך אַ נייע גרויסע פּערענע פאַר דער וואַנע, פאַר דער יונגינקער פּעטרינע פון טאָרפּעלוויקען, וועלכע איז ערשט אַלט געווען דאָס זיבעצנטע יאָר איז, פאַרשטייט זיך, צו שווער געווען האָבן צו טון מיט שווערע זאַכן, און חוץ דעם האָט מאַק ליב געהאַט נעמען אַ נייע פּערענע פאַר יעדער נייער שטוב־מיידל. איז אַזוי אויסגע־קומען, אַז אין אַ צייט אַרום איז אַנשטאָט דער גרינער פּערענע

געוואָרן אַ רויטע, אָדער אַ געלע, אָדער אַ בלויע. נאָר דאָס מאָל האָט מיט דעם פוך פאַר דער פריערדיקע געטראָפן אַן אומגליק. די פעדערן זענען געלעגן אויף אַ פּאָליצע אין דער טריקן־הויז, זיי האָבן זיך שוין געהאַט גאָר אויסגעטרוקנט און גענומען פאַר־קרייזלען זיך, ערשט פּלוצלינג, איינמאָל אינדערפרי, זענען זיי פאַר־ברענט געוואָרן. קיינער איז דערביי נישט געווען, און קיינער האָט נישט געקאָנט פאַרשטיין, ווי אַזוי דאָס איז געשען. און עלען, די געוועזענע שטוב־מיידל, האָט וועגן דעם אומגליק געשריגן העכער פאַר אַלעמען און האָט זיך געשוואוירן, אַז זי האָט דערצו קיין שום שייכות נישט.

— איך פאַרשטיי נאָר נישט, צו וואָס דאַרף ער אַ נייע פע־רענע? — האָט זי געזאָגט צו בראַמאַפוטרען.

אָבער מאַק האָט, אפנים, אַנדערש געטראַכט. ווייטנאַכט איז נענטער געוואָרן, ס'איז שוין באַלד ערב־ניטל, און ער האָט גע־וווּסט, וואָס ער דאַרף. ער האָט געהייסן צושלאָגן צו דער קלייט אַ מעלדונג, אַז ער קויפט אויף פאַר הויכע פרייזן פעדערן און פוך. און דאָס איז דען נישט גלייך געווען, ווי אַ באַפעל, מען זאָל אים ברענגען פעדערן? האָט מען קיין סירילונד פאַר עטלע־כע טאָג אָנגעטראָגן אַזויפיל פעדערן, אַז מאַק אַליין האָט שוין געזאָגט:

— גענוג!

און ראָזע האָט אַלץ געוווינט אין סירילונד. און מאַק האָלט נישט געווען קיין פאָטער און קיין בעל־טובה פאַר אַלעמען, ווען ער האָלט נישט געזאָרגט אויך פאַר ראָזען. פאַרוואָס זאָל זי נישט מסכים זיין צו נעמען אויף זיך בענאָניס ווירטשאַפט? זי איז דאָך איצט אַ פרייע. אים האָט זיך געוואָלט לייכטער מאַכן איר דעם טריט, מאַכן אים אָנגענעמער אין אירע אויגן, און ער האָט גע־זאָגט:

— פאַראַן, אגב, נאָך אַ סיבה, צוליב וועלכער דו וואָלסט געדאַרפט אַ טראַכט טון וועגן דעם, אַז דו דאַרפסט אויף זיך נע־מען מיין שותפס ווירטשאַפט.

מאַק האָט אָנגערופן בענאָנין שותף, כדי אויף וויפל מעג־

לעך אויפצוהויבן אים אין אירע אויגן.

— וואָס זשע איז דאָס פאַר אַ סיבה?

— זי איז אַזאַ וויכטיקע, אַז זי אַליין וואָלט געקלעקט. דו האָסט דאָך אַזוי ליב געקראָגן דאָס קינד—די קליינע מאַרטע. איז אַזוי: מיין שותּף וויל מאַרטען נעמען צו זיך, ווען עס זאָל זיין אַ מענטש, וואָס זאָל זיך פאַרנעמען מיט דער ווירטשאַפט.

— ער האָט אַזוי געזאָגט?

— יאָ.

— איך קאָן צו אים נישט גיין. — האָט ראָזע געענטפערט און אַ שאָקל געטון מיטן קאָפּ.

מאַק האָט ווייטער גערעדט:

— נאָך מיין מיינונג איז דאָס זייער פיין פון הארציקײטס זייט. מאַרטעס פאָטער, דער ליבער סטען-משרת האָט זיך מיט אים נישט אַלעמאָל איידל באַגאַנגען.

— איך קאָן צו אים נישט גיין, — האָט ראָזע איבערגעחזרט— דאָס איז אוממעגלעך.

— אויב דו וועסט קומען פאַר חגאות העלפן אונז אין קלייט, וועט ער אַליין מיט דיר רעדן.

— ניין, איך קאָן הייַיאָר נישט העלפן אין קלייט, — האָט ר[ו]ע געענטפערט מיטן פריערדיקן טאָן — איך מוז זיין אינדערהיים.

און ראָזע איז אַוועק אַהיים, צו דעם פּאַסטאָר אין הויף. אָנגעקומען ווייַנאַכט.

נאָר אַז מען האָט געדאַרפט צוגרייטן פאַר מאַקן די געוויינ-ל[י]כע וואַנע זיינע ערב-ניטל אינאָוונט, האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז הגם די פערענע איז פאַרטיק געווען, איז אָבער אין דער צינקע-נער וואַנע געוואָרן אַ גרויסע לאָך. און דער שמיד איז געווען שיכּור ווי לוט און האָט זי נישט געקאָנט פאַרלייטן. און מען האָט גאָרנישט געקאָנט מאַכן. די טראַדיציע איז צעשטערט געוואָרן. [א]בער פאַרוואָס האָט זיך דער שמיד אָנגעטרונקען טויט-שיכּור גראָד דעמאָלט, ווען מאַק אַליין האָט אים נויטיק געדאַרפט האָבן? פון אינדערפרי אָן האָט ער זיך שוין געוואַקלט אויף די פיס, און נאָכדעם האָט אים צו זיך איינגעלאַדן עלען די געוועזענע שטוב-מיידל

סטוען דער וועכטער איז נישט געווען אינדערהיים, אָבער עלען האָט דעם שמיד אַזוי פּליסיק מכבד געווען מיט בראָנפן, אַז דער זקן האָט נישט אויסגעהאַלטן און איז געפאַלן. אַך, עלען די שטוב-מיידל נעבעך! זי האָט געהאַט אַזאַ עגמת-נפש דערפון, וואָס זי האָט געטון. זי האָט פון האַרצווייטיק אפילו געפרעגט, צי מען קאָן אפשר די לאָך פאַרשמירן מיט קאַשע?

— וואָס רעדסטו. — פאַרשטייט זיך, נישט! — האָט בראַמאַ-פּוטרע געזאָגט.

— איז קאָן מען אפשר נעמען אַ נאָדל-פאָדעם און ווי נישט איז פאַרצירעווען? — האָט עלען געפרעגט און האָט זיך היסטע-ריש פונאַנדערגעלאַכט פון צרות, וואָס זי האָט געטון מיט דעם שמיד נעבעך.

ביי מאַקן איז גלייך פאַרטיק געוואָרן אַ נייער פּלאַן: ער האָט געהייסן אַריינטראָגן צו זיך אין צימער איינעם פון די קליי-ניקע שיפלעך, וואָס אויפן „פונטוס", אָנגיסן אים מיט וואַרעמע וואַסער און אויסבעטן מיט דער פערינע, — ס'וואָלט זיך באַקומען גאָרנישט שלעכט. מען האָט אַריבערגעשיקט נאָך סטוען דעם וועכ-טער. אָבער ווען ער האָט באַקומען אַזאַ מין באַפעל פון דער ווירטשאַפטערין, האָט ער געזאָגט, נויגנדיק זיך מיטן היטל ביז סאַמע די קני:

— האַר גאָט! מען האָט קיין איינציק שיפל אונזערס נישט אַראָפּגעלאָזן אויפן וואַסער פון הערבסט אָן, זיי זענען אַלע אַזוי צעטרוקנט, און ס'וועט פון זיי אַזוי אָנרינען, ווי פון אַ חזיר! — האָט סטוען דער וועכטער געזאָגט, און דערביי איידל פאַרנויגט זיך.

האָט מען שוין גאָרנישט נישט געקאָנט מאַכן.

און אַלק איז היי-יאָר געגאַנגען מיטן פּוטער אַראָפּ. ווען מאַק האָט אויפגעעפנט דעם בריוו פון זיין טאָכטער עדוואַרדע פון פינלאַנד, דעם בריוו, וואָס זי האָט יעדן יאָר געשיקט אַהיים צו ווייַנאַכט, האָט ער שטאַרק אַ ציטער געטון און איז גלייך אַוועק צום פענסטער און זיך פאַרטראַכט. דער בריוו איז געווען אַ קור-

צער: עדוואַרדע איז געוואָרן אַן אלמנה און זי קלויבט זיך פרילינג צו קומען אהיים.

מאַק האָט זיך באַהערשט. האָט אויפגענומען די געסט. האָט זיי געוויינלעך אויפגענומען דעם אויפזעער פונם לייכט־טורעם שע־נינגען, אויפגענומען בענאַנין, וועלכער איז איצט געוואָרן אַ באַלע־באָס און אַ שותּף אין סירילונד, און דערצו נאָך אַ לעגענדאַרער גביר. מאַק האָט אים צוגעפירט צו דער קאַנאַפּע און האָט אים עטלעכע מאָל באַדאַנקט, וואָס ער איז צו אים געקומען היינטיקן אָוונט. נאָכדעם האָט ער זיך געווענדט צום אויפזעער פונם לייכט־טורעם און געפרעגט:

- און מאַדאַם שענינג?

— כ'ווייס נישט, — האָט דער אויפזעער געענטפערט און האָט זיך אפילו נישט ארומגעקוקט, ווו איז זיין ווייב.

— זי וועט דאָך אָבער קומען?

— ווער? — האָט דער אויפזעער געפרעגט.

אַלץ איז אים געווען גלייכגילטיק, ער האָט פאַראַכט סיי די דאָזיקע פראַגן, סיי דעם דאָזיקן פערדינאַנד מאַקן, סיי דאָס גאַנ־צע הויז זיינס. און דאָרט אויף דער קאַנאַפּע האָט זיך פינאַנדער־געזעצט דער געוועזענער באַלעבאָס פון די זילבער־לאַגערן, בענאָני האַרטוויגסען, און געפינטלט מיט די בלאָע אויגן, פאַרשפּרייטנדיק פון זיך טעמפּע גדלות. אין עס־צימער האָבן די מיידלעך געגרייט צום טיש, אויסער זיך פון פרייד, וואָס איז אָנגעקומען דער דאָ־זיקער איינציקער אָוונט אין יאָר. אָ, ווען דאָ אויף די ווענט וואָלט נישט געווען עטלעכע בילדער, וואָלט אוממעגלעך געווען דאָ צו פאַרבלייבן.

לסוף איז געקומען מאַדאַם שענינג אויך. זי האָט זיך אַנט־שולדיקט, וואָס זי איז געקומען אזוי פרי.

— גאָרנישט פרי, ליבסטע מאַדאַם שענינג, — האָט מאַק געזאָגט — אייער מאַן איז שוין דאָ אַ גוטע פערטל שעה.

— אזוי! — האָט זי געענטפערט און אפילו נישט קיין בליק געטון, וווּ איז איר מאַן, אפילו נישט געזען דעם שאָטן פון איר מאַן.

ביים טיש האָט מאַק געהאַלטן זיינע געוויינלעכע פייערלעכע רעדעס. רעדנדיק וועגן זיין טאָכטער, האָט ער אויסגעדריקט די האָפנונג, אַז באַראָנעסע עדוואַרדע האָט נישט פאַרגעסן איר אַלטע געבירטיקע היים. און וועט אויף פרילינג זי באַזוכן... און קיין איינציק וואָרט נישט וועגן דעם אומגליק, — ס'איז דאָך געווען ערב־ניטל.

נאָכדעם האָט מאַק געזאָגט אַ טאָסט לכבוד בענאָנין, אַ פיינעם טאָסט לכבוד דעם שותף, וועלכער איז אַזוי ליבלעך, אַז ער האָט זיך נישט אָפּגעזאָגט צו באַזוכן אים היינטיקן אָוונט. נאָכדעם לכבוד דעם אויפזעער פונם לייכטורעם מיט דער ווייב, און לסוף פאַר אַלע, וואָס דינען ביי אים. און די דאָזיקע גאַנצע מתנה מענטשן, וואָס האָט זיך געשפּייזט אין סירילונד, האָט קינדיש אויסגעהערט מאַקס האַרציקע רייד; בראַמאַפּוטרע האָט אפילו אַרויסגענומען דאָס נאָזטיכל פון קעשענע. נאָר פרעדעריק מענזאַן האָט מען נישט געקאָנט ברענגען צו טראָגן מיט דעם בעט פון קעמערל צום טיש. אָבער מען האָט אים פונדעסטוועגן נישט איבערגעלאָזן איינעם אַליין אין אַזאַ אָוונט. איינע פון די פרויען איז לעבן אים געזעסן און האָט אים געקאָרמעט און געלייענט תּפילות, און ביי דער אַנדער וואַנט פונם קעמערל איז געלעגן עלענס זונדל, איבערגעלאָזן אויף זיך אַליין. ער האָט געשריגן, אַנטשוויגן געוואָרן, געדרייט זיך, און ווידער גענומען שרייען. ער האָט אָבער שטאַרק געשטערט צו לייענען די תּפילות, און פרעדעריק מענזאַ האָט אַמאָל צוויי ביז אַ געשריי געטון: „קעניג דויד, קעניג דויד! כאַפּט עס דער טייוול!‟ דערויף האָט די פרוי געענטפערט: „יאָ, ס'איז אויך אַן אמה, מען דאַרף טאַקע דערמאָנען דעם קעניג דויד פון דער ביבל‟.

פון אָנשטענדיקייט וועגן איז עלען איינמאָל געקומען פונם מאָלצייט אַ בליק טון, האָט איבערגעקערט דאָס קינד אויף דער אַנדער זייט און איז־צוריק אַנטלאָפן. זי איז געווען פאַרנומען מיט עפּעס אַנדערש, דערמיט, וואָס באַלד וועט דאָ פאָרקומען: אַז די געסט וועלן זיך פונאַנדערגיין, וועט זיך אָנהויבן די אונטערזוכונג. נאָר קיינמאָל וועט זיך דער דאָזיקער נאַרישער מיידל, פּעטרינען

פון טאָרפּעלזיקען, נישט איינגעבן צו באהאַלטן אַ זילבערנעם גאָפּל אונטער דעם אונטערשלאַק פונם אונטערקליידל...

בענאַני האָט ביי מאַקן געפרעגט:

— איז וואָס, ראָזע האָט אפנים פאַר מיר טאַקע נישט געפונען קיין ווירטשאַפטערין?

דאָס האָט אים, ווייזט אויס, אַזוי געפייניקט, ער האָט עס געפרעגט מיט אַזאַ פאַרלוירענעם קול, דער דאָזיקער נגיד! אים האָט געפעלט אַ פרוי, וואָס זאָל פירן זיין הירטשאַפט, און ער האָט זי בשום אופן נישט געקאָנט קריגן, פאַר גאָר זיין געלט נישט.

מאַק האָט אים געבעטן צו וואַרטן ביז פרילינג.

— ליבער פריינט, וואַרט ביז פרילינג, איך בעט איך. פרילינג-צייט וועט קומען מיין טאָכטער, און די ביידע דאַמען קענען אַזוי גוט איינע די אַנדערע...

אויף חגאות איז בענאַנין געקומען אויפן זינען דורכצופאָרן זיך דורכן קהלשן וואַלד אין דער קירך פון דער שבנישער פּאַראַפיע. ער האָט באַשלאָסן אונטערצונעמען די דאָזיקע נסיעה צוליב פאַרגעניגן וועגן, אים האָט זיך פאַרוואָלט הערן די יום-טובדיקע דרשה פון דעם באַרימטן פּאַסטאָר באַרפּוד. און היות ווי פאַר אים האָט שוין נישט געפּאַסט צו גיין צו פוס, האָט ער גענומען ביי מאַקן אַ פערד מיט אַ שליטן און אגב האָט ער שוין געבעטן לייען מאַקס פוטער אויך.

— איך האָב נאָך נישט באַוויזן צו מאַכן זיך אַ פוטער, — האָט בענאַני געזאָגט צו סווען דעם וועבטער, וועלכער איז געזעסן פון הינטן אויפן קליינינקן בענקעלע, וואָס פאַר דעם קוטשער. בענאַני האָט זיך געוואַקלט, צי זאָל ער נעמען איצט סווענען פאַר אַ קוטשער, מחמת סווען איז שוין געווען אַ מאַן פון אַ ווייב מיט אַ קינד, און דערצו האָט ער נאָך באַקומען די שטעלע פון אַ קאַפּיטאַן אויף אַ גרויסער שיף.

— דיר ווילט זיך מסתמא נישט זייער אונטערפירן מיך? — האָט בענאַני געפרעגט.

— ס'וואָלט פאַר מיר געווען אַן אמתע חרפה, ווען איך

זאָג מיך אָפּ צו פירן הארטתיגסענען, — האָט סתען פון זיין זייט געענטפערט.

דאָס איז פאָרגעקומען נאָך אויפן הויף אין סירילונד.

אויפן וועג זענען זיי פארפאָרן צו בענאָנין אין שטוב און גענומען עפעס מיט זיך — א בוטל און א קערבל מיט צוביסן. בענאָני האָט ארויסגעטראָגן לאַנגע שטיוול און פאָרגעלייגט סתענען אָנטון זיי, און דאָס זענען געווען די זעלביקע באַרימטע שטיוול מיט די לאַקירטע כאָליעווס, אין וועלכע בענאָני האָט אזוי פיל מאָל געפראַנטעוועט.

— טו זיי אָן. — האָט בענאָני געזאָגט.

ביי אים איז געוואָרן א רגילות צו רעדן מיט א וויכן נאָר א פעסטן טאָן. די נגידעשאַפט האָט אים אויפגעהויבן אין די איי-גענע אויגן, צוגעגעבן פאָרנעמקייט, אויסגעלערנט אָנצוטון זיך סאָ-לידער, און טיילוויז אפילו פאַראיידלט זיין לשון. אָך, דאָס געלט. זיי האָבן בענאָנין פשוט געמאַכט פאר א מענטשן!

נאָר ווען בענאָני האָט פאָרגעלייגט סתען דעם וועכטער אָנצוטון די שטיול, האָט יענער געענטפערט לויט זיין אַלטער רגילות:

— און וואָס וועט איר טון?

בענאָני האָט אריינגערוקט די פיס אין בערגענער קאַמאַשן באַלייגטע מיט הונט-פוטער, דעמאָלט האָט סתען ארויפגעצויגן די שטיול, נאָר אזוי פאָרזיכטיק, גלייך ווי ער וואָלט אין האַנט גע-האַלטן עפעס א הייליקייט.

— אויב זיי זענען דיר גוט אויף די פיס, קאָנסטו זיי צונע-מען. — האָט בענאָני געזאָגט.

סתען האָט געענטפערט:

— דאָס איז שוין צופיל. זיי וועלן מיר אויפן גאַנצן לעבן בלייבן אלס יום-טובדיקע שטיול.

זיי האָבן אריינגעגאָסן אין קעלישעק, א צווייטן און זענען ארויסגעפאָרן.

אין וועג האָבן זיי געשמועסט וועגן דאָס און יענץ. דער וועג איז געגאַנגען דורך אזעלכע ערטער, וווּ בענאָנין איז געווען

באַקאַנט יעדער קוסט, יעדע סאָסנע, יעדער באַרג. דאָ פלעגט ער גיין סיי אין רעגן, סיי אין אַ גוטן וועטער און האָט געטראָגן דאָס קעניגלעכע רענצל מיטן לייב. און אָט־דאָרט איז יענע אומ־גליקלעכע הייל, אין וועלכער ער האָט אָפגערוט מיט דעם פּאָס־טאָרס ראָזען. אָך, די הייל!

— וואָלסט עפּעס געזונגען.—האָט ער אַ בעט געטון סוועגען.

— זינגען? המם... איך האָב שוין, מסתמא, פאַרגעסן זינ־גען, — האָט סוועגן געענטפערט — אַזוי איז מען איצט פאַרטראָגן!

און ווען זיי האָבן טיפער אין וואַלד אויפגעעפנט דאָס קאָשיקל מיט די פלעשלעך און גענומען צו פּאָר קעלישקעס, איז סוועגן דער וועכטער עפּעס משונה צעקראָכן געוואָרן און האָט אָנגעהויבן צו פירן אַזעלכע רירנדיקע שמועסן, גלייך ווי ער וואָלט געווען הונגעריק און איז תיכף שיכור געוואָרן.

— די מעשה איז, וואָס איך האָב היינט, דעם אמת זאָגנדיק, נאָך נישט אָנגעביסן, — האָט ער געזאָגט — ס'איז אַ חרפה צו זאָגן.

זיי האָבן אַרויסגענומען דאָס רענצל מיט ווייַנאַכט־מאכלים, ווייס ברויט.

— פאַרוואָס זשע האָסטו נישט אָנגעביסן?

— כ'בין אַליין שולדיק. אַז מען איז אַזוי פאַרטראָגן! — האָט סוועגן געענטפערט.

און ער האָט געגעבן אָנצוהערעניש, אַז ער האָט זיך היינט אינדערפרי צעקריגט מיט עלענען, און דעריבער איז אים שוין קיין ביסן אין האַלז נישט געקראָכן.

זיי זענען אַוועקגעפאָרן ווייטער; סוועגן דער וועכטער האָט פלוצלינג געזאָגט:

— ווען איך האָב מיין דימענט, און ווען עס וואָלט זיך מיר איינגעגעבן צו באַקומען ביי אייך אין קלייט אַ קאַסטן גלאָז, וואָלט איך אפשר ווידער אַוועק וואַנדערן.

בענאָני האָט זיך צו אים אויסגעדרייט מיטן פּנים:

— איצט, ווען דו ביסט געוואָרן אַ קאַפּיטאַן?

סוועגן האָט אַ שאָקל געטון מיטן קאָפּ.

— דערצו האָסטו נאָך אַ משפּחה, אַ קינד און אַלץ?

— יאָ, — האָט סוען געענטפערט — ס'איז טאַקע אַלץ אַזוי, נאָר פונדעסטוועגן...

דער גוטמוטיקער סוען דער וועכטער איז געווען אַ באַווייבטער שוין אַ האַלב יאָר. ער האָט שוין נישט געזונגען וועגן די סאַראָזער מיידלעך, און זיך נישט אַרומגעטראָגן ווי אַ ווינט איבער די וועגן. קיין זאַך אַזוינס איז אים שוין אין קאָפּ נישט געקראָכן. דער האַלב־יאָר האָט אים איצט אויסגעוויזן ווי אַן אייביקייט. אמת, ער האָט געקראָגן די, וועלכע ער האָט געוואָלט, דערפאַר איז אָבער פאַרשוואונדן געוואָרן די פריערדיקע אומגעדולדיקייט, די פריידיקע צערודערטקייט, איצט האָט ער זיך געפרייט, ווען ער האָט געקאָנט אַראָפּוואַרפן פון די אַקסלען נאָך אַן איבעריקן טאָג. און יעדן פרימאָרגן האָט ער זיך אַלץ אויפגעכאַפּט מיט דעם זעלביקן באַוווסטזיין, אַז ער האָט שוין נישט אויף וואָס צו וואַרטן, צוויי הונדערט מאָל איינס נאָכן אַנדערן האָט זיך דאָס איבערגעחזרט, אַלץ דאָס זעלביקע: ער איז אויפגעשטאַנען, עלען איז אויפגעשטאַנען, די קליידער זייערע זענען געווען די זעלביקע, זיי האָבן זיי אָנגעטון היינט, ווי נעכטן. עלען האָט געקוקט אין פענסטער, זען, צי ביי מאַקן זענען אַראָפּגעלאָזן די פיראַנקעס און צי ס'איז אַלץ אין אָרדנונג. נאָכדעם האָט זי אַלץ מיט די זעלביקע ביז מייקענען באַקאַנטע ווערטער געמאָלדן, וואָס פאַראַ וועטער עס איז. נאָר געזאָגט האָט זי עס זיכער מער נישט, כדי צו פאַרהוילן, וווהין אירע בליקן זענען געפלויגן. זיי האָבן זיך איינע די אַנדערע אומצופרידענערהייט אויסגעמיטן, אָפּטרעטנדיק זיך דעם אָרט אין דעם פּיצינקן קאַמערל, און יעדער האָט געוואַרט, אַז דער צווייטער זאָל וואָס גיכער אַוועקגיין. און פונאַנדערגעגאַנגען זענען זיי זיך, נישט זאָגנדיק איינע די אַנדערע קיין וואָרט. און אַזוי צוויי הונדערט מאָל. און פאָרויס וועט אפשר זיין אַזוי נאָך פיל טויזנטער מאָל...

— דו ביסט גאָר געוואָרן אַ האַלבער מענטש, — האָט בענאָני געזאָגט — אין פרילינג, ווען דו וועסט קומען פון די לאָפּאָדנס, וועסטו האָבן אַ נייע גרויסע דירה.

— דאָס איז שוין צופיל. איך בין אַזוי אויך זייער דאַנקבאַר.

— און דער יונגאטש וואקסט? — האט בענאני געפרעגט.

— יא, ער וואקסט, די אויגן זענען ביי אים קארע, נאר ער איז א ווילער בחורל, איך האב אים ליב.

— דו האסט אים גענומען אויף די הענט?

— ניין.

— מאקע נישט גענומען?

— איך האב געוואלט, נאר...

— דו וואלסט פונדעסטוועגן געדארפט אים אמאל נעמען. — האט בענאני געראטן.

— אזוי מיינט איר?

— יא, איך מיין, מחמת וואס נוגע די קארע אויגן... מען קאן דאך זיי שוין סיי-ווי-סיי נישט איבערמאכן...

זיי זענען געקומען צו פארן אויפן ארט און האבן פארקערעוועט צום פאסטאר אין הויף, צעגראבנדיק דעם פרישן שניי.

א פריק אין א פוטער, הארטוויגסען אליין. אן ארבעטער, שיר נישט צוויי זענען ארויסגעלאפן צונעמען דעם פערד.

— ביטע, ביטע, גייט אריין אין שטוב.

— ניין, א דאנק.

לעבן דעם פאסטארס הויז האט ביי בענאנין דאס הארץ גענומען קלעמען פון די אלטע זכרונות, וואס האבן זיך אין אים אנגעהויבן צו באוועגן. אט דא אין דעם זעלביקן הויז האט מען אים אמאל געגווט אונטערצושריבן די באוווסטע אכזריותדיקע מעלדונג. נאכדעם האט דער לענסמאן די דאזיקע מעלדונג איבערגעלייענט פון דעם קלויסטער-בערגל אין זיין אייגענער פאראפיע. און נאכדעם איז ראזע געווען זיין כלה, נאכדעם האט זי אפגעלאזט דעם שידוך און חתונה געהאט מיט אן אנדערן, מיט דעם שמשס ניקאלאיען... יא, יא...

בענאני האט אין דער גאנצער פראכט זיינער גענומען גיין צום קלויסטער-בערגל, פאמעלעכקעס דורכשניידנדיק די גרופעס פונם עולם, וואס האט פאר אים געמאכט א ווארע און באגלייט גריסנדיק. אלע האבן אים געקענט. ס'איז געקומען צו לויפן א שליח: אפשר וואלט הארטוויגסען געווען אזוי ליבלעך און אריינגיין צום פאסטאר? ניין, א דאנק. ער איז פארנומען. אט, נאך דער

תּפילה וועט ער אפשר אריינגיין. א דאנק.

ער איז גאָרנישט פארגומען. נאָר ביי אזא וויכטיקן מענטשן קאָן זיך שטענדיק געפינען עפּעס אַן עסק צו יעדן אייניציקן פון די אַלע מענטשן, וואָס זענען דאָ פאראַן. ער האָט דאָך אזעלכע גרויסע געשעפטן. אָט דאַרף ער, למשל, האָבן מענטשן פאַר די נייע שיפן צו פאָרן אויף די לאָפּאָדנס. און ער דאַרף אפילו נישט דער ערשטער פרעגן עמעצן. אויב עס האָבן אים נאָך נישט פון אַלע זייטן ארומגערינגלט מענטשן מיט אָנפרעגעס, איז עס מער נישט ווי מחמת דער גרויסער אכטונג, וואָס אַלע האָבן צו אים. אָבער אָט גייט אונטער איינער, באַלד נאָך איינער, מען נעמט אראָפּ די היטלען און מען איילט זיך נישט צוריק אָנטון זיי, הגם דער פראָסט איז אַ שטאַרקער. אפשר וואָלט האַרטהיגסען געווען אזוי געגעדיק, אפשר קאָן מען עפּעס באַקומען אַן אָרט אויף איינער פון זיינע נייע שיפן?

און בענאָני שטייט ווי אַ מאָנומענט אין דעם ים-הונט-פוטער און אין די קאמאשן, באַלייגטע מיט הונט-פוטער, און איז גרייט צו זיין פאַר אַלעמען אַ הערשער און אַ בעל-טובה.

— איך וועל אַ טראַכט טון, — זאָגט ער פאַרשרייענדיק די נעמען — גיי צו מיר אריין די טעג. פאַרשטייט זיך, איך קאָן נישט פאַרגעסן אָן מיינע אייגענע דאָרפס-לייט, נאָר אפשר וועט זיך עפּעס געפינען.

אויפן בערגל גייט אַרויף דער פּאַסטאָר באַרפוס אין די גאַנצע בגדי-כהונה, שטעלט זיך אָפּ לעבן בענאָנין און בעט, נישט צו טון אים אזא באַליידיקונג און אויסמיידן זיין טיר. בענאָני דאַנקט, זאָגט, אַז ער וועט נאָך דער מעסע אריינגיין, אויב די צייט וועט דערלויבן. ביים פּאַסטאָר זענען אַלע געזונט?

נ'יאָ, עמאָליקע צייטן וואָלט בענאָני האַרטוויגסען נישט גע-וואַגט צו שטעלן דעם פּאַסטאָר אזאַ פראַגע!

ראָזע איז נישט געקומען אויפן קלויסטער-בערגל. אפשר וועט זי היינט אין דער קירך אויך נישט קומען. מילא!

נאָר זי איז פונדעסטוועגן געקומען. בענאָני האָט אראָפּגענו-מען זיין פוטערנע היטל און פאַרנייגט זיך, ביי ראָזען האָט זיך

דאָס פּנים אָנגעצונדן און זי איז פאַרבײַגעגאַנגען.

ראָזע האָט, אפנים, נעבעך נישט געקאָנט גובר זײַן די נײַ־גיריקײַט אירע און געוואָלט אַ בליק טון, ווי זעט בענאָני אויס אין דעם פוטער. זי איז אַרײַנגעגאַנגען אין דער זאַקריסטײַ.

בענאָני איז געשטאַנען נאָך אַ רגע, אָננעמענדיק זיך מיט מוט, נאָכדעם האָט ער געזאָגט צו דעם לעצטן, וואָס איז געקו־מען מיט אַ ביטע:

— יאָ, יאָ, איך זע, אַז ס'איז דיר שווער מיט פּרנסה. קום אָקאָרשט אַרײַן צו מיר די טעג... אפשר וועט מען עפּעס צו־טראַכטן.

— זאָל אײַך גאָט געבן געזונט! — האָט יענער געזאָגט.

און בענאָני איז אַרײַן אין קירך.

ער האָט זיך בפיזן געזעצט לעבן סאַמע טיר. מענטשן האָבן זיך געחידושט: ער האָט זיך שוין געמעגט זעצן אַביסל העכער, לעבן דער בימה גופא, האָט ער זיך גאָר הינטער אַלעמען אוועק־געזעצט. ראָזע איז געזעסן אויף דעם פּאַסטאָרס באַנק און האָט אַ בליק געטון אויף בענאָנין, דערבײַ איז זי ווידער אַמאָל שטאַרק רויט געוואָרן, נאָכדעם איז די פאַרב לאַנגזאַם אַראָפּ פון איר פּנים. זי האָט געטראָגן אַ פוטערל פון בלאָען פוקס.

בענאָני האָט פונאַנדערגעשפּילעט דעם פוטער. ער האָט אויסגעצײַכנט גוט געוווּסט, אַז דער אָרט, וואָס ער האָט אויסגע־קליבן, איז נישט קיין יחוסדיקער. אי דער לענסמאַן, אי עטלעכע קלײנע סוחרים פון די ווײַטע שכערן זענען געזעסן פיל נענטער. אָבער בענאָני האָט געוווּסט, אַז נישט דער אָרט מאַכט דעם מע־נטשן און פאַרנומען די באַשײדענע הינטערשטע באַנק, האָט ער זי דערמיט גופא דערהויבן. און מסתמא האָבן זיך אַ היפּש ביסל מענטשן אין דער קירך געשעמט, וואָס זײ האָבן זיך געזעצט נענ־טער פאַר אים. און מיט גרויס חשק וואָלטן זײ זיך געזעצט ווײַ־טער פאַר האַרטוויגסענען, פאַר דעם באַרימטן גביר און דעם גרויסן לײַט האַרטוויגסען! בעסער וואָלטן זײ הײַנט גאָר אין קירך נישט געקומען.

תּיכּף נאָך דער דרשה זענען עטלעכע מיטגלידער פון דער־

פאַראַפּיע אַרויס פון דער קירך. בענאָני האָט פאַרשפּילעט דעם פוטער און איז אויך אַרויס נאָך זיי. ער האָט מער ראָזען נישט געוואָלט פייניקן. כסדר האָבן אַלע געקוקט אַמאָל אויף איר, אַמאָל אויף אים און האָבן זיכער דערמאָנט זיך אָן זייערע תנאים. „אָט האָט זי דאָס אַ טעות געהאַט אין רעכנונג!" האָט מען אוודאי געטראַכט.

בענאָני איז צוגעגאַנגען צום שליטן, סוען דער וועכטער האָט זיך תיכף באַוויזן לעבן זיין באַלעבאָס און האָט געפרעגט, צי איז שוין צייט צו שפּאַנען?

— יאָ, תיכף ומיד!

נאָר איבערן הויף האָט זיך פאַרשפּרייט אַ קלאַנג, אַז האַרט־חיגסען שטייט ביים שליטן. ליבער גאָט! ער קלויבט זיך פאָרן אַהיים! דעם פּאַסטאָרס ווייב איז אַראָפּגעלאָפן פון די טרעפּ, אַרויסגעשפּרונגען אין הויף, איבערן שניי, צוגעפלויגן צו בענאָנין צוטרויליכעך דערלאַנגט אים די האַנט און גענומען בעטן, ער זאָל נישט אויסמיידן זייער הויז. ווען האָבן זיי דאָס פאַרגעניגן צו זען אים, ועט ער גאָר פלוצלינג נעמען און נישט אָנטון זיי דעם כבוד?

ראָזע איז אויך אַרויס פון דער קירך. ראָזען האָט אוודאי נעבעך געפייניקט די נייגיריקייט, איר האָט זיך געוואָלט זען, ווי ועט עס בענאָני נעמען און גלייך אַוועקפאָרן. אָט גייט זי. די מוטער שרייט צו איר:

— דו הערסט, האַרטוויגסען וויל אַנדערש נישט ווי פאָרן אַהיים. גיי גיכער, לאָמיר אים ביידע בעטן.

ראָזע איז זייער פאַרשעמט. זי קאָן נאָר אַרויסרעדן:

— איך בעט אייך, זייט אַזוי פריינטלעך, קומט אַריין.

בענאָני ציט אויף זיך נישט קיין איבעריקע גדלות, דאָס איז אים כלל נישט נויטיק. ער זאָגט נאָר, אַז דער וועג איז אַ חייטער, דעריבער האָט ער געוואָלט גלייך פאָרן.

— ס'איז איצט פאַראַן די לבנה. — זאָגט ראָזע.

— יאָ, יאָ, די לבנה. — כאַפּט זיך די מוטער אויך אָן.

— איך ווייס שוין אַליין נישט ווי, — זאָגט בענאָני, קוקנדיק

מיט אַ פראַגע אויף סוען דעם וועכטער, — ווי מיינסטו, מען קאָן דאָ נאָך אַביסל פאַרברענגען?

סוען דער וועכטער הייסט, ווי מען דאַרף זיך פירן אין אַזאַ געזעלשאַפט, ער שלעפט אַראָפּ דאָס היטל, פאַרנויגט זיך און ענטפערט:

— דאָס וועטער איז גוט און דער וועג אויך. מירן דער־פאָרן!

— די גאַנצע זאַך איז, וואָס איך בין איצט נישט קיין פרייער מענטש, — גיט בענאָני צו פאַרשטיין, גייענדיק נאָך די דאַמען — ס'איז דאָ אַזוי פיל עסק איצט, מען מוז זיך פאַרנעמען מיט אויסשטאַטן די שיפן.

איז דאָס נישט קיין חידושים? אָט גייט ראָזע, דאָ גופא, האַנט ביי האַנט מיט אים, און אַ ביסל שפּעטער זיצט זי שוין אין איין צימער מיט אים, הערט, וואָס ער רעדט, קוקט אויף אים, און רעדט אפילו אַליין אַביסל. ווען דער פּאַסטאָר באַרפוד איז געקומען פון קירך, און מען האָט זיך געזעצט צום טיש, האָט זי אים דערלאַנגט דאָס און יענץ, ווי נאָר זי האָט באַמערקט, אַז אים פעלט עפּעס. דאָס אַלץ איז געווען וווּנדערלעך, פּונקט ווי אין אַ חלום.

אים האָבן געפּייניקט ספקות, וועלבע ער האָט זיך געסטאַ־רעט גובר זיין. מיט וואָס פאַר אַ טאָן זאָל ער רעדן? און ווי אָפט מעג ער אויף איר אַ קוק טון? ער איז דאָך אַמאָל געווען אַ חתן פון דער דאָזיקער פרוי, האָט זי געקושט, פאַר איר גע־בויט אַ הויז, שיר וואָס נישט חתונה געהאַט!

נאָך מיטאָג זענען דער פּאַסטאָר מיט דעם ווייב אַוועק כאַפּן אַ דרעמל. אַזאַ מנהג איז שוין ביי זיי געווען. בענאָני איז געבליבן אַליין מיט זיין געוועזענער כלה.

— אפשר וואָלט איר זיין אַזוי פריינטלעך און שפּילן אַביסל,

— האָט ער געבעטן — אָדער אפשר וועט עס שטערן אייער פאָ־טער און מוטער?

„געוויס וועט עס שטערן" — האָט זי אוודאי אַ טראַכט גע־טון. פונדעסטוועגן האָט זי זיך געזעצט און גענומען שפּילן.

אים דאַכט זיך, אַז זי שפּילט געטלעך. ער האָט קײנמאָל נישט געהערט ענלעכס דערצו. און אים דאַכט זיך, אַז שפּילנדיק אַזוי, װײַזט זי אַרױס צו אים אַ באַזונדער פרײנטלעכקײט. די אַקסלען בײגט זי אָן אַמאָל אױף רעכטס, אַמאָל אױף לינקס. די האָר אױפן נאַקן זענען בײַ איר אַזעלכע געדיכטע, און אונטער זײ זעט זיך דער האַלז, אַ װײַס העלזעלע.

ער באַדאַנקט אײדל.

— קײן בעסערע מוזיק פאַר דער האָב איך קײנמאָל נישט געהערט. — זאָגט ער.

װען זי ענדיקט שפּילן, זענען זײ נאָך בײדע אַביסל צעמישט און זײ זיצן שטיל.

— יאָ, איך מײן, אַז איר האָט לאַנג געדאַרפט אַרבעטן מיטן אינסטרומענט, ביז איר האָט זיך אױסגעלערנט שפּילן אַזױ װוּנדערלעך.

— אָ, יאָ, — האָט זי אַ שמײכל געטון — אָבער מער קאָן איך גאָרנישט.

זײ האָבן נאָך גערעדט װעגן דאָס און יענץ. די רײַכקײט העלפט אים אַרױסצופּלאָנטערן זיך פון דער שװערער לאַגע. ער איז אַזאַ, װי ער איז, און קאָן טיכטיק ענטפערן אױף אירע פראַגעס װעגן די נײַע שיפן. די צײַט גײט, גײט שנעל. בענאָני פילט, אַז באַלד דאַרפן קומען די אַלטע. מילא, ער האָט צו איר אַן ענין, ער מעג אָפן רעדן. ער װעט פרעגן.

— איך װײס נישט, מאַק האָט מיט אײך עפּעס גערעדט װעגן מיר?

ער האָט דערזען, װי אַ דין קנײטשל האָט זיך גלײַך בײַ איר פאַרצױגן העכער איבער דער נאָז.

— מאַק האָט געמײנט, אַז איר װאָלט אפשר קאָנען אָנװײַזן עפּעס אַ װירטשאַפטערין פאַר מיר.

— איך װײס פון קײנעם נישט אַזעלכע.

— יאָ, געװיס. ער האָט מסתמא געמײנט, אַז איר װײסט אפשר װעגן עמעצן אױף דרום. אַנדערש האָבן מיר גאָרנישט געטראַכט.

זי האָט אַ שאָקל געטון מיטן קאָפּ.

— ניין, איך ווייס פון קיינעם נישט.

פּויזע. בענאָני האָט אַ קוק געטון אויפן זייגער. פאַרוואָס קומען עס נישט די אַלטע? דאָס, וואָס דער פּראָיעקט איז דורכ־געפאַלן, האָט ער זיך נישט געוואָלט דערקלערן דערמיט, וואָס דאָס איז געווען פּשוט מאַקס אַ דריידל. איבעריקנס, קיין שאָדן איז דערפון נישט אַרויסגעקומען. ער איז אויפגעשטאַנען, צוגעגאַ־גען צו אַ בילד אויף דער וואַנט און גענומען קוקן. נאָכדעם איז ער אַריבער צו אַ צווייטן. ראָזע איז געזעסן אָן אַ זייט אַזאַ פאַר־וואָרלאָזטע, אַ פאַרוואָרפענע. ער האָט איידל געפרעגט:

— איר הייסט איבערגעבן אַ גרוס קיין סירילונד?

— געוויס, ביטע, אַ דאַנק.

די אַלטע זענען אַריין, ווען די יונגעלייט האָבן זיך נאָר וואָס אויסגעטוישט מיט די דאָזיקע ווערטער. איר איז באַשערט גע־ווען אויף לאַנג צו בלייבן די לעצטע. נאָך קאַווע האָט זיך בע־נאָני געזעגנט און איז אַוועקגעפאָרן אַהיים. איצט איז שוין נישט נויטיק געווען צו וואַרטן אויף פרילינג און אויף עדוואַרדאַס קומען. ס'איז שוין אַזוי אויך אַ סוף צו אַלץ.

עס האָט געלויכטן די העלע לבנה און געפלאַמט די צפון־שיין. בענאָני איז ווידער געפאָרן איבער די באַקאַנטע ערטער. ער האָט געזען, ווי אויף דעם רוקן פון דער הייל רייסט דער ווינט און דרייט אין אַ זייל דעם שניי

— באָררע עקקעד! — האָט עמעצער אַ געשריי געטון פון וועג

בענאָני האָט געענטפערט און איז אַוועקגעפאָרן ווייטער...

ס'איז געקומען פרילינג, און טאַקס טאָכטער עדוואַרדע איז אָנגעקומען מיטן פּאָסט־דאַמפער. אָבער דאָס איז שוין אַן אַנדער געשיכטע און וועגן איר דערציילט זיך אין אַן אַנדער ביכל, וואָס רופט זיך „ראָזע“.